

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

ΤΜΗΜΑ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΤΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ-
ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΟΛΙΚΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ (ΜΒΑ-ΤQM)

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΘΕΜΑ
**ΟΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΥΠΕΥΘΥΝΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΤΗΣ ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ ΣΤΟ ΝΕΟ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ**

ΒΕΛΙΣΣΑΡΙΟΥ ΔΗΜΗΤΡΑ ΤΟΥ ΒΕΛΙΣΣΑΡΙΟΥ

ΠΤΥΧΙΟΥΧΟΣ ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ
ΓΛΩΣΣΑΣ, ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΠΑΡΕΥΞΕΙΝΙΩΝ
ΧΩΡΩΝ ΤΟΥ ΔΗΜΟΚΡΙΤΕΙΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΘΡΑΚΗΣ

ΠΕΙΡΑΙΑΣ

-2009-

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΥΠΕΥΘΥΝΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ

1.1 Εισαγωγή. Εννοιολογική προσέγγιση της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης.....	σελ.1
1.2 Ορισμός εταιρικής κοινωνικής ευθύνης – Πτυχές και χαρακτηριστικά, αρχές ΕΚΕ.....	σελ.3
1.3 Ιστορική αναδρομή του όρου - Παράθεση θεωριών.....	σελ.5
1.3.1 Η κλασική άποψη για την Ε.Κ.Ε.....	σελ.6
1.3.2 Η σύγχρονη άποψη αναφορικά με την Ε.Κ.Ε.....	σελ.6
1.3.3 Σύγκριση των δύο απόψεων	σελ.7
1.4 Ιστορική αναδρομή του όρου Ε.Κ.Ε.....	σελ.7
1.5 Γενικές εφαρμογές Ε.Κ.Ε.....	σελ.11
1.6 Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη στις Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις.....	σελ.13
1.6.1 Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη: Η εσωτερική Διάσταση.....	σελ.13
1.6.2 Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη: Η εξωτερική Διάσταση	σελ.19
1.7 Λόγοι για τους οποίους οι επιχειρήσεις επιλέγουν να είναι κοινωνικά υπεύθυνες ή μη.....	σελ.23
1.7.1 Έρευνα για την εφαρμογή της ΕΚΕ στα ελληνικά δεδομένα.....	σελ.25
1.8 Συμπέρασμα.....	σελ.26
Επιλεγμένη Βιβλιογραφία 1^ο Κεφαλαίου.....	σελ.27

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΟΙ ΦΟΡΕΙΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΥΠΕΥΘΥΝΗΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ ΤΗΣ ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ

2.1 Εισαγωγή: Τα συστατικά του ηθικού συμβολαίου μεταξύ επιχειρήσεων και εργαζομένων – Ο ρόλος των shareholders και stakeholders στη σημερινή επιχείρηση.....	σελ.29
2.2 Κώδικας Εταιρικής Διακυβέρνησης και η Κοινωνική Ευθύνη των Επιχειρήσεων σε σχέση με τους εμπλεκόμενους φορείς της επιχείρησης.....	σελ.31
2.3 Οι εμπλεκόμενοι φορείς. Η επιχείρηση και τα ενδιαφερόμενα μέρη της.....	σελ.36
2.3. Η έννοια των stakeholders.....	σελ.39
2.4 Πρωτεύοντες και δευτερεύοντες stakeholders	σελ.40

2.5 Οι προσδοκίες των stakeholders και η εταιρική απόδοση.....	σελ.40
2.6 Ο ηγετικός ρόλος μιας επιχείρησης και τα ενδιαφερόμενα μέλη σε επιθυμητές αλλαγές.....	σελ.44
2.7 Μια ευρωπαϊκή συμμαχία για την ευρωπαϊκή κοινωνική ευθύνη.....	σελ.45
2.7.1 Η θέση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σχετικά με τα ενδιαφερόμενα μέλη και τους εμπλεκόμενους φορείς των επιχειρήσεων που υπάγονται στα ευρωπαϊκά κράτη.....	σελ.46
2.8 Συμπέρασμα: Η ανάγκη για τη σύμπραξη όλων των ενδιαφερόμενων μερών.....	σελ.50
Επιλεγμένη Βιβλιογραφία 2^ο Κεφαλαίου.....	σελ.51

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΥΠΕΥΘΥΝΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΤΗΣ ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ

3.1 Εισαγωγή: Η πορεία της Ε.Ε. προς την Ε.Κ.Ε.....	σελ.52
3.2 Η Ευρώπη πόλος αριστείας για την εταιρική κοινωνική ευθύνη.....	σελ.54
3.3 Ένα ευρωπαϊκό πλαίσιο δράσης για την ΕΚΕ.....	σελ.56
3.4 Η παγκόσμια διάσταση της ΕΚΕ.....	σελ.58
3.4.1 Κοινωνικά υπεύθυνες επενδύσεις (SRI).....	σελ.59
3.4.2 Εξωτερική πολιτική, συμπεριλαμβανομένης της αναπτυξιακής πολιτικής και του εμπορίου.....	σελ.60
3.4.3 Η κοινωνική ευθύνη των εταιρειών και των επενδύσεων.....	σελ.63
3.5 Ελληνικό δίκτυο για την εταιρική κοινωνική ευθύνη.....	σελ.65
3.5.1 Γιατί μια επιχείρηση επιθυμεί να γίνει μέλος του ελληνικού δικτύου για την εταιρική κοινωνική ευθύνη.....	σελ.67
3.6 Στάση των ελλήνων καταναλωτών έρευνα για την εταιρική κοινωνική ευθύνη και την υπεύθυνη κατανάλωση - CSR 2008.....	σελ.68
3.6.1 Η Στάση του Έλληνα Καταναλωτή.....	σελ.68
3.6.2 Κοινωνική υπευθυνότητα εταιρειών.....	σελ.74
3.6.2.1 Αξιολόγηση εταιρειών.....	σελ.74
3.6.3 Προσδοκίες από τις εταιρείες.....	σελ.77
3.6.4 Αξιολόγηση εταιρειών/ επιμέρους κλάδων ως προς την κοινωνική υπευθυνότητα.....	σελ.80

3.7 Ελληνικός οδηγός για την εταιρική κοινωνική ευθύνη.....	σελ.82
3.7.1 Αποστολή και όραμα.....	σελ.82
3.7.3 Οι αρχές του ελληνικού οδηγού για την εταιρική κοινωνική ευθύνη.....	σελ.83
3.8 Η αξιολόγηση της Ε.Κ.Ε. σύμφωνα με το Ευρωπαϊκό Δίκτυο για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη (Ε.Κ.Ε.).....	σελ.83
3.9 Συμπέρασμα.....	σελ.88
Επιλεγμένη Βιβλιογραφία 3^ο Κεφαλαίου.....	σελ.90

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ Μ.Κ.Ο.

4.1 Εισαγωγή: Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη και ο ρόλος των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων.....	σελ.91
4.1.1 Κοινωνική Οικονομία και Μ.Κ.Ο.....	σελ.92
4.2 Ο όρος “Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις” και ο ρόλος τους στη σύγχρονη κοινωνία.....	σελ.93
4.3 Επιχειρήσεις και Μ.Κ.Ο. ενώνουν τις δυνάμεις τους.....	σελ.97
4.4 Κρίση κομματικής στράτευσης και άνθηση των ΜΚΟ.....	σελ.99
4.4.1 Οι λειτουργίες των κομμάτων και των ΜΚΟ.....	σελ.102
4.5 Στρατηγικό πλαίσιο συνεργασίας με τον αναπτυσσόμενο κόσμο.....	σελ.107
4.5.1 Πλαίσιο Βασικής Αναπτυξιακής Πολιτικής στα πλαίσια της διεθνούς εταιρικής κοινωνικής ευθύνης.....	σελ.107
4.5.2 Τρέχοντες κύριοι προσανατολισμοί της αναπτυξιακής πολιτικής, υλοποίηση δράσεων εταιρικής κοινωνικής ευθύνης σε αναπτυσσόμενες χώρες.....	σελ.108
4.6 Νέες εξελίξεις ή προσανατολισμοί στις πολιτικές αναπτυξιακής βοήθειας μέσω της χρηματοδότησης ελληνικών Μ.Κ.Ο. - Συμβολή της Ελλάδος στην Πορεία Επίτευξης των «Αναπτυξιακών Στόχων της Χιλιετίας» (Millennium Development Goals - MDGs).....	σελ.110
4.6.1 Υλοποίηση αναπτυξιακών δράσεων Ε.Κ.Ε. μέσω υλοποίησης προγραμμάτων από τις ελληνικές Μ.Κ.Ο. και από άλλους φορείς.....	σελ.110
4.6.2 Μ.Κ.Ο. ως μέσα υλοποίησης προγραμμάτων αναπτυξιακής συνεργασίας.....	σελ.114
4.6.3 Τρόποι, πολιτικές και κριτήρια για συγχρηματοδότηση προγραμμάτων ΜΚΟ.....	σελ.118
4.6.4 Η έννοια της Κοινωνίας των Πολιτών και η σχέση της με τις ΜΚΟ (Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις).....	σελ.119
4.7 Διεθνές πλαίσιο για την εταιρική κοινωνική ευθύνη(Ε.Κ.Ε.).....	σελ.121
4.7.1 Η Διακήρυξη της Χιλιετίας και οι Αναπτυξιακοί Στόχοι της Χιλιετίας.	

Συμβολή στην παγκόσμια κοινωνική συνοχή κα ευθύνη.....σελ.122	σελ.122
4.7.2 Η στρατηγική του Ο.Η.Ε. για την επίτευξη των Στόχων της Χιλιετίας και της παγκόσμιας κοινωνικής συνοχής.....σελ.123	σελ.123
4.7.3 Επιτροπή Αναπτυξιακής Βοήθειας (DAC) - Η Συμβολή της στην παγκόσμια Οικονομική και Κοινωνική Συνοχή.....σελ.125	σελ.125
4.7.4 Γραφείο των Ηνωμένων Εθνών για το Συντονισμό των Ανθρωπιστικών Υποθέσεων και τη χρηματοδότηση δράσεων εταιρικής κοινωνικής ευθύνη.....σελ.125	σελ.125
4.7.5 Πρόγραμμα Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών.....σελ.126	σελ.126
4.8 Η Υπηρεσία Ανθρωπιστικής Βοήθειας (European Commission Humanitarian Office-ECHO).....σελ.127	σελ.127
4.9 Κύριοι φορείς διεθνούς ανθρωπιστικής και αναπτυξιακής συνεργασίας - Ρόλος των ΜΚΟ.....σελ.128	σελ.128
4.10 Συμπέρασμα.....σελ.129	σελ.129
Επιλεγμένη βιβλιογραφία 4^{ου} Κεφαλαίου.....σελ.130	σελ.130

5ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ: Η ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΥΠΕΥΘΥΝΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ

5.1 Εισαγωγή: Η Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη ως εργαλείο του Μάρκετινγκ.....σελ.133	σελ.133
5.2 Κοινωνικά Υπεύθυνες Επιχειρηματικές Πρακτικέςσελ.135	σελ.135
5.2.1 Η παγίδα του μάρκετινγκ.....σελ.136	σελ.136
5.3 Κέρδος και ηθική.....σελ.137	σελ.137
5.3.1 Κοινωνική Επιχειρηματικότητα και Κοινωνική Συνοχή.....σελ.137	σελ.137
5.4 Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη για το Περιβάλλον.....σελ.144	σελ.144
5.4.1 Περιβαλλοντική ηθική και εταιρική κοινωνική ευθύνη.....σελ.145	σελ.145
5.4.2 Οικονομική Ηθική.....σελ.146	σελ.146
5.4.3 Κοινωνική υπευθυνότητα των επιχειρήσεων.....σελ.148	σελ.148
5.5 Σκοπιμότητα της θέσπισης ενός καθεστώτος περιβαλλοντικής εταιρικής κοινωνικής ευθύνης και τα αναμενόμενα αποτελέσματασελ.151	σελ.151
5.5.1 Εφαρμογή βασικών περιβαλλοντικών αρχών της συνθήκης ΕΚ.....σελ.151	σελ.151
5.5.2 Η εξασφάλιση της απορρύπανσης και της αποκατάστασης του περιβάλλοντος.σελ.152	σελ.152
5.5.2.1 Προαγωγή της εφαρμογής της κοινοτικής περιβαλλοντικής νομοθεσίας.....σελ.152	σελ.152
5.6 Ενίσχυση της αρχής της ενσωμάτωσης.....σελ.153	σελ.153
5.6.1 Βελτίωση της λειτουργίας της εσωτερικής αγοράς.....σελ.153	σελ.153

5.6.2 Η προσχώρηση της Κοινότητας στη Σύμβαση του Λουγκάνο.....σελ.154	σελ.154
5.7 Η Ανάγκη για Περιβαλλοντική Ηθική των επιχειρήσεων	σελ.155
5.8 Νέο πλαίσιο για την εταιρική κοινωνική ευθύνη από τον EFQM με την υποστήριξη της Ε.Ε.....σελ.157	σελ.157
5.8.1 Μοντέλο επιχειρηματικής αριστείας.....σελ.157	σελ.157
5.8.2 Διαβούλευση για ISO 26000 – Σύστημα διαχείρισης ποιότητας για την εταιρική κοινωνική ευθύνη.....σελ.161	σελ.161
5.9 Συμπέρασμα.....σελ.163	σελ.163
Επιλεγμένη βιβλιογραφία 5^ο Κεφαλαίου.....σελ.165	σελ.165
Συγκεντρωτική Ανασκόπηση Συγκεντρωτικής Βιβλιογραφίας.....σελ.167	σελ.167

ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Διάγραμμα 2-1

Αλληλεξάρτηση φορέων και επιχειρήσεων.....σελ.38

Διάγραμμα 2-3

«Κενό» μεταξύ αναμενόμενης και πραγματικής απόδοσης.....σελ.42

Διάγραμμα 2.3

Η αντίδραση της επιχείρησης σε συνάρτηση με το status της.....σελ.43

Διάγραμμα 3. 1

Έρευνα για την εταιρική κοινωνική ευθύνη και την υπεύθυνη κατανάλωση - CSR 2008.....σελ.70

Διάγραμμα 3.2

Αναγνωρισιμότητα της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης.....σελ.71

Διάγραμμα 3.3

Αναγνωρισιμότητα της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης.....σελ.72

Διάγραμμα 3.4

Επιβράβευση Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης.....σελ.73

Διάγραμμα 3.5

Επιβράβευση Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης.....σελ.74

Διάγραμμα 3.6

Πόσο υπεύθυνες είναι οι εταιρείες απέναντι στις επιχειρήσεις.....σελ.75

Διάγραμμα 3.7

Κοινωνικά Υπεύθυνες Εταιρείες στην Ελλάδα.....σελ.76

Διάγραμμα 3.8

Κοινωνικά Υπεύθυνες Εταιρείες στην Ελλάδα.....σελ.77

Διάγραμμα 3.9

Τα πιο σημαντικά πράγματα που θα έπρεπε να κάνει μια κοινωνικά υπεύθυνη επιχείρηση.....σελ.78

Διάγραμμα 3.10

“Μη υπεύθυνη εταιρεία”.....σελ.81

ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 3-1 Ο απολογισμός των περισσότερων εταιρειών βασίζεται στα ακόλουθα θέματα που σχετίζονται με την Ε.Κ.Ε.....σελ.84
Πίνακας 3-2 Εργασιακό Περιβάλλον.....σελ.85
Πίνακας 3-3 Αγορά.....σελ.86
Πίνακας 3-4 Περιβάλλον.....σελ.86
Πίνακας 3-5 Κοινωνία.....σελ.87
Πίνακας 3-6 Ηθική.....σελ.88
Πίνακας 3-7 Ανθρώπινα Δικαιώματα.....σελ.88
Πίνακας 4-1 Δράσεις Ε.Κ.Ε. που χρηματοδοτεί η ελληνική πολιτική Διεθνούς αναπτυξιακής Συνεργασίας.....σελ.108

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα διπλωματική εργασία προσεγγίζει τη σημασία της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης σε εθνικό και παγκόσμιο επίπεδο, διευκρινίζοντας τις υποχρεώσεις των πολιτών και ευρύτερα όλων των κοινωνιών.

Στο πρώτο κεφάλαιο της διπλωματικής εργασίας διευκρινίζεται ο όρος Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη και οι πτυχές αυτού. Πιο συγκεκριμένα, στο κεφάλαιο αυτό αναφέρεται η έννοια Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη, η οποία ενθαρρύνει τις επιχειρήσεις να αναλογιστούν τα συμφέροντα της κοινωνίας και να αναλάβουν την ευθύνη των συνεπειών που ενέχουν οι λειτουργίες τους. Συνεπώς, μέσω της Ε.Κ.Ε., διαπιστώνεται ότι καλούνται οι σύγχρονες επιχειρήσεις να δραστηριοποιηθούν πραγματοποιώντας ενέργειες που αποσκοπούν στην αποτελεσματική αντιμετώπιση περιβαλλοντικών και κοινωνικών ζητημάτων.

Εν συνεχεία στο δεύτερο κεφάλαιο, αναλύεται ο ρόλος της Εταιρικής Διακυβέρνησης και η σημασία που έχει για τους άμεσα ή/και έμμεσα ενδιαφερομένους/ εμπλεκόμενους (stakeholders), και για τις επενδύσεις τους, οι οποίες γίνονται με κριτήριο την κοινωνική υπευθυνότητα των Επιχειρήσεων. Επίσης, διευκρινίζεται ο ρόλος των shareholders, δηλαδή των μέτοχων / ιδιοκτητών, οι οποίοι κρατούν τους τίτλους ιδιοκτησίας (share = μετοχή) και των stakeholders, των εμπλεκόμενων στη λειτουργία μιας επιχείρησης, χωρίς να αποτελούν οι ίδιοι συστατικά μέλη της.

Στο τρίτο κεφάλαιο, επισημαίνεται η προσπάθεια των επιχειρήσεων να συνεισφέρουν κοινωνικά μέσω των κοινωνικά υπεύθυνων επενδύσεων. Ακόμα διευκρινίζεται ότι, για να συνεισφέρουν οι κοινωνικά υπεύθυνες επενδύσεις (SRI) στην προώθηση της ΕΚΕ, είναι απαραίτητο να αναπτυχθούν από οργανισμούς αξιολόγησης φερεγγυότητας - ανεξάρτητους συμβούλους ή τα τμήματα SRI των τραπεζών επενδύσεων - κριτήρια και δείκτες που προσδιορίζουν τους παράγοντες ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος και επιχειρηματικής επιτυχίας των κοινωνικά υπεύθυνων επιχειρήσεων.

Στο τέταρτο κεφάλαιο της διπλωματικής εργασίας επισημαίνεται η δράση και το έργο των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων. Ειδικότερα, τεκμηριώνεται ο όρος των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων, ο οποίος τείνει πλέον να καλύψει το σύνολο των μη κρατικών οργανώσεων που δεν έχουν κερδοσκοπικό χαρακτήρα, αλλά επιδιώκουν κοινωνικά ή συλλογικά ωφέλιμους σκοπούς, ιδίως δε σκοπούς που σχετίζονται με την προάσπιση και προώθηση των θεμελιωδών δικαιωμάτων. Επίσης γίνεται αναφορά για τη σχέση μεταξύ Μ.Κ.Ο. και επιχειρήσεων και την επενδυτική πολιτική που ακολουθούν οι επιχειρήσεις σε αναπτυσσόμενες χώρες μέσω αυτών των οργανώσεων. Πιο συγκεκριμένα, οι επιχειρήσεις χρηματοδοτώντας δράσεις Μ.Κ.Ο. σε

αναπτυσσόμενες χώρες, έμμεσα διαφημίζονται και παράλληλα προβάλλουν το κοινωνικό τους έργο σε νέες χώρες.

Στο πέμπτο και τελευταίο κεφάλαιο της διπλωματικής εργασίας αναλύονται οι κοινωνικά υπεύθυνες επιχειρηματικές πρακτικές, οι οποίες είναι πρακτικές που σχετίζονται με τη βελτίωση της ζωής σε επίπεδο τοπικής κοινωνίας και το περιβάλλον. Επίσης, προσεγγίζεται η ΕΚΕ ως εργαλείο του Μάρκετινγκ, ενώ επίσης σημειώνεται, ότι μέσω αυτής οι επιχειρήσεις αποσκοπούν το κέρδος. Επίσης το πέμπτο κεφάλαιο αναφέρεται στην περιβαλλοντική υπευθυνότητα που πρέπει να υπόκεινται οι επιχειρήσεις, όπως επίσης και στη συνέχεια αναλύεται το μοντέλο επιχειρηματικής αριστείας ως εργαλείο για την επίτευξη των στόχων της ΕΚΕ.

Ολοκληρώνοντας θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά την κα Βικτώρια Πέκκα - Οικονόμου Αναπληρώτρια Καθηγήτρια του Τμήματος Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων, για την αμέριστη βοήθειά της και πολύτιμη καθοδήγησή της στην συγγραφή, οργάνωση και ολοκλήρωση της διπλωματική μου εργασίας. Επίσης θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά όλους τους Καθηγητές του Μεταπτυχιακού Προγράμματος για τις πολύτιμες γνώσεις που μου προσέφεραν κατά τη διάρκεια της φοίτησής μου σε αυτό.

Τέλος, θα ήθελα να εκφράσω τις θερμές μου ευχαριστίες στους γονείς μου, ακούραστους συνοδοιπόρους και συμπαραστάτες στην ολοκλήρωση των προπτυχιακών και μεταπτυχιακών σπουδών μου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Η έννοια της Υπεύθυνης Κοινωνικά Επιχείρησης

1.1 Εισαγωγή

Η εταιρική κοινωνική ευθύνη¹ είναι μια έννοια σύμφωνα με την οποία οι εταιρείες ενσωματώνουν, σε εθελοντική βάση, κοινωνικές και περιβαλλοντικές ανησυχίες στις επιχειρηματικές τους δραστηριότητες και στις επαφές τους με άλλα ενδιαφερόμενα μέρη. Πρόκειται για επιχειρήσεις που αποφασίζουν να προχωρήσουν πέρα από τις ελάχιστες νομικές υποχρεώσεις που τις βαρύνουν και οι οποίες απορρέουν από συλλογικές συμβάσεις, με σκοπό να ανταποκριθούν στις ανάγκες κοινωνικών ομάδων. Μέσα από την εταιρική κοινωνική ευθύνη, οι επιχειρήσεις, ανεξαρτήτως μεγέθους, μπορούν, σε συνεργασία με τα ενδιαφερόμενα μέρη, να βοηθήσουν στο συνδυασμό οικονομικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών φιλοδοξιών. Η έννοια της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης αποκτά διαρκώς μεγαλύτερη σημασία, σε παγκόσμιο επίπεδο και εντός της ΕΕ, και αποτελεί μέρος της συζήτησης για την παγκοσμιοποίηση, την ανταγωνιστικότητα και την αειφορία. Στην Ευρώπη, η προώθηση της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης ανταποκρίνεται στην ανάγκη προάσπισης των κοινών αξιών, καθώς και στην ανάγκη να αυξηθεί η αλληλεγγύη και η συνοχή.

Από το τέλος του ψυχρού πολέμου έχει επικρατήσει στο μεγαλύτερο μέρος του κόσμου η οικονομία της αγοράς. Η κατάσταση αυτή δημιούργησε νέες ευκαιρίες για τις επιχειρήσεις αλλά οδήγησε και στην ανάγκη για αυτοπεριορισμό και κινητοποίηση της επιχειρηματικής κοινότητας προς όφελος της κοινωνικής σταθερότητας και της ευημερίας στις σύγχρονες δημοκρατικές κοινωνίες. Επιπλέον, μέσα στην ΕΕ, η βελτίωση του κανονιστικού πλαισίου και η προώθηση του επιχειρηματικού πνεύματος έχουν καταλάβει πλέον μια από τις πρώτες θέσεις στην ευρωπαϊκή ατζέντα, όπως επιβεβαιώθηκε από την ετήσια έκθεση προόδου σχετικά με τη μεγέθυνση και την απασχόληση που δημοσίευσε η Επιτροπή το 2006. Η Επιτροπή έχει δεσμευτεί για την προώθηση της ανταγωνιστικότητας της ευρωπαϊκής οικονομίας στο πλαίσιο της ανανεωμένης στρατηγικής της Λισσαβόνας για τη μεγέθυνση και την απασχόληση. Καλεί, με τη σειρά της, την ευρωπαϊκή επιχειρηματική κοινότητα να εκδηλώσει δημόσια τη δέσμευσή της για την αειφόρο ανάπτυξη, την οικονομική μεγέθυνση και τη

¹ Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, (COM 03/2006) - «Πραγμάτωση της εταιρικής σχέσης για τη μεγέθυνση και την απασχόληση: να γίνει η Ευρώπη πόλος αριστείας στον τομέα της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης», Βρυξέλλες

δημιουργία περισσότερων και καλύτερων θέσεων εργασίας, αλλά και να επιταχύνει την υιοθέτηση της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης, συμπεριλαμβανομένης και της συνεργασίας με άλλα ενδιαφερόμενα μέρη. Σήμερα, περισσότερο παρά ποτέ, η Ευρώπη χρειάζεται δραστήριους επιχειρηματίες, θετικές συμπεριφορές απέναντι στο επιχειρηματικό πνεύμα και εμπιστοσύνη στις επιχειρήσεις.

Από το 2004, που έχει χαρακτηριστεί Ευρωπαϊκό Έτος για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη (ΕΚΕ)², έως σήμερα, το θέμα της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης γίνεται όλο και πιο επίκαιρο, καθώς οι πιέσεις προς τις Επιχειρήσεις για τη δημιουργία και τη διατήρηση Υψηλών Προτύπων Εσωτερικής Διακυβέρνησης εντείνονται. Η Δικτύωση των Επιχειρήσεων με στόχο την προώθηση και διάδοση της έννοιας της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης στις Επιχειρήσεις έχει ξεκινήσει σε Πανευρωπαϊκό Επίπεδο από το Δίκτυο CSR Europe, ενώ σε Εθνικό Επίπεδο περισσότερες από 15 ευρωπαϊκές χώρες έχουν δημιουργήσει Εθνικά Δίκτυα για την προώθηση του σκοπού αυτού. Στην Ελλάδα το Ελληνικό Δίκτυο για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη ιδρύθηκε το 2000, με σκοπό και ο Εθνικός αυτός Φορέας να προωθήσει τον κοινό Πανευρωπαϊκό Στόχο. Με μέλη Συνδέσμους και Φορείς που αντιπροσωπεύουν την Επιχειρηματική Δραστηριότητα στη χώρα μας, καθώς και Επιχειρήσεις που είναι ευαισθητοποιημένες για το θέμα - δημιουργήθηκε η βάση για την υποστήριξη της Πρωτοβουλίας στην Ελλάδα σε Εθνικό Επίπεδο. Σκοπός, όμως, αυτού του Αφιερώματος δεν είναι να "ευλογήσει" απλώς τις Ενέργειες κάποιων Οργανισμών ή Επιχειρήσεων για τα Προγράμματα και τις Πολιτικές τους για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη, αλλά να παρουσιάσει και να εξηγήσει επί της ουσίας με σχετικές εμπορικές Έρευνες και αντίστοιχη Επιστημονική αρθρογραφία - την Εφαρμογή αυτών των Δράσεων και των Αποτελεσμάτων τους τόσο για τους ίδιους τους Φορείς που την προσφέρουν όσο και το ευρύτερο Κοινωνικό Σύνολο.

Γενικότερα, όπως στη συνέχεια θα τεκμηριωθεί, η σύγχρονη επιχείρηση οφείλει³ να ευαισθητοποιείται ως προς τον τρόπο σκέψης και το ρυθμό του κοινωνικού περιβάλλοντος στο οποίο αποτελείται και να προσαρμόζει τον τρόπο δράσης της ανάλογα με τις γενικά αποδεκτές αρχές του χώρου όπου αυτή δραστηριοποιείται. Το αντίθετο, δηλαδή η μη προσαρμογή του επιχειρησιακού σκέπτεσθαι θα μπορούσε να δημιουργήσει κοινωνικές αντιδράσεις που θα είχαν ως συνέπεια χαμηλότερη αποτελεσματικότητα, υψηλότερο κόστος, και εν δυνάμει προβλήματα αγοράς. Αντιμετωπίζοντας λοιπόν ένα σχετικά νέο φαινόμενο κατά το οποίο οι οργανισμοί

² Περιοδικό Επιστημονικό μάρκετινγκ(Ιούνιος 2007) – «Το βήμα της ΕΚΕ»,(30.08.08)

³ Θανάπουλος Γ.(2003), Επιχειρηματική ηθική και δεοντολογία, εκδόσεις Interbooks, σελ.53

συνειδητά αναλαμβάνουν κοινωνικούς ρόλους, γνωστούς υπό τον ευρύτερο όρο κοινωνική ευθύνη. Ο όρος αυτός είναι μετάφραση του αγγλικού corporate social responsibility.

1.2 Ορισμός εταιρικής κοινωνικής ευθύνης – Πτυχές και χαρακτηριστικά, αρχές ΕΚΕ

Ο όρος *Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη (Ε.Κ.Ε.)*⁴ αναφέρεται σε μία έννοια η οποία ενθαρρύνει τις επιχειρήσεις να αναλογιστούν τα συμφέροντα της κοινωνίας με το να αναλάβουν την ευθύνη των συνεπειών που ενέχουν οι λειτουργίες τους. Συνεπώς, καλούνται οι σύγχρονες επιχειρήσεις να δραστηριοποιηθούν πραγματοποιώντας ενέργειες που αποσκοπούν στην αποτελεσματική αντιμετώπιση περιβαλλοντικών και κοινωνικών ζητημάτων. Είναι σημαντικό το γεγονός ότι αυτές οι ενέργειες λαμβάνονται πέρα από τις νομικές απαιτήσεις, με εθελοντική πρωτοβουλία των επιχειρήσεων και εντάσσονται σε μία μακροπρόθεσμη πολιτική και εταιρική ηθική.

Στις φράσεις που αποτελούν χαρακτηριστικά της εποχής μας, όπως «παγκοσμιοποίηση» και «αειφόρος ανάπτυξη», έχει πλέον προστεθεί και η *Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη*⁵. Ένας όρος που όμως δεν είναι κενού περιεχομένου αλλά αντιθέτως συνειδητοποίηση και υποστήριξη του μπορεί να αποφέρει τεράστια οφέλη σε επίπεδο Κοινωνίας και περιβάλλοντος. Ως εταιρική κοινωνική ευθύνη εννοούμε την ηθική συμπεριφορά μιας επιχείρησης στις σχέσεις της με την κοινωνία. Ειδικότερα, αυτό σημαίνει τις υπεύθυνες ενέργειες της διοίκησής της κατά τις σχέσεις της με τα άλλα ενδιαφερόμενα μέρη (stakeholders). Λόγω του πολυσύνθετου χαρακτήρα της έννοιας δεν υπάρχει ένας άλλος αποδεκτός ορισμός σε παγκόσμιο επίπεδο παρόλο που χρησιμοποιείται ευρύτερα στο δημόσιο διάλογο συνεχώς. Διάφοροι φορείς έχουν διατυπώσει τους δικούς τους ορισμούς. Η διαφορετικότητα των ορισμών συνδέεται με τη διαφορετική φιλοσοφία, διαφορετικό βαθμό ανάπτυξης κάθε χώρας, τις διαφορετικές προτεραιότητες που υπάρχουν στις διάφορες περιφέρειες.

Ο ορισμός που έχει αποδεχτεί το Ελληνικό Δίκτυο για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη⁶ είναι: «Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη είναι η οικειοθελής δέσμευση των επιχειρήσεων

⁴ <http://www.globalmanager.gr/203/article/greek/203/66/index.htm>, (2.09.08)

⁵ <http://www.globalmanager.gr/203/article/greek/203/66/index.htm> (2.09.08)

⁶ Ελληνικό Δίκτυο για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη, www.csrhellas.gr (22.08.08)

για ένταξη στις επιχειρηματικές τους πρακτικές κοινωνικών και περιβαλλοντικών δράσεων, που είναι πέρα και πάνω από όσα επιβάλλονται από τη νομοθεσία και έχουν σχέση με όλους όσους επηρεάζο

νται από τις δραστηριότητές τους (εργαζόμενοι, μέτοχοι, συνεργάτες, προμηθευτές, επενδυτές, καταναλωτές, κοινότητες, μέσα στις οποίες είναι δραστηριοποιημένες, κ.λ.π.)

Επίσης ένας άλλος ορισμός της ΕΚΕ σύμφωνα με την Ε.Ε. που παρατίθεται είναι⁷: Το να είναι κάποια επιχείρηση κοινωνικά υπεύθυνη δεν σημαίνει μόνο ότι εκπληρώνει πλήρως τις νομικές υποχρεώσεις της, αλλά και ότι υπερβαίνει τα όρια της τήρησης του νόμου επενδύοντας περισσότερο στο ανθρώπινο δυναμικό, στο περιβάλλον και στις σχέσεις του με τα ενδιαφερόμενα μέλη. Η πείρα από τις επενδύσεις σύμφωνα με τις οποίες οι εταιρείες ενσωματώνουν σε εθελοντική βάση κοινωνικές και περιβαλλοντικές ανησυχίες στις επιχειρηματικές τους δραστηριότητες και στις περιβαλλοντικά υπεύθυνες τεχνολογίες και επιχειρηματικές πρακτικές δείχνει ότι η υπέρβαση της τήρησης του νόμου μπορεί να συμβάλει στην ανταγωνιστικότητα μιας επιχείρησης. Η υπέρβαση των ορίων των βασικών νομικών υποχρεώσεων στον κοινωνικό τομέα, π.χ. επαγγελματική κατάρτιση, συνθήκες εργασίας, σχέσεις διοίκησης-υπαλλήλων, μπορεί επίσης να έχει άμεσο αντίκτυπο στην παραγωγικότητα και την ποιότητα παραγωγής. Ανοίγει το δρόμο για τη διαχείριση της αλλαγής και το συνδυασμό της κοινωνικής ανάπτυξης με την μειωμένη ανταγωνιστικότητα. Επιπλέον, εταιρική κοινωνική ευθύνη⁸ είναι η διαρκής δέσμευση των επιχειρήσεων για ηθική συμπεριφορά και συμβολή στην οικονομική ανάπτυξη με ταυτόχρονη βελτίωση της ποιότητας ζωής τόσο του εργατικού τους δυναμικού και των οικογενειών τους καθώς επίσης και των τοπικών κοινοτήτων και της κοινωνίας γενικότερα.

Η έννοια Ε.Κ.Ε. σύμφωνα με τον καθηγητή Θανάπουλο Γ., αυτόματα υιοθετεί ένα κατάλογο αρχών, ένα κώδικα δεοντολογίας, που τη βοηθούν να υφίσταται στις επιχειρήσεις. Η διατύπωση της ΕΚΕ πρέπει να ακολουθεί μερικές γενικές αρχές⁹ όπως:

Αρχή 1: Πρακτική χρησιμότητα: ένας τέτοιος κώδικας καταρτίζεται για να μπορέσει η επιχείρηση, ευαισθητοποιούμενη στις ανάγκες του χώρου όπου δρα να μεγιστοποιήσει τα επιχειρηματικά της οφέλη με το να γίνει ένας καλύτερος και πιο υπεύθυνος πολίτης.

⁷ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Πράσινο Βιβλίο(2001), “Προώθηση ενός ευρωπαϊκού πλαισίου για την Ε.Κ.Ε.”, Βρυξέλλες, σελ.7

⁸ WBCSD Stakeholder Dialogue on CSR (1998), “The Netherlands”

⁹ Θανάπουλος Γ.,(2003), Επιχειρηματική ηθική και δεοντολογία, εκδόσεις interbooks, σελ.171

Αρχή 2: Επιχειρησιακή εγκυρότητα: Πρέπει να υπάρχουν σαφείς διαδικασίες που να καθιστούν μετρήσιμη την απόδοση των αποτελεσμάτων αυτού του κώδικα, ο οποίος επιπροσθέτως πρέπει να είναι διαφανής και αξιόπιστος.

Αρχή 3: Δυνατότητα ελέγχου και επιβολής κυρώσεων: Ο κώδικας αυτός πρέπει να μπορεί να ελέγχει με συνέπεια και σεβασμό στο συμμετοχο, δηλαδή σε όποιους και αν αποτελείται, αν τηρήθηκαν οι διατυπωμένες αρχές και να επιβάλλει κυρώσεις σε περίπτωση παραβάσεων. Απαιτείται να υπάρχουν τα μέσα για αυτές τις ρυθμίσεις και μάλιστα στο ανώτατο εταιρικό επίπεδο.

Αρχή 4: Διαχρονικές διαστάσεις: Ο κώδικας αυτός πρέπει να έχει την ευελιξία να προσαρμόζεται διαρκώς στα νέα δεδομένα. Πρέπει να μπορεί να προκαθορίζει τα μελλοντικά βήματα της επιχείρησης και να καθορίζεται από άτομα ιδιαίτερης εμπειρίας και οξυδέρκειας.

Αρχή 5: Αντίληψη περιβαλλοντικών καταστάσεων και διαφοροποιήσεων: Η εταιρεία δραστηριοποιείται σε διαφορετικά περιβάλλοντα, με ιδιαίτερες κοινωνικές, πολιτισμικές και οικονομικές πραγματικότητες. Ένας τέτοιος κώδικας πρέπει να είναι αρκετά ευρύς για να περιλαμβάνει αυτές τις διαφορές και να έχει τη δυνατότητα προσαρμοστικότητας σε περιβαλλοντικές αλλαγές.

1.3 Ιστορική αναδρομή του όρου - Παράθεση θεωριών

Η *εταιρική κοινωνική ευθύνη*¹⁰ αποτελεί θέμα της ακαδημαϊκής μελέτης για αρκετές δεκαετίες. Πολυάριθμες μελέτες έχουν προσπαθήσει να φθάσουν στον καθορισμό συναίνεσης της κοινωνικής ευθύνης αλλά έχουν αποτύχει.

Η πρώτη περιεκτική προσέγγιση στη σύγχρονη κοινωνική ευθύνη εποχής αναγγέλθηκε το 1953 με τη δημοσίευση της *κοινωνικής ευθύνης βιβλίων του Howard R. Bowen's του επιχειρηματία*. Ο Bowen θεώρησε ότι η δημόσια ευθύνη, οι κοινωνικές υποχρεώσεις, και η επιχειρησιακή ηθική ήταν συνώνυμα για την κοινωνική ευθύνη και περιέγραψαν τις *κοινωνικές ευθύνες των επιχειρηματιών* όπως:

“Κοινωνική ευθύνη αναφέρεται στην υποχρέωση των επιχειρηματιών να ακολουθήσει εκείνες τις πολιτικές, να λάβει εκείνες τις αποφάσεις, ή να ακολουθήσει εκείνες τις γραμμές δράσης που είναι επιθυμητές από την άποψη των στόχων και των αξιών της κοινωνίας μας”. Σχετικά με τα προαναφερόμενα, ο Archie Carroll

¹⁰Ryszard B. (2003), *Strat. Mgm*, “Social Corporate Responsibility”
<http://www.introduction-to-management.24xls.com/el401>, (31.08.2008)

παρατήρησε ότι, "η κοινωνική ευθύνη της επιχείρησης καλύπτει τις οικονομικές, νομικές, ηθικές, και διακριτικές προσδοκίες που η κοινωνία έχει έναντι των οργανώσεων σε ένα δεδομένο χρονικό σημείο."

1.3.1 Η κλασική άποψη για την Ε.Κ.Ε.¹¹

Μερικοί παρατηρητές, έχουν υποστηρίξει ότι η κοινωνική ευθύνη δεν πρέπει να είναι μέρος της διαδικασίας λήψης διοικητικής απόφασης. Είναι γεγονός ότι λειτουργεί καλύτερα η επιχείρηση όταν συνδέεται με την αρχική αποστολή της - παράγοντας τα αγαθά και τις υπηρεσίες μέσα στους νομικούς περιορισμούς της κοινωνίας. Ο *Friedman* δηλώνει τη θεωρία του για τις κοινωνικές ευθύνες της επιχείρησης στην ακόλουθη μετάβαση από την κεφαλαιοκρατία και την ελευθερία: «Σε μια τέτοια οικονομία, υπάρχει μια και μόνο μια κοινωνική ευθύνη της επιχείρησης - για να χρησιμοποιήσει τους πόρους της και να συμμετέχει στις δραστηριότητες με σκοπό να αυξήσει τα κέρδη της εφ' όσον συμμετέχουν στους κανόνες του παιχνιδιού, που είναι, ο ανοικτός και ελεύθερος ανταγωνισμός χωρίς εξαπάτηση ή απάτη».

1.3.2 Η σύγχρονη άποψη αναφορικά με την Ε.Κ.Ε.¹²

Η σύγχρονη άποψη είναι ότι η επιχείρηση, ως σημαντικά και επιδρώντα μέλη της κοινωνίας, είναι αρμόδια για να βοηθήσει να διατηρήσει και να βελτιώσει τη γενική ευημερία της κοινωνίας. Ο *Kenneth Dayton* υποστηρίζει: «Υποστηρίξτε ότι η επιχείρηση πρέπει να αλλάξει τις προτεραιότητές της. Δεν είμαστε στην επιχείρηση για να πραγματοποιήσουμε το μέγιστο κέρδος. Είμαστε στην επιχείρηση για μόνο έναν λόγο - για να εξυπηρετήσουμε την κοινωνία. Εάν η επιχείρηση δεν εξυπηρετεί την κοινωνία, η κοινωνία δεν θα ανεχτεί τα κέρδη μας ή ακόμα και την ύπαρξή μας».

Ένας ισχυρός συνήγορος της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης, *Keith Davis* απέδωσε έναν κλασικό καθορισμό της εταιρικής ευθύνης: "είναι εκτίμηση της εταιρίας, και απάντηση, των ζητημάτων πέρα από τις στενές οικονομικές, τεχνικές, και νομικές απαιτήσεις του σταθερού... ολοκληρώνει τις κοινωνικές παροχές μαζί με τα παραδοσιακά οικονομικά

¹¹ Ryszard B. (2003), *Strat. Mgmt*, "Social Corporate Responsibility", <http://www.introduction-to-management.24x1s.com/el401>, (31.08.2008)

¹² Ryszard B. (2003), *Strat. Mgmt*, "Social Corporate Responsibility", <http://www.introduction-to-management.24x1s.com/el401> (31.08.2008)

κέρδη που η εταιρία επιδιώκει." Η άποψη αυτή διαμορφώνεται σε αυτήν την άποψη από τις ακόλουθες πέντε προτάσεις:

- **Πρόταση 1:** Η κοινωνική ευθύνη προκύπτει από την κοινωνική δύναμη.
- **Πρόταση 2:** Η επιχείρηση θα λειτουργήσει ως διπλής κατεύθυνσης ανοικτό σύστημα με την ανοικτή παραλαβή των εισαγωγών από την κοινωνία και την ανοικτή κοινοποίηση της λειτουργίας της στο κοινό.
- **Πρόταση 3:** Και οι κοινωνικές δαπάνες και οι κοινωνικές παροχές μιας δραστηριότητας, ενός προϊόντος, ή μιας υπηρεσίας θα υπολογιστούν λεπτομερώς και θα θεωρηθούν προκειμένου να αποφασίσουν εάν πρέπει να συνεχιστούν.
- **Πρόταση 4:** Οι κοινωνικές δαπάνες σχετικές με κάθε δραστηριότητα, το προϊόν, ή την υπηρεσία θα μεταφερθούν προς τον καταναλωτή.
- **Πρόταση 5:** Τα επιχειρησιακά όργανα, ως πολίτες, έχουν την ευθύνη να αναμιχθούν σε ορισμένα κοινωνικά προβλήματα που είναι έξω από τους κανονικούς τομείς λειτουργίας τους.

1.3.3 Σύγκριση των δύο απόψεων

Αξίζει να αναφερθεί ότι μια εταιρεία που έχει ως στόχο να ακολουθήσει για να ακολουθήσει τις κοινωνικές ευθύνες έχει αντιμετωπίσει ταυτόχρονα και τη διαμάχη μεταξύ των ερευνητών και των διευθυντών.

Για να ανταποκριθεί αποτελεσματικά και αποδοτικά στα σημαντικότερα κοινωνικά ζητήματα και τις απαιτήσεις της ημέρας, η εταιρική κοινωνική πολιτική θα πρέπει να ενσωματωθεί στην εταιρική στρατηγική. Συγχρόνως πολλοί από τους συμμετόχους θεωρούν ότι ένα μεγάλο μέρος της επιχειρησιακής κοινότητας δεν έχει και δεν εξετάζει επαρκώς πολλά από αυτά τα κοινωνικά προβλήματα.

1.4 Ιστορική αναδρομή του όρου E.K.E

Ιστορικά ο όρος *social responsibility*, δηλαδή κοινωνική ευθύνη παραθέτει όπως και ο όρος *social responsiveness* δηλαδή κοινωνική ανταπόκριση στην παρουσιαζόμενη κοινωνική ευθύνη, παρουσιάζονται σε βιβλία και σε πολλά επιστημονικά άρθρα που αφορούν στη διοίκηση επιχειρήσεων από τη δεκαετία 1970.

Ο Peter Drucker¹³ (1974) ήταν από τους πρώτους που χρησιμοποίησε τον όρο social responsibility σε βιβλίο ευρύτατης κυκλοφορίας. Το 1974 στο *Management: Tasks, Responsibilities, Practices*, αναφέρει την κοινωνική ευθύνη ως μία από τις οκτώ περιοχές όπου η εταιρεία χρειάζεται να έχει αντικειμενικούς στόχους. Οι οκτώ αυτές περιοχές είναι: marketing, innovation, human organization, financial resources, physical resources, productivity, social responsibility, profit requirements.

Το 1999 στο παγκόσμιο συνέδριο του Νταβός¹⁴, για πρώτη φορά επισημοποιείται η εταιρική ευθύνη ως κοινωνική αναγκαιότητα. Τότε ο γενικός γραμματέας των Ηνωμένων Εθνών Κόφι Ανάν ζήτησε από μεγάλες εταιρείες του ιδιωτικού τομέα να δημιουργήσουν ένα σκελετό αναφοράς της κοινωνικής ευθύνης που να δίδει ένα παγκόσμιο πρόσωπο στην παγκόσμια οικονομία. Παράλληλα η διατύπωση επιχειρηματικών αρχών των Ηνωμένων Εθνών το Νοέμβριο του 1999, γνωστών ως Sullivan Principles, έκανε τις υπογράφουσες εταιρείες να αποδεχθούν κάποιες αρχές. Η πρωτοβουλία αυτή που ονομάστηκε Οικουμενικό Σύμφωνο, είχε τη φύση εθελοντικής πρωτοβουλίας και στόχευε σε ευρεία συμμετοχή από μία ποικίλη ομάδα επιχειρήσεων και άλλων οργανισμών. Οι αρχές του Οικουμενικού Συμφώνου εστιάζουν στους τομείς των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, των συνθηκών εργασίας, του περιβάλλοντος και της αντιμετώπισης της διαφθοράς:

Ανθρώπινα δικαιώματα

- Αρχή 1: Οι επιχειρήσεις οφείλουν να υποστηρίζουν και να σέβονται την προστασία των διεθνώς διακηρυγμένων ανθρωπίνων δικαιωμάτων
- Αρχή 2: Οι επιχειρήσεις οφείλουν να διασφαλίζουν ότι οι δικές τους δραστηριότητες δεν εμπλέκονται σε παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων

Συνθήκες Εργασίας

- Αρχή 3^η : Οι επιχειρήσεις οφείλουν να προασπίζουν το δικαίωμα του συνεταιρίζεσθαι και την αποτελεσματική αναγνώριση του δικαιώματος της συλλογικής διαπραγμάτευσης
- Αρχή 4^η : Οι επιχειρήσεις οφείλουν να προασπίζουν την εξάλειψη κάθε μορφής καταναγκαστικής ή υποχρεωτικής εργασίας
- Αρχή 5^η : Οι επιχειρήσεις οφείλουν να προασπίσουν την ουσιαστική κατάργηση της παιδικής εργασίας
- Αρχή 6^η : Οι επιχειρήσεις οφείλουν να προασπίζουν την εξάλειψη των διακρίσεων στις προσλήψεις και την απασχόληση

¹³ Carol Kennedy(1998), “Guide to the Management Gurus”, Random House Business Books, London England, σελ.54

¹⁴ OECD(2001)-“Corporate Social Responsibility in a global society-Partners for progress”, σελ. 17

Περιβάλλον

- Αρχή 7^η: Οι επιχειρήσεις οφείλουν να ακολουθούν προληπτική προσέγγιση ως προς τις περιβαλλοντικές προκλήσεις
- Αρχή 8^η: Οι επιχειρήσεις οφείλουν να αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες για την ενίσχυση της περιβαλλοντικής υπευθυνότητας
- Αρχή 9^η: Οι επιχειρήσεις οφείλουν να ενθαρρύνουν την ανάπτυξη και διάδοση τεχνολογιών που είναι φιλικές προς το περιβάλλον

Καταπολέμηση της διαφθοράς

- Αρχή 10^η: Οι επιχειρήσεις οφείλουν να αντιτίθενται σε κάθε μορφής διαφθορά, συμπεριλαμβανομένων του εκβιασμού και της δωροδοκίας.

Η πρόσκληση του Γενικού Γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών σηματοδοτεί σε ένα παγκόσμιο επίπεδο πολιτικής δεοντολογίας¹⁵, την αναγκαιότητα υπεύθυνης επιχειρηματικής δραστηριοποίησης ανάλογα με τις κατά τόπους κοινωνικές επιταγές. Θα πρέπει όμως να συμπληρώσουμε ότι δεκαετίες πριν πολλές άλλες μικρότερες επιχειρήσεις είχαν ήδη αρχίσει να διατυπώνουν αρχές υπεύθυνης συμπεριφοράς στις οποίες στήριζαν τις επιχειρηματικές τους στοχοθεσίες, διαδικασίες και πράξεις αναφορικά με το πώς αυτές βλέπουν την κοινωνική τους ευθύνη. Οι παραπάνω διατυπώσεις αυτές αποτελούν τους κώδικες επιχειρηματικής ηθικής ή επιχειρηματικής δεοντολογίας, τους κώδικες ηθικής και εταιρικής κοινωνικής ευθύνης, που αποτελούν τις διατυπωμένες και ακολουθούμενες αρχές συμπεριφοράς των επιχειρήσεων και των οργανισμών σχετικά με τους στόχους, τις διαδικασίες και τις πράξεις τους. Το περιεχόμενο των αρχών αυτών περιλαμβάνει νομικές επιταγές, που συχνά ξεπερνούν τα δια νόμου οριζόμενα και συντελούν στο να γνωρίζουν οι πάντες, ιδιοκτήτες, εργαζόμενοι, πελάτες και συμμετοχοί (stakeholders) τους ηθικά αποδεκτούς νόμους της συγκεκριμένης επιχείρησης.

Αξιόλογη πρόοδος¹⁶ έχει συντελεστεί στον τομέα της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης μετά το Μάρτιο του 2000 όταν το Συμβούλιο που πραγματοποιήθηκε στη Λισσαβόνα κάλεσε τις εταιρείες να δραστηριοποιηθούν στον τομέα της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης. Οι σημαντικότερες εξελίξεις από τότε ήταν η πράσινη βίβλος (2001), μια ανακοίνωση (2002), και η δημιουργία ενός ευρωπαϊκού πολυμερούς φόρουμ για την ευρωπαϊκή κοινωνική ευθύνη. Το πολυμερές φόρουμ για την ευρωπαϊκή κοινωνική

¹⁵ Θανόπουλος Γ. (1993), σελ.166

Ξενοφών (1993), Οικονομικός - Πόροι, Εκδόσεις Κάκτος 127, Αθήνα, Εδάφιο 10, σελ.148

¹⁶ Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (COM 03/2006) 136 – «Πραγμάτωση της εταιρικής σχέσης για τη μεγέθυνση και την απασχόληση: να γίνει η Ευρώπη πόλος αριστείας στον τομέα της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης», Βρυξέλλες

ευθύνη έφερε σε επαφή εκπροσώπους των επιχειρήσεων, των συνδικαλιστικών οργανώσεων και της κοινωνίας των πολιτών σε ένα σχήμα στο οποίο η Επιτροπή είχε ένα διαμεσολαβητικό ρόλο. Η Επιτροπή καλωσορίζει τις εργασίες του φόρουμ καθώς και την τελική έκθεση που υπέβαλε το φόρουμ τον Ιούνιο του 2004 και συμφωνεί με τα ενδιαφερόμενα μέρη στο εξής: εάν υλοποιηθούν πλήρως οι συστάσεις της έκθεσης από τους συντελεστές, αυτό θα βοηθήσει την Ευρώπη αλλά και γενικότερα στην προώθηση της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης. Στο φόρουμ επιτεύχθηκε σε κάποιο βαθμό συναίνεση μεταξύ των συμμετεχόντων αλλά αναδείχθηκαν και οι σημαντικές διαφορές γνώμης μεταξύ των επιχειρήσεων και όσων εκπροσωπούν το μη επιχειρηματικό κόσμο. Η βάση για την αμοιβαία κατανόηση στην Ευρώπη σχετικά με το περιεχόμενο της έννοιας της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης ετέθη με τον ορισμό που έδωσε η Επιτροπή ως μια έννοια σύμφωνα με την οποία οι εταιρείες ενσωματώνουν σε εθελοντική βάση κοινωνικές και περιβαλλοντικές ανησυχίες στις επιχειρηματικές τους δραστηριότητες και στις επαφές τους με άλλα ενδιαφερόμενα μέρη. Στο πολυμερές φόρουμ για την εταιρική κοινωνική ευθύνη επιβεβαιώθηκε ο ορισμός αυτός και διερευνήθηκαν περαιτέρω το πεδίο εφαρμογής και τα όριά του. Στο φόρουμ επιτεύχθηκε επίσης συναίνεση σχετικά με την ανάγκη για μεγαλύτερη ευαισθητοποίηση και για περισσότερες δραστηριότητες που θα αναπτύξουν τις ικανότητες των επιχειρήσεων στον τομέα αυτό. Δεν επιτεύχθηκε όμως συναίνεση για θέματα όπως η υποχρέωση αναφοράς των αποτελεσμάτων για τις εταιρείες ή η ανάγκη για ευρωπαϊκά πρότυπα στον τομέα της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης.

Η ευαισθητοποίηση, η κατανόηση και η ανάληψη εταιρικής κοινωνικής ευθύνης βελτιώθηκαν τα τελευταία χρόνια, εν μέρει χάρη στο πολυμερές φόρουμ και σε άλλες ενέργειες που υποστήριξε η Επιτροπή. Ταυτόχρονα, διάφορες πρωτοβουλίες από τις επιχειρήσεις και άλλα ενδιαφερόμενα μέρη προώθησαν την ανάπτυξη της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης στην Ευρώπη και παγκοσμίως. Ο κοινωνικός διάλογος, αποδείχθηκε αποτελεσματικό μέσο για την προώθηση πρωτοβουλιών στον τομέα της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης, αλλά και οι ευρωπαϊκές επιτροπές επιχείρησης διαδραμάτισαν εποικοδομητικό ρόλο στην ανάπτυξη βέλτιστων πρακτικών στον τομέα αυτό.

Παρόλα αυτά, η ανάληψη, υλοποίηση και στρατηγική ενσωμάτωση της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης από ευρωπαϊκές επιχειρήσεις θα πρέπει να βελτιωθεί σε σημαντικό βαθμό. Ο ρόλος των εργαζομένων, των εκπροσώπων τους και των συνδικαλιστικών οργανώσεων στην ανάπτυξη και την υλοποίηση των πρακτικών στον τομέα της ευρωπαϊκής κοινωνικής ευθύνης θα πρέπει να ενισχυθεί. Εξωτερικά ενδιαφερόμενα μέρη, συμπεριλαμβανομένων των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων, καταναλωτών και

επενδυτών, θα πρέπει να διαδραματίσουν ισχυρότερο ρόλο στην ενθάρρυνση και την ανταμοιβή υπεύθυνων επιχειρηματικών συμπεριφορών.

1.5 Γενικές εφαρμογές Ε.Κ.Ε.

Η Επιτροπή είναι πεπεισμένη ότι η εταιρική κοινωνική ευθύνη¹⁷ έχει σημασία για όλους τους Ευρωπαίους και τον καθένα ξεχωριστά, διότι είναι μία πτυχή του ευρωπαϊκού κοινωνικού μοντέλου. Η εταιρική κοινωνική ευθύνη μπορεί να συνεισφέρει στην αειφόρο ανάπτυξη και παράλληλα να ενισχύσει τις δυνατότητες της Ευρώπης για καινοτομία και ανταγωνιστικότητα κατά τρόπο ώστε να συμβάλλει στη βελτίωση της απασχολησιμότητας με τη δημιουργία θέσεων εργασίας.

Η μεγαλύτερη προώθηση της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης είναι καίριο ζήτημα για τη νέα εταιρική σχέση για τη «μεγέθυνση και την απασχόληση» καθώς και για την υλοποίηση των στόχων για την αειφόρο ανάπτυξη. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή καλεί όλα τα εμπλεκόμενα μέρη να συμβάλουν στην υλοποίηση αυτής της νέας φιλόδοξης πρωτοβουλίας. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα εξασφαλίσει τη στενή συνεργασία με τα κράτη μέλη, τις επιχειρήσεις καθώς και με όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη για να γίνει η Ευρώπη πόλος αριστείας σε θέματα εταιρικής κοινωνικής ευθύνης, δεδομένου ότι η εταιρική κοινωνική ευθύνη αντικατοπτρίζει τις θεμελιώδεις αξίες της ΕΕ. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα επαναξιολογήσει τις εξελίξεις στον τομέα της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης στην Ευρώπη.

Θα πρέπει βέβαια να αναφερθεί ότι οι πρακτικές της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης δεν αποτελούν πανάκεια και δεν μπορούν, από μόνες τους, να παραγάγουν τα επιθυμητά αποτελέσματα. Δεν αποτελούν υποκατάστατο της δημόσιας πολιτικής αλλά μπορούν να συνεισφέρουν στην επίτευξη πολλών στόχων δημόσιας πολιτικής, όπως:

- Στη διαμόρφωση πιο ολοκληρωμένων αγορών εργασίας και υψηλότερων επιπέδων κοινωνικής ένταξης, δεδομένου ότι οι επιχειρήσεις με βελτιωμένη εταιρική κοινωνική ευθύνη επιδιώκουν να προσλαμβάνουν άτομα από λιγότερο πλεονεκτικές ομάδες.
- Σε επενδύσεις που ενισχύουν την ανάπτυξη δεξιοτήτων, τη διά βίου μάθηση και την απασχολησιμότητα, προϋποθέσεις που είναι απαραίτητες για την εξασφάλιση της

¹⁷ Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, (COM 03/2006), «Πραγμάτωση της εταιρικής σχέσης για τη μεγέθυνση και την απασχόληση: να γίνει η Ευρώπη πόλος αριστείας στον τομέα της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης», Βρυξέλλες, σελ. 5

ανταγωνιστικότητας στην παγκόσμια οικονομία της γνώσης και στην αποτελεσματική αντιμετώπιση της γήρανσης του ενεργού πληθυσμού στην Ευρώπη.

- Σε βελτιώσεις στη δημόσια υγεία ως αποτέλεσμα εθελοντικών πρωτοβουλιών των επιχειρήσεων σε τομείς σχετικούς με την προώθηση προϊόντων (μάρκετινγκ).
- Στη βελτίωση των επιδόσεων στον τομέα της καινοτομίας, ιδίως όσον αφορά καινοτομίες που απαντούν σε κοινωνικά προβλήματα, ως αποτέλεσμα εντονότερης διάδρασης με εξωτερικά ενδιαφερόμενα μέρη και δημιουργία εργασιακού περιβάλλοντος που προάγει την καινοτομία.
- Στην ορθολογικότερη χρήση των φυσικών πόρων και σε μειωμένα επίπεδα ρύπανσης, ιδίως χάρη σε επενδύσεις ενίσχυσης οικολογικών καινοτομικών προϊόντων καθώς και στην εθελοντική υιοθέτηση συστημάτων διαχείρισης και επισήμανσης φιλικών προς το περιβάλλον.
- Στη διαμόρφωση θετικότερης εικόνας για τις επιχειρήσεις και τους επιχειρηματίες μέσα στην κοινωνία, γεγονός που μπορεί να βοηθήσει στην καλλιέργεια ευνοϊκότερων στάσεων απέναντι στην επιχειρηματικότητα.
- Στο μεγαλύτερο σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, της προστασίας του περιβάλλοντος και των βασικών κανόνων εργασίας, ιδίως στις αναπτυσσόμενες χώρες.
- Στη μείωση της φτώχειας και στην επίτευξη προόδου σε σχέση με τους στόχους της χιλιετίας για την ανάπτυξη.

Υπάρχουν πολλές μορφές υλοποίησης της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης από τις επιχειρήσεις που επιλέγουν να την υιοθετήσουν¹⁸. Πρώτη μορφή, η πιο απλή και παραδοσιακή εκδοχή της ΕΚΕ που προσομοιάζει στο «φιλανθρωπικό» ή «πατερναλιστικό» μοντέλο που είχαν αναπτύξει μερικές μεγάλες καπιταλιστικές επιχειρήσεις ήδη από τον 19^ο αιώνα. Αντιστοιχεί στην απευθείας κοινωνική παροχή κυρίως στις περιοχές ύπαρξης των εργοστασίων ή στην πρόσδεση του ονόματος της επιχείρησης στην διεκπεραίωση ενός κοινωνικού φιλανθρωπικού έργου. Ή επίσης την ίδρυση ενός Ιδρύματος - με οικογενειακά χαρακτηριστικά και ονομασία - για την προώθηση ενός κοινωνικού σκοπού. Αυτές οι πρακτικές υφίστανται και αναπτύσσονται ακόμη (π.χ. Ίδρυμα Μπιλ και Μελίντας Γκέιτς της Microsoft). Η δεύτερη μορφή περιλαμβάνει και τις πιο νεωτερικές πρωτοβουλίες μονομερούς αυτοδέσμευσης των επιχειρήσεων στην τήρηση συγκεκριμένων περιβαλλοντικών, κοινωνικών και οικονομικών προϋποθέσεων. Τέτοιου είδους πρακτικές οριοθετούν τις σύγχρονες μορφές εταιρικής κοινωνικής ευθύνης και αποτελούν το βασικό μέτωπο ανάπτυξης της σε διεθνές και εθνικό επίπεδο την τελευταία δεκαετία.

¹⁸ [http://www.koinoniapoliton.gr/site/content/view/297/27/lang_el_GR.UTF8/\(2/09/08\)](http://www.koinoniapoliton.gr/site/content/view/297/27/lang_el_GR.UTF8/(2/09/08))

Η αυτοδέσμευση των επιχειρήσεων ακόμη και αν γίνεται για επικοινωνιακούς ή διαφημιστικούς στόχους παρουσιάζει μερικούς ιδιαίτερους κινδύνους για τις ίδιες. Όχι μόνο περιορίζει την ευχέρεια αξιοποίησης του χαμηλού εργατικού κόστους στις αναπτυσσόμενες χώρες (Nike, Benetton) αλλά αυξάνει επίσης τις απαιτήσεις για την ποιότητα και τις επιπτώσεις στο περιβάλλον, στην υγεία και στην ασφάλεια των καταναλωτών από ενδεχόμενες παθογενείς επιπτώσεις των παραγομένων προϊόντων.

Οι κλυδωνισμοί ολόκληρων βιομηχανικών κλάδων όπως η βιομηχανία ατομικής ενέργειας, η βιομηχανία τροφίμων («τρελές αγελάδες» - Διοξίνη πουλερικών), η βιομηχανία καπνού, οινοπνευματωδών ποτών και προσφάτως η συζητούμενη επιρροή της ηλεκτρομαγνητικής ακτινοβολίας στην κινητή τηλεφωνία αναδεικνύουν με τον πιο χαρακτηριστικό τρόπο τα κρίσιμα διλήμματα των σύγχρονων επιχειρήσεων. Εάν υιοθετήσουν την ΕΚΕ αυξάνουν το κόστος παραγωγής και γίνονται βραχυπρόθεσμα πιο ευάλωτες επικοινωνιακά σε περίπτωση απρόβλεπτου κινδύνου, εάν όμως αδιαφορήσουν κινδυνεύουν με ολική κατάρρευση. Ζούμε στην εποχή της Διακινδύνευσης (risk society), όπου οι ανθρωπογενείς τεχνολογικοί κίνδυνοι έχουν πολλαπλασιαστεί αυξάνοντας την αβεβαιότητα του συστήματος και προκαλώντας την ανάδυση κινημάτων της κοινωνίας πολιτών για την προστασία της ζωής και της φύσης δίπλα από τους παραδοσιακούς παίκτες του πολιτικού συστήματος. Σ' αυτές τις συνθήκες η επιχειρηματική στρατηγική του κέρδους αν δεν προσαρμοσθεί αντιμετωπίζει κινδύνους ξαφνικής διάλυσης. Μια τρίτη, και πιο καινοτομική μορφή προώθησης της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης αποτελούν οι Συμπράξεις του Ιδιωτικού Τομέα με τις ΜΚΟ στην βάση ενός κοινού προγράμματος κοινωφελούς χαρακτήρα. Οι επιχειρήσεις χρηματοδοτούν το πρόγραμμα ενώ οι ΜΚΟ αναλαμβάνουν τον ρόλο είτε του φορέα υλοποίησης του προγράμματος είτε του «έντιμου διαμεσολαβητή» (honest broker) στην κινητοποίηση άλλων φορέων ή τοπικών ΜΚΟ κυρίως στις φτωχές ή αναπτυσσόμενες χώρες.

1.6 Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη στις Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις

1.6.1 Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη: Η εσωτερική Διάσταση

Σε μία εταιρεία οι κοινωνικά υπεύθυνες πρακτικές¹⁹ αφορούν κυρίως τους υπαλλήλους και συνδέονται με θέματα όπως η επένδυση στο ανθρώπινο δυναμικό, η υγεία και η

¹⁹ Ευρωπαϊκή Επιτροπή(2001), Πράσινο Βιβλίο, «Προώθηση ενός ευρωπαϊκού πλαισίου για την Ε.Κ.Ε.», Βρυξέλλες, σελ.9

ασφάλεια καθώς και η διαχείριση της αλλαγής ενώ οι περιβαλλοντικά υπεύθυνες πρακτικές σχετίζονται κυρίως με τη διαχείριση των φυσικών πόρων που χρησιμοποιούνται στην παραγωγή. Ανοίγουν το δρόμο για τη διαχείριση της αλλαγής στο συνδυασμό της κοινωνικής ανάπτυξης με τη βελτιωμένη ανταγωνιστικότητα.

➤ **Διαχείριση ανθρωπίνου Δυναμικού:**

Σήμερα μία από τις κυριότερες προκλήσεις για τις εταιρείες είναι η προσέλκυση και η συγκράτηση εξειδικευμένου εργατικού προσωπικού. Στο πλαίσιο αυτό τα σχετικά μέτρα που μπορούν να περιλαμβάνουν τη δια βίου μάθηση, την παραχώρηση αρμοδιοτήτων και εξουσιών στους εργαζόμενους την καλύτερη ενημέρωση σε όλη την επιχείρηση, την καλύτερη ισορροπία μεταξύ εργασίας, οικογένειας και ελεύθερου χρόνου τη μεγαλύτερη ποικιλομορφία του εργατικού δυναμικού την ίση αμοιβή και τις προοπτικές σταδιοδρομίας για τις γυναίκες, το καταμερισμό των κερδών και τα συστήματα παροχής μεριδίων του μετοχικού κεφαλαίου, καθώς και τον προβληματισμό σχετικά με την απασχολησιμότητα και την εξασφάλιση της εργασίας.

Ιδιοκτήτες και στελέχη εταιρειών²⁰ αναγνωρίζουν ότι ένα παρακινήμένο εργατικό δυναμικό με δεξιότητες και ένας «προτιμητέος εργοδότης» είναι κρίσιμα στοιχεία του ενεργητικού της οικονομίας της γνώσης. Χαρακτηριστικά ενός σωστού χώρου εργασίας είναι:

- η προαγωγή μιας σωστής ισορροπίας μεταξύ εργασίας και προσωπικής ζωής, μέσω ευέλικτων ωραρίων εργασίας.
- η μέριμνα για την υγεία και την ευημερία των εργαζομένων.
- η προσφορά διευκολύνσεων.
- η επένδυση στην κατάρτιση και την ανάπτυξή τους.

Όμως, τα ανωτέρω εξακολουθούν να αποτελούν σημαντικές προκλήσεις για πολλές Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις, όταν εφαρμόζουν κανονισμούς για την υγεία και την ασφάλεια ή παρέχουν κατάλληλη κατάρτιση στους υπαλλήλους τους. Από την άλλη πλευρά, οι σχέσεις μεταξύ διοίκησης και εργαζομένων τείνουν να είναι πιο φιλικές και άμεσες στις Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις και για αυτό υπάρχει πεδίο ανάπτυξης νέων καινοτόμων μορφών κοινωνικού διαλόγου, προσαρμοσμένου στις ιδιαιτερότητες των Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων, σε τομείς κοινού ενδιαφέροντος, όπως η κατάρτιση, η υγεία και η ασφάλεια.

➤ **Εκπαίδευση προσωπικού**

²⁰ Ελληνικό Δίκτυο για την εταιρική κοινωνική ευθύνη - www.csrhellas.gr (4/09/08)

Η επιβίωση ενός οργανισμού εξαρτάται από την ικανότητα του να μαθαίνει γρηγορότερα από τους ανταγωνιστές του και να προσαρμόζεται ταχύτερα στο συνεχώς μεταβαλλόμενο γνωστικό περιβάλλον. Στο πλαίσιο αυτό, οι επιχειρήσεις επενδύουν στην εκπαίδευση/κατάρτιση των ανθρώπων τους, φροντίζοντας για τη δια βίου μάθηση, με στόχους:

- τη βελτίωση των υπαρχουσών ικανοτήτων και δεξιοτήτων τους,
- τη βελτίωση της απόδοσης και της αποτελεσματικότητας τους,
- την ανάπτυξη νέων ικανοτήτων και δεξιοτήτων που δεν είχαν πριν την ενίσχυση της απασχολησιμότητάς τους.

Χαρακτηριστικοί τομείς εκπαίδευσης/κατάρτισης είναι η χρήση ηλεκτρονικών υπολογιστών, η βελτίωση της εξυπηρέτησης των πελατών, οι τεχνικές πωλήσεων, τα θέματα υγιεινής και ασφάλειας κ.λπ. Ενδεικτικές μέθοδοι της παρεχόμενης εκπαίδευσης/κατάρτισης είναι: η μέθοδος εκπαίδευσης των εργαζόμενων κατά τη διάρκεια της εργασίας (on the job training), δηλαδή μεταφορά τεχνογνωσίας την ώρα της εργασίας από εμπειρότερο συνάδελφο, τα σεμινάρια από εσωτερικούς ή εξωτερικούς εκπαιδευτές, η εναλλαγή θέσεως εργασίας (rotation) κ.λπ.

Η επιχείρηση, μέσω καθιερωμένης διαδικασίας, παρέχει:

- Δυνατότητα σε όλους τους εργαζομένους της να συμμετέχουν σε εκπαιδευτικά προγράμματα, εντός ή εκτός του χρόνου εργασίας τους.
- Άδεια μετ' αποδοχών για την παρακολούθηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων, όπου αυτό απαιτείται.
- Κάλυψη - ολικώς ή μερικώς- του κόστους συμμετοχής σε εκπαιδευτικά προγράμματα, όπως οι εξειδικευμένες και υψηλού επιπέδου ημερίδες και συνέδρια, η παρακολούθηση προγραμμάτων για την απόκτηση μεταπτυχιακών τίτλων σπουδών κ.λπ.

➤ **Υγεία και ασφάλεια στην εργασία**²¹

Οι προσεγγίσεις του θέματος της υγείας και της ασφάλειας στην εργασία παραδοσιακά έγκεινται σε νομοθετικά και εκτελεστικά και ασφαλιστικά μέτρα της κάθε χώρας που υπάγεται στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Ωστόσο, λόγω της τάσης να ανατίθενται εργασίες σε εργολάβους και προμηθευτές, οι εταιρείες εξαρτώνται όλο και περισσότερο από τις επιδόσεις των εργολάβων τους στο θέμα της υγείας και της ασφάλειας και ιδιαίτερα εκείνων που εργάζονται στους ίδιους χώρους των εν λόγω εταιρειών.

²¹ European agency for safety and health at work.
<http://osha.europa.eu> (4/09/08)

Οι εταιρείες, οι κυβερνήσεις και οι κλαδικές οργανώσεις εξετάζουν όλο και περισσότερο επιπλέον τρόπους για την προώθηση της υγείας και της ασφάλειας των εργαζομένων, χρησιμοποιώντας αυτές τις δύο παραμέτρους ως κριτήρια κατά την προμήθεια προϊόντων και υπηρεσιών από άλλες εταιρείες και επίσης ως στοιχείο προώθησης των προϊόντων ή υπηρεσιών τους. Αυτά τα εθελοντικά συστήματα μπορούν να θεωρηθούν συμπληρωματικά προς τις δραστηριότητες νομοθεσίας και ελέγχου από τις δημόσιες αρχές, εφόσον και εκείνες αποσκοπούν στο να προωθήσουν μία παιδεία πρόληψης, δηλαδή υψηλότερα επίπεδα ασφάλειας και υγείας στην εργασία.

Οι πρόσθετες παροχές υγείας συμπληρώνουν τη δημόσια ασφάλιση και έχουν στόχο τη δημιουργία αυξημένου αισθήματος ασφαλείας και συνεπώς, μεγαλύτερης ικανοποίησης και πιστότητας των εργαζομένων προς την επιχείρηση. Μερικές από αυτές είναι:

- η ιδιωτική ασφάλιση των εργαζομένων για μερική ή ολική κάλυψη ιατρικών, νοσοκομειακών και φαρμακευτικών εξόδων, η ασφάλιση ατυχημάτων των ιδίων και των οικογενειών τους. Οι εργαζόμενοι, συνήθως, μπορούν να επιλέξουν οποιονδήποτε γιατρό ή ιδιωτική κλινική και να υποβάλλουν στη συνέχεια τα ανάλογα δικαιολογητικά για την κάλυψη των εξόδων:
- συνεργασίας με συγκεκριμένους γιατρούς εφαρμογής προγράμματος περιοδικού προληπτικού ελέγχου παροχής συμβουλών-σεμιναρίων υγείας, π.χ. ισορροπημένης διατροφής κ.λπ.

Σημαντικές πρωτοβουλίες, επίσης, λαμβάνονται για διευκόλυνση των εργαζομένων, κυρίως των γυναικών και ιδιαίτερα των μητέρων, στην εξισορρόπηση της επαγγελματικής με την προσωπική τους ζωή. Αυτό επιτυγχάνεται με την παροχή ευέλικτου ωραρίου εργασίας προς εργαζόμενες μητέρες/γονείς ή με την ολική ή μερική κάλυψη εξόδων για βρεφονηπιακό σταθμό ή την παροχή πρόσθετης αδειάς για την ανατροφή του παιδιού. Η τεχνολογική ανάπτυξη δίνει, επίσης, τη δυνατότητα της εξ' αποστάσεως εργασίας (τηλε-εργασία).

III) άλλες πρόσθετες παροχές²²

Στο πλαίσιο της ενίσχυσης του βιοτικού επιπέδου των εργαζομένων τους, οι επιχειρήσεις προσφέρουν παροχές πέρα και πάνω από ό,τι προβλέπει η νομοθεσία. Οι πρόσθετες αυτές παροχές μπορεί να είναι είτε άμεσα, είτε έμμεσα οικονομικές. Οι άμεσες οικονομικές παροχές διακρίνονται σε:

²² Ελληνικό Δίκτυο για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη, www.csrhellas.gr (4/09/08)

- παροχή δώρων - με τον τρόπο αυτό οι επιχειρήσεις στηρίζουν εμπράκτως τους εργαζομένους στις ιδιαίτερες στιγμές τους, π.χ. παροχή δωροεπιταγών λόγω γάμου ή για αγορά σχολικών βιβλίων κ.λπ.
- απονομή βραβείων -τα βραβεία απονέμονται ως αναγνώριση ή επιβράβευση εργαζομένων ή ομάδων εργαζομένων, προκειμένου να αποτελέσουν παράδειγμα προς μίμηση. Χαρακτηριστικά βραβεία αναγνώρισης εκτός από τα χρήματα αποτελούν και:
 - η παροχή γεύματος σε πολυτελές εστιατόριο για τους εργαζομένους και τις οικογένειές τους
 - η αγορά εισιτηρίων για συναυλία ή αθλητική διοργάνωση
 - η ανακοίνωση του ονόματος του «εργαζομένου του μήνα» κ.λπ.
 - η παροχή χρηματικών διευκολύνσεων που αποσκοπούν στην υποστήριξη του εργαζομένου, όταν έχει έκτακτες σοβαρές οικονομικές ανάγκες. Με τον τρόπο αυτό επιτυγχάνεται η δημιουργία ασφαλούς εργασιακού κλίματος, όπου ο εργαζόμενος μπορεί να αποδώσει χωρίς να τον απασχολούν προσωπικά ή οικονομικά προβλήματα
 - η παροχή εξειδικευμένων νομικών και οικονομικών συμβουλών από εξειδικευμένους συναδέλφους με στόχο τη δημιουργία κλίματος αλληλοβοήθειας και στήριξης.

IV) Προσαρμογή στην αλλαγή²³

Η ευρύτατα διαδεδομένη αναδιάρθρωση που συντελείται στην Ευρώπη προκαλεί την ανησυχία όλων των υπαλλήλων και άλλων ενδιαφερόμενων μερών, δεδομένου ότι το κλείσιμο ενός εργοστασίου ή οι σημαντικές περικοπές στο προσωπικό του ενδέχεται να επιφέρουν οικονομική, κοινωνική ή πολιτική κρίση σε μία κοινότητα. Λίγες εταιρείες δεν υποκύπτουν στην ανάγκη για αναδιάρθρωση, συχνά μέσω της μείωσης του προσωπικού, ενώ το 2000 ήταν το έτος με τις περισσότερες συγχωνεύσεις και εξαγορές από οποιοδήποτε άλλο στην ιστορία. Αξίζει να σημειωθεί ότι, λιγότερη από μια στις τέσσερις δραστηριότητες αναδιάρθρωσης επιτυγχάνουν τους σκοπούς τους εφόσον συχνά διεξάγονται με τρόπο που κλονίζει τα κίνητρα, την πίστη, τη δημιουργικότητα και την παραγωγικότητα των υπαλλήλων. Η αναδιάρθρωση με τρόπο κοινωνικά υπεύθυνο σημαίνει ότι εξισορροποούνται και λαμβάνονται υπόψη τα συμφέροντα και οι ανησυχίες όλων εκείνων που θίγονται από τις αλλαγές και τις αποφάσεις. Στην πράξη, η διαδικασία συχνά είναι τόσο σημαντική όσο και η ουσία για την επιτυχία της αναδιάρθρωσης. Ειδικότερα, αυτό συνεπάγεται τη συμμετοχή και την ανάμιξη όλων

²³ Ευρωπαϊκή Επιτροπή(2001), Πράσινο Βιβλίο, «Πρόωθηση ενός ευρωπαϊκού πλαισίου για την Ε.Κ.Ε», Βρυξέλλες, σελ.12

των ενδιαφερόμενων μέσω της ανοικτής ενημέρωσης και των διαβουλεύσεων. Επιπλέον, η αναδιάρθρωση πρέπει να προετοιμαστεί καλά, με τον προσδιορισμό των σημαντικότερων κινδύνων, τον υπολογισμό του συνολικού κόστους, άμεσου και έμμεσου, που συνδέεται με εναλλακτικές στρατηγικές και πολιτικές, και τέλος με την αξιολόγηση όλων των εναλλακτικών λύσεων που ενδεχομένως θα μειώσουν την ανάγκη για απολύσεις.

V) Ανάπτυξη του τομέα της ΕΚΕ μέσω της υλοποίησης εθελοντικών δράσεων²⁴

Ο εθελοντισμός είναι μια πολύ ευρεία έννοια, διότι περιλαμβάνει μεγάλο φάσμα δράσεων, όπως η προσφορά εργασίας για δένδροφύτευση, καθαρισμό ακτών, προσφορά ειδών ή υπηρεσιών σε ευαίσθητες κοινωνικά ομάδες κ.λπ.

Με τον εθελοντισμό οι εργαζόμενοι αποκτούν νέες δεξιότητες, βοηθούν συνανθρώπους τους, γνωρίζουν νέους ανθρώπους και αποκτούν ανεκτίμητη εμπειρία που ενδεχομένως να ενδυναμώσει ή να επηρεάσει θετικά την επαγγελματική τους εξέλιξη. Στις μέρες μας, ιδιαίτερη απήχηση έχει η ενασχόληση με δράσεις που απευθύνονται σε νέους και σχετίζονται με μη κυβερνητικές οργανώσεις (ΜΚΟ).

Επίσης, στην Ελλάδα, κάθε χρόνο, απαιτούνται 600.000 περίπου μονάδες αίματος, από τις οποίες το 45% καλύπτεται από εθελοντές αιμοδότες, το 50% από συγγενείς ασθενών και το 5% από τις ένοπλες δυνάμεις.

Οι επιχειρήσεις, γνωρίζοντας την καθημερινά αυξανόμενη ανάγκη για αίμα και επιθυμώντας να συμβάλλουν στη λύση αυτού του κοινωνικού και πολιτισμικού προβλήματος, οργανώνουν ημέρες εθελοντικής αιμοδοσίας και δημιουργούν τράπεζες αίματος που μπορεί να φανεί χρήσιμη σε κάποια δεδομένη στιγμή τόσο στους ίδιους τους εργαζόμενους, όσο και σε συγγενικά τους πρόσωπα.

Οι εργαζόμενοι, από την πλευρά τους, προσφέρουν εθελοντικά το αίμα τους, κατανοώντας ότι η προσφορά τους σώζει ζωές. Συνήθως, η αιμοδοσία οργανώνεται ύστερα από συνεννόηση με κάποιο αιματολογικό κέντρο που βρίσκεται κοντά στην περιοχή, όπου λειτουργεί η επιχείρηση.

VI) Αμφίδρομη επικοινωνία

Η σωστή επικοινωνία διοίκησης-εργαζομένων αποτελεί σημαντικό εργαλείο στα χέρια της διοίκησης, ώστε να διατηρήσει, αλλά και να ενισχύσει την αφοσίωση, την

²⁴ Ελληνικό Δίκτυο για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη www.csrhellas.gr (2/09/08)

ομαδικότητα και τη συνεργασία των εργαζομένων. Αποκτά δε ιδιαίτερη σημασία, όταν η επιχείρηση μεγαλώνει. Η επικοινωνία μπορεί να γίνεται είτε από τα ανώτερα προς τα κατώτερα κλιμάκια ή και αντίστροφα, καθώς και οριζόντια. Μπορεί να έχει τη μορφή πληροφόρησης (συνήθως ηλεκτρονικής, intranet ή e-mail) για θέματα κοινού ενδιαφέροντος (π.χ. ανακοινώσεις), αλλά και συναντήσεων σε χώρους εκτός της εταιρείας, μέσα από τη διοργάνωση διαφόρων εκδηλώσεων. Πρωτοβουλίες, όπως οι έρευνες για το εργασιακό κλίμα ή η άμεση επαφή/συζήτηση προϊσταμένων-υφισταμένων, βοηθούν στην αποτύπωση πιθανών βελτιώσεων και συνεισφέρουν στη δημιουργία καλού εργασιακού κλίματος.

1.6.2 Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη: Η εξωτερική Διάσταση

Η εταιρική κοινωνική ευθύνη²⁵ επεκτείνεται πέρα από την εταιρεία στην τοπική κοινότητα και αφορά ένα ευρύ σύνολο ενδιαφερομένων μελών οι οποίοι είναι όχι μόνο οι εργαζόμενοι και οι μέτοχοι αλλά και οι επιχειρηματικοί εταίροι οι προμηθευτές, οι πελάτες, οι δημόσιες αρχές και οι ΜΚΟ που εκπροσωπούν τις τοπικές κοινότητες ή ασχολούνται με το περιβάλλον. Σε έναν κόσμο πολυεθνικών επενδύσεων και παγκόσμιων αλυσίδων εφοδιασμού, η ΕΚΕ πρέπει να επεκταθεί πέρα από τα σύνορα της Ευρώπης. Η ταχεία παγκοσμιοποίηση έχει ενθαρρύνει τη συζήτηση του ρόλου και την ανάπτυξη της παγκόσμιας διακυβέρνησης. Επίσης η ανάπτυξη εθελοντικών πρακτικών ΕΚΕ μπορεί να θεωρηθεί ότι συμβάλλει σε αυτό.

I) Ο τομέας της Αγοράς²⁶

Η αγορά είναι ένας από τους λιγότερο κατανοητούς τομείς της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης, αλλά και ένας από τους σημαντικότερους, δεδομένου ότι αποτελεί τον πλησιέστερο τομέα στη βασική επιχειρηματική δράση της εταιρείας. Ο τρόπος με τον οποίο οι εταιρείες λειτουργούν στην αγορά είναι ένας κρίσιμος δείκτης του πως έχουν ενσωματώσει κοινωνικά, ηθικά και περιβαλλοντικά ζητήματα στη βασική οργανωτική τους δομή, στη διαδικασία λήψης αποφάσεων και σε επιχειρηματικές δραστηριότητες, όπως η κατασκευή προϊόντων, η διαχείριση της αλυσίδας εφοδιασμού, η προμήθεια πρώτων υλών, το μάρκετινγκ, η διαφήμιση και η υπεύθυνη επιχειρηματικότητα.

²⁵ Ευρωπαϊκή Επιτροπή(2001), Πράσινο Βιβλίο, «Προώθηση ενός ευρωπαϊκού πλαισίου για την Ε.Κ.Ε», Βρυξέλλες, σελ.13

²⁶ Ελληνικό Δίκτυο για την Ε.Κ.Ε., www.csrhellas.gr (2/09/08)

Στην αγορά, οι εταιρείες συνδιαλέγονται με τρία σημαντικά, εξωτερικά ενδιαφερόμενα μέρη: πελάτες και ενώσεις καταναλωτών, προμηθευτές και επιχειρηματικούς εταίρους και επενδυτές ή μετόχους.

Η επίπτωση των πρακτικών που αναφέρονται στην αγορά είναι σχετικά δύσκολο να αποτιμηθεί. Δείκτες, όπως η αύξηση των πωλήσεων, το μερίδιο αγοράς και ο αριθμός ληφθέντων και αντιμετωπισθέντων παραπόνων δεν αντανακλούν επακριβώς το ευρύ φάσμα των εμπλεκόμενων θεμάτων. Παρόλα αυτά, είναι σαφές ότι σημαντικά οφέλη συνδέονται με υπεύθυνες πρακτικές αγοράς, ιδίως η εύρεση νέων ευκαιριών αγοράς, μέσω διαφοροποίησης προϊόντων. Οι Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις είναι ιδιαίτερα ευαίσθητες σε θέματα αγοράς, διότι, στις περισσότερες περιπτώσεις οι μικρές εταιρείες είναι τμήμα ενός ολοκληρωμένου μηχανισμού αλυσίδας εφοδιασμού και/ή προμηθεύουν απευθείας μεγάλες εταιρείες που απαιτούν συμμόρφωση με διεθνή πρότυπα. Μικρές και μεγάλες εταιρείες επιδιώκουν να αποκτήσουν την εκτίμηση των πελατών και είναι ζωτικό για τις μικρές εταιρείες να αντιμετωπίζονται με ευαισθησία.

II) Διαχείριση του περιβαλλοντικού αντικτύπου και των φυσικών πόρων

Η έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης εγκλείει την ιδέα της εξισορρόπησης της οικονομικής ανάπτυξης και κοινωνικής ολοκλήρωσης με τη διατήρηση ενός υγιούς περιβάλλοντος για τις μελλοντικές γενεές. Τις τελευταίες δεκαετίες έχει σημειωθεί αξιοσημείωτη πρόοδος στη συνειδητοποίηση και στο δημόσιο ενδιαφέρον για τις επιπτώσεις των παραγωγικών διαδικασιών στο φυσικό περιβάλλον.

Τα μέσα που χρησιμοποιούνται από τις επιχειρήσεις για την αντιμετώπιση αυτών των περιβαλλοντικών επιπτώσεων είναι πολλαπλά και σε αυτά περιλαμβάνονται μεταξύ άλλων: συστήματα περιβαλλοντικής διαχείρισης (EMAS, ISO 14001), εργαλεία οικολογικού σχεδιασμού, τεχνικές και τεχνολογίες καθαρότερης παραγωγής. Οι προκλήσεις για τις ΜΜΕ είναι σημαντικές, διότι, συνήθως, είναι ελάχιστα ενημερωμένες για τις τρέχουσες και μελλοντικές περιβαλλοντικές τάσεις και κανονισμούς ή ευκαιρίες που προσφέρονται γι' αυτές στην αγορά. Οι ΜΜΕ έχουν την τάση να υποτιμούν τις περιβαλλοντικές τους επιπτώσεις, οι οποίες μπορεί να είναι μικρές όταν τις εξετάζουμε ανά μεμονωμένη εταιρεία, αλλά είναι σημαντικές όταν εξετάζουμε τον τομέα των ΜΜΕ, ως σύνολο. Εσωτερικά εμπόδια, όπως η έλλειψη δεξιοτήτων, γνώσεων και ανθρωπίνων πόρων, παρεμβάλλονται περαιτέρω στην περιβαλλοντική υπευθυνότητα των ΜμΕ.

Όταν μιλάμε για ανακύκλωση, εννοούμε τη διαδικασία μετατροπής απορριμμάτων σε πηγές ενέργειας ή πρώτες ύλες με χρήση επιστημονικών μεθόδων ή επαναχρησιμοποίησης, κατόπιν επεξεργασίας, ορισμένων άχρηστων υλικών ή υλικών

συσκευασίας. Απορρίμματα που μπορούν να ανακυκλωθούν είναι το χαρτί, το γυαλί, το αλουμίνιο και ορισμένα άλλα μέταλλα, πλαστικά, μπαταρίες, ορυκτέλαια, ελαστικά οχημάτων κ.ά. Στην Ελλάδα παράγονται, ετησίως, τρία εκατομμύρια τόνοι απορριμμάτων. Τα απορρίμματα αυτά αρκούν για να καλύψουν με τον όγκο τους την εθνική οδό από το Ναύπλιο, ως την Αλεξανδρούπολη με ένα στρώμα ύψους ενός μέτρου! Γίνεται, επομένως, κατανοητή η επιτακτική ανάγκη ανακύκλωσης τόσο των οικιακών, όσο και των βιομηχανικών απορριμμάτων και αυτό έχει περάσει, πλέον, στη συνείδηση των πολιτών και των επιχειρήσεων. Όσο πιο πολλά απορρίμματα αξιοποιούνται, μέσω της ανακύκλωσης, τόσο μικρότερος γίνεται ο όγκος τους που καταλήγει στις χωματερές, τις θάλασσες και τα ποτάμια, ενώ η επαναχρησιμοποίηση ορισμένων υλικών από τις βιομηχανίες περιορίζει σημαντικά τη χρήση φυσικών πόρων. Προς αυτήν την κατεύθυνση, πολλές ΜΜΕ ακολουθούν, συστηματικά, διαδικασίες ανακύκλωσης, ενημερώνουν και ευαισθητοποιούν τους εργαζομένους με στόχο να γίνει η διαδικασία αυτή καθημερινή πρακτική όλων.

III) Τοπικές Κοινότητες²⁷

Η εταιρική κοινωνική ευθύνη αφορά επίσης την ένταξη των εταιρειών στο τοπικό περιβάλλον τους είτε αυτό είναι η Ευρώπη είτε ο υπόλοιπος κόσμος. Οι εταιρείες συνεισφέρουν στις κοινότητες τους παρέχοντας θέσεις εργασίας κοινωνικές παροχές καθώς και φόρους. Από την άλλη πλευρά οι εταιρείες εξαρτώνται από την υγεία στη σταθερότητα και την ευημερία των κοινοτήτων στις οποίες λειτουργούν. Για παράδειγμα, προσλαμβάνουν την πλειονότητα των υπαλλήλων τους από τις τοπικές αγορές εργασίας και συνεπώς έχουν άμεσο συμφέρον και είναι διαθέσιμες οι δεξιότητες που χρειάζονται επί τόπου. Ειδικότερα οι Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις συχνά αντλούν την πελατεία τους από την περιοχή που βρίσκονται. Η φήμη μιας εταιρείας στον τόπο εγκατάστασής της, η εικόνα της ως εργοδότης και ως παραγωγού αλλά και ως παράγοντα στην τοπική σκηνή, σίγουρα επηρεάζουν την ανταγωνιστικότητά της.

IV) Χορηγίες - ανταπόκριση σε έκτακτες καταστάσεις²⁸

Καμία εταιρεία δεν μπορεί σήμερα να αγνοήσει τα θέματα που αναφέρονται στο ρόλο και στη συμπεριφορά της απέναντι στην κοινότητα, μέσα στην οποία δραστηριοποιείται. Οι ΜμΕ είναι ιδιαίτερος ευαίσθητες στα θέματα αυτά, διότι στις περισσότερες περιπτώσεις δραστηριοποιούνται σε τοπικές αγορές. Η εθελοντική

²⁷ Ευρωπαϊκή Επιτροπή(2001), Πράσινο Βιβλίο, «Προώθηση ενός ευρωπαϊκού πλαισίου για την Ε.Κ.Ε», Βρυξέλλες, σελ.13

²⁸ Ελληνικό Δίκτυο για την ΕΚΕ, www.csrhellas.gr, (2/09/08)

δέσμευση για δημιουργία οφέλους στην τοπική κοινότητα μπορεί να λάβει διάφορες μορφές. Αυτές, συνήθως, εκδηλώνονται με τη μορφή χρηματικών ή σε είδος δωρεών, αλλά και με τη μορφή της εθελοντικής διάθεσης εργασιακού χρόνου του ιδιοκτήτη/διευθυντή ή των υπαλλήλων της εταιρείας σε δράσεις με κοινωνικό χαρακτήρα κ.λπ. Συχνά, υπάρχει συνεργασία με οργανώσεις ή φορείς της τοπικής κοινότητας, όπως σχολεία και νοσοκομεία, αλλά και με δημόσιες αρχές και μη κυβερνητικές οργανώσεις (ΜΚΟ). Η υπεύθυνη επιχειρηματικότητα προς την κοινότητα δεν πρέπει να γίνεται αποσπασματικά, όπως συμβαίνει με την παραδοσιακή φιλανθρωπία, αλλά να έχει στρατηγική, να είναι προγραμματισμένη και να εφαρμόζεται σε στενή συνεργασία με άλλα ενδιαφερόμενα μέρη. Συνακόλουθα, η εμπλοκή σε δράσεις με κοινωνικό χαρακτήρα δεν θα πρέπει να συγχέεται με τις εμπορικές χορηγίες. Βεβαίως, τα όρια δεν είναι ποτέ διακριτά και κάποιες φορές μια αρχική χορηγική δραστηριότητα μπορεί να εξελιχθεί σε γνήσια εταιρική σχέση, βασιζόμενη στην εμπλοκή υπαλλήλων.

Ιδιαίτερως σημαντική είναι η ανάγκη δημιουργίας μιας σχέσης αμοιβαίου οφέλους. Αν και οι αντίκτυποι στην τοπική κοινότητα και τα άυλα επιχειρηματικά οφέλη είναι, συχνά, δύσκολο να μετρηθούν, η εφαρμογή δράσεων ΕΚΕ προς την κοινότητα μπορεί να επιφέρει προστιθέμενη κοινωνική αξία και νέες προοπτικές για την ανάπτυξη της εταιρείας.

Οι χορηγίες συμβάλλουν στην υλοποίηση πολιτιστικών, ανθρωπιστικών, περιβαλλοντικών, αθλητικών και κοινωνικών γεγονότων. Εκδηλώνονται με τη μορφή οικονομικής στήριξης, ενίσχυσης σε είδος ή παροχής υπηρεσιών από την πλευρά της επιχείρησης, αλλά δεν θα μπορούσαν εύκολα να πραγματοποιηθούν χωρίς εταιρική στήριξη. Συνεπώς, η συμβολή τους είναι σημαντική, ιδιαίτερα όταν ακολουθούν μια λογική επαναληψιμότητας, συνέχειας και συνέπειας. Η υποστήριξη προσπαθειών που πραγματοποιούνται από ΜΚΟ περιέχει έντονο στοιχείο εθελοντικής προσφοράς, με αποτέλεσμα τόσο την προβολή του κοινωνικού προσώπου των επιχειρήσεων, όσο και την αύξηση της ευαισθητοποίησης του ανθρώπινου δυναμικού τους.

V) Ανταπόκριση σε έκτακτες καταστάσεις

Κατά τις καταστροφικές πυρκαγιές του καλοκαιριού 2007 οι επιχειρήσεις ήταν και πάλι παρούσες, ανταποκρινόμενες άμεσα στην προσπάθεια ανακούφισης των πληγέντων και στη δημιουργία υποδομών για ένα καλύτερο μέλλον. Και τούτο, διότι είναι πλέον γνωστό και έχει γίνει συνείδηση σε όλους ότι οι επιχειρήσεις, στο σύνολο της ιστορικής τους διαδρομής, δεν λειτουργούν αποκομμένες από τις κοινότητες μέσα στις οποίες δραστηριοποιούνται. Προσφέροντας προϊόντα τους, είδη πρώτης ανάγκης,

τεχνογνωσία, χρήματα κ.λπ. συνέβαλαν σημαντικά στην ανακούφιση των κοινοτήτων που καταστράφηκαν. Βέβαια, αναφερόμενη στις επιχειρήσεις θα πρέπει να ειπωθεί η συμμετοχή των εργαζομένων σε αυτές, οι οποίοι αντέδρασαν άμεσα, προσφέροντας εθελοντική εργασία, οικονομική βοήθεια κ.ά. Ακολούθως, παρουσιάζονται μερικές από τις ενέργειες αυτές.

1.7 Λόγοι για τους οποίους οι επιχειρήσεις επιλέγουν να είναι κοινωνικά υπεύθυνες²⁹ ή μη

Πολλές επιχειρήσεις εφαρμόζουν την ΕΚΕ γιατί τις περισσότερες φορές δεν μπορούν να κάνουν διαφορετικά εξαιτίας της πίεσης της κοινής γνώμης και της οργανωμένης κοινωνίας πολιτών (π.χ. Shell, Nike,). Όσον αφορά την θέσπιση αρχών και προτύπων λογοδοσίας για τις επιχειρήσεις, οι Μ.Κ.Ο. έχουν εργαστεί ακούραστα προς αυτή την κατεύθυνση την τελευταία δεκαετία. Ήδη το 1998 είχαν καταγραφεί σαράντα-επτά τέτοιες πρωτοβουλίες. Στις εργασίες του Φόρουμ για την Ε.Κ.Ε., στο οποίο συμμετείχε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ως προεδρείο, τονίστηκε σε ανακοίνωση των συμμετεχόντων Μ.Κ.Ο. ότι για να γίνει πράξη η Ε.Κ.Ε., πρέπει να βασισθεί σε διεθνώς αποδεκτές αρχές και πρότυπα λογοδοσίας, που αυτές κυρίως βασίζονται:

- Στην υιοθέτηση εκ μέρους του ΟΗΕ (Global Compact) και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής: κατευθυντήριων οδηγιών εθελοντικής προσαρμογής των επιχειρήσεων στην αρχή της ΕΚΕ (αρχή προφύλαξης για το περιβάλλον, γενετικά τροποποιημένοι οργανισμοί, φθηνά φάρμακα σε αναπτυσσόμενες χώρες, ανθρώπινα δικαιώματα κ.α.).
- Στην υιοθέτηση εκ μέρους των επιχειρήσεων νέων Θεωριών Management του ρόλου της «φήμης» και των «πελατοκεντρικών συστημάτων» είτε ως προσπάθεια «ιδεολογικής νομιμοποίησης του Καπιταλισμού», είτε ως εγχείρημα αύξησης της οικονομικής αποδοτικότητας.
- Στην αίσθηση της κρίσης του σημερινού μοντέλου λειτουργίας των καπιταλιστικών επιχειρήσεων. Οι Maxim και Zuboff υποστηρίζουν ότι τα τελευταία 50 χρόνια έχει αναδυθεί μία νέα κοινωνία ατόμων με νέες επιθυμίες, ενδιαφέροντα και ικανότητες που διαφέρει δραστικά από το μαζικό παθητικό καταναλωτικό κοινό των προηγούμενων δεκαετιών. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα τα άτομα αυτά να απογοητεύονται συνεχώς από τις εμπειρίες τους ως καταναλωτές και εργαζόμενοι σε επιχειρήσεις, που έχουν παραμείνει απόμακρες και αδιάφορες σε αυτή την αλλαγή. Στο σημερινό περιβάλλον ισχυρίζονται οι συγγραφείς υπάρχει η δυνατότητα να συγκλίνουν οι τρεις συνθήκες που

²⁹ <http://www.koinoniapoliton.gr>, (27/08/08)

θα επιφέρουν τη νέα περίοδο στην εξέλιξη του καπιταλισμού: α) Νέες ανθρώπινες επιθυμίες που δημιουργούν καινούργια αντίληψη στην κατανάλωση και νέα είδη αγορών β) Τεχνολογίες ικανές να αντιμετωπίσουν τις απαιτήσεις των νέων αγορών και γ) νέα επιχειρηματική νοοτροπία που μπορεί να συνδέσει εργαζόμενους, τεχνολογίες και αγορές με νέους τρόπους διάρθρωσης.

- Στην ανάπτυξη αντιτιθέμενων μοντέλων επιχειρηματικού καπιταλισμού. Το ένα μοντέλο συνεχίζει το κυρίαρχο παραδοσιακό μοντέλο άμεσης μεγιστοποίησης των κερδών διαμέσου της συνεχούς μείωσης του κόστους με συνεχή κύματα απολύσεων «περιττών» εργαζομένων (maximize profit, reengineering). Το άλλο προωθεί τις νέες αντιλήψεις για τη δράση των επιχειρήσεων με κοινωνική ευθύνη και τονίζει συγκεκριμένα το όφελος που θα προκύψει μεσοπρόθεσμα από τις στενές σχέσεις συνεργασίας με τους stakeholders.

Αξίζει να σημειωθεί ότι οι επιχειρήσεις είναι δύσκολο να είναι πραγματικά κοινωνικά υπεύθυνες και πολλές φορές βέβαια τα επιχειρήματα βεβαίως εναντίον της αντίληψης περί κοινωνικής υπευθυνότητας των επιχειρήσεων δεν λείπουν. Η συντηρητική άποψη που επικρατεί, υποστηρίζει μεταξύ άλλων ότι: α) Η αναζήτηση του κέρδους προωθεί από μόνη της το δημόσιο καλό και δεν χρειάζονται ειδικές προσπάθειες να αποδοθεί κάτι πίσω στην κοινωνία ως αντιστάθμισμα και β) οι επιχειρήσεις πρέπει να επικεντρωθούν σε αυτό που κάνουν καλύτερα, δηλαδή στον ανταγωνισμό για μεγαλύτερο μερίδιο αγοράς και στη μεγιστοποίηση της απόδοσης που αποδίδουν στους μετόχους τους, χωρίς να αποσπώνται από περιβαλλοντικές ή κοινωνικές φροντίδες οι οποίες ούτως ή άλλως θα έπρεπε να απασχολούν αποκλειστικά τις κυβερνήσεις.

Η Ε.Κ.Ε. δέχεται όμως πιέσεις και από τα «αριστερά» βάσει του ισχυρισμού ότι η απουσία ηθικής στην λογική του κέρδους, σε συνδυασμό με την τεράστια ικανότητα των επιχειρήσεων για καταστροφική δράση σε παγκόσμιο επίπεδο καθιστούν αδιανόητη την θέση ότι μπορούν να αυτορρυθμίσουν την συμπεριφορά τους σε μία επωφελή για την κοινωνία κατεύθυνση. Επέκταση της δεύτερης λογικής είναι και η αντίληψη ότι αποτελεσματική πίεση μπορεί να προέλθει κυρίως, αν όχι αποκλειστικώς, από αυστηρότερη νομοθεσία και κυβερνητικές πρωτοβουλίες. Τελικά όμως, οι περισσότεροι συγκλίνουν σε μία μεικτή αντιμετώπιση σ' αυτό το θέμα: με ένα τμήμα κρατικής ρύθμισης και νομοθεσίας και ένα τμήμα αυτορρύθμισης από της ίδιες τις εταιρείες, στην αποτελεσματικότητα της οποίας συντελεί και η δράση των ΜΚΟ.

Επιθέσεις όμως δέχονται και οι ΜΚΟ από αυτούς που ισχυρίζονται ότι και αυτές χρειάζεται να λογοδοτούν για τις δράσεις τους ώστε να μην παρουσιάζονται φαινόμενα παραποίησης γεγονότων ή εντυπωσιασμού από μερίδα «κακών» Μ.Κ.Ο. Η άποψη αυτή διατείνεται ότι σε ορισμένες περιπτώσεις οι στόχοι των ακτιβιστικών οργανώσεων

επιλέγονται χωρίς να είναι βασισμένες σε πραγματική ανάλυση και ότι γενικά οι Μ.Κ.Ο. «τρέφονται» από την αντιπαράθεση. Εξάλλου, όπως προαναφέραμε, η νομιμοποίηση και η χρηματοδότηση των Μ.Κ.Ο. παραμένουν ανοικτά ζητήματα.

1.7.1 Έρευνα για την εφαρμογή της ΕΚΕ στα ελληνικά δεδομένα³⁰

Την τελευταία διετία σημειώθηκε κάθετη πτώση στα ποσοστά που αντιστοιχούν στο βαθμό ικανοποίησης των πολιτών από την κοινωνική και περιβαλλοντική υπευθυνότητα του κράτους. Η εμπειρία από τις καταστροφικές πυρκαγιές του προπερασμένου καλοκαιριού, όπου η ανταπόκριση του κρατικού μηχανισμού παρουσίασε αδυναμίες, έπαιξε καταλυτικό ρόλο, καθώς δημιούργησε στους πολίτες την αίσθηση ότι το κοινωνικό κράτος είναι «απών».

Στα αισιόδοξα μηνύματα, συγκαταλέγεται το ότι οκτώ στους δέκα πολίτες αντιλαμβάνονται τη σοβαρότητα της περιβαλλοντικής κρίσης, αναγνωρίζοντας ταυτόχρονα τις αρνητικές επιπτώσεις, αν δεν ληφθούν άμεσα συγκεκριμένα μέτρα για τη βιωσιμότητα των επόμενων γενεών.

Η έννοια της περιβαλλοντικής κρίσης συνδέεται κυρίως με τη μόλυνση του Περιβάλλοντος (τέσσερις στους δέκα) και το φαινόμενο της κλιματικής αλλαγής (τρεις στους δέκα).

Παρά τη αυξημένη ευαισθητοποίηση των πολιτών για ζητήματα που αφορούν το περιβάλλον, η έννοια της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης (ΕΚΕ) παραμένει άγνωστη στη συντριπτική πλειοψηφία των ερωτηθέντων. Μόλις ένας στους δέκα δήλωσε ότι αντιλαμβάνεται την έννοια, ενώ μόνο τρεις στους δέκα απάντησαν ότι γνωρίζουν την ύπαρξη εταιρειών που υποστηρίζουν οικονομικά ή υλοποιούν δράσεις κοινωνικού ή περιβαλλοντικού χαρακτήρα.

Το γεγονός ότι το κοινωνικό έργο των εταιρειών παραμένει άγνωστο στο ευρύ κοινό συνδέεται και με την περιορισμένη συμμετοχή επιχειρήσεων στο σύνθετο δείκτη υποστήριξης της ΕΚΕ. Σύμφωνα με το A.S.B.I 2008 (Awareness and Social Behaviour Index), μόλις οκτώ εταιρείες συμμετέχουν στον δείκτη που παραμένει «κλειστός». Μεταξύ αυτών, οι έξι καταγράφουν σταθερή παρουσία την τελευταία πενταετία. Πρόκειται για τα Goody's που διατηρούν για τρίτη συνεχόμενη χρονιά την πρώτη θέση, την COSMOTE, την Coca-Cola, τον ΟΤΕ, τη Vodafone και την Alpha Bank.

Στις παραπάνω επιχειρήσεις, προστέθηκε η ΧΗΤΟΣ ΑΒΕΕ (ΖΑΓΟΠΙ) που, αν και νεοεισερχόμενη, κατάφερε να καταλάβει την πέμπτη θέση, ενώ η EFG Eurobank

³⁰ Ελληνικός Οδηγός για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη www.eurocharity.org (5/09/08)

Ergasias έκανε δυναμική επανεμφάνιση και κατέλαβε την όγδοη θέση στη συνολική κατάταξη.

Εκτός όμως από την ΕΚΕ, περιορισμένη είναι η διείσδυση στην ελληνική κοινωνία και των εθελοντικών και μη κυβερνητικών οργανώσεων, καθώς η αποστασιοποίηση των πολιτών, ως προς τη δράση τους, καταγράφεται διαχρονικά σε πολύ υψηλά επίπεδα. Περισσότεροι από οκτώ στους δέκα, αναφέρουν ότι δεν έχουν καμία επαφή με τέτοιες οργανώσεις, ενώ λιγότεροι από δύο στους δέκα έχουν μια χαλαρή επαφή, η οποία περιορίζεται στην οικονομική ενίσχυση και την αγορά έντυπου υλικού τους.

Το συγκεκριμένο εύρημα, αναδεικνύει την αδυναμία των οργανώσεων να «αγγίζουν» τις ευαίσθητες «χορδές» της πλειοψηφίας των πολιτών. Επιπλέον, το βαρόμετρο αναδεικνύει μια σειρά από αιτίες που συνδέονται με την αποστασιοποίηση του κοινού από τις ΜΚΟ. Μεταξύ αυτών, περιλαμβάνονται η αδυναμία τους να κάνουν πιο ορατή στην κοινή γνώμη την αναγκαιότητα της προσφοράς σε αυτές, η έλλειψη προσωπικού ελεύθερου χρόνου, καθώς και η έλλειψη οικονομικής διαφάνειας και αξιοπιστίας τους. Τέλος, αποτρεπτικά λειτουργεί και η ατομική οικονομική δυσπραγία.

1.8 Συμπέρασμα

Με τον όρο εταιρική κοινωνική ευθύνη εννοούμε την ηθική συμπεριφορά μιας επιχείρησης στις σχέσεις της με την κοινωνία. Ειδικότερα, αυτό σημαίνει τις υπεύθυνες ενέργειες της διοίκησής της κατά τις σχέσεις της με τα άλλα ενδιαφερόμενα μέρη (stakeholders). Λόγω του πολυσύνθετου χαρακτήρα της έννοιας δεν υπάρχει ένας άλλος αποδεκτός ορισμός σε παγκόσμιο επίπεδο παρόλο που χρησιμοποιείται ευρύτερα στο δημόσιο διάλογο συνεχώς. Ακόμα, με τον όρο Ε.Κ.Ε. εννοούμε την διαρκή δέσμευση των επιχειρήσεων για ηθική συμπεριφορά και τη συμβολή τους στην οικονομική ανάπτυξη με ταυτόχρονη βελτίωση της ποιότητας ζωής τόσο του εργατικού τους δυναμικού και των οικογενειών τους καθώς επίσης και των τοπικών κοινοτήτων και της κοινωνίας γενικότερα.

Διάφοροι φορείς έχουν διατυπώσει τους δικούς τους ορισμούς. Η διαφορετικότητα των ορισμών συνδέεται με τη διαφορετική φιλοσοφία, διαφορετικό βαθμό ανάπτυξης κάθε χώρας, τις διαφορετικές προτεραιότητες που υπάρχουν στις διάφορες περιφέρειες.

Επιλεγμένη Βιβλιογραφία Κεφ.1

- 1) Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (COM 03/2006) - «Πραγμάτωση της εταιρικής σχέσης για τη μεγέθυνση και την απασχόληση: να γίνει η Ευρώπη πόλος αριστείας στον τομέα της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης», Βρυξέλλες.
- 2) Περιοδικό Επιστημονικό μάρκετινγκ (Ιούνιος 2007) – «Το βήμα της ΕΚΕ»,(30.08.08)
- 3) Θανάπουλος Γ.(2003), Επιχειρηματική ηθική και δεοντολογία, εκδόσεις Interbooks, σελ.53
- 4) <http://www.globalmanager.gr/203/article/greek/203/66/index.htm>, (2.09.08)
- 5) Ελληνικό Δίκτυο για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη, www.csrhellas.gr (22.08.08)
- 6) Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Πράσινο Βιβλίο(2001), «Προώθηση ενός ευρωπαϊκού πλαισίου για την Ε.Κ.Ε.», Βρυξέλλες, σελ.7
- 7) WBCSD Stakeholder Dialogue on CSR (1998), “The Netherlands”
- 8) Θανάπουλος Γ.,(2003), Επιχειρηματική ηθική και δεοντολογία, εκδόσεις interbooks, σελ.171
- 9) Ryszard B. (2003), *Strat. Mgm*, “Social Corporate Responsibility”
<http://www.introduction-to-management.24xls.com/el401>, (31.08.2008)
- 10) Carol Kennedy(1998), “Guide to the Management Gurus”, Random House Business Books, London England, σελ.54
- 11) OECD(2001)-“Corporate Social Responsibility in a global society-Partners for progress”, σελ. 17
- 12) Θανάπουλος Γιάννης (1993), σελ.166
Ξενοφών (1993), Οικονομικός - Πόροι, Εκδόσεις Κάκτος 127, Αθήνα, Εδάφιο 10, σελ.148
- 13) Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, (COM 03/2006), «Πραγμάτωση της εταιρικής σχέσης για τη μεγέθυνση και την απασχόληση:να γίνει η Ευρώπη πόλος αριστείας στον τομέα της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης», Βρυξέλλες, σελ. 5
- 14)http://www.koinoniapoliton.gr/site/content/view/297/27/lang_el_GR.UTF8/ (2/09/08)
- 15) Ευρωπαϊκή Επιτροπή(2001), Πράσινο Βιβλίο, «Προώθηση ενός ευρωπαϊκού πλαισίου για την Ε.Κ.Ε.», Βρυξέλλες, σελ.9, 12,13
- 16) Ελληνικό Δίκτυο για την εταιρική κοινωνική ευθύνη - www.csrhellas.gr (4/09/08)
- 17) European agency for safety and health at work, <http://osha.europa.eu> (4/09/08)
- 18) <http://www.koinoniapoliton.gr>, (27/08/08)

19) Ελληνικός Οδηγός για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη www.eurocharity.org
(5/09/08)

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΡΔΑΛΙΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Οι φορείς της Κοινωνικά Υπεύθυνης Συμπεριφοράς της σύγχρονης επιχείρησης

2.1 Εισαγωγή

Αξίζει να σημειωθεί ότι ένα από τα δύο πιο συγκεκριμένα ερωτήματα που αφορούν στη σύγχρονη επιχείρηση είναι το πώς αξιολογείται και πώς μετράται σήμερα η επιτυχία των επιχειρήσεων καθώς και το αν υπάρχει και ποια είναι η διαχρονική διαφοροποίηση της τις τελευταίες δεκαετίες. Σύμφωνα με σχετική μελέτη που επισημαίνεται η σπουδαιότητα του³¹ ορθώς και στρατηγικώς διοικείν στην πρακτική των σημερινών στελεχών και των ηγετών της οικονομικής ζωής του τόπου μας. Κατά την θεωρία του Παπαδάκη παρατίθενται δυο θεωρίες που διαδοχικά επικράτησαν. Είναι η θεωρία των εν δυνάμει ενδιαφερόμενων (Shareholder theory) η οποία τις δυο τελευταίες δεκαετίες έχει ανατρέψει τη φιλοσοφία της θεωρίας των μετόχων (Stakeholder theory) που επικρατούσε στις δεκαετίες του 60' και 70'. Τότε, η επιτυχία των επιχειρήσεων κρινόταν με βάση ένα μείγμα κριτηρίων όπως η οικονομική απόδοση, η φήμη στους πελάτες και στους εργαζόμενους, η τιμή της μετοχής και η υπευθυνότητά της απέναντι στην κοινωνία. Όμως, τις τελευταίες δυο δεκαετίες είδαμε μια ριζική ανατροπή της φιλοσοφίας αυτής μέσω της επικράτησης της θεωρίας της αξίας στον μέτοχο (Shareholder theory).

Η απόδοση στον μέτοχο ήταν και είναι για πολλούς το απόλυτο και σχεδόν μοναδικό κριτήριο επιτυχίας με αποτέλεσμα συχνά να «παραγνωρίζονται οι άλλες ομάδες ενδιαφερομένων (σ.σ. οι stakeholders)» Η δραστηριοποίηση των μετόχων ως ομάδα σημαντικής πίεσης ήταν άλλωστε ένας από τους λόγους για τους οποίους επικράτησε η Shareholder Theory. Η υπέρμετρη αυτή προσήλωση στην αξία του μετόχου είχε σαν αποτέλεσμα την ιδιαίτερα μεγάλη σημασία για τη βραχυχρόνια κίνηση της τιμής της μετοχής όπως και για τη «μυωπική» στρατηγική συμπεριφορά με βραχυπρόθεσμα οφέλη. Αναφέρεται επίσης ότι υπήρξαν και «κάποιες περιπτώσεις» κατά τις οποίες επικράτησε ένα «κακώς εννοούμενο πλέγμα διοικητικής αλαζονείας και απληστίας, σύμπραξης ελεγκτικών εταιρειών-εταιρειών συμβούλων, απληστίας μετόχων, κακώς εννοούμενης συμπεριφοράς κάποιων χρηματοοικονομικών αναλυτών». Μεγάλη ανάπτυξη παρουσίασε επίσης και το φαινόμενο των εξαγορών και συγχωνεύσεων. Ωστόσο, τον ρόλο των επιχειρήσεων στην κοινωνία τον επιδείνωσε σημαντικά και η ύφεση των προηγούμενων ετών, οι εκατοντάδες απολύσεις και η μαζική εξωτερίκευση

³¹ Δαμουλιάνου Χρ.(2008), Εφημ.καθημερινή, www.kathimerini.gr(05.01.08)

επιχειρηματικών δραστηριοτήτων (offshoring) σε χώρες χαμηλού κόστους. «Στην Ελλάδα σημειώθηκε κατασπατάληση πόρων στο χρηματιστήριο όπως και από κάποιες από τις επιχειρήσεις μας». Και επισημαίνεται ότι «τώρα είναι ίσως η κατάλληλη στιγμή για τις επιχειρήσεις μας να αναθεωρήσουν τον προσανατολισμό τους και μπροστά την προοπτική μιας νέας ανάπτυξης, να απαντήσουν στα προαναφερθέντα δυο ερωτήματα όπως και σε ένα ακόμη ερώτημα: “ποιος είναι ο ρόλος των επιχειρήσεων στην κοινωνία”, ξεκαθαρίζοντας από την αρχή το αν τελικά, το ανθρώπινο κεφάλαιο είναι “ο πιο πολύτιμος πόρος” ή αν είναι ένας αναλώσιμος πόρος».

Αυτό που είναι είναι αναγκαίο να υπογραμμιστεί είναι ότι υπάρχει ανάγκη για ένα Νέο Ηθικό Συμβόλαιο (Moral Contract) μεταξύ των επιχειρήσεων και των εργαζόμενων με πρώτο «συστατικό» του τη μετάβαση από την δια βίου απασχόληση στην απασχολησιμότητα. «Οι εργαζόμενοι αναλαμβάνουν την υπευθυνότητα για την ανταγωνιστικότητα των ίδιων και του τμήματος της επιχείρησης στο οποίο εργάζονται. Σε αντάλλαγμα, η επιχείρηση προσφέρει όχι την εξάρτηση της ασφάλειας της εργασίας, αλλά την ανεξαρτησία της απασχολησιμότητας. Μια εγγύηση που την προσφέρει μέσα από συνεχή εκπαίδευση και ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού της». Αλλωστε, η εμπειρική έρευνα καταδεικνύει ότι οι επιχειρήσεις που επενδύουν συστηματικά πολύ πάνω από τον μέσο όρο στην ανάπτυξη των ανθρώπων τους, απολαμβάνουν ανώτερη απόδοση σύμφωνα με μια σειρά δεικτών ακόμη και απόδοσης στους μετόχους.

Δεύτερο συστατικό του Νέου Ηθικού Συμβολαίου θα πρέπει να είναι ο ρόλος του οράματος, της αίσθησης του «ανήκειν» και της ταυτότητας που δημιουργεί η επιχείρηση «σε κατά τεκμήριο αδιάφορους» εργαζομένους. Και είναι δεδομένο ότι οι οραματικές επιχειρήσεις είναι οι περισσότερο επιτυχημένες. Άλλα συστατικά είναι ο εργαζόμενος να γίνεται «εταίρος» στον στρατηγικό διάλογο και η απόκτηση και μετάδοση της γνώσης. «Το μοναδικό μας ανταγωνιστικό πλεονέκτημα είναι η ικανότητά μας να μαθαίνουμε γρηγορότερα από τους ανταγωνιστές μας» Ακόμη η επιχείρηση να είναι μια μαθησιακή οργάνωση (Learning Organization), δηλαδή η σύγχρονη επιχείρηση να μετατραπεί σε ένα εκπαιδευτικό οργανισμό στον οποίο ο κάθε εργαζόμενος να είναι ένας εν δυνάμει δάσκαλος.

2.2 Κώδικας Εταιρικής Διακυβέρνησης και η Κοινωνική Ευθύνη των Επιχειρήσεων σε σχέση με τους εμπλεκόμενους φορείς της επιχείρησης

Είναι αδιαμφισβήτητο γεγονός ότι η Εταιρική Διακυβέρνηση³² εμφανίζεται όλο και περισσότερο στην παγκόσμια σκηνή. Σκοπός της Εταιρικής Διακυβέρνησης είναι η ενίσχυση του εποπτικού ρόλου του Διοικητικού Συμβουλίου, η εξασφάλιση επαρκούς ανεξαρτησίας του Διοικητικού Συμβουλίου στη λήψη αποφάσεων, η υιοθέτηση διαφάνειας και έγκυρης πληροφόρησης, καθώς επίσης και η προστασία των μικρομετόχων .

Στα πλαίσια της ορθής Εταιρικής Διακυβέρνησης, η ισότιμη μεταχείριση των μετόχων και η συστηματική ενημέρωσή τους ενισχύει την εμπιστοσύνη τους προς τις επιχειρήσεις και την κεφαλαιαγορά. Όλες βεβαίως οι πληροφορίες που δημοσιεύονται θα πρέπει να είναι αληθείς και πλήρεις και όπου χρειάζεται ελεγμένες από (ανεξάρτητους) εξωτερικούς και εσωτερικούς ελεγκτές και επιπλέον θα πρέπει να καταρτίζονται με βάση διεθνώς αναγνωρισμένες αρχές και πρακτικές (όπως π.χ. οι οικονομικές καταστάσεις).

Η Εταιρική Διακυβέρνηση αποβλέπει στην ικανοποίηση τριών βασικών αρχών, όσον αφορά τις δραστηριότητες της επιχείρησης και του Διοικητικού Συμβουλίου. Πρόκειται για τη *διαφάνεια, τη συνέπεια και τη λογοδοσία*. Κάτω από το πρίσμα αυτό αναφερόμαστε στην Εταιρική Διακυβέρνηση και στη σημασία που έχει για τους άμεσα ή/και έμμεσα ενδιαφερομένους/ εμπλεκόμενους (stakeholders) και για τις επενδύσεις που γίνονται με κριτήριο την Κοινωνική Ευθύνη των Επιχειρήσεων.

Ο τρόπος με τον οποίο οι επιχειρήσεις εξασκούν τις δραστηριότητές τους, όποια και αν είναι η δομή ιδιοκτησίας τους, διαφέρει από εταιρεία σε εταιρεία. Επιχειρήσεις, είτε αυτές είναι οικογενειακές, είτε έχουν τη μορφή του μεγάλου και σχετικά απρόσωπου οικονομικού οργανισμού είτε είναι κρατικές λειτουργούν μέσα στα όρια που ορίζονται από τους νόμους και τους κανονισμούς που διέπουν τη λειτουργία τους, από τις εντολές και την καθοδήγηση εκείνων που τις κατέχουν ή τις χρηματοδοτούν ή τις διοικούν και από τις προσδοκίες εκείνων που αυτές είναι εντεταλμένες να εξυπηρετούν. Η φύση αυτών των ορίων διαφέρει από χώρα σε χώρα και αλλάζει με την πάροδο του χρόνου. Αυτός είναι και ο λόγος που δεν έχει υπάρξει ένα μοναδικό, γενικά εφαρμοζόμενο μοντέλο Εταιρικής Διακυβέρνησης.

³² Επιτροπή κεφαλαιαγοράς(12/2006), “Κώδικας Εταιρικής Διακυβέρνησης και η Κοινωνική Ευθύνη των Επιχειρήσεων”, 1-3 σελ.
www.cysec.gov.cy(24.09.08)

Αν και είναι αποδεκτό ότι ο θεσμός της Εταιρικής Διακυβέρνησης είναι αρκετά πολύπλοκος εντούτοις θα αναφερθούν σε αρχές στις οποίες βασίζεται. Αυτές οι αρχές – όπως η διαφάνεια, η ευθύνη, η αμεροληψία, η τιμιότητα, η αξιοπιστία – είναι καθολικά αποδεκτές στην εφαρμογή τους. Ο τρόπος με τον οποίο αυτές οι αρχές τίθενται σε ισχύ αποφασίζεται από εκείνους που είναι υπεύθυνοι να τις εφαρμόσουν.

Ο ρόλος που καλείται να διαδραματίσει η Εταιρική Διακυβέρνηση είναι η εξισορρόπηση μεταξύ των οικονομικών και κοινωνικών στόχων, μεταξύ των προσωπικών, ατομικών και ευρύτερων επιχειρηματικών στόχων και συμφερόντων. Για το λόγο αυτό χρειάζεται στενή συνεργασία μεταξύ Εταιρείας, μετόχων και stakeholders (Πιστωτές, χρηματοοικονομικούς αναλυτές, Εποπτικές Αρχές κ.α.), χρειάζεται αμοιβαία εμπιστοσύνη, και ταυτόχρονα διαφάνεια.

Η Εταιρική Διακυβέρνηση θα μπορούσε να διαχωριστεί επίσης σε εσωτερική και εξωτερική. Ως εσωτερική εταιρική διακυβέρνηση νοείται το σύνολο των μετόχων, του Διοικητικού Συμβουλίου, των Διευθυντών και των λειτουργιών της επιχείρησης ενώ ως εξωτερική εταιρική διακυβέρνηση νοείται το σύνολο των ενδιαφερόμενων/ εμπλεκόμενων (Stakeholders), οι κανονιστικές αρχές, ο χρηματοοικονομικός τομέας, οι αγορές, οι αναλυτές κ.λ.π. Επομένως θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι η Εταιρική Διακυβέρνηση κρίνεται απαραίτητη εφ'όσον τα συμφέροντα αυτών που έχουν τον έλεγχο μιας επιχείρησης μπορεί να διαφέρουν σημαντικά από τα συμφέροντα αυτών που άμεσα ή έμμεσα έχουν σχέση με τις δραστηριότητες της επιχείρησης όπως π.χ. μετόχους και stakeholders.

Είναι σαφές ότι το πρόβλημα αυτό προκύπτει από το διαχωρισμό της ιδιοκτησίας και του ελέγχου και αυτών που είναι μέσα στην επιχείρηση και έξω από αυτήν. Αν δεν υπάρχει η προστασία που παρέχει η καλώς εννοούμενη Εταιρική Διακυβέρνηση τότε μπορεί να υπάρξει ασυμμετρία στην πληροφόρηση, κατάχρηση εξουσίας και δυσκολίες στον έλεγχο εκ μέρους των μικρομετόχων από την τυχόν οπορτουριστική συμπεριφορά των διευθυντών ή της πλειοψηφίας των μετόχων.

Χωρίς σοβαρή προστασία για τους μικρομετόχους και τους εξωτερικούς stakeholders, αυτοί που ελέγχουν την επιχείρηση μπορούν να χρησιμοποιήσουν τη θέση τους για πράξεις σφετερισμού, συχνά εις βάρος της μακροχρόνιας αποδοτικότητας και της δημιουργίας αξίας για την επιχείρηση. Το θέμα όμως δεν σταματά εδώ. Εκεί όπου υπάρχει φτωχή εφαρμογή της Εταιρικής Διακυβέρνησης, το πρόβλημα είναι δυνατόν να επεκτείνεται και πέραν από την οικονομική συμπεριφορά μιας επιχείρησης, με την εμφάνιση προβλημάτων σε όλο το κοινωνικοοικονομικό σύστημα μιας κοινωνίας. Προβλήματα περιβαλλοντικά, προβλήματα ανεργίας και βραδείας ανάπτυξης, έλλειψη ανταγωνισμού.

Και εδώ υπεισέρχεται ο σημαντικός ρόλος που θα πρέπει να διαδραματίσουν οι εξωτερικές δυνάμεις, οι stakeholders. Περικλείει απλές αγοραστικές συμπεριφορές και προτιμήσεις προϊόντων των επιχειρήσεων που εφαρμόζουν σωστά την Εταιρική Διακυβέρνηση και υλοποιούν προγράμματα εταιρικής κοινωνικής ευθύνης.

Σήμερα οι αναπτυγμένες χώρες έχουν εγκαταστήσει ένα πολύπλοκο σύστημα από νόμους και κανονισμούς που διέπουν τη λειτουργία των χρηματαγορών. Με την εξέλιξη της παγκοσμιοποίησης και με την αυξανόμενη διαφορετικότητα των μετόχων και των stakeholders έχουμε μια συνεχή διαδικασία αλλαγών και προσαρμογών. Πολλές επιχειρήσεις προστρέχουν σε διεθνείς χρηματοοικονομικές αγορές και αντιμετωπίζουν μεγαλύτερο ανταγωνισμό. Αυτό έχει οδηγήσει σε αναδιαρθρώσεις και έδωσε μεγαλύτερο ρόλο στις συγχωνεύσεις και στις εξαγορές. Για να μπορέσουν οι επιχειρήσεις να επιβιώσουν μακροπρόθεσμα σ' αυτό το έντονα ανταγωνιστικό περιβάλλον έχουν διαπιστώσει ότι η εισαγωγή ενός υψηλού επίπεδου Εταιρικής Διακυβέρνησης είναι πλέον πηγή θεμελίωσης ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος και μέγεθος κρίσιμο για την ευρύτερη οικονομική και κοινωνική πρόοδο.

Μπορεί ο τρόπος που εφαρμόζεται η Εταιρική Διακυβέρνηση να διαφέρει από επιχείρηση σε επιχείρηση ή από χώρα σε χώρα ωστόσο, οι βασικές αρχές της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης είναι οι ίδιες και αποτελούν το σημείο εκκίνησης, όπως:

- Το δικαίωμα των μετόχων να έχουν έγκαιρα τη σχετική με την εταιρία πληροφόρηση, να έχουν τη δυνατότητα συμμετοχής στις αποφάσεις σχετικά με βασικές εταιρικές αλλαγές, και να συμμετέχουν στα κέρδη της επιχείρησης.
- Δίκαιη μεταχείριση όλων των μετόχων, ιδιαίτερα των μειοψηφιών και των αλλοδαπών μετόχων.
- Αναγνώριση του ρόλου των Stakeholders και της συνεργασίας μεταξύ αυτών και των επιχειρήσεων για τη δημιουργία πλούτου, θέσεων εργασίας, και οικονομικά ισχυρών εταιρειών.
- Έγκαιρη και ακριβής αποκάλυψη και διαφάνεια σε όλα τα θέματα που έχουν σχέση με την απόδοση της επιχείρησης, το ιδιοκτησιακό της καθεστώς, τους εργαζόμενους και τους stakeholders. Ύπαρξη ανεξάρτητου ελέγχου
- Ευθύνες του Διοικητικού Συμβουλίου.

Επίσης από έρευνα που διενεργήθηκε πριν από λίγα χρόνια (Taylor Nelson Sofres) και κάλυψε 9 Ευρωπαϊκές χώρες διαφάνηκε ότι οι επενδυτές επιλέγουν τις επενδύσεις τους βάση συγκεκριμένων κριτηρίων, τα οποία θεωρούνται πολύ σημαντικά, όπως χαρακτηριστικά αναφέρονται:

1. Ο σεβασμός των ανθρώπινων δικαιωμάτων

2. Το υψηλό επίπεδο Εταιρικής Διακυβέρνησης
3. Η επικοινωνία και η διαφάνεια στις κοινωνικές πρακτικές
4. Οι περιβαλλοντικές πολιτικές
5. Η Ποιότητα των σχέσεων με τους καταναλωτές
6. Οι εργασιακές συνθήκες
7. Οι πολιτικές κατάρτισης και εξέλιξης εργαζομένων

Τα παραπάνω κριτήρια θα πρέπει να προβληματίσουν όλα τα υψηλόβαθμα διοικητικά στελέχη που ενδιαφέρονται για την επιτυχή και ανταγωνιστική πορεία της επιχείρησής τους, εφ'όσον:

- Η Εταιρική Διακυβέρνηση είναι επένδυση και αποτελεί εργαλείο ανάπτυξης και μακροπρόθεσμης προοπτικής για την επιχείρηση και η υλοποίηση της εφαρμογής της αφ' ενός δεν πραγματοποιείται από τη μία στιγμή στην άλλη και αφ'ετέρου δεν επιβάλλεται.
- Η Εταιρική Διακυβέρνηση συνδέεται άμεσα με την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη σε ό,τι αφορά τόσο στην αυτοδέσμευση των επιχειρήσεων, όσο και στην προσπάθειά τους μέσω των διαφορετικών εταιρικών πρακτικών να δημιουργήσουν τις απαιτούμενες προϋποθέσεις για διαφάνεια, αλλά ταυτόχρονα και για συνεχή, ανοικτό και εποικοδομητικό διάλογο με τους άμεσα ενδιαφερομένους για την επιχειρηματική δραστηριότητα, δηλ. το σύνολο των ονομαζόμενων ως stakeholders.
- Η Εταιρική Διακυβέρνηση επίσης, όπως και η Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη, σηματοδοτούν μία νέα επιχειρηματική αντίληψη που δεν επιβάλλονται δια νόμου. Αντίθετα η ανάληψη των προσεγγίσεων αυτών στο σύγχρονο παγκοσμιοποιημένο και έντονα ανταγωνιστικό περιβάλλον δημιουργούν συγκριτικό πλεονέκτημα για την επιχείρηση, που καλείται να επαναπροσδιορίσει ή και να διαμορφώσει την επιχειρηματική της στρατηγική ενσωματώνοντας τις σύγχρονες αντιλήψεις και θεμελιώνοντας με αυτό τον τρόπο προοπτικές για νέα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα. Η σημασία του ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος κρίνεται ιδιαίτερα χρήσιμη σε ένα παγκόσμιο περιβάλλον που διακρίνεται μεν από τις συνεχείς και αστάθμητες μεταβολές του αλλά ταυτόχρονα εμφανίζεται να επηρεάζεται όλο και περισσότερο από παράγοντες και παραμέτρους κοινωνικού χαρακτήρα και περιεχομένου.

Προκειμένου όμως να σχεδιαστεί και να εφαρμοστεί αποτελεσματικά η Εταιρική Διακυβέρνηση σε μία επιχείρηση θα πρέπει να σχεδιαστούν και να ολοκληρωθούν ριζικές αλλαγές στη νοοτροπία, στον τρόπο σκέψης και συμπεριφοράς των Διοικητικών Συμβούλων. Ταυτόχρονα θα απαιτηθεί μία συντονισμένη προσπάθεια μεταξύ όλων των εμπλεκόμενων στην οικοδόμηση κλίμακας συναίνεσης, στην ανταλλαγή εμπειριών, την

κατανόηση και την διάθεση των αναγκαίων πόρων, όπου απαιτείται. Οι παραπάνω οργανωσιακές αλλαγές όμως δεν θα πρέπει να γίνουν υπό το πρίσμα και την προοπτική ενός βραχυπρόθεσμου χρονικού ορίζοντα αλλά να στοχεύουν σε μακροπρόθεσμα αποτελέσματα.

Προκειμένου όμως να επιτευχθεί μια πληρέστερη κατανόηση της έννοιας της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης, θα πρέπει να γίνει η εξής διάκριση. Από τη μία πλευρά υπάρχουν οι shareholders , οι μέτοχοι / ιδιοκτήτες, οι οποίοι κρατούν τους τίτλους ιδιοκτησίας (share = μετοχή). Από την άλλη πλευρά, βρίσκονται οι stakeholders, οι εμπλεκόμενοι στη λειτουργία μιας επιχείρησης, χωρίς να αποτελούν οι ίδιοι συστατικά μέλη της, όμως λόγω της εμπλοκής τους στη δεδομένη επιχειρηματική δραστηριότητα, τα συμφέροντά τους διακυβεύονται (stake) ή τα δικαιώματά τους αναμιγνύονται ή τελικά συμμετέχουν σε σημαντικό βαθμό στην οικονομική και παραγωγική δραστηριότητα³³.

Τέτοιες ομάδες ενδιαφερομένων (stakeholders) για μια επιχείρηση μπορεί να είναι οι εργαζόμενοι και τα εργατικά σωματεία, οι πελάτες, οι συνεργάτες, οι προμηθευτές, οι μέτοχοι, οι θεσμικοί επενδυτές, οι αναλυτές, τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, οι μη κυβερνητικές οργανώσεις και οι ακτιβιστές, οι δημόσιες αρχές, οι πιστωτές, οι ασφαλιστές, η τοπική κοινότητα, στην οποία δραστηριοποιείται η εταιρεία, και η κοινωνία εν γένει.

Στη βιβλιογραφία σημειώνεται ότι η έννοια του stakeholder έκανε την εμφάνισή της τη δεκαετία του 1980 για να συμπληρώσει και να ενισχύσει την ΕΚΕ³⁴. Η οπτική γωνία των stakeholders είναι ουσιαστικά αυτή, που υπογραμμίζει και προβάλλει την κοινωνική διάσταση της επιχειρηματικής δραστηριότητας, ανοίγοντας το δρόμο για την τεκμηρίωση των ηθικών ευθυνών της επιχείρησης και την επανατοποθέτηση της έννοιας «επιχείρηση» πέρα από τα στενά όρια της οικονομικής λειτουργίας. Ιδιαίτερα σε συνθήκες παγκοσμιοποίησης και αυξανόμενης δράσης των πολυεθνικών επιχειρήσεων, η προσέγγιση των stakeholders επιτρέπει την αναγνώριση και λύση προβλημάτων, τα οποία πηγάζουν από την αλληλεξάρτηση οικονομικής δραστηριότητας και πολιτικής, κοινωνικής και ηθικής ζωής στον πλανήτη.

Επιπλέον, η παραπάνω διάκριση θα μπορούσε να αναλυθεί ως εξής: Από την μία πλευρά υπάρχει η *θέση του μετόχου*: η παραδοσιακή θέση απέναντι στην κοινωνική ευθύνη, που θεωρεί ότι η επιχείρηση είναι υπεύθυνη μόνο απέναντι στους μετόχους και τους ιδιοκτήτες της. Ενεργώντας με αυτό τον τρόπο, θα υπάρξουν μακροχρόνια οφέλη για

³³ Καλδής Β.(2002), «Επιχειρήσεις και Ηθική», Εκδόσεις Ο.Π.Α., Αθήνα, σελ.143.

³⁴ Valor Carmen, “Corporate Social Responsibility and Corporate Citizenship: Towards Corporate Accountability”, Business & Society Review, 110 (2), p.191 – 212.

την κοινωνία. Σύμφωνα με τη συγκεκριμένη άποψη, η κοινωνική ευθύνη της επιχείρησης αφορά ένα τελικό προϊόν, που δημιουργείται από την αναζήτηση του κέρδους. Από την άλλη πλευρά, υπάρχει η *θέση του συνεργάτη για την ΕΚΕ*, η οποία ορίζει ότι η επιχείρηση θα πρέπει να ενδιαφέρεται για την ποιότητα ζωής των διαφόρων ομάδων, που επηρεάζονται από τις δράσεις της. Οι συνεργάτες διακρίνονται σε εσωτερικούς και εξωτερικούς. Στην πρώτη ομάδα συγκαταλέγονται οι ιδιοκτήτες, οι μέτοχοι, οι υπάλληλοι και το διοικητικό συμβούλιο, ενώ στη δεύτερη περιλαμβάνονται οι πελάτες, οι προμηθευτές, οι πιστωτές, τα σωματεία, οι ανταγωνιστές, οι καταναλωτές, οι κυβερνητικοί οργανισμοί και τα οικονομικά ιδρύματα³⁵.

Το δόγμα της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης ισχυρίζεται ότι οι επιχειρήσεις είναι περιτριγυρισμένες από διάφορες ομάδες ενδιαφερόντων, οι οποίες αποζητούν την πρόσβαση στους πόρους αυτών. Η επιχείρηση καλείται να επιτύχει χαμηλότερες τιμές, ποιοτικά προϊόντα, δίκαιους μισθούς, καθαρές και ασφαλείς εργοστασιακές εγκαταστάσεις, έλεγχο της μόλυνσης του περιβάλλοντος, διεύρυνση των φιλανθρωπικών εισφορών, και των εκπαιδευτικών προγραμμάτων, και τέλος θα πρέπει να μοιράζει δίκαια τα μερίσματα στους μετόχους³⁶.

2.3 Οι εμπλεκόμενοι φορείς. Η επιχείρηση και τα ενδιαφερόμενα μέρη της.

Κάθε επιχείρηση στα πλαίσια της λειτουργίας της αναπτύσσει περίπλοκες σχέσεις με διάφορους φορείς και τμήματα της κοινωνίας. Τόσο η ύπαρξη όσο και η δύναμη αυτών των φορέων, απαιτούν προσεκτική διοίκηση και δράση. Η επιτυχία μιας επιχείρησης, δύναται να επηρεασθεί - θετικά ή αρνητικά - από τα ενδιαφερόμενα μέρη της (stakeholders). Η αδυναμία ανταπόκρισης στις ανάγκες των stakeholders μπορεί να οδηγήσει σε διενέξεις και σοβαρά δημόσια θέματα. Όπως έχει ήδη τονιστεί, οι επιχειρήσεις, οι εκάστοτε κυβερνήσεις και η κοινωνία είναι άμεσα αλληλοεξαρτώμενες. Η επιδίωξη της επιτυχίας εστιάζεται στην ικανότητα της προσαρμογής να ανταποκρίνεται κανείς με ευελιξία στις μεταβαλλόμενες συνθήκες του περιβάλλοντος. Για έναν οργανισμό όπως μια σύγχρονη επιχείρηση, η συνειδητοποίηση αυτής της αλληλεξάρτησης των φορέων αποτελεί ένα δυνατό εργαλείο για τα στελέχη ώστε να

³⁵ Dubrin J., Andrew(1998), «Βασικές Αρχές Μανατζμέντ», Εκδόσεις Έλλην, Αθήνα, σελ.79.

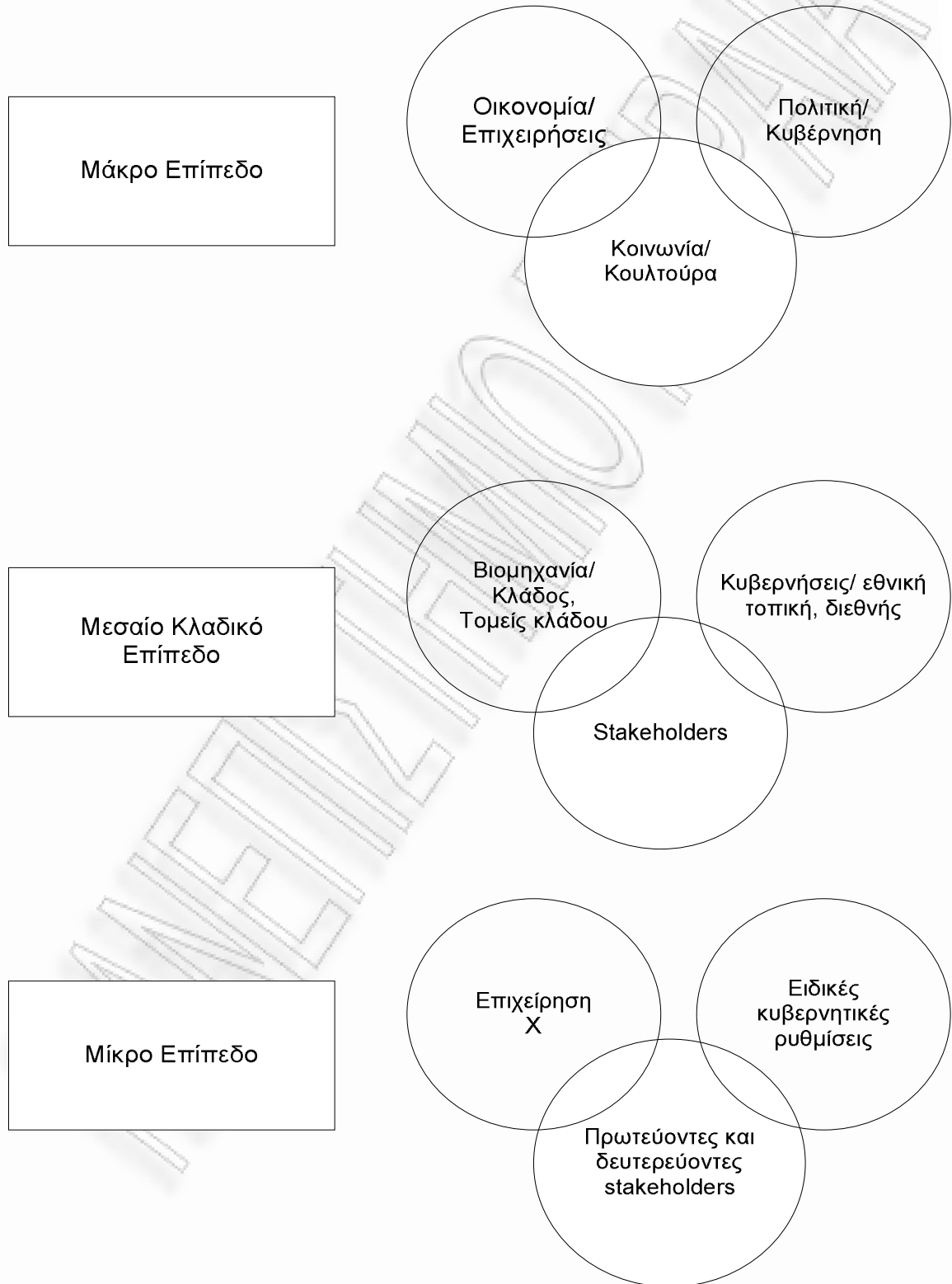
³⁶ Callaghan W., Dennis & Elkins, Arthur(1981), “A managerial odyssey – Problems in business and its environment”, Addison & Wesley Editions, σελ. 12-13.

κατανοήσουν τις σχέσεις και συνεπώς και τη σημαντικότητα διατήρησής τους. Στο Διάγραμμα 2-1 υποδεικνύεται η αλληλεξάρτηση των φορέων σε τρία επίπεδα δηλ.σε επίπεδο μάκρο ή στο εθνικό επίπεδο, στο μεσαίο κλαδικό επίπεδο και σε μικρο επίπεδο ή - το επιχειρησιακό επίπεδο.

Για πολλά χρόνια ήταν ευρέως αποδεκτό ότι οι επιχειρήσεις συναλλάσσονται με τους λοιπούς φορείς της κοινωνίας μόνον μέσω του μηχανισμού των τιμών, δηλ.της αγοράς. Η πεποίθηση αυτή έχει πλέον καταρριφθεί με την αποδοχή ότι οι επιχειρήσεις διατηρούν ταυτόχρονα και σχέσεις πέρα από αυτές της αγοράς. Πολλές κοινωνικές επιρροές που δέχονται οι επιχειρήσεις προέρχονται και από το πολιτικό περιβάλλον, καθώς επίσης αρκετές δραστηριότητες των επιχειρήσεων επηρεάζουν την πολιτική καθώς και την υπάρχουσα κουλτούρα μιας κοινωνίας. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η εισαγωγή των ηλεκτρονικών υπολογιστών από την IBM όπως και από την Apple Computer κ.ά. και η επίδρασή της πλέον χρήσης τους στην κουλτούρα πολλών λαών ανά τον κόσμο. Απόρροια των παραπάνω συμπερασμάτων είναι το γεγονός ότι σε κάθε επιχειρηματική απόφαση έχει άμεση ή έμμεση επίδραση στην οικονομία και στην κοινωνία, δεδομένης της αλληλεξάρτησης που επικρατεί. Επιπροσθέτως, το κοινωνικό, οικονομικό και πολιτικό περιβάλλον δύναται να επηρεάσει με τη σειρά του τη λειτουργία της επιχείρησης, αποδεικνύοντας έτσι την συνεχή αλληλεξάρτηση των εσωτερικών και εξωτερικών παραγόντων της σύγχρονης επιχείρησης.

Διάγραμμα 2-1

Αλληλεξάρτηση φορέων και επιχειρήσεων

Πηγή: Michael Novak, "The Spirit of Democratic Capitalism", Νέα Υόρκη, Simon & Schuster, 1982

2.3. Η έννοια των stakeholders

Τα ενδιαφερόμενα μέρη (stakeholders) είναι όλες οι ομάδες των ενδιαφερόμενων που επηρεάζονται από τις αποφάσεις μιας επιχείρησης, τις πολιτικές βάση των οποίων δρα η επιχείρηση καθώς και τις λειτουργίες της. Το πλήθος των stakeholders και τα ενδεχομένως αλληλοσυγκρουόμενα συμφέροντά τους, τα οποία η επιχείρηση οφείλει να λάβει υπόψη, μπορούν να κάνουν τη διαδικασία λήψης αποφάσεων ιδιαίτερος περίπλοκη.

Ειδικότερα, εάν τα συμφέροντα των stakeholders³⁷ δεν λαμβάνονται υπόψη, ενδέχεται να επηρεάσουν αρνητικά τη λειτουργία της επιχείρησης. Συνήθως οι stakeholders επιδιώκουν να παίρνουν θέση στη διαδικασία λήψης αποφάσεων. Η συμμετοχή τους αυτή ενώ μπορεί να αποτελέσει συγκριτικό πλεονέκτημα για την λειτουργία και την πορεία της επιχείρησης, ωστόσο μπορεί να εξελίξει τα υψηλόβαθμα στελέχη ως τροχοπέδη αν αγνοηθεί η επιθυμία αυτή από τα στελέχη. Σε γενικές γραμμές, οφείλουν να διαχειρίζονται με μεγάλη δεξιότητα τις απαιτήσεις και τα συμφέροντα των stakeholders. Υπάρχουν αρκετά εμπειρικά παραδείγματα επιχειρήσεων που αγνόησαν τις επιθυμίες των stakeholders τους, είτε με την πεποίθηση ότι ήταν λανθασμένες είτε από υπεροψία, με αποτέλεσμα να αποδειχθούν οι κινήσεις αυτές πολυδάπανες για την επιχείρηση.

Οι φορείς μιας επιχείρησης λειτουργούν σε διαφορετικές νοητές ομάδες, άλλες περισσότερο και άλλες λιγότερο οργανωμένες. Η ποικιλομορφία αυτή κάνει ακόμα πιο δύσκολο το έργο της επιχείρησης στο να συντονίσει τις ανάγκες των φορέων της. Σημαντικός παράγοντας στο συντονισμό αυτό αποτελεί και η δύναμη - επιρροή που έχει κάθε ομάδα (stakeholder power). Υπάρχουν τρεις τύποι επιρροής των stakeholders σε μια επιχείρηση:

- Η δύναμη της ψήφου
- Η οικονομική δύναμη
- Η πολιτική δύναμη

Η δύναμη της ψήφου (όχι πολιτική ή εκλεκτική) έγκειται στο νόμιμο δικαίωμα μιας ομάδας φορέων να ψηφίσουν για να θέμα. Οι πελάτες, οι προμηθευτές και οι λιανοπωλητές έχουν μια άμεση οικονομική επιρροή στην επιχείρηση. Η κυβέρνηση από

³⁷ Journal of Socio-Economics(1997), Volume 26, No. 4, JAI Press.
Reviewed by William C. Frederick, University of Pittsburgh, pp. 459-467

την άλλη πλευρά ασκεί πολιτική επιρροή με την δημιουργία νόμων, κανονισμών, υποχρεώσεων και δικαιωμάτων στις επιχειρήσεις.

2.4 Πρωτεύοντες και δευτερεύοντες stakeholders

Παρά την αλληλεπίδραση, οι δεσμοί των επιχειρήσεων δεν είναι όλοι το ίδιο στενοί με την κοινωνία μέσα στην οποία ανήκουν. Αξίζει να σημειωθεί ότι απαραίτητη είναι, η συνεργασία μιας επιχείρησης με άλλες ομάδες, οι οποίες είναι απαραίτητες για να φέρει εις πέρας το σκοπό της, δηλαδή την αποδοτική παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών. Αυτές είναι οι πρωταρχικές συνεργασίες / αλληλεπιδράσεις που έχει μια επιχείρηση με την κοινωνία και αποκαλύπτουν την αποστολή της εν λόγω επιχείρησης. Η πρωταρχική αυτή ανάμιξη της επιχείρησης με την κοινωνία περιλαμβάνει όλες τις άμεσες σχέσεις που δημιουργεί για την επίτευξη της αποστολής και του στόχου της, και μέσω αυτής αντανακλώνται η στρατηγική της, οι πολιτικές και οι αποφάσεις της. Οι σχέσεις αυτές συνάπτονται στα πλαίσια της αγοράς και περιλαμβάνουν τους πελάτες, τους προμηθευτές, τους εργαζόμενους, τους επενδυτές κ.ά., ενώ ονομάζονται πρωτεύοντες stakeholders (primary stakeholders). Παρόλα αυτά, όπως υποδηλώνει οι σχέσεις μιας επιχείρησης επεκτείνονται πέρα από τις πρωταρχικές αυτές συνεργασίες. Κάθε δευτερεύουσα ανάμιξη της επιχείρησης είναι αποτέλεσμα της πρωταρχικής λειτουργίας της και αποστολής της. Οι δευτερεύοντες stakeholders (secondary stakeholders) είναι οι ομάδες εκείνες της κοινωνίας που επηρεάζονται άμεσα ή έμμεσα από τις δευτερεύουσες επιδράσεις της εκάστοτε επιχείρησης. Το γεγονός ότι ονομάζονται δευτερεύοντες stakeholders δεν σημαίνει ότι είναι λιγότερο σημαντικοί και δυναμικοί από τους πρωταρχικούς. Η ονομασία προέρχεται από το γεγονός ότι προκύπτουν ως επακόλουθο των επιχειρησιακών λειτουργιών. Οι πρωταρχικές και δευτερεύουσες ομάδες δεν διακρίνονται πάντα με ευκολία. Συχνά υπάρχουν περιπτώσεις κατά τις οποίες η μια επισκιάζει την άλλη.

2.5 Οι προσδοκίες των stakeholders και η εταιρική απόδοση

Τα κοινωνικά θέματα και οι διενέξεις συχνά εμφανίζονται επειδή η απόδοση της εταιρείας αποτυγχάνει να συναντήσει και να εκπληρώσει επιτυχώς τις προσδοκίες των φορέων της (stakeholders). Συνήθως, το πρώτο δείγμα της επιτυχίας αυτής είναι ένα παράπονο, μια σύσταση, μια ένσταση ή μια διαμαρτυρία από τους stakeholders ή μια

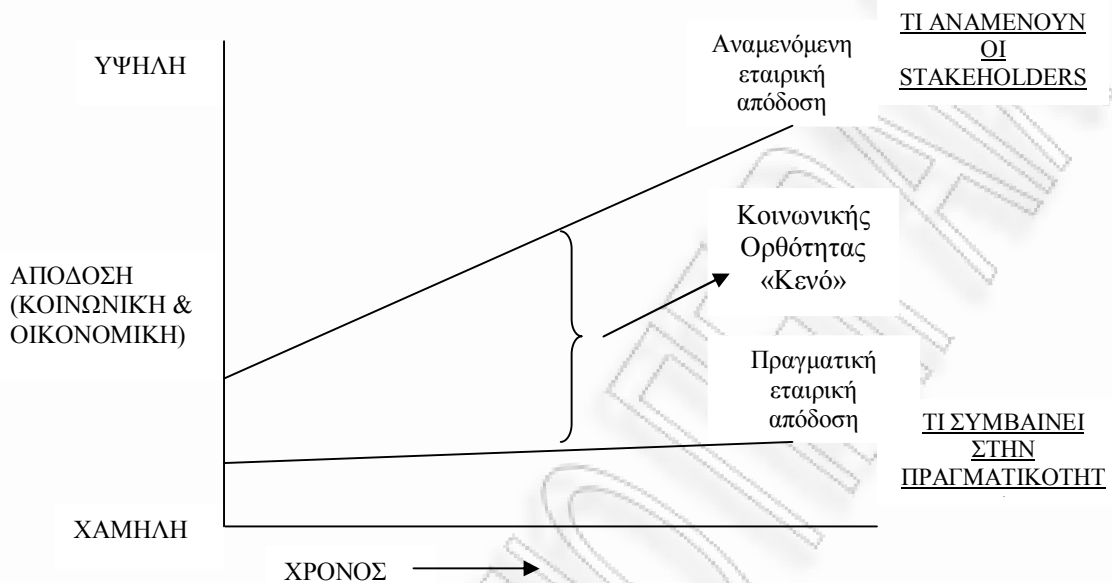
ομάδα αυτών, που οι προσδοκίες τους δεν επαληθεύονται. Στην παραπάνω περίπτωση δημιουργείται ένα «κενό» μεταξύ των δεδομένων προσδοκιών και της πραγματικής απόδοσης της εταιρείας. Στο Διάγραμμα 2-3 παρακάτω, διακρίνεται και παραστατικά αυτό το «κενό» μεταξύ της ιδεατής και της πραγματικής απόδοσης της εταιρείας σε μία δεδομένη χρονική περίοδο.

Οι προσδοκίες των stakeholders είναι ένα αμάγαμα από διαφορετικές γνώμες, στάσεις και πιστεύω των ατόμων όσον αφορά το τι συνθέτει την υπεύθυνη εταιρική συμπεριφορά. Παραδείγματος χάρη, οι πολίτες μιας χώρας δεν θεωρούν ότι οι αποβολή ρύπων αποτελεί υπεύθυνη συμπεριφορά, οι φιλόζωοι δεν πιστεύουν ότι είναι ηθικό να υποβάλλονται τα ζώα σε πειράματα εις το όνομα της επιστημονικής έρευνας, οι εργαζόμενοι που εισπνέουν τα καύσιμα δεν θεωρούν ότι είναι υπεύθυνο από την εργοδότη εταιρία να θέτει την υγεία τους σε παρόμοιο κίνδυνο.

Τα διευθυντικά στελέχη έχουν την υποχρέωση να αντιλαμβάνονται και να προλαμβάνουν τέτοια θέματα όσο το δυνατόν γρηγορότερα. Η μη επιτυχία αναγνώρισης και κατανόησης των αναγκών και επιθυμιών των stakeholders καθώς και η έγκαιρη διευθέτησή τους μεγαλώνει το προαναφερθέν «κενό» μεταξύ της αναμενόμενης και της πραγματικής απόδοσης. Σε αυτή την περίπτωση, οι εμπλεκόμενοι και άμεσα ενδιαφερόμενοι φορείς έχουν δύο επιλογές. Να δράσουν ατομικά (ή ομαδικά) και άμεσα, ή να απευθυνθούν στις αρμόδιες κυβερνητικές αρχές, με την πεποίθηση και την ελπίδα ότι θα διευθετήσουν το πρόβλημα μέσω της κυρίαρχης εξουσίας τους. Συνήθως στην πράξη, οι stakeholders συνδυάζουν και τους δύο παραπάνω τύπους δράσης. Επομένως γίνεται αντιληπτό εύκολα ότι σε μια παρόμοια παράληψη από τα στελέχη της επιχείρησης όσον αφορά τη στάση των εμπλεκόμενων φορέων της για ένα δεδομένο πρόβλημα, αποτελεί μεγάλο κόστος γι' αυτήν, τόσο χρηματικό (πρόστιμα, κ.ά.), όσο και μη χρηματικό όπως π.χ. η φήμη και πελατεία. Η αντίδραση των στελεχών για την διευθέτηση τέτοιων προβλημάτων υποκινείται από διάφορους παράγοντες. Σύμφωνα με τους Frederick, Post και Davis³⁸, κάθε επιχείρηση αντιδρά σε ένα θέμα εθελοντικά όταν η αναμενόμενη πράξη συμβαδίζει με τις αξίες και την αποστολή της. Αντιθέτως, η μη εθελοντική αντίδρασή της είναι ορμώμενη της ανάγκης της να συμμορφώνεται με τις διατάξεις του εκάστοτε νόμου, με το φόβο αστικών ή ποινικών κυρώσεων σε περίπτωση μη συμμόρφωσης της. Οι πιέσεις των stakeholders αποτελούν τη μεσαία προσέγγιση, συνιστώντας ενέργειες μερικώς εθελοντικές. Οποιοδήποτε και αν είναι το κίνητρο εν τέλει, τα υψηλόβαθμα στελέχη έχουν την ευχέρεια να δράσουν είτε ανακλαστικά δηλ. ακριβώς αμέσως μετά την εμφάνιση του προβλήματος, είτε προληπτικά

³⁸ William C. Frederick, James E. Post, Keith Davis(1992), "Business and Society- Corporate Strategy, Public Policy, Ethics", McGraw-Hill International Editions, 7th Edition, Singapore, p. 22

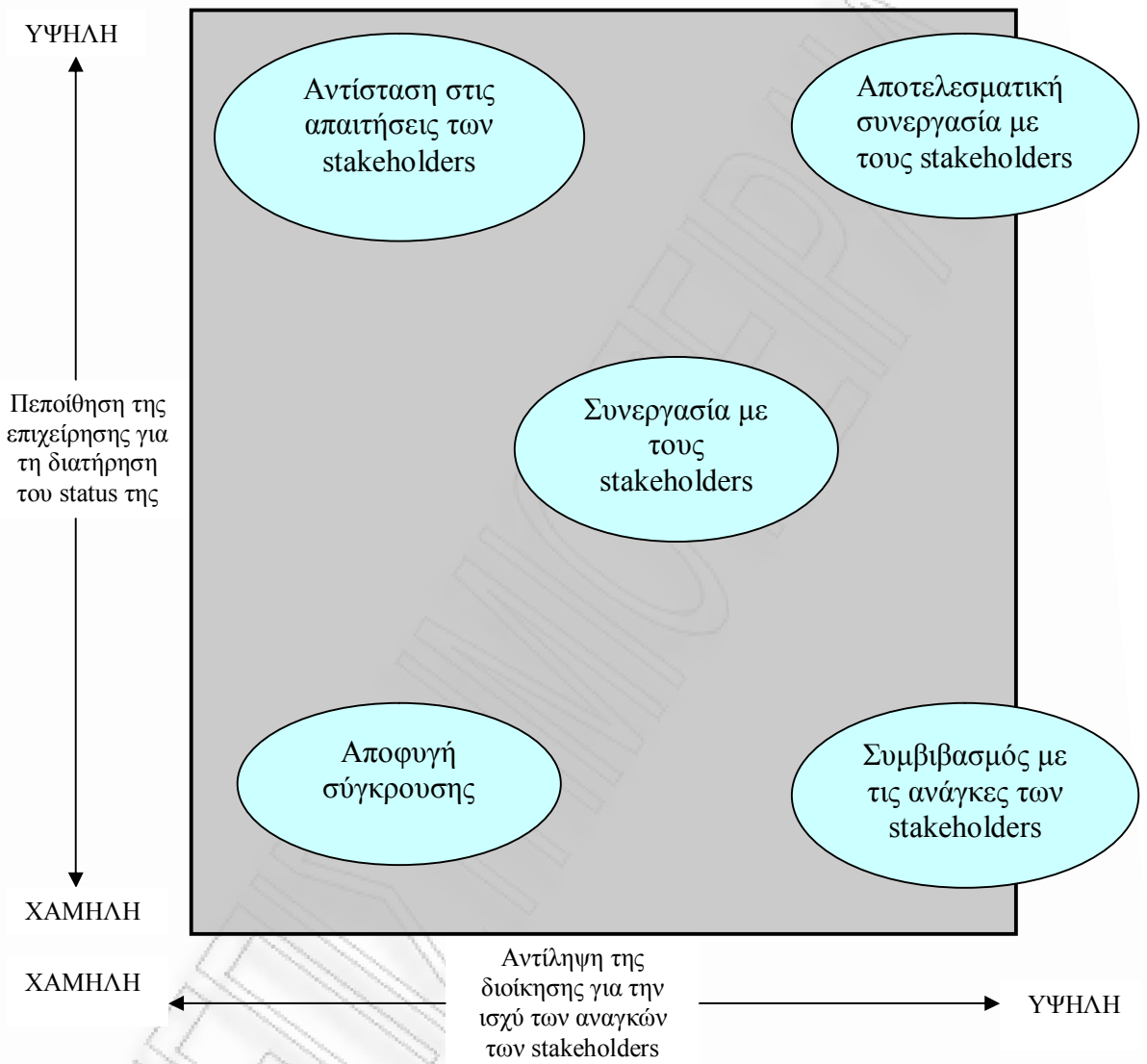
ενσωματώνοντας τις ανάγκες των stakeholders στη γενικότερη στρατηγική της επιχείρησης για την αποφυγή ανάλογων θεμάτων.

Πηγή: William C., James E. Post, Keith D., 1992 "Business and Society- Corporate Strategy, Public Policy, Ethics", McGraw-Hill International Editions, 17th Edition, Singapore, 19

Διάγραμμα 2-3. «Κενό» μεταξύ αναμενόμενης και πραγματικής απόδοσης

Εν κατακλείδι, οι επιχειρήσεις αντιδρούν στις επιθυμίες και τις ανάγκες των εμπλεκόμενων φορέων τους με διάφορους τρόπους. Κάποιοι είναι θετικοί και παραγωγικοί, ενώ άλλοι μπορεί να αποβούν αρνητικοί και να οδηγήσουν σε σοβαρές διενέξεις. Έρευνες έχουν δείξει ότι η απόκριση ενός οργανισμού στις υποθέσεις των φορέων του ποικίλει ανάλογα την περίπτωση. Όπως υποδηλώνει το Διάγραμμα 2-3, η ανταπόκριση ή αντίδραση μιας επιχείρησης αντανακλά το βαθμό της πεποίθησης της διοίκησης στη διατήρηση της παρούσας θέσης της και του status quo της. Τα στελέχη διαμορφώνουν νοητικές εικόνες των επικριτών τους όπως ακριβώς οι επικριτές διαμορφώνουν μια υποθετική εικόνα για την επιχείρηση. Κάποιες φορές, όταν η αντίληψη της εταιρείας συμβαδίζει με εκείνη των εμπλεκόμενων φορέων της τότε προκύπτει μια επωφελής συνεργασία αφού μοιράζονται ένα κοινό συμφέρον. Άλλες φορές όμως, όταν δεν διασταυρώνονται οι εκατέρωθεν αντιλήψεις τους τότε είτε δημιουργούνται διενέξεις, είτε απλά συμβιβάζονται με τις ανάγκες των φορέων τους.

Πηγή: William C. Frederick, James E. Post, Keith Davis, 1992

Διάγραμμα 2.3: Η αντίδραση της επιχείρησης σε συνάρτηση με το status της

2.6 Ο ηγετικός ρόλος μιας επιχείρησης και τα ενδιαφερόμενα μέλη σε επιθυμητές αλλαγές

Για την αποτελεσματική αντιμετώπιση των επιθυμητών αλλαγών³⁹ στο τρόπο λειτουργίας μιας επιχείρησης, όπως επίσης και για την αποδοτικότητα και αποτελεσματικότητα αυτής, οι βασικές λειτουργίες είναι:

- 1) Η χάραξη πορείας για την επιχειρηματική δράση. Η λειτουργία αυτή αποτελεί μία απαιτητική προσπάθεια που προϋποθέτει τη συλλογή, ανάλυση και αξιολόγηση πλήθους πληροφοριών για την εξεύρεση του κατάλληλου ανοίγματος παραγόντων που επηρεάζουν την πορεία της επιχείρησης στο μέλλον. Αυτή η νέα πορεία εκφράζει την εκτίμηση του ηγέτη σχετικά με την μελλοντική πορεία της επιχείρησης. Από την προσπάθεια αυτή απορρέουν τα εξής:
 - Το όραμα της επιχείρησης, δηλ. η απάντηση με απλότητα, πληρότητα και σαφήνεια στο ερώτημα που αφορά στο που είναι επιθυμητό να βρεθεί η επιχείρηση.
 - Η αποστολή της επιχείρησης, δηλ. η απάντηση στο ερώτημα τι πρέπει να γίνει προκειμένου να βρεθεί η επιχείρηση στο επιθυμητό επίπεδο.
 - Η στρατηγική της επιχείρησης, δηλ. η απάντηση στο ερώτημα πως θα φτάσει η επιχείρηση στο επιθυμητό σημείο.
- 2) Η ευθυγράμμιση *όλων των ενδιαφερόμενων μερών* σε ό,τι αφορά τον τρόπο εφαρμογής της κατάλληλης στρατηγικής. Με τον όρο ευθυγράμμιση εννοούμε τη δραστηριοποίηση όλων προς την ίδια κατεύθυνση, έτσι ώστε οι ενέργειες αυτών που αποδέχονται και υλοποιούν τη νέα γραμμή πλεύσης να μην αναιρούνται και ακυρώνονται από ενέργειες της άλλης πλευράς. Αυτή η λειτουργία προκειμένου να στεφθεί με επιτυχία θα πρέπει να συνεπάγεται:
 - α) Αυξημένη ανάγκη επικοινωνίας του ηγέτη με *κάθε ενδιαφερόμενη πλευρά*, δηλ., με κάθε ομάδα συμφερόντων που επηρεάζεται από την προτεινόμενη αλλαγή πορείας που θα επηρεάσει τον τρόπο εφαρμογής της.
 - β) Σημαντικό βαθμό αξιοπιστίας του ηγέτη τόσο για τις ειλικρινείς προθέσεις του, όσο και την ικανότητα πραγμάτωσης του οράματος που προτείνεται.
 - γ) Η δημιουργία δικτύων διαπροσωπικών σχέσεων του ηγέτη με παράγοντες μέσα και έξω από την επιχείρηση για την κατανόηση και αποδοχή του οράματος που θα εκφράζει όχι μόνο τον ηγέτη αλλά και τους άλλους.
 - δ) Ανάγκη ουσιαστικής ενδυνάμωσης του προσωπικού της επιχείρησης.

³⁹ Δερβιτσιώτης Κ., Λαγοδήμος Α.(2007), “Ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων”, Οικονομική βιβλιοθήκη, σελ.60-61

3) Η αποτελεσματική ενδυνάμωση όλων των ενδιαφερόμενων μελών με κάθε δυνατό τρόπο επικοινωνίας. Με τη σωστή παρακίνηση με τη χρήση αποτελεσματικής πολιτικής κινήτρων αναπτύσσεται η αφοσίωση όλων σ'ένα κοινό όραμα, ενώ ταυτόχρονα διασφαλίζεται η συμμετοχή τους στην απαιτούμενη προσπάθεια προκειμένου να γίνει το όραμα πραγματικότητα. Αυτή η λειτουργία απαιτεί:

α) Την ικανοποίηση βαθύτερων αναγκών των ανθρώπων σε ρόλους-κλειδιά, π.χ. την ανάγκη για προσωπική ανάπτυξη, δημιουργικότητα, εξέλιξη, κ.ά.

β) Την ανάπτυξη και αξιοποίηση τυπικών και άτυπων δικτύων διαπροσωπικών σχέσεων κι επικοινωνίας για την αποτελεσματική υπέρβαση των εμποδίων που είναι φυσικό και αναμενόμενο να συναντήσει μια τέτοια προσπάθεια.

Στο επίπεδο αυτό εμφανίζονται με σαφή τρόπο οι απαιτήσεις σε ποιότητα και παραγωγικότητα κ.ά. των διαδικασιών που επιβάλλουν οι στρατηγικοί στόχοι. Ταυτόχρονα από την αξιολόγηση των διαδικασιών εκτιμάται κατά πόσον είναι σε θέση να συνεισφέρουν από πλευράς επιδόσεων σύμφωνα με επιλεγμένα κριτήρια απόδοσης. Επίσης θα πρέπει να αναφερθούν και οι πιθανές αδυναμίες των διαδικασιών να ανταποκριθούν, οι οποίες εντοπίζονται κυρίως στις ανάγκες για εκπαιδευτικά προγράμματα αναβάθμισης του προσωπικού, στην αναγκαιότητα αγοράς νέου εξοπλισμού κ.ά. Τέλος προκειμένου να επιτευχθεί το επιθυμητό αποτέλεσμα γίνεται με τη συμμετοχή όλων των υπευθύνων η ενδεδειγμένη «διαπραγμάτευση» ώστε να εξισορροπηθούν οι απαιτήσεις αφ'ενός και οι ικανότητες συνεισφοράς των διαδικασιών αφετέρου.

2.7 Μια ευρωπαϊκή συμμαχία για την ευρωπαϊκή κοινωνική ευθύνη⁴⁰

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υποστηρίζει τη δημιουργία μιας ευρωπαϊκής συμμαχίας για την εταιρική κοινωνική ευθύνη. Η συμμαχία είναι μια πολιτική ομπρέλα για νέες ή υπάρχουσες πρωτοβουλίες στον τομέα της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης, που έχουν αναλάβει μεγάλες εταιρείες, ΜΜΕ και τα ενδιαφερόμενα μέρη.

Η συμμαχία έχει ανοιχτό χαρακτήρα και καλούνται οι ευρωπαϊκές επιχειρήσεις κάθε μεγέθους να εκδηλώσουν εθελοντικά την υποστήριξή τους. Δεν είναι ένα νομικό μέσο και δεν πρόκειται για σύμβαση που θα υπογραφεί από τις επιχειρήσεις, την Επιτροπή ή

⁴⁰ Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων(2006), “Ανακοίνωση της επιτροπής στο ευρωπαϊκό κοινοβούλιο, στο συμβούλιο και στην ευρωπαϊκή οικονομική και κοινωνική επιτροπή”, Βρυξέλλες, σελ.7

τυχόν άλλη δημόσια αρχή. Δεν υπάρχουν επίσημες διατυπώσεις για την εκδήλωση στήριξης προς τη συμμαχία και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δεν θα τηρεί κατάλογο με τις εταιρείες που στηρίζουν τη συμμαχία. Η συμβολή της Επιτροπής στη συμμαχία θα είναι η περαιτέρω προώθηση της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης, χωρίς αυτό να συνεπάγεται οικονομικές υποχρεώσεις για την Επιτροπή.

Η Επιτροπή προσδοκά ότι η συμμαχία θα έχει σημαντικό αντίκτυπο στη συμπεριφορά των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων όσον αφορά την εταιρική κοινωνική ευθύνη, καθώς και στη θετική δέσμευσή τους για κοινωνικά και περιβαλλοντικά ζητήματα. Αναμένεται να δημιουργηθούν νέες συμπράξεις με τα ενδιαφερόμενα μέρη αλλά και νέες ευκαιρίες, όσον αφορά τις προσπάθειες που καταβάλλονται για την προώθηση της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης· είναι συνεπώς ένα όχημα για την κινητοποίηση πόρων και ικανοτήτων από την πλευρά των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων και των ενδιαφερόμενων μερών. Η εθελοντική δέσμευση των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων απέναντι στη συμμαχία και ο υποστηρικτικός ρόλος της Επιτροπής, στο πλαίσιο των πολιτικών και των μέσων που διαθέτει, θα ενισχύσει την ανάπτυξη της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης μέσα στην ΕΕ και στο εξωτερικό. Τα αποτελέσματα της συμμαχίας θα πρέπει να συμβάλλουν ως μια εθελοντική συμβολή των επιχειρήσεων στην επίτευξη των στόχων της ανανεωμένης στρατηγικής της Λισσαβώνας και της αναθεωρημένης στρατηγικής για την αειφόρο ανάπτυξη. Ωστόσο, τα αποτελέσματα αυτά θα εξαρτώνται από τη δέσμευση των ενδιαφερόμενων μερών τα οποία καλούνται να αξιοποιήσουν πλήρως τις ευκαιρίες που θα τους προσφέρει η συμμαχία.

2.7.1 Η θέση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σχετικά με τα ενδιαφερόμενα μέλη και τους εμπλεκόμενους φορείς των επιχειρήσεων που υπάγονται στα ευρωπαϊκά κράτη⁴¹

Σε ό,τι αφορά την προώθηση της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης, η Επιτροπή θα δώσει έμφαση στις ακόλουθες πτυχές:

- *Εναισθητοποίηση και ανταλλαγή των καλύτερων πρακτικών.* Η Επιτροπή θα επιδιώξει να αυξηθεί η εναισθητοποίηση για θέματα εταιρικής κοινωνικής ευθύνης και να προαχθεί η ανταλλαγή καλύτερων πρακτικών, στο μέτρο που θα εξελίσσεται η εταιρική κοινωνική ευθύνη, με έμφαση στις ΜΜΕ και σε εκείνα τα κράτη μέλη όπου η εταιρική κοινωνική ευθύνη είναι λιγότερο γνωστή έννοια, καθώς και στις προσχωρούσες και τις υποψήφιες

⁴¹ Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων(2006), “Ανακοίνωση της επιτροπής στο ευρωπαϊκό κοινοβούλιο, στο συμβούλιο και στην ευρωπαϊκή οικονομική και κοινωνική επιτροπή”, Βρυξέλλες, σελ. 8-11

χώρες. Θα το πράξει αυτό μέσω της ενισχυμένης σύμπραξης με τις επιχειρήσεις και όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη, συμπεριλαμβανομένων των εθνικών και των περιφερειακών αρχών. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα προωθήσει εθελοντικά περιβαλλοντικά μέσα, όπως συστήματα περιβαλλοντικής διαχείρισης και το σύστημα απονομής οικολογικού σήματος (Ecolabel). Θα αναληφθούν επίσης και άλλες πρωτοβουλίες για την καλύτερη ενημέρωση των πολιτών σχετικά με κοινωνικά και περιβαλλοντικά ζητήματα και σχετικά με τον αντίκτυπο των καταναλωτικών και επενδυτικών επιλογών τους.

- *Υποστήριξη σε πολυμερείς πρωτοβουλίες.* Η ανάμειξη των ενδιαφερόμενων μερών ενισχύει την αποτελεσματικότητα των πρωτοβουλιών στον τομέα της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης και για το λόγο αυτό η Επιτροπή θα διοργανώνει τακτικές συνεδριάσεις του πολυμερούς φόρουμ. Για τη μεγαλύτερη ευαισθητοποίηση σε θέματα εταιρικής κοινωνικής ευθύνης και την αύξηση της αξιοπιστίας της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης, η Επιτροπή θα συνεχίσει να προαγάγει και να υποστηρίζει τις πρωτοβουλίες που αναλαμβάνουν τα ενδιαφερόμενα μέρη, συμπεριλαμβανομένων των κοινωνικών εταίρων και των ΜΚΟ, και ειδικότερα σε τομεακό επίπεδο. Η ευρωπαϊκή πλατφόρμα για τη διατροφή είναι ένα καλό παράδειγμα τέτοιας πρωτοβουλίας. Οι επιτροπές τομεακού κοινωνικού διαλόγου αποτελούν επίσης ένα σημαντικό μηχανισμό στο πεδίο αυτό.

- *Συνεργασία με τα κράτη μέλη.* Στην Ευρώπη υπάρχει ευρεία συναίνεση σχετικά με τον ορισμό της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης, αν και η ακριβής φύση και τα χαρακτηριστικά της διαφέρουν ανάλογα με τα διαφορετικά εθνικά και πολιτισμικά πλαίσια. Επιπλέον, τα κράτη μέλη διαθέτουν ένα ευρύ φάσμα εργαλείων για την ενθάρρυνση της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης. Η συνεργασία με τα κράτη μέλη και τις προσχωρούσες χώρες, ιδίως μέσω της ομάδας υψηλού επιπέδου εθνικών αντιπροσώπων για την εταιρική κοινωνική ευθύνη, είναι μια σημαντική πτυχή της πολιτικής της Επιτροπής για την εταιρική κοινωνική ευθύνη. Μέσα στα κράτη μέλη, το περιφερειακό επίπεδο μπορεί να είναι το κατάλληλο επίπεδο δράσης για την στήριξη της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης, ιδίως σε ό,τι αφορά τις ΜΜΕ.

- *Ενημέρωση των καταναλωτών και διαφάνεια.* Οι καταναλωτές διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο όσον αφορά την παροχή κινήτρων για υπεύθυνη παραγωγή και υπεύθυνη επιχειρηματική συμπεριφορά. Αναμένεται από αυτούς να κάνουν επιλογές με κριτική σκέψη και να ενθαρρύνουν τα σωστά προϊόντα και τις κοινωνικά ευαίσθητες εταιρείες. Προς το παρόν οι καταναλωτές δεν διαθέτουν σαφή πληροφόρηση για τις κοινωνικές και περιβαλλοντικές επιδόσεις αγαθών και υπηρεσιών ούτε πληροφόρηση για την αλυσίδα εφοδιασμού. Η Επιτροπή θα εξετάσει, σε συνεννόηση με όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη, την ανάγκη για περαιτέρω εθελοντικές ενέργειες για την επίτευξη των στόχων της διαφάνειας

και της ενημέρωσης των καταναλωτών, και επιπλέον στη θεματική της ατζέντας θα περιληφθούν και ζητήματα σχετικά με τη δημόσια υγεία.

- *Έρευνα.* Υπάρχει ανάγκη για περισσότερη διεπιστημονική έρευνα στον τομέα της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης, ιδίως σχετικά με τα εξής: συσχέτιση, σε μακροεπίπεδο και μεσοεπίπεδο, της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης με την ανταγωνιστικότητα και την αειφόρο ανάπτυξη· με την αποτελεσματικότητα της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης ως προς την επίτευξη κοινωνικών και περιβαλλοντικών στόχων· και ζητήματα όπως η καινοτομία, η εταιρική διακυβέρνηση, οι εργασιακές σχέσεις και η αλυσίδα εφοδιασμού. Η εταιρική κοινωνική ευθύνη, όπως εφαρμόζεται στην πράξη από ορισμένες ΜΜΕ, είναι ένα σημαντικό ζήτημα για την έρευνα, από μόνο του, αλλά θα πρέπει να αντικατοπτρίζεται επίσης επαρκώς και σε άλλους τομείς έρευνας στον τομέα της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης. Επιπροσθέτως, θα πρέπει να διερευνηθεί περισσότερο ο κοινωνικός αντίκτυπος του κύκλου ζωής διεργασιών, προϊόντων και υπηρεσιών. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, βασιζόμενη στα τέσσερα ερευνητικά σχέδια για την εταιρική κοινωνική ευθύνη που χρηματοδοτούνται από το 6ο πρόγραμμα-πλαίσιο για την έρευνα, θα διερευνήσει τις δυνατότητες για την περαιτέρω στήριξη της έρευνας στον τομέα της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης, στο πλαίσιο του προσεχούς 7ου κοινοτικού προγράμματος πλαισίου στήριξης.

- *Εκπαίδευση.* Για να γίνει η εταιρική κοινωνική ευθύνη συνήθης επιχειρηματική πρακτική, θα πρέπει να αναπτυχθούν οι κατάλληλες δεξιότητες μεταξύ των μελλοντικών επιχειρηματιών, των επικεφαλής των επιχειρήσεων, των διευθυντικών στελεχών των εταιρειών και των εργαζομένων. Η εταιρική κοινωνική ευθύνη είναι ένα ζήτημα διά βίου μάθησης. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή καλεί τις σχολές επιχειρήσεων, τα πανεπιστήμια και άλλα εκπαιδευτικά ιδρύματα να ενσωματώσουν την εταιρική κοινωνική ευθύνη στην εκπαίδευση, ως διατομεακό ζήτημα, ιδίως στο πρόγραμμα σπουδών των μελλοντικών διευθυντικών στελεχών και αποφοίτων πανεπιστημίου.

- *ΜΜΕ.* Ο συλλογικός αντίκτυπος της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης, όπως αυτή εφαρμόζεται στην πράξη από τις ΜΜΕ, έχει καίρια σημασία για την πλήρη αξιοποίηση των δυνατοτήτων της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης όσον αφορά τη συμβολή της στη μεγέθυνση την απασχόληση και την αειφόρο ανάπτυξη στην Ευρώπη. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αναγνωρίζει ότι απαιτείται ιδιαίτερη προσέγγιση για την προώθηση της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης στις ΜΜΕ. Μια τέτοια προσέγγιση απαιτεί μεγαλύτερη αναγνώριση των όσων ήδη πράττουν οι ΜΜΕ στον τομέα της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης. Απαιτεί επίσης την ενεργό συμμετοχή των κύριων ενδιάμεσων οργανώσεων για τις ΜΜΕ και των φορέων παροχής υποστηρικτικών υπηρεσιών. Επίσης η Επιτροπή

αναλαμβάνει δράσεις ανταλλαγής εμπειριών σχετικά με τον καλύτερο τρόπο προώθησης της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης στις ΜΜΕ στην Ευρώπη.

- *Η διεθνής διάσταση της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης.* Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα συνεχίσει να προαγάγει την εταιρική κοινωνική ευθύνη σε παγκόσμιο επίπεδο με σκοπό την μεγιστοποίηση της συμβολής των επιχειρήσεων στην επίτευξη των κοινοτικών και οικονομικών στόχων που έχει θέσει ο ΟΗΕ για την τρέχουσα χιλιετία. Η τριμερής δήλωση αρχών του Διεθνούς Γραφείου Εργασίας σχετικά με τις πολυεθνικές εταιρείες και την κοινωνική πολιτική, οι κατευθυντήριες γραμμές του ΟΟΣΑ για τις πολυεθνικές εταιρείες και το παγκόσμιο σύμφωνο των ΗΕ για τις επιχειρήσεις καθώς και άλλες πράξεις αναφοράς και πρωτοβουλίες, παρέχουν τους διεθνείς όρους αναφοράς για υπεύθυνη επιχειρηματική συμπεριφορά. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δεσμεύεται να προωθήσει την ευαισθητοποίηση σε σχέση με τις ανωτέρω προσεγγίσεις καθώς και την εφαρμογή τους και επιπλέον να συνεργαστεί στενά με άλλες κυβερνήσεις και ενδιαφερόμενα μέρη για την ενίσχυση της αποτελεσματικότητάς τους.

Επιπλέον, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή συνεχίζει να διαδραματίζει ηγετικό ρόλο στην προώθηση αυστηρών περιβαλλοντικών προτύπων διεθνώς. Η Επιτροπή στοχεύει στην ενίσχυση της διάστασης της αειφόρου ανάπτυξης κατά τις διμερείς διαπραγματεύσεις για το εμπόριο και αποβλέπει στην προώθηση των βασικών κανόνων εργασίας στις διμερείς συμφωνίες. Επίσης, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ενθαρρύνει την ενσωμάτωση διατάξεων για την στήριξη διεθνών συμφωνιών σχετικά με την εταιρική κοινωνική ευθύνη και επιδιώκει την εξέταση ζητημάτων σχετικών με την εταιρική κοινωνική ευθύνη κατά το διμερή διάλογο μεταξύ των ενδιαφερόμενων μερών. Η Επιτροπή δεσμεύεται επίσης να χρησιμοποιήσει τα εμπορικά κίνητρα ως μέσο παρότρυνσης για το σεβασμό των βασικών διεθνών εργασιακών και ανθρωπίνων δικαιωμάτων, της προστασίας του περιβάλλοντος και των αρχών διακυβέρνησης, ιδίως μέσω του νέου συστήματος γενικευμένων προτιμήσεων της ΕΕ («GSP+») που άρχισε να ισχύει από την 1η Ιανουαρίου 2006. Τέλος η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προτίθεται να ενισχύσει τη συνεργασία της με το Διεθνές Γραφείο Εργασίας για την προώθηση των κατάλληλων συνθηκών εργασίας και, μεταξύ άλλων, να υποστηρίξει ένα πιλοτικό έργο με δείκτες που θα αφορούν στο εμπόριο και τις αξιοπρεπείς συνθήκες εργασίας στις αναπτυσσόμενες χώρες.

Πέραν των παραπάνω πρωτοβουλιών η Ευρωπαϊκή Επιτροπή σκοπεύει να συζητήσει με άλλες χώρες εταίρους και ενδιαφερόμενα μέρη για τον τρόπο με τον οποίο θα πρέπει να προωθηθεί η εταιρική κοινωνική ευθύνη στο πλαίσιο της συμφωνίας του Κοτονού και της νέας στρατηγικής για την Αφρική, και πρότείνει να συζητηθεί το ζήτημα αυτό κατά τη διάρκεια του φόρουμ επιχειρήσεων ΕΕ - Αφρικής που θα πραγματοποιήθηκε το φθινόπωρο του 2006.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή παρακολουθεί και τις διεθνείς διεργασίες όπως το έργο του ειδικού αντιπροσώπου των ΗΕ για τα ανθρώπινα δικαιώματα, τις πολυεθνικές εταιρείες και άλλες επιχειρήσεις, την ενδεχόμενη καθιέρωση ενός καθοδηγητικού προτύπου του ISO για την εταιρική κοινωνική ευθύνη, καθώς και τις τομεακές πρωτοβουλίες όπως το σύστημα πιστοποίησης της διαδικασίας Κίμπερλυ για τα ακατέργαστα διαμάντια.

2.8 Συμπέρασμα: Η ανάγκη για τη σύμπραξη όλων των ενδιαφερόμενων μερών⁴²

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή είναι πεπεισμένη ότι η εταιρική κοινωνική ευθύνη (ΕΚΕ) έχει σημασία για όλους τους Ευρωπαίους στο σύνολο και για την κάθε χώρα και πολίτη ξεχωριστά, διότι η ΕΚΕ αποτελεί μία πτυχή του ευρωπαϊκού κοινωνικού μοντέλου. Η εταιρική κοινωνική ευθύνη μπορεί να συνεισφέρει στην αειφόρο ανάπτυξη και παράλληλα να ενισχύσει τις δυνατότητες της Ευρώπης για καινοτομία και ανταγωνιστικότητα κατά τρόπον ώστε να συμβάλλει στην απασχολησιμότητα και τη δημιουργία θέσεων εργασίας.

Η μεγαλύτερη προώθηση της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης είναι καίριο ζήτημα για τη νέα εταιρική σχέση για την «ανάπτυξη και την απασχόληση» καθώς και για την υλοποίηση των στόχων σχετικά με την αειφόρο ανάπτυξη. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή καλεί όλα τα εμπλεκόμενα μέρη να συμβάλλουν στην υλοποίηση αυτής της νέας φιλόδοξης πρωτοβουλίας. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα εξασφαλίσει τη στενή συνεργασία με τα κράτη μέλη, τις επιχειρήσεις (μέσω της συμμαχίας που περιγράφεται στο παράρτημα) καθώς και με όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη για να γίνει η Ευρώπη πόλος αριστείας σε θέματα εταιρικής κοινωνικής ευθύνης, δεδομένου ότι η εταιρική κοινωνική ευθύνη αντικατοπτρίζεται στις θεμελιώδεις αξίες της ΕΕ.

⁴² Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων(2006), “Ανακοίνωση της επιτροπής στο ευρωπαϊκό κοινοβούλιο, στο συμβούλιο και στην ευρωπαϊκή οικονομική και κοινωνική επιτροπή”, Βρυξέλλες, , σελ. 11

Επιλεγμένη Βιβλιογραφία 2^ο κεφ.

- 1) Δαμουλιάνου Χρ.(2008), Εφημ.καθημερινή, www.kathimerini.gr(05.01.08)
- 2) Επιτροπή κεφαλαιαγοράς(12/2006), “Κώδικας Εταιρικής Διακυβέρνησης και η Κοινωνική Ευθύνη των Επιχειρήσεων”, 1-3 σελ.
www.cysec.gov.cy(24.09.08)
- 3) Καλδής Β.(2002), «Επιχειρήσεις και Ηθική», Εκδόσεις Ο.Π.Α., Αθήνα, σελ.143.
- 4) Valor Carmen, “Corporate Social Responsibility and Corporate Citizenship: Towards Corporate Accountability”, *Business & Society Review*, 110 (2), p.191 – 212.
- 5) Dubrin J., Andrew(1998), «Βασικές Αρχές Μανατζμέντ», Εκδόσεις Έλλην, Αθήνα, σελ.79.
- 6) Callaghan W., Dennis & Elkins, Arthur(1981), “A managerial odyssey – Problems in business and its environment”, Addison & Wesley Editions, σελ. 12-13
- 7) *Journal of Socio-Economics*(1997), Volume 26, No. 4, JAI Press, pp. 459-467.
Reviewed by William C. Frederick, University of Pittsburgh
- 8) William C. Frederick, James E. Post, Keith Davis(1992), “Business and Society-Corporate Strategy, Public Policy, Ethics”, McGraw-Hill International Editions, 7th Edition, Singapore, p. 22
- 9) Δερβιτσιώτης Κ., Λαγοδήμος Α.(2007), “Ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων”, Οικονομική βιβλιοθήκη, σελ.60-61
- 10) Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων(COM 2006), “Ανακοίνωση της επιτροπής στο ευρωπαϊκό κοινοβούλιο, στο συμβούλιο και στην ευρωπαϊκή οικονομική και κοινωνική επιτροπή”, Βρυξέλλες, σελ.7-11

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Κοινωνικά υπεύθυνες πρακτικές της σύγχρονης επιχείρησης

3.1 Εισαγωγή⁴³

Η εταιρική κοινωνική ευθύνη είναι μια έννοια σύμφωνα με την οποία οι εταιρείες ενσωματώνουν, σε εθελοντική βάση, κοινωνικές και περιβαλλοντικές ανησυχίες στις επιχειρηματικές τους δραστηριότητες και στις επαφές τους με άλλα ενδιαφερόμενα μέρη. Πρόκειται για επιχειρήσεις που αποφασίζουν να προχωρήσουν πέρα από τις ελάχιστες νομικές υποχρεώσεις που τις βαρύνουν και οι οποίες απορρέουν από συλλογικές συμβάσεις, με σκοπό να ανταποκριθούν στις ανάγκες κοινωνικών ομάδων. Μέσα από την εταιρική κοινωνική ευθύνη, οι επιχειρήσεις, ανεξαρτήτως μεγέθους, μπορούν, σε συνεργασία με τα ενδιαφερόμενα μέρη, να βοηθήσουν στο συνδυασμό οικονομικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών φιλοδοξιών. Η έννοια της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης αποκτά διαρκώς μεγαλύτερη σημασία, τόσο σε παγκόσμιο επίπεδο όσο και εντός της Ε.Ε., και αποτελεί μέρος της συζήτησης για την παγκοσμιοποίηση, την ανταγωνιστικότητα και την αειφορία. Στην Ευρώπη, η προώθηση της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης ανταποκρίνεται στην ανάγκη προάσπισης των κοινών αξιών, καθώς και στην ανάγκη αύξησης της αλληλεγγύης και της κοινωνικής συνοχής.

Από το τέλος του ψυχρού πολέμου έχει επικρατήσει στο μεγαλύτερο μέρος του κόσμου η οικονομία της αγοράς. Η κατάσταση αυτή δημιούργησε νέες ευκαιρίες για τις επιχειρήσεις αλλά οδήγησε και στην ανάγκη για αυτοπεριορισμό και κινητοποίηση της επιχειρηματικής κοινότητας προς όφελος της κοινωνικής σταθερότητας και της ευημερίας στις σύγχρονες δημοκρατικές κοινωνίες. Επιπλέον, μέσα στην ΕΕ, η βελτίωση του κανονιστικού πλαισίου και η προώθηση του επιχειρηματικού πνεύματος έχουν καταλάβει πλέον μια από τις πρώτες θέσεις στην ευρωπαϊκή ατζέντα, όπως επιβεβαιώθηκε από την ετήσια έκθεση προόδου σχετικά με τη μεγέθυνση και την απασχόληση που δημοσίευσε η Επιτροπή το 2002. Η Επιτροπή έχει δεσμευτεί για την προώθηση της ανταγωνιστικότητας της ευρωπαϊκής οικονομίας στο πλαίσιο της ανανεωμένης στρατηγικής της Λισσαβώνας για τη μεγέθυνση και την απασχόληση. Καλεί, με τη σειρά της, την ευρωπαϊκή επιχειρηματική κοινότητα να εκδηλώσει δημόσια τη δέσμευσή της για την αειφόρο ανάπτυξη, την οικονομική μεγέθυνση και τη δημιουργία περισσότερων και καλύτερων θέσεων εργασίας, αλλά και να επιταχύνει την υιοθέτηση της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης, συμπεριλαμβανομένης και της

⁴³ Ευρωπαϊκή Επιτροπή (COM 2006), «Πραγμάτωση της εταιρικής σχέσης για τη μεγέθυνση και την απασχόληση: να γίνει η Ευρώπη πόλος αριστείας στον τομέα της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης», Βρυξέλλες, σελ.2-3

συνεργασίας με άλλα ενδιαφερόμενα μέρη. Σήμερα, περισσότερο παρά ποτέ, η Ευρώπη χρειάζεται δραστήριους επιχειρηματίες, θετικές συμπεριφορές απέναντι στο επιχειρηματικό πνεύμα και εμπιστοσύνη στις επιχειρήσεις. Η Ευρώπη χρειάζεται ένα κλίμα στο οποίο οι επιχειρηματίες θα είναι σεβαστοί όχι μόνον επειδή παράγουν κέρδη αλλά και για τη σωστή συνεισφορά τους και την ανταπόκρισή τους σε ορισμένες κοινωνικές προκλήσεις. Συνεπώς, η Επιτροπή επιθυμεί να δώσει μεγαλύτερη πολιτική προβολή στην εταιρική κοινωνική ευθύνη, να επιβραβεύσει όσα έχουν ήδη επιτύχει στον τομέα αυτό οι ευρωπαϊκές επιχειρήσεις και να τις ενθαρρύνει να καταβάλουν μεγαλύτερες προσπάθειες. Δεδομένου ότι η εταιρική κοινωνική ευθύνη αφορά βασικά εθελοντική επιχειρηματική συμπεριφορά, μια προσέγγιση που συνεπάγεται πρόσθετες υποχρεώσεις και διοικητικές απαιτήσεις για τις επιχειρήσεις ενδέχεται να είναι αντιπαραγωγική και θα ήταν οπωσδήποτε αντίθετη με τις αρχές της βελτίωσης του κανονιστικού πλαισίου. Αναγνωρίζοντας ότι οι επιχειρήσεις έχουν πρωταγωνιστικό ρόλο στην εταιρική κοινωνική ευθύνη, η Επιτροπή κατέληξε στο συμπέρασμα ότι μπορεί να επιτύχει καλύτερα τους στόχους της συνεργαζόμενη στενότερα με τις ευρωπαϊκές επιχειρήσεις και, κατά συνέπεια, εξαγγέλλει ότι υποστηρίζει τη δρομολόγηση μιας ευρωπαϊκής συμμαχίας για την εταιρική κοινωνική ευθύνη, μία έννοια που διαμορφώνεται βάσει των προτάσεων των επιχειρήσεων που εμφανίζουν μεγάλη δραστηριότητα στην προώθηση της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης. Θα είναι μια ανοιχτή συμμαχία ευρωπαϊκών επιχειρήσεων την οποία καλούνται να υποστηρίξουν επιχειρήσεις κάθε είδους. Πρόκειται για μια πολιτική ομπρέλα για νέες ή υπάρχουσες πρωτοβουλίες στον τομέα της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης από μεγάλες εταιρείες, από ΜΜΕ και τα ενδιαφερόμενα μέρη. Δεν είναι μια νομική πράξη και δεν πρόκειται για σύμβαση που θα υπογραφεί από επιχειρήσεις, την Επιτροπή ή κάποια άλλη δημόσια αρχή. Είναι μια πολιτική διεργασία για την αύξηση της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης μεταξύ των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων.

Η υποστήριξη⁴⁴ προς τη νέα συμμαχία θα πρέπει να εννοηθεί ως συνιστώσα-κλειδί για μια ευρύτερη σύμπραξη την οποία επιθυμεί να επιδιώξει η Επιτροπή με όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη στον τομέα της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης. Για την υποβολή της παρούσας ανακοίνωσης η Επιτροπή βασίζεται στο δημόσιο διάλογο και τις διαβουλεύσεις με όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη, που διήρκεσαν αρκετά χρόνια και πραγματοποιήθηκαν στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού πολυμερούς φόρουμ σχετικά με την εταιρική κοινωνική ευθύνη, το οποίο υπέβαλε την τελική έκθεσή του το 2004. Η Επιτροπή εξακολουθεί να

⁴⁴ Ευρωπαϊκή Επιτροπή (COM 2006), «Πραγμάτωση της εταιρικής σχέσης για τη μεγέθυνση και την απασχόληση: να γίνει η Ευρώπη πόλος αριστείας στον τομέα της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης», Βρυξέλλες, σελ.2-3

αποδίδει τη μέγιστη σημασία στο διάλογο με όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη, και μεταξύ αυτών, και προτείνει την επανασύγκληση των συνεδριάσεων του πολυμερούς φόρουμ, σε τακτικά διαστήματα, κατά τρόπον ώστε να επανεξετάζεται συνεχώς η πρόοδος για την εταιρική κοινωνική ευθύνη στην Ε.Ε.

3.2 Η Ευρώπη πόλος αριστείας για την εταιρική κοινωνική ευθύνη

Αξιόλογη πρόοδος έχει συντελεστεί⁴⁵ στον τομέα της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης μετά το Μάρτιο του 2000 όταν το Συμβούλιο που πραγματοποιήθηκε στη Λισσαβόνα κάλεσε τις εταιρείες να δραστηριοποιηθούν στον τομέα της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης. Οι σημαντικότερες εξελίξεις από τότε ήταν η πράσινη βίβλος (2001)⁴⁶, μια ανακοίνωση (2002)⁴⁷, και η δημιουργία ενός ευρωπαϊκού πολυμερούς φόρουμ για την ευρωπαϊκή κοινωνική ευθύνη.

Το πολυμερές φόρουμ για την ευρωπαϊκή κοινωνική ευθύνη έφερε σε επαφή εκπροσώπους των επιχειρήσεων, των συνδικαλιστικών οργανώσεων και της κοινωνίας των πολιτών σε ένα σχήμα στο οποίο η Επιτροπή είχε ένα διαμεσολαβητικό ρόλο. Η Επιτροπή καλωσορίζει τις εργασίες του φόρουμ καθώς και την τελική έκθεση που υπέβαλε το φόρουμ τον Ιούνιο του 2004 και συμφωνεί με τα ενδιαφερόμενα μέρη στο εξής: εάν υλοποιηθούν πλήρως οι συστάσεις της έκθεσης από τους συντελεστές, αυτό θα βοηθήσει την Ευρώπη αλλά και γενικότερα στην προώθηση της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης. Στο φόρουμ επιτεύχθηκε σε κάποιο βαθμό συναίνεση μεταξύ των συμμετεχόντων αλλά αναδείχθηκαν και οι σημαντικές διαφορές γνώμης μεταξύ των επιχειρήσεων και όσων εκπροσωπούν το μη επιχειρηματικό κόσμο. Η βάση για την αμοιβαία κατανόηση στην Ευρώπη σχετικά με το περιεχόμενο της έννοιας της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης ετέθη με τον ορισμό που έδωσε η Επιτροπή ως μια έννοια σύμφωνα με την οποία οι εταιρείες ενσωματώνουν σε εθελοντική βάση κοινωνικές και περιβαλλοντικές ανησυχίες στις επιχειρηματικές τους δραστηριότητες και στις επαφές τους με άλλα ενδιαφερόμενα μέρη. Στο πολυμερές φόρουμ για την εταιρική κοινωνική ευθύνη επιβεβαιώθηκε ο ορισμός αυτός και διερευνήθηκαν περαιτέρω το πεδίο εφαρμογής και τα όριά του. Στο φόρουμ επιτεύχθηκε επίσης

⁴⁵ Ευρωπαϊκή Επιτροπή (COM 2006), «Πραγμάτωση της εταιρικής σχέσης για τη μεγέθυνση και την απασχόληση: να γίνει η Ευρώπη πόλος αριστείας στον τομέα της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης», Βρυξέλλες, σελ.6-7

⁴⁶ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, COM(2001)366

⁴⁷ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, COM(2002)347

συναίνεση σχετικά με την ανάγκη για μεγαλύτερη ευαισθητοποίηση και για περισσότερες δραστηριότητες που θα αναπτύξουν τις ικανότητες των επιχειρήσεων στον τομέα αυτό. Δεν επιτεύχθηκε όμως συναίνεση για θέματα όπως η υποχρέωση αναφοράς των αποτελεσμάτων για τις εταιρείες ή η ανάγκη για ευρωπαϊκά πρότυπα στον τομέα της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης.

Η ευαισθητοποίηση, η κατανόηση και η ανάληψη εταιρικής κοινωνικής ευθύνης βελτιώθηκαν τα τελευταία χρόνια, εν μέρει χάρη στο πολυμερές φόρουμ και σε άλλες ενέργειες που υποστήριξε η Επιτροπή. Ταυτόχρονα, διάφορες πρωτοβουλίες από τις επιχειρήσεις και άλλα ενδιαφερόμενα μέρη προώθησαν την ανάπτυξη της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης στην Ευρώπη και παγκοσμίως. Ο κοινωνικός διάλογος, ιδίως σε τομεακό επίπεδο, αποδείχθηκε αποτελεσματικό μέσο για την προώθηση πρωτοβουλιών στον τομέα της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης, αλλά και οι ευρωπαϊκές επιτροπές επιχείρησης διαδραμάτισαν εποικοδομητικό ρόλο στην ανάπτυξη βέλτιστων πρακτικών στον τομέα αυτό.

Παρόλα αυτά, η ανάληψη, υλοποίηση και στρατηγική ενσωμάτωση της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης από ευρωπαϊκές επιχειρήσεις πρέπει να βελτιωθεί σε σημαντικό βαθμό. Ο ρόλος των εργαζομένων, των εκπροσώπων τους και των συνδικαλιστικών οργανώσεων στην ανάπτυξη και την υλοποίηση των πρακτικών στον τομέα της ευρωπαϊκής κοινωνικής ευθύνης πρέπει να ενισχυθεί. Εξωτερικά ενδιαφερόμενα μέρη, συμπεριλαμβανομένων των ΜΚΟ, καταναλωτών και επενδυτών, πρέπει να διαδραματίσουν ισχυρότερο ρόλο στην ενθάρρυνση και την ανταμοιβή υπεύθυνων επιχειρηματικών συμπεριφορών. Οι δημόσιες αρχές σε όλα τα επίπεδα πρέπει να βελτιώσουν τη συνέπεια των πολιτικών τους ως προς το στόχο της αειφόρου ανάπτυξης, της οικονομικής μεγέθυνσης και της δημιουργίας θέσεων εργασίας.

Το όραμα της Ε.Ε. για μακροχρόνια ευημερία, αλληλεγγύη και ασφάλεια εκτείνεται και στη διεθνή σφαίρα. Η Επιτροπή αναγνωρίζει τους δεσμούς μεταξύ της ανάληψης εταιρικής κοινωνικής ευθύνης στην ΕΕ και διεθνώς, και πιστεύει ότι οι ευρωπαϊκές εταιρείες θα πρέπει να συμπεριφέρονται υπεύθυνα όπου και αν δραστηριοποιούνται, σύμφωνα με τις ευρωπαϊκές αξίες και τους διεθνώς συμφωνημένους κανόνες και πρότυπα.

Η Επιτροπή προβληματίστηκε σχετικά με το πώς θα δώσει, με τον καλύτερο δυνατό τρόπο, νέα ώθηση ώστε να γίνει η Ευρώπη πόλος αριστείας σε θέματα εταιρικής κοινωνικής ευθύνης. Εξέτασε την τελική έκθεση του πολυμερούς φόρουμ, καθώς και τις απόψεις των ενδιαφερόμενων μερών που δεν είχαν καταγραφεί στην έκθεση. Η πρόκληση για την Επιτροπή συνίσταται στο να χαράξει μια νέα προσέγγιση που να

εμπνέει περισσότερες επιχειρήσεις να αναλάβουν εταιρική κοινωνική ευθύνη, δεδομένου ότι αυτές πρωταγωνιστούν στον τομέα αυτό.

3.3 Ένα ευρωπαϊκό πλαίσιο δράσης για την ΕΚΕ

Η ΕΚΕ⁴⁸ είναι μια έννοια σύμφωνα με την οποία οι επιχειρήσεις ενσωματώνουν σε εθελοντική βάση κοινωνικές και περιβαλλοντικές ανησυχίες στις επιχειρηματικές τους δραστηριότητες και στην συνεργασία τους με τα ενδιαφερόμενα μέρη τους.

Ο κύριος σκοπός μιας επιχείρησης είναι να δημιουργεί αξία, παράγοντας αγαθά και προσφέροντας υπηρεσίες που απαιτεί η κοινωνία, δημιουργώντας με τον τρόπο αυτό κέρδη για τους ιδιοκτήτες και τους μετόχους της καθώς και ευημερία για την κοινωνία, ιδίως με μια συνεχιζόμενη διαδικασία δημιουργίας θέσεων εργασίας. Ωστόσο, οι νέες πιέσεις της κοινωνίας και της αγοράς οδηγούν σταδιακά σε μια μεταβολή των αξιών και του ορίζοντα της επιχειρηματικής δραστηριότητας.

Σήμερα οι επιχειρήσεις αντιλαμβάνονται διαρκώς περισσότερο, ότι η βιώσιμη επιχειρηματική επιτυχία και η αξία για τους μετόχους δεν επιτυγχάνονται μόνον με τη μεγιστοποίηση του βραχυπρόθεσμου κέρδους, αλλά αντίθετα με υπεύθυνη συμπεριφορά, που κατευθύνεται από τις δυνάμεις της αγοράς. Οι επιχειρήσεις γνωρίζουν ότι μπορούν να συνεισφέρουν στη βιώσιμη ανάπτυξη, εάν ο τρόπος διαχείρισής τους προωθεί την οικονομική ανάπτυξη και αυξάνει την ανταγωνιστικότητα, εξασφαλίζοντας ταυτόχρονα την προστασία του περιβάλλοντος και προωθώντας την κοινωνική ευθύνη καθώς και τα συμφέροντα των καταναλωτών.

Στο πλαίσιο αυτό, διαρκώς περισσότερες επιχειρήσεις αποδέχονται την ιδέα της ΕΚΕ. Παρά το ευρύ φάσμα προσεγγίσεων της ΕΚΕ, υπάρχει ευρεία ομοφωνία όσον αφορά τα κύρια χαρακτηριστικά της:

- η ΕΚΕ είναι συμπεριφορά των επιχειρήσεων που ξεπερνά κατά πολύ τις νομικές τους υποχρεώσεις και υιοθετείται εθελοντικά επειδή οι επιχειρήσεις θεωρούν ότι τις συμφέρει μακροπρόθεσμα·
- η ΕΚΕ συνδέεται στενά με την έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης: οι επιχειρήσεις οφείλουν να ενσωματώσουν τον οικονομικό, κοινωνικό και περιβαλλοντικό αντίκτυπο στις δραστηριότητές τους·

⁴⁸ Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2002-347), «Ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με την εταιρική κοινωνική ευθύνη: μια συνεισφορά των επιχειρήσεων στη βιώσιμη ανάπτυξη», Βρυξέλλες, σελ.5-6

- η ΕΚΕ δεν είναι ένα προαιρετικό "πρόσθετο" στις κύριες δραστηριότητες της επιχείρησης - αλλά αφορά τον τρόπο διαχείρισης των επιχειρήσεων.

Οι κοινωνικά υπεύθυνες πρωτοβουλίες των επιχειρηματιών έχουν μακρά παράδοση στην Ευρώπη. Αυτό που διακρίνει την σημερινή κατανόηση της ΕΚΕ από τις πρωτοβουλίες του παρελθόντος είναι η προσπάθεια στρατηγικής διαχείρισής της και ανάπτυξης εργαλείων για το σκοπό αυτό. Αυτό σημαίνει μια επιχειρηματική προσέγγιση που τοποθετεί τις προσδοκίες των μετόχων και την αρχή της διαρκούς βελτίωσης και της καινοτομίας στο κέντρο των επιχειρηματικών στρατηγικών. Το περιεχόμενο της ΕΚΕ εξαρτάται από τη συγκεκριμένη κατάσταση της κάθε επιχείρησης και από το συγκεκριμένο πλαίσιο στο οποίο λειτουργεί, είτε στην Ευρώπη είτε αλλού. Εν όψει της διεύρυνσης της Ε.Ε. είναι σημαντικό, ωστόσο, να αυξηθεί η κοινή αντιμετώπιση τόσο στα κράτη μέλη όσο και στις υποψήφιες χώρες.

Η ΕΚΕ αναγνωρίζεται από τις επιχειρήσεις, τα άτομα που χαράσσουν πολιτική και τα άλλα ενδιαφερόμενα μέρη, ως σημαντικό στοιχείο νέων και αναδυόμενων μορφών διακυβέρνησης, που μπορεί να τους βοηθήσει να ανταποκριθούν στις εξής θεμελιώδεις αλλαγές:

- Η παγκοσμιοποίηση δημιούργησε νέες ευκαιρίες για τις επιχειρήσεις, αλλά παράλληλα αύξησε την οργανωτική πολυπλοκότητα και η αυξανόμενη επέκταση των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων στο εξωτερικό οδήγησε σε νέες ευθύνες σε παγκόσμια κλίμακα, ιδίως στις αναπτυσσόμενες χώρες.
- Η εικόνα και η φήμη παίζουν διαρκώς σημαντικότερο ρόλο στο ανταγωνιστικό περιβάλλον των επιχειρήσεων, καθώς οι καταναλωτές και οι ΜΚΟ ζητούν περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τις συνθήκες κάτω από τις οποίες παράγονται τα προϊόντα και προσφέρονται οι υπηρεσίες και για τον αντίκτυπό τους στη βιωσιμότητα, και τείνουν να ανταμείβουν με την συμπεριφορά τους, τις κοινωνικά και περιβαλλοντικά υπεύθυνες εταιρείες.
- Εν μέρει ως συνέπεια του παραπάνω, τα οικονομικά ενδιαφερόμενα μέρη ζητούν την αποκάλυψη πληροφοριών που ξεπερνούν την παραδοσιακή σύνταξη οικονομικών εκθέσεων, οι οποίες θα τους επιτρέψουν να προσδιορίσουν καλύτερα τους παράγοντες επιτυχίας και κινδύνου που ενυπάρχουν σε μια επιχείρηση και την ανταπόκρισή της στην κοινή γνώμη.
- Καθώς η γνώση και η καινοτομία γίνονται διαρκώς σημαντικότερες για την ανταγωνιστικότητα, οι επιχειρήσεις ενδιαφέρονται περισσότερο να διατηρήσουν το υψηλά ειδικευμένο και ικανό προσωπικό τους.

3.4 Η παγκόσμια διάσταση της ΕΚΕ

Οι απαντήσεις στο πράσινο βιβλίο απέδειξαν την παγκόσμια φύση των ζητημάτων και ανησυχιών της ΕΚΕ, που αντανακλούν το γεγονός ότι διαρκώς περισσότερες επιχειρήσεις, συμπεριλαμβανομένων ΜΜΕ, εξαπλώνουν τις δραστηριότητες τους σε παγκόσμια κλίμακα, εκμεταλλευόμενες την απελευθέρωση της αγοράς και την εμπορική ολοκλήρωση και αντλώντας από θυγατρικές και προμηθευτές στις αναπτυσσόμενες χώρες.

Η παγκόσμια διακυβέρνηση⁴⁹ και η αλληλεπίδραση ανάμεσα στο εμπόριο, τις επενδύσεις και τη βιώσιμη ανάπτυξη είναι ανάμεσα στα κύρια ζητήματα στη συζήτηση για την ΕΚΕ. Πράγματι, η ευαισθητοποίηση σχετικά με τα ζητήματα και τις ανησυχίες της ΕΚΕ θα συνεισφέρει στην προώθηση πιο βιώσιμων επενδύσεων, πιο αποτελεσματικής αναπτυξιακής συνεργασίας και μεταφορών τεχνολογίας.

Η διαδικασία της απελευθέρωσης του εμπορίου και των χρηματοοικονομικών αγορών πρέπει να συνοδεύονται από την κατάλληλη πρόοδο προς ένα αποτελεσματικό σύστημα παγκόσμιας διακυβέρνησης, συμπεριλαμβανομένων των κοινωνικών και περιβαλλοντικών της διαστάσεων. Λόγω της παγκοσμιοποίησης οι επιχειρήσεις εκτίθενται διαρκώς περισσότερο στη διασυνοριακή οικονομική εγκληματικότητα, γεγονός που απαιτεί μια διεθνής συντονισμένη απάντηση.

Με τη συμμόρφωσή τους προς διεθνώς αποδεκτά πρότυπα, οι πολυεθνικές επιχειρήσεις μπορούν να βοηθήσουν ώστε να εξασφαλισθεί ότι οι διεθνείς εμπορικές αγορές θα λειτουργούν πλέον με πιο βιώσιμο τρόπο και επομένως είναι σημαντικό η προώθηση της ΕΚΕ σε διεθνές επίπεδο να βασιστεί σε διεθνή πρότυπα και συμφωνηθέντα εργαλεία.

Επί του παρόντος, αυτά τα συμφωνηθέντα εργαλεία είναι δύο ειδών. Πρώτον, οι κατευθυντήριες γραμμές του ΟΟΣΑ για τις πολυεθνικές επιχειρήσεις είναι το πιο πλήρες, επικυρωμένο διεθνώς σύνολο κανόνων που διέπουν τις δραστηριότητες των πολυεθνικών. Κατά την προώθηση της ΕΚΕ στις αναπτυσσόμενες χώρες, οι επιχειρήσεις της ΕΕ θα πρέπει να επιδείξουν και να προβάλλουν την εμμονή τους σε αυτές παγκοσμίως. Δεύτερον, εκτός από την ΕΚΕ, υπάρχουν διεθνείς συμβάσεις και πρέπει να

⁴⁹ Ευρωπαϊκή Επιτροπή (COM 2002-347), «Ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με την εταιρική κοινωνική ευθύνη: μια συνεισφορά των επιχειρήσεων στη βιώσιμη ανάπτυξη», Βρυξέλλες, σελ.6-7

προωθηθεί η εφαρμογή τους από τις κυβερνήσεις. Στην ανακοίνωσή της για την προαγωγή βασικών κανόνων εργασίας και τη βελτίωση της κοινωνικής διαχείρισης στο πλαίσιο της παγκοσμιοποίησης⁵⁰, η Επιτροπή τόνισε την ανάγκη να εξασφαλιστεί ο σεβασμός των βασικών κανόνων εργασίας στο πλαίσιο της παγκοσμιοποίησης. Τόνισε ιδιαίτερα την παγκοσμιότητα των βασικών κανόνων εργασίας και την ανάγκη για διεθνείς κώδικες δεοντολογίας που θα ενσωματώνουν τις θεμελιώδεις συμβάσεις της ΔΟΕ.

Ταυτόχρονα, ο προσδιορισμός κοινών πλαισίων για τη διεθνή διάσταση της ΕΚΕ αποτελεί πρόκληση λόγω της ποικιλομορφίας των πλαισίων εσωτερικής πολιτικής, προστασίας των εργαζομένων και περιβαλλοντικής νομοθεσίας. Αρκετές πρωτοβουλίες στις οποίες συμμετέχουν ευρωπαϊκές επιχειρήσεις, όπως οι επενδυτές για την Αφρική, το παγκόσμιο συμβούλιο επιχειρήσεων για τη βιώσιμη ανάπτυξη, και το διεθνές σύμφωνο των Ηνωμένων Εθνών προσπάθησαν να προσδιορίσουν βασικές αρχές και πρακτικές. Βάση της προσέγγισης αυτής θα πρέπει να ισχύει, ότι τόσο σε παγκόσμιο όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο, η εφαρμογή των αρχών της ΕΚΕ θα πρέπει να προχωρήσει πιο πέρα από τις νομικές απαιτήσεις τις οποίες θα πρέπει να πληρούν οι επιχειρήσεις και οι προσεγγίσεις θα πρέπει να περιλαμβάνουν τη γνωμοδότηση των τοπικών ενδιαφερόμενων μερών.

Οι απαντήσεις στο πράσινο βιβλίο τόνισαν επίσης το σημαντικό ρόλο που παίζουν οι κυβερνήσεις, οι διεθνείς οργανισμοί και η κοινωνία των πολιτών στην ευαισθητοποίηση και την εφαρμογή διεθνώς αποδεκτών κοινωνικών και περιβαλλοντικών προτύπων.

3.4.1 Κοινωνικά υπεύθυνες επενδύσεις (SRI)

Για να συνεισφέρουν οι κοινωνικά υπεύθυνες επενδύσεις⁵¹ (SRI) στην προώθηση της ΕΚΕ, είναι απαραίτητο να αναπτυχθούν από οργανισμούς αξιολόγησης φερεγγυότητας - ανεξάρτητους συμβούλους ή τα τμήματα SRI των τραπεζών επενδύσεων - κριτήρια και δείκτες που να προσδιορίζουν τους παράγοντες ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος και επιχειρηματικής επιτυχίας των κοινωνικά υπεύθυνων επιχειρήσεων.

⁵⁰ COM(2001)416

⁵¹ Ευρωπαϊκή Επιτροπή (COM 2002-347), «Ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με την εταιρική κοινωνική ευθύνη: μια συνεισφορά των επιχειρήσεων στη βιώσιμη ανάπτυξη», Βρυξέλλες, σελ.19

Με σκοπό την αύξηση της ευαισθητοποίησης σχετικά με ζητήματα των SRI, αρκετά κράτη μέλη έχουν ήδη υιοθετήσει νομοθεσία που απαιτεί από τα ασφαλιστικά ταμεία να αποκαλύπτουν εάν και πώς λαμβάνουν υπόψη τους κοινωνικούς, περιβαλλοντικούς και δεοντολογικούς παράγοντες στις επενδυτικές τους αποφάσεις. Αν και η νομοθεσία αυτή δεν υποχρεώνει τους διαχειριστές μετοχών των ασφαλιστικών ταμείων να υιοθετήσουν τις πολιτικές των SRI, αυξάνει τη διαφάνειά τους σχετικά με το θέμα αυτό. Καθώς τα ασφαλιστικά ταμεία αρχίζουν να ζητούν περισσότερες πληροφορίες από τις επιχειρήσεις στις οποίες επενδύουν, οι επιχειρήσεις αυτές αναγνωρίζουν το πλεονέκτημα που τους προσφέρει η δημοσιοποίηση πληροφοριών σχετικά με την κοινωνική και περιβαλλοντική τους επίδοση.

Οι δηλώσεις για εισαγωγή χρεογράφων και τα ενημερωτικά δελτία και οι προσκλήσεις για εγγραφή που εκδίδονται τη στιγμή της εισαγωγής στο χρηματιστήριο, μπορεί να αποτελέσουν άλλη μία χρήσιμη πηγή πληροφοριών σχετικά με τους κοινωνικούς και περιβαλλοντικούς κινδύνους που επιτρέπουν στον πιθανό επενδυτή να αξιολογήσει τους συνολικούς κινδύνους που συνδέονται με μια επιχείρηση.

Η Επιτροπή καλεί τα συνταξιοδοτικά προγράμματα των εργαζομένων και τις εταιρίες χαρτοφυλακίου επενδύσεων να αποκαλύψουν εάν και πώς λαμβάνουν υπόψη τους κοινωνικούς, περιβαλλοντικούς και δεοντολογικούς παράγοντες στις επενδυτικές τους αποφάσεις. Η Επιτροπή ενθαρρύνει πρωτοβουλίες που έχουν στόχο πρακτικές παρακολούθησης και συγκριτικής αξιολόγησης των ασφαλιστικών ταμείων και των εταιριών χαρτοφυλακίου επενδύσεων (retail investment funds) σε σχέση με την ΕΚΕ και υπέρ αυτής, και καλεί το πολυμερές φόρουμ για την ΕΚΕ (βλέπε παρακάτω) να εξετάσει εάν θα μπορούσε να θεσπιστεί μια κοινή προσέγγιση της ΕΕ.

3.4.2 Εξωτερική πολιτική, συμπεριλαμβανομένης της αναπτυξιακής πολιτικής και του εμπορίου

Η Ευρωπαϊκή Ένωση⁵² μπορεί να προωθήσει πιο αποτελεσματικά την ΕΚΕ σε διεθνές επίπεδο επειδή διαθέτει μια μοναδική σειρά συμφωνιών με τρίτες χώρες και περιφερειακές ομάδες, που περιλαμβάνουν τη συμφωνία Cotonou με τις χώρες της

⁵² Ευρωπαϊκή Επιτροπή (COM 2002-347), «Ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με την εταιρική κοινωνική ευθύνη: μια συνεισφορά των επιχειρήσεων στη βιώσιμη ανάπτυξη», Βρυξέλλες, σελ.19

Αφρικής, της Καραϊβικής και του Ειρηνικού. Από το 1994, οι συμφωνίες αυτές ενσωματώνουν μια ρήτρα που ορίζει τα ανθρώπινα δικαιώματα ως βασικό στοιχείο της συμφωνίας, και χρησιμεύει ως βάση του διαλόγου με τις κυβερνήσεις των τρίτων χωρών σχετικά με τα ανθρώπινα δικαιώματα. Αυτό περιλαμβάνει την ενθάρρυνση του σεβασμού των βασικών κανόνων εργασίας, που προσφέρει την απαραίτητη υποστήριξη για επιτυχημένες δραστηριότητες ΕΚΕ των επιχειρήσεων που επενδύουν σε αναπτυσσόμενες χώρες. Επιπλέον, η μη συμμόρφωση με τη σχετική νομοθεσία, δηλαδή στον κοινωνικό ή στον περιβαλλοντικό τομέα, μπορεί να ληφθεί υπόψη από την αναθέτουσα αρχή προκειμένου να εξαιρέσει έναν συμβαλλόμενο από τη συμμετοχή στη σύμβαση.

Η προσέγγιση της ΕΕ στον τομέα αυτό περιγράφηκε στην ανακοίνωση για το ρόλο της ΕΕ στην προώθηση των δικαιωμάτων του ανθρώπου και του εκδημοκρατισμού στις τρίτες χώρες και στην ανακοίνωση για την προαγωγή βασικών κανόνων εργασίας και τη βελτίωση της κοινωνικής διαχείρισης στο πλαίσιο της παγκοσμιοποίησης. Περιλαμβάνει τη χρήση διμερούς διαλόγου με τις κυβερνήσεις και αναπτυξιακής βοήθειας για τη δημιουργία παραγωγικής ικανότητας και τη χορήγηση επιπλέον εμπορικών κινήτρων στο πλαίσιο του συστήματος γενικευμένων προτιμήσεων (ΣΓΠ) της ΕΕ, στις χώρες που συμμορφώνονται με και εφαρμόζουν ελάχιστα κοινωνικά και περιβαλλοντικά πρότυπα. Το ΣΓΠ προβλέπει επίσης την προσωρινή ανάκλησή τους, όταν οι χώρες διαπράττουν σοβαρές και συστηματικές παραβιάσεις οποιωνδήποτε από τους βασικούς κανόνες εργασίας που αναφέρονται στη διακήρυξη της ΔΟΕ για τις θεμελιώδεις αρχές και τα δικαιώματα στην εργασία.

Η ΕΕ παίζει ρόλο επίσης στην προώθηση του διαλόγου ανάμεσα στην ΕΕ και τις κοινωνίες των πολιτών τρίτων χωρών, συμπεριλαμβανομένων των επιχειρήσεων, και μπορεί να χρησιμοποιήσει το ρόλο της για την περαιτέρω διάδοση της ΕΚΕ. Οι συνδικαλιστικές οργανώσεις, οι οργανώσεις των καταναλωτών, οι υποστηρικτές των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και άλλοι μηχανισμοί εποπτείας παίζουν σημαντικό ρόλο στην προώθηση και την εξασφάλιση του σεβασμού των θεμελιωδών δικαιωμάτων. Με την προώθηση της ανταλλαγής εμπειρίας και ορθών πρακτικών μεταξύ των αντίστοιχων φορέων στην ΕΕ και στις αναπτυσσόμενες χώρες, η ΕΕ μπορεί να συνεισφέρει στην ανάπτυξη της δυνατότητας παρακολούθησης της πρακτικής εφαρμογής των αρχών της ΕΚΕ από τους ξένους και τους εγχώριους επενδυτές. Η συζήτηση αυτή μπορεί επίσης να προωθήσει τη σύγκλιση των προσεγγίσεων. Ενδεχομένως, τα προγράμματα βοήθειας της ΕΚ θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν για να υποστηρίξουν αυτό το διάλογο και τη δημιουργία παραγωγικής ικανότητας σε σχέση με την ΕΚΕ.

Η προώθηση του διαλόγου για την ΕΚΕ είναι ιδιαίτερα χρήσιμη στις αναπτυσσόμενες χώρες, όπου η έννοια αυτή δεν είναι πολύ διαδεδομένη, ή όπου αντιμετωπίζεται με καχυποψία ως ένα είδος προστατευτισμού ή τροχοπέδης για τη ροή των επενδύσεων, παρά ως πιθανή ευκαιρία της αγοράς (π.χ. με προγράμματα κοινωνικής επισήμανσης) και ως μέσο προσέλκυσης ξένων άμεσων επενδύσεων. Είναι επίσης χρήσιμο για την ΕΕ να ενθαρρύνει τη συμπερίληψη της ΕΚΕ ως θέμα του διαλόγου με τις κυβερνήσεις, τις επιχειρήσεις και την κοινωνία των πολιτών των ανεπτυγμένων χωρών, ιδίως εκείνες που αποτελούν σημαντικές πηγές ξένων άμεσων επενδύσεων, για να προωθήσει συγκλίνουσες και αποτελεσματικές παγκόσμιες προσεγγίσεις. Η ΕΕ μπορεί να πρωτοστατήσει στην προώθηση της ΕΚΕ σε πολυμερή και διεθνή φόρουμ όπως είναι ο ΟΟΣΑ και η προσεχής παγκόσμια διάσκεψη για τη βιώσιμη ανάπτυξη στο Γιοχάνεσμπουργκ τον Αύγουστο του 2002.

Η ΕΕ μπορεί επίσης να δημιουργήσει άμεσες επαφές με τις πολυεθνικές επιχειρήσεις και να τις ενθαρρύνει να παίξουν ρόλο στο σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των κανόνων εργασίας, συμπεριλαμβανομένης της ισότητας των φύλων, ιδίως όπου οι δραστηριότητές τους ασκούν επιρροή, σε χώρες με χαμηλές επιδόσεις στον τομέα αυτό.

Επιπλέον, όπου παρέχεται δημόσια χρηματοδότηση στις επιχειρήσεις, συνεπάγεται ότι η κυβέρνηση είναι συνυπεύθυνη για τις δραστηριότητες αυτές. Επομένως, οι δραστηριότητες πρέπει να συμμορφώνονται με τις κατευθυντήριες γραμμές του ΟΟΣΑ για τις πολυεθνικές επιχειρήσεις, και μεταξύ άλλων, να μην περιλαμβάνουν δωροδοκία, ρύπανση του περιβάλλοντος και παιδική ή καταναγκαστική εργασία. Τα κράτη μέλη της ΕΕ και τα άλλα κράτη που υποστηρίζουν τη διακήρυξη του ΟΟΣΑ για τις διεθνείς επενδύσεις, θα μπορούσαν να εξετάσουν τη δυνατότητα, η υποστήριξη προς και η συμμόρφωση με τις κατευθυντήριες γραμμές του ΟΟΣΑ για τις πολυεθνικές επιχειρήσεις και ο σεβασμός των διεθνών υποχρεώσεων της ΕΚ, να αποτελούν προϋπόθεση για την πρόσβαση σε επιδοτήσεις για την προώθηση του διεθνούς εμπορίου, των επενδύσεων και της ασφάλισης των εξαγωγικών πιστώσεων, καθώς και για την πρόσβαση σε δημόσιες συμβάσεις.

Σύμφωνα με της σύμβαση του ΟΟΣΑ, του 1997, για την καταπολέμηση της δωροδοκίας αλλοδαπών δημοσίων λειτουργών σε διεθνείς επιχειρηματικές συναλλαγές, η δωροδοκία αλλοδαπών δημόσιων λειτουργών οποιασδήποτε δικαιοδοσίας παγκοσμίως αποτελεί αξιόποιο αδίκημα (συμπεριλαμβανομένης της νομικής ευθύνης της επιχείρησης) στη δικαιοδοσία όλων των συμβαλλόμενων κρατών (συμπεριλαμβανομένων όλων των κρατών μελών της ΕΕ). Πρέπει να βελτιωθεί η ευαισθητοποίηση ολόκληρου του ιδιωτικού τομέα, ώστε οι επιχειρήσεις να ενημερωθούν για τις αρνητικές συνέπειες που

μπορεί να έχουν οι πρακτικές διαφθοράς στις επιχειρήσεις και στη φήμη τους, συνεισφέροντας έτσι στην πρόληψη της διαφθοράς.

Για την προώθηση των αρχών και πρακτικών της ΕΚΕ σε διεθνές επίπεδο, και ιδιαίτερα στις αναπτυσσόμενες χώρες, η Επιτροπή:

- Θα ακολουθήσει την προσέγγιση που περιγράφεται στην ανακοίνωσή της για την προαγωγή βασικών κανόνων εργασίας και τη βελτίωση της κοινωνικής διαχείρισης στο πλαίσιο της παγκοσμιοποίησης. Επαναλαμβάνει την έκκλησή της προς το Συμβούλιο να εγκρίνει με την πρώτη ευκαιρία μια στρατηγική για την προώθηση της παγκόσμιας κοινωνικής διακυβέρνησης και την προώθηση των βασικών κανόνων εργασίας, ως απαραίτητη βάση της παρούσας πρωτοβουλίας για την ΕΚΕ.
- Σύμφωνα με την προσέγγιση αυτή, θα παρέχει υποστήριξη για την ανάπτυξη παραγωγικής ικανότητας και τεχνική βοήθεια στις αναπτυσσόμενες χώρες για την προώθηση της συμμόρφωσης με τα συμφωνηθέντα διεθνή περιβαλλοντικά πρότυπα και τους κανόνες εργασίας, συμβάλλοντας έτσι στην προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης και δημιουργώντας μια ισχυρή βάση για την εφαρμογή των αρχών της ΕΚΕ από τους ξένους, αλλά και τους εγχώριους επενδυτές.
- Θα προωθήσει τη διάδοση και την εφαρμογή της ΕΚΕ στο εξωτερικό, μεταξύ άλλων μέσω των αντιπροσωπειών της, ενθαρρύνοντας τη συζήτηση και την ανταλλαγή ορθών πρακτικών, μεταξύ των τρίτων χωρών και των ευρωπαϊκών ενδιαφερόμενων μερών.
- Θα υποστηρίξει και θα προωθήσει τις υποχρεώσεις της Κοινότητας και των κρατών μελών της ΕΕ σε σχέση με τις κατευθυντήριες γραμμές του ΟΟΣΑ για τις πολυεθνικές επιχειρήσεις, με τη συμπερίληψη στις συμφωνίες εξωτερικών σχέσεων της ΕΕ της ακόλουθης φράσης: “Τα συμβαλλόμενα μέρη (ή η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και τα κράτη μέλη της) υπενθυμίζουν στις πολυεθνικές τους επιχειρήσεις, όπου και αν λειτουργούν, τις συστάσεις τους για τήρηση των κατευθυντήριων γραμμών του ΟΟΣΑ για τις πολυεθνικές επιχειρήσεις”.

3.4.3 Η κοινωνική ευθύνη των εταιρειών και των επενδύσεων⁵³

Είναι προφανές, αν και όχι πάντα, στην κοινή γνώμη ότι το λεγόμενο «κεφάλαιο» σήμερα συνίσταται στο σύνολο των πόρων που διαχειρίζονται συνταξιοδοτικά και άλλα ταμεία και άλλοι διαχειριστές για λογαριασμό όχι των ιδίων αλλά των πελατών τους. Και ότι οι διαχειριστές και αυτοί ανταγωνίζονται μεταξύ τους ως προς το ποιος

⁵³ Παναγιωτόπουλος Ν. (1997), *"SB MIT, Northwestern, MBA INSEAD"*, Northwestern

μπορεί να αποφέρει μεγαλύτερη απόδοση με όσο το δυνατόν μικρότερο αναλαμβανόμενο ρίσκο. Οι υποθέσεις της Enron και άλλες συναφείς, απέδειξαν ότι παν μέτρον άριστον. Οι περιπτώσεις παρουσίασης πλασματικών αποτελεσμάτων που ήλθαν στο φως, φόβισαν την αγορά και κινδύνευσαν να κλονίσουν μία άλλη βασική αρχή της, την πίστη. Διότι η πίστη είναι βασικός κρίκος ανάμεσα στο ρίσκο που αναλαμβάνει κάθε επενδυτής και στο αναμενόμενο / προσδοκώμενο αποτέλεσμα (απόδοση). Όσο η εξουσιοδότηση / εντολή που έχουν δεν έχει άλλες παραμέτρους διαμόρφωσης της επενδυτικής επιλογής, που ορίζει ή επιλέγει ο κάτοχος του κεφαλαίου - επενδυτής - αποταμιευτής, μία επιχείρηση κρίνεται από την «αγορά» βάσει αυτών μόνον των κριτηρίων. Όμως η εισαγωγή και άλλων παραμέτρων, κοινωνικών και περιβαλλοντικών, και μάλιστα μετρήσιμων, είναι εφικτή. Εισάγονται, εκτός από την έννοια της καλής Εταιρικής Διακυβέρνησης, και η Κοινωνική Ευθύνη των εταιρειών αλλά και των αποφάσεων των εκπροσώπων επενδυτών (και των διαχειριστών τους).

Τα τελευταία χρόνια έχουν δημιουργηθεί Διευθύνσεις Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης (ΕΚΕ) σε πάρα πολλές πολυεθνικές αλλά και εθνικές επιχειρήσεις στην Ευρώπη, στις ΗΠΑ και σε όλο τον κόσμο. Οι διευθύνσεις αυτές αναφέρονται σε κεντρικό επίπεδο και σε περιφερειακό επίπεδο και σε εθνικό όσο αναφορά τις θυγατρικές. Άλλες στο πλαίσιο της ήδη υπάρχουσας διεύθυνσης και λειτουργίας των «Εταιρικών» ή «Δημοσίων Υποθέσεων» (Corporate / Public Affairs), και άλλοτε στο πλαίσιο της Εταιρικής Επικοινωνίας (Corporate Communications) ή Δημοσίων Σχέσεων. Διάφορες επιχειρήσεις έχουν «αντιληφθεί» αυτήν την έννοια και λειτουργία περισσότερο ως θέμα «συντονισμένης και προγραμματισμένης» πολιτικής «φιλανθρωπιών και δωρεών», ενώ άλλες πολύ ευρύτερα, «φιλοσοφικά» και στρατηγικά. Όπως εξήγησε στο συνέδριο της Βρετανικής Προεδρίας ο κ. Barry Gardiner, υπουργός Ανταγωνιστικότητας της Βρετανίας, «ΕΚΕ είναι αυτά τα οποία μία εταιρεία πράττει εθελοντικά πέρα και πάνω από νομικές υποχρεώσεις για να χειρισθεί τις κοινωνικές, περιβαλλοντικές και γενικότερες οικονομικές επιπτώσεις των δραστηριοτήτων της». Όπως χαρακτηριστικά επεσήμανε στο ίδιο συνέδριο η κ. Kristin Schreiber, διευθύντρια του γραφείου του επιτρόπου κ. Spidla, αρμοδίου για θέματα Απασχόλησης, Κοινωνικές Υποθέσεις και Ισότητα Ευκαιριών, «η ΕΚΕ δεν είναι μία άσκηση δημοσίων σχέσεων ή ένα πυροτέχνημα (gimmick)». Στο ίδιο συνέδριο ο κ. Roberto Maroni, τότε υπουργός Κοινωνικών Υποθέσεων της Ιταλίας, αναλύοντας της ιταλική εμπειρία με την ΕΚΕ από το 2003, τόνισε ότι η Ιταλία διαθέτει 27 επενδυτικά «κοινωνικά υπεύθυνα» χαρτοφυλάκια επενδύσεων τα οποία διαχειρίζονται κεφάλαια ύψους 2,7 δισ. ευρώ. Στο πλαίσιο δε της μεταρρύθμισης του ιταλικού ασφαλιστικού, τα χαρτοφυλάκια επενδύσεων των ταμείων συμπληρωματικών συντάξεων υποχρεούνται πλέον να

δηλώνουν στις ετήσιες εκθέσεις τους αν και σε ποιο βαθμό λαμβάνονται υπόψη κοινωνικές, ηθικές και περιβαλλοντικές επιπτώσεις στη διαχείριση των πόρων και στις πολιτικές που υιοθετούν όταν ασκούν τα δικαιώματα που απορρέουν από την κατοχή μετοχών.

3.5 Ελληνικό δίκτυο για την εταιρική κοινωνική ευθύνη⁵⁴

Το Νοέμβριο του 1999, προσπάθειες από δεκατρείς μεγάλες ελληνικές επιχειρήσεις μαζί με τρεις από τους μεγαλύτερους συλλογικούς επιχειρηματικούς φορείς κατέληξαν στην υπογραφή της διακήρυξης για την ίδρυση του «Ελληνικού Δικτύου για την Κοινωνική Συνοχή».

Τον Ιούνιο του 2000 κατατέθηκε το καταστατικό της Αστικής - Μη κερδοσκοπικής εταιρείας στο Πρωτοδικείο Αθηνών όπου και καταχωρήθηκε με αριθμό 10147/29.6.2000. Έκτοτε τροποποιήθηκε δύο φορές. Με την τροποποίηση του καταστατικού άλλαξε και η ονομασία του Δικτύου σε "Ελληνικό Δίκτυο για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη" ("Hellenic Network for Corporate Social Responsibility").

Τον Νοέμβριο του 2002, με απόφαση της Γενικής Συνέλευσης των μελών του και μετά από τις απαιτούμενες ενέργειες, το Δίκτυο άλλαξε τη νομική του μορφή σε Μη κερδοσκοπικό Σωματείο που καταχωρήθηκε στο Πρωτοδικείο Αθηνών με αριθμό 24483/9.4.2003, διατηρώντας την ίδια ονομασία και διακριτικό τίτλο.

Το Ελληνικό Δίκτυο αποτελείται από:

1. Τη Γενική Συνέλευση που απαρτίζεται από έναν εκπρόσωπο κάθε εταιρείας – μέλους. Στις τακτικές και έκτακτες συνελεύσεις αποφασίζεται από κοινού η πραγματοποίηση των στόχων του Ελληνικού Δικτύου,
2. Το επταμελές Διοικητικό Συμβούλιο το οποίο εκλέγεται από τη Γενική Συνέλευση. Κατά την τριετή θητεία του είναι υπεύθυνο για το σχεδιασμό των Δράσεων του Ελληνικού Δικτύου και την επίβλεψη της εφαρμογής τους,
3. Την τριμελή Ελεγκτική Επιτροπή, η οποία εκλέγεται από τη Γενική Συνέλευση. Κατά την διάρκεια της τριετούς θητείας της, ελέγχει τις ενέργειες του Ελληνικού Δικτύου τόσο από πλευράς Δράσεων όσο και από πλευράς εξόδων.
4. Το Διοικητικό Γραφείο που υλοποιεί την διεκπεραίωση των καθημερινών εργασιών του Δικτύου και φροντίζει για την εφαρμογή των Δράσεων που έχει αποφασίσει το Διοικητικό Συμβούλιο και,

⁵⁴ www.csrhellas.gr (15/10/08)

5. Τις ομάδες εργασίας που συγκροτούνται, ανάλογα με τις ανάγκες, από τους εκπροσώπους των μελών του Δικτύου για την υποστήριξη της υλοποίησης του προγράμματος δράσης του.

Στόχοι του Ελληνικού Δικτύου είναι η προώθηση της έννοιας της Κοινωνικής Ευθύνης των επιχειρήσεων και η προαγωγή της ιδέας της κοινωνικής συνοχής στην Ελλάδα.

Άλλοι στόχοι είναι:

1. Να παρέχει σε όλα τα μέλη του (σε τακτά χρονικά διαστήματα) ενημέρωση και πληροφορίες για ποικίλα θέματα που εμπίπτουν στον τομέα της Εταιρικής Κοινωνικής-Ευθύνης,
2. Να συμβάλλει στην ευαισθητοποίηση της ελληνικής επιχειρηματικής κοινότητας και του κοινού όσον αφορά την κοινωνική δράση και την συμβολή των επιχειρήσεων σε επίπεδο τοπικό, εθνικό αλλά και διεθνές,
3. Να αναπτύσσει συνεργασίες με επιχειρήσεις, συλλογικούς και άλλους φορείς ώστε να καταστεί εφικτή η ανταλλαγή και η διάχυση χρήσιμων πληροφοριών,
4. Να διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στη μεταφορά και τη διάδοση καλών επιχειρηματικών πρακτικών στον τομέα της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης και,
5. Να συμβάλλει στην ανάπτυξη συνεργασιών μεταξύ επιχειρήσεων με απώτερο σκοπό την προώθηση συλλογικών Δράσεων και την από κοινού αντιμετώπιση σημαντικών κοινωνικών προβλημάτων.

Στο σημείο αυτό κρίνεται σκόπιμο να αναφερθεί ότι οι κυριότερες δραστηριότητες του Ελληνικού Δικτύου είναι οι εξής:

- Η εκπόνηση ποσοτικής μελέτης σχετικά με την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη σε συνδυασμό με έρευνα της κοινής γνώμης για το ίδιο θέμα,
- Η δημιουργία Newsletter ώστε να καταστεί η καλύτερη επικοινωνία με τις εταιρείες - μέλη και την ευρύτερη τοπική και μη κοινότητα,
- Η παρακολούθηση και καταγραφή των Δράσεων - προγραμμάτων Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης που εφαρμόζονται από ελληνικές επιχειρήσεις και σχετική έκδοση ειδικού ενημερωτικού φυλλαδίου,
- Η ενημέρωση των ελληνικών επιχειρήσεων όσον αφορά τα εργαλεία που χρησιμοποιούνται στην Ευρώπη σε κάποιους τομείς της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης με απώτερο σκοπό την διάδοσή τους και,
- Η ανάπτυξη συνεργασίας με Πανεπιστημιακούς, Επιχειρηματικούς, Κρατικούς ή και άλλους φορείς.

3.5.1 Γιατί μια επιχείρηση επιθυμεί να γίνει μέλος του ελληνικού δικτύου για την εταιρική κοινωνική ευθύνη⁵⁵

Οι λόγοι που μια επιχείρηση επιθυμεί να γίνει μέλος του ελληνικού Δικτύου για τη εταιρική κοινωνική ευθύνη είναι πολλοί:

Καταρχήν, τα μέλη του Δικτύου χαιρούν δωρεάν πρόσβασης στο δεκαπενθήμερο ηλεκτρονικό Newsletter του CSR Europe, που περιέχει περιλήψεις των σημαντικότερων εξελίξεων σε θέματα Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης τόσο στην Ευρώπη όσο και στον υπόλοιπο κόσμο. Αποκτούν δωρεάν το τριμηνιαίο περιοδικό του CSR Europe όπου γίνονται λεπτομερείς αναφορές σε εθνικές και διεθνείς πρωτοβουλίες Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης, έχουν προνομιακή πρόσβαση στα αποτελέσματα ερευνών που διεκπεραιώνει το Δίκτυο και στην ιστοσελίδα του Δικτύου, <http://www.csrhellas.gr>. Παράλληλα, λαμβάνουν προσωπική υποστήριξη από το προσωπικό του Δικτύου.

Επίσης, λαμβάνουν μέρος σε διάλογους με κυβερνητικές υπηρεσίες, μη κυβερνητικές οργανώσεις, κοινότητες, και άλλους επιχειρηματικούς φορείς επί των εξελίξεων της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης. Συμμετέχουν σε fora και λαμβάνουν έγκαιρη και έγκυρη ενημέρωση για τις εξελίξεις Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης τόσο σε εθνικό όσο και σε Ευρωπαϊκό επίπεδο.

Το Ελληνικό Δίκτυο παρέχει δυνατότητα προνομιακής συμμετοχής σε σεμινάρια και συνέδρια επί θεμάτων Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης καθώς και δυνατότητα συμμετοχής στην Ευρωπαϊκή Ακαδημία για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη για την ανάπτυξή της σε προεξέχοντα εθνικά και διεθνή επιχειρηματικά πανεπιστήμια.

Τέλος, παρέχει τη δυνατότητα προβολής των ονομάτων των εταιρειών - μελών σε όλα τα έντυπα του Ελληνικού Δικτύου αλλά και πρόσθετη αναγνώριση σε τομείς όπου μεμονωμένες επιχειρήσεις παίζουν ηγετικό ρόλο.

Μέλος του Δικτύου μπορεί να γίνει οποιαδήποτε επιχείρηση που υποβάλλει αίτηση εγγραφής. Τα κριτήρια που πρέπει να πληροί μια επιχείρηση για να ενταχθεί στα κύρια μέλη του είναι:

- Πάνω από 20 άτομα προσωπικό με σχέση εξαρτημένης εργασίας,
- Πάνω από 1,5 εκατ. € κύκλο εργασιών και,
- Αποδεδειγμένη εφαρμογή Δράσεων – προγραμμάτων Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης κατά την τελευταία τριετία.

Τα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου εξετάζουν επίσης κάθε αίτηση με βάση εισήγηση που περιλαμβάνει:

⁵⁵ www.csrhellas.gr (15/10/08)

- Το βασικό λόγο που έχει η αιτούσα επιχείρηση για ένταξή της στο Ελληνικό Δίκτυο,
- Το προφίλ Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης της αιτούσης,
- Τις γνώσεις και τις εμπειρίες που θα μπορούσε η αιτούσα να μοιραστεί με τα υπόλοιπα μέλη και,
- Τις Δράσεις - προγράμματα του Δικτύου από τα οποία θα μπορούσε να ωφεληθεί η αιτούσα.

Το Διοικητικό Συμβούλιο μπορεί σε ομόφωνη βάση να εγκρίνει, να απορρίψει ή να παγώσει την αίτηση.

3.6 Στάση των ελλήνων καταναλωτών έρευνα για την εταιρική κοινωνική ευθύνη και την υπεύθυνη κατανάλωση - CSR 2008⁵⁶

Στην Ελλάδα η έρευνα για την Υπεύθυνη Κατανάλωση και την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη σχεδιάστηκε και υλοποιήθηκε για 4η φορά από το Ινστιτούτο Επικοινωνίας, με τη συνεργασία του Παντείου Πανεπιστημίου Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών.

Η έρευνα πραγματοποιήθηκε σε 32 χώρες, από μεγάλους φορείς επικοινωνίας και έρευνας αγοράς σε κάθε χώρα, με την άδεια της канаδικής εταιρίας δημοσκοπήσεων GlobeScan Inc. η οποία ειδικεύεται σε θέματα διερεύνησης της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης (ΕΚΕ) σε παγκόσμιο επίπεδο.

Η έρευνα για την «Υπεύθυνη Κατανάλωση και την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη 2007» διεξήχθη στην Ελλάδα τον Δεκέμβριο 2007 - Ιανουάριο 2008, σε δείγμα 1.001 πολιτών. Το τεχνικό μέρος της έρευνας έχει αναλάβει η MRB HELLAS.

3.6.1 Η Στάση του Έλληνα Καταναλωτή

Η φετινή έρευνα για την Υπεύθυνη Κατανάλωση και την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη συγκεντρώνει σημαντικά ευρήματα για τους Έλληνες καταναλωτές και τον τρόπο που αντιμετωπίζουν τις εταιρείες και τα προϊόντα τους.

Πιο συγκεκριμένα, 22% των Ελλήνων καταναλωτών, στην διάρκεια του προηγούμενου έτους, έχει ανταμείψει μια κοινωνικά υπεύθυνη εταιρεία (είτε μέσω αγοράς ενός

⁵⁶ Ινστιτούτο Επικοινωνίας (2008) - «Έρευνα για την εταιρική κοινωνική ευθύνη και την υπεύθυνη κατανάλωση», Πάντειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα

προϊόντος είτε μέσω θετικών σχολίων που εκφράστηκαν για τη συγκεκριμένη εταιρεία) ενώ 17,1% έχει σκεφτεί να το πράξει (39,1 % συνολικά - έχει πράξει και έχει σκεφτεί να ανταμείψει μια κοινωνικά υπεύθυνη εταιρεία).

Η ενσυνείδητη πράξη επιβράβευσης ή η αντίστοιχη σκέψη μιας τέτοιας ενέργειας (39,1%) σημειώνει πτώση 12% σε σύγκριση με την έρευνα 2007(51,1%). Σταθερή καταγράφεται ωστόσο η συχνότητα με την οποία εκδηλώνεται η ενσυνείδητη πράξη επιβράβευσης κοινωνικά υπεύθυνων επιχειρήσεων (61,4% σήμερα - 64,9% το 2007).

Αντίστοιχα, το 37,1% των Ελλήνων καταναλωτών, στην διάρκεια του προηγούμενου έτους έχει «τιμωρήσει» μια κοινωνικά μη υπεύθυνη εταιρεία (είτε μέσω μη αγοράς ενός προϊόντος είτε μέσω αρνητικών σχολίων που εκφράστηκαν για τη συγκεκριμένη εταιρεία) ενώ 21% έχει σκεφτεί να το πράξει (58,1% συνολικά - έχει πράξει και έχει σκεφτεί να τιμωρήσει μια κοινωνικά μη υπεύθυνη εταιρεία).

Η ενσυνείδητη πράξη «τιμωρίας» ή η αντίστοιχη σκέψη μιας τέτοιας ενέργειας παραμένει σε υψηλά ποσοστά με πάνω από τους μισούς Έλληνες να δηλώνουν πρόθεση τιμωρίας, (από 15,9% το 2004 σε 30,9% το 2005 σε 64,9%/ το 2007 σε 58,1% το 2008). Στη δημογραφική ανάλυση των υπεύθυνων πολιτών/ καταναλωτών μεγαλύτερη υπευθυνότητα παρουσιάζεται σε νεότερες ηλικίες, ανώτερης και ανώτατης μόρφωσης, κατοίκων Αθήνας και Θεσσαλονίκης. [ως προς την επιβράβευση 22%: ηλικίας 15-24 (30,2%) ηλικίας 35-44 (28,3%) με ανώτερα και ανώτερα επίπεδα μόρφωσης (25,7% και 26,8% αντίστοιχα), κάτοικοι Αθηνών 27,8%]

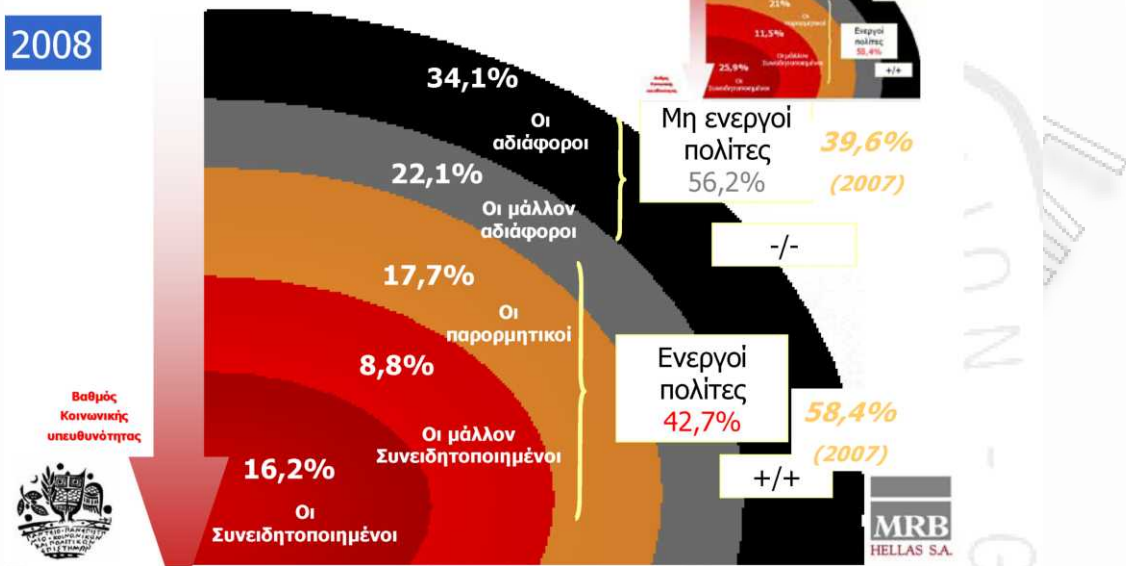
[ως προς την «τιμωρία» 37,1%: ηλικίας 35-44 (42,2%) ηλικίας 45-54 (43%), με ανώτερα και ανώτερα επίπεδα μόρφωσης (46,6% και 43,6% αντίστοιχα), κάτοικοι Αθηνών 45,7% και Θεσσαλονίκης 44,2%]

Ανάλογα με τον βαθμό κοινωνικής υπευθυνότητας απέναντι στις επιχειρήσεις δημιουργήθηκαν 5 χαρακτηριστικά αξιολόγησης του ενδιαφέροντος των πολιτών για την εταιρική κοινωνική ευθύνη, τα οποία και αποτυπώνονται στο γράφημα που ακολουθεί.

Δημιουργία 5 επιμέρους κοινών ανάλογα με τον βαθμό κοινωνικής υπευθυνότητας απέναντι στις επιχειρήσεις

2008

Πηγή: Ινστιτούτο επικοινωνίας- Πάντειο Πανεπιστήμιο - Έρευνα για την εταιρική κοινωνική ευθύνη και την υπεύθυνη κατανάλωση - CSR 2008¹

Διάγραμμα 3.1: Τα πέντε κοινά στοιχεία της κοινωνικής υπευθυνότητας

<http://www.instofcom.gr/?bGFzdf9tZW51X2NsaWNrZWO9bWFpbl9tZW51Jm1haW5fbWVudV9pdGVtX2lkPTE1NCZwYWdlX2lkPTczJmxhbm9R1Im> (25/10/08)

Συνολικά, σε σχέση με τον βαθμό κοινωνικής υπευθυνότητας, το 42,7% των ερωτηθέντων δηλώνουν «ενεργοί πολίτες» (58,4% το 2007) με θετική ή αρνητική δράση απέναντι στις εταιρείες, και 56,2% των ερωτηθέντων δηλώνουν «μη ενεργοί/ αδιάφοροι πολίτες» (39,6% το 2007).

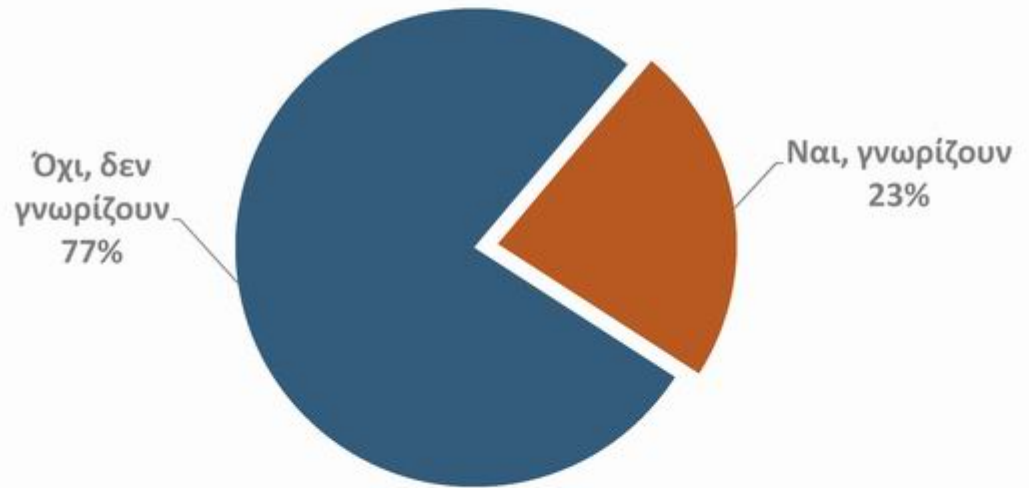
Στην ανάλυση των παραπάνω στοιχείων, και της σχετικής μείωσης της ενσυνείδητης πράξης - θετικής ή αρνητικής - των πολιτών καταναλωτών είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι σε σχέση με το προηγούμενο έτος δημοσιοποιήθηκαν και απασχόλησαν την κοινή γνώμη συγκριτικά λιγότερα γεγονότα που αφορούσαν σε διατροφικά σκάνδαλα, προβληματικά προϊόντα, εναρμονισμένες πρακτικές εταιρειών, γεγονός το οποίο σε μεγάλο βαθμό μπορεί να ερμηνεύσει την υπεύθυνη στάση του Έλληνα καταναλωτή απέναντι στις εταιρείες στη φετινή μέτρηση.

Ωστόσο, η καταγεγραμμένη μείωση σε σχέση με τον βαθμό κοινωνικής υπευθυνότητας θα πρέπει επίσης να συνδεθεί - και σε μεγάλο βαθμό - να αποδοθεί στην επιφύλαξη και δυσπιστία που διατυπώνουν οι καταναλωτές όσον αφορά στον υπεύθυνο ρόλο που εμφανίζουν οι εταιρείες απέναντι στην κοινωνία και τα συνολικά κίνητρά τους, όπως παρατίθεται αναλυτικά παρακάτω.

Πανελλαδική τηλεφωνική έρευνα, σε δείγμα 610 ατόμων, ηλικίας 18 ετών και άνω. 11-14/02/2008.⁵⁷

ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΙΜΟΤΗΤΑ ΕΤΑΙΡΙΚΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΥΘΥΝΗΣ

Γνωρίζετε τι είναι η Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη, δηλαδή πότε λέμε ότι μια εταιρεία, ή επιχείρηση είναι Κοινωνικά Υπεύθυνη;

public issue

PI0808 / Διάγραμμα 3

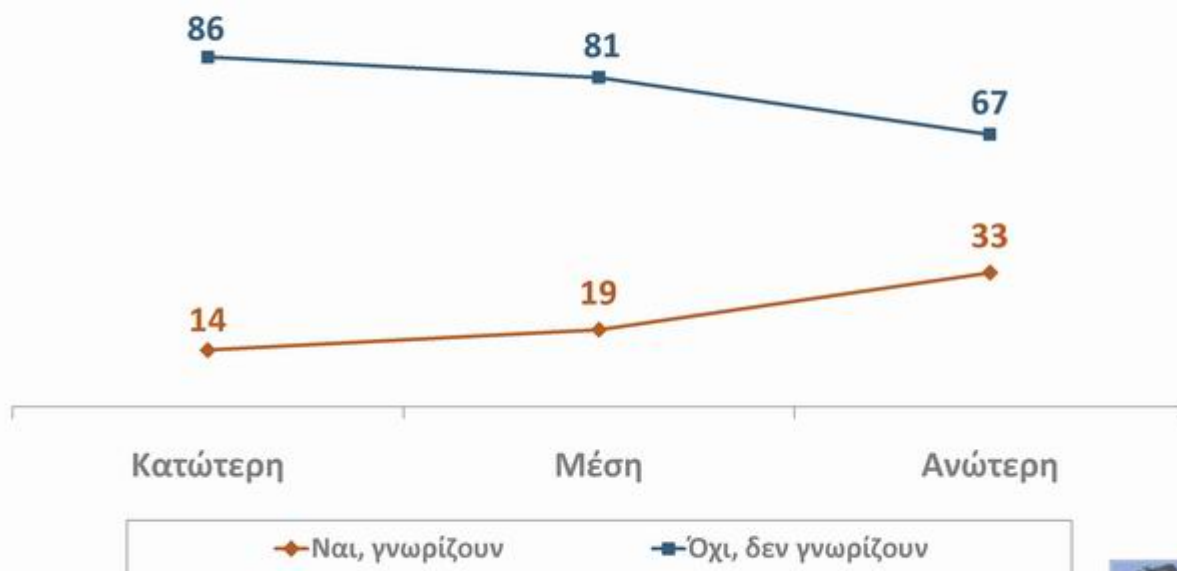
Πηγή: "The Economist" 28/02/2008

Διάγραμμα 3.2: Αναγνωρισιμότητα Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης

⁵⁷ Εφημερίδα Καθημερινή, ένθετο "The Economist" (2008). Συνεργασία με το Forum ΑΓΟΡΑ ΙΔΕΩΝ, [http://www.publicissue.gr/120/corporate-social-responsibility/\(20/10/08\)](http://www.publicissue.gr/120/corporate-social-responsibility/(20/10/08))

ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΙΜΟΤΗΤΑ ΕΤΑΙΡΙΚΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΥΘΥΝΗΣ

Γνωρίζετε τι είναι η Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη, δηλαδή πότε λέμε ότι μια εταιρεία, ή επιχείρηση είναι Κοινωνικά Υπεύθυνη;
(Κατά επίπεδο εκπαίδευσης)

public issue

P10808 / Διάγραμμα 4

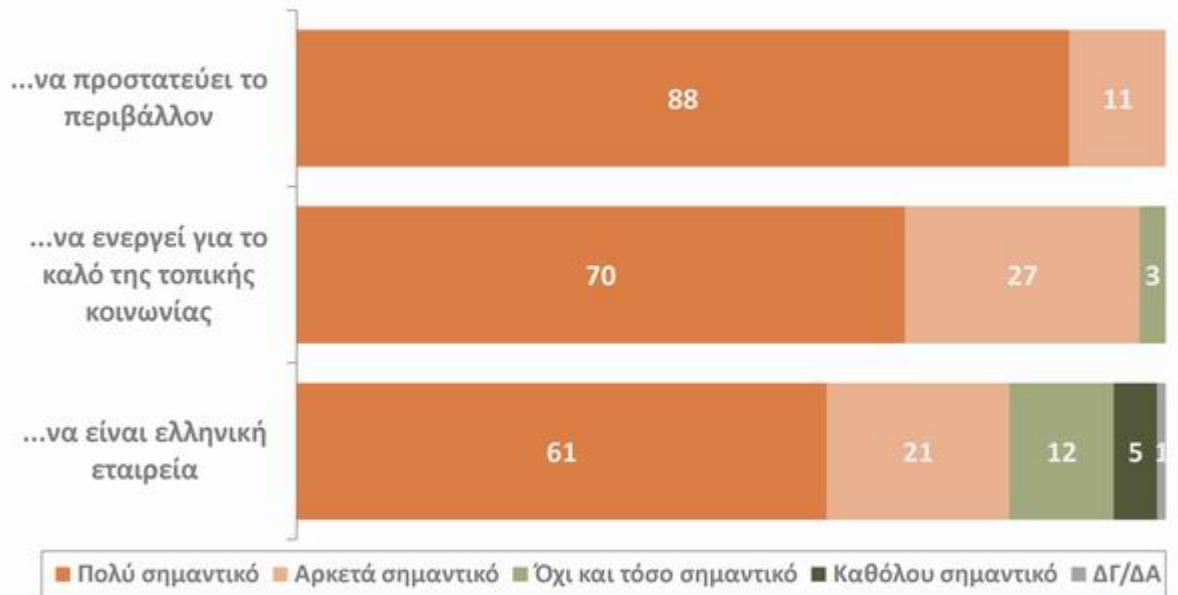
Πηγή: "The Economist" 28/02/2008

Διάγραμμα 3.3: Αναγνωρισιμότητα Εταιρικής κοινωνικής Ευθύνης

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ

ΕΠΙΒΡΑΒΕΥΣΗ ΕΤΑΙΡΙΚΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΥΘΥΝΗΣ

Πόσο σημαντικό είναι για εσάς, για να αγοράσετε τα προϊόντα μιας εταιρείας...

public issue

P10808 / Διάγραμμα 25

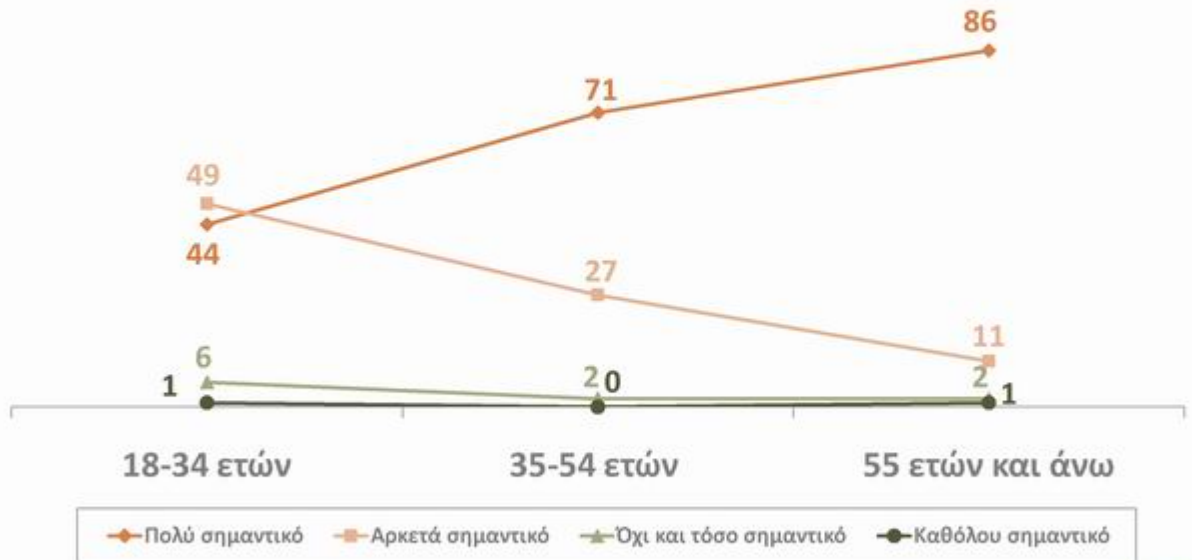
Πηγή: "The Economist" 28/02/2008

Διάγραμμα 3.4: Επιβράβευση Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

ΕΠΙΒΡΑΒΕΥΣΗ ΕΤΑΙΡΙΚΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΥΘΥΝΗΣ

Πόσο σημαντικό είναι για εσάς, για να αγοράσετε τα προϊόντα μιας εταιρείας, που ενεργεί για το καλό της τοπικής κοινωνίας;
(Κατά ηλικιακή κατηγορία)

public issue

PI0808 / Διάγραμμα 28

Πηγή: "The Economist" 28/02/2008

Διάγραμμα 3.5: Επιβράβευση Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης

3.6.2 Κοινωνική υπευθυνότητα εταιρειών⁵⁸

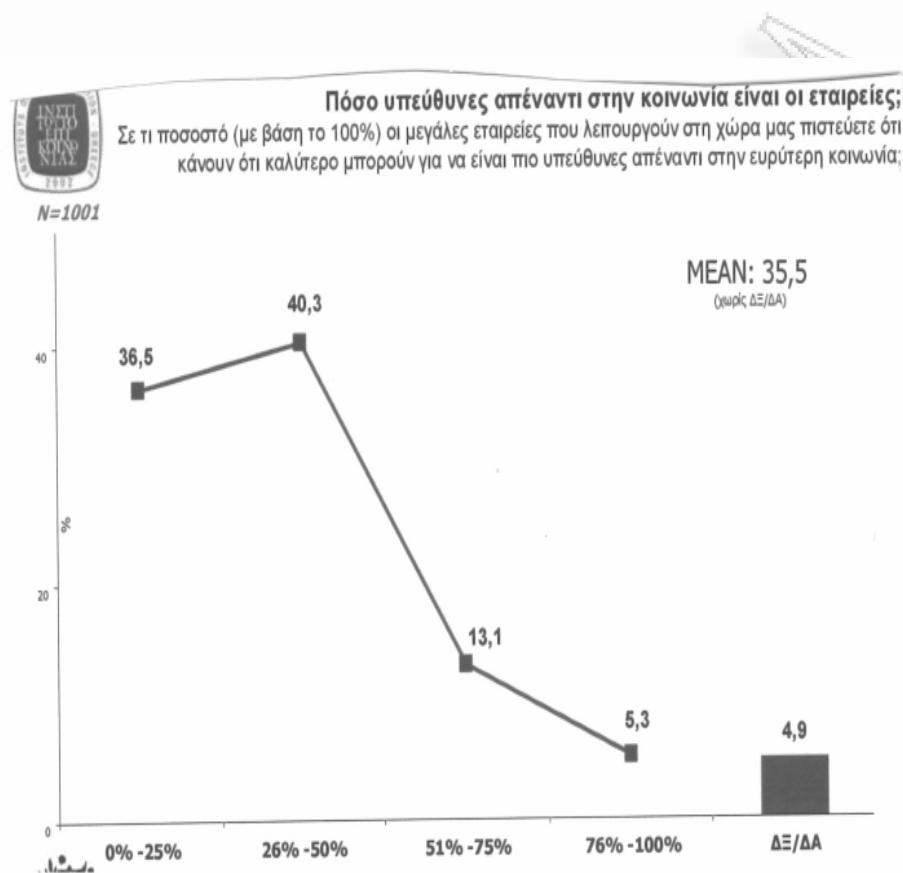
3.6.2.1 Αξιολόγηση εταιρειών

Περισσότεροι του ενός στους 3 ερωτηθέντες (36,5%) θεωρεί ότι το ποσοστό των μεγάλων εταιρειών που λειτουργούν στη χώρα μας κάνουν ότι καλύτερο μπορούν για να είναι πιο υπεύθυνες απέναντι στην ευρύτερη κοινωνία βρίσκεται χαμηλότερα του 25% (ως προς

⁵⁸ Ινστιτούτο Επικοινωνίας (2008) - «Έρευνα για την εταιρική κοινωνική ευθύνη και την υπεύθυνη κατανάλωση», Πάντειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα
<http://www.instofcom.gr/?bGFzdF9tZW51X2NsaWNrZWQ9bWFpb9tZW51Jm1haW5fbWVudV9pdGVtX2lkPTE1NCZwYWdlX2lkPTczJmxbmc9R1Im> (25/10/08)

την δημογραφική ανάλυση: άνδρες, ηλικίες 45-54&55-64, ανώτατης μόρφωσης, κάτοικοι Αθήνας.)

Γράφημα 6: Γραμμές

Πηγή: Ινστιτούτο επικοινωνίας- Πάντειο Πανεπιστήμιο - έρευνα για την εταιρική κοινωνική ευθύνη και την υπεύθυνη κατανάλωση - CSR 2008¹

Διάγραμμα 3.6: Πόσο υπεύθυνες απέναντι στην κοινωνία είναι οι εταιρείες;

<http://www.instofcom.gr/?bGFzdF9tZW51X2NsaWNrZWQ9bWFpb9tZW51Jm1haW5fbWVudV9pdGVtX2lkPTE1NCZwYWdlX2lkPTczJmxhbmc9R1Im> (25/10/08)

Με έντονη επιφύλαξη επίσης οι ερωτώμενοι αντιμετωπίζουν την κοινωνική & περιβαλλοντική ευαισθησία που επιδεικνύουν οι εταιρείες. Η δυσπιστία αυτή καταγράφεται από την πλειοψηφία των ερωτηθέντων (70,7%) που διαφωνεί με την άποψη ότι «Οι περισσότερες εταιρείες αφουγκράζονται το κοινωνικό σύνολο και ανταποκρίνονται στις ανησυχίες του σε κοινωνικά και περιβαλλοντικά θέματα.»

Επίσης, ακόμη εντονότερη δυσπιστία εκδηλώνει η πλειοψηφία των ερωτηθέντων ως προς τους λόγους δράσης και ως προς την ειλικρίνεια σε σχέση με την κοινωνική και περιβαλλοντική δράση των εταιρειών.

Πιο συγκεκριμένα, το 86,2% των ερωτηθέντων πιστεύει ότι οι εταιρείες δείχνουν ένα κοινωνικό πρόσωπο για να βελτιώσουν την εταιρική τους εικόνα και όχι γιατί θέλουν να συμβάλλουν θετικά στο κοινωνικό σύνολο.

Ομοίως, το 77,6% των ερωτηθέντων διαφωνεί με την ειλικρίνεια και την τιμότητα της κοινωνικής και περιβαλλοντικής δραστηριότητας των εταιρειών (αύξηση 35,9% από 05Κ 2005).

Σε σχέση με την προσπάθεια συγκεκριμένων εταιρειών να βελτιώσουν την κοινωνική και περιβαλλοντική τους συμπεριφορά και να προσφέρουν στο κοινωνικό σύνολο, το 70,2% των ερωτηθέντων διαθέτει λίγη ή καθόλου πληροφόρηση και αντίστοιχα το 72,7% του συνόλου των ερωτηθέντων δηλώνει το ενδιαφέρον του να μάθει περισσότερα για την κοινωνική υπευθυνότητα των εταιρειών.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΥΠΕΥΘΥΝΕΣ ΕΤΑΙΡΕΙΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Εσείς πιστεύετε πως οι εταιρείες που εφαρμόζουν αυτές τις αρχές της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης στην Ελλάδα, είναι πολλές, αρκετές, λίγες, ή πιστεύετε ότι δεν υπάρχουν τέτοιες εταιρείες στην Ελλάδα;

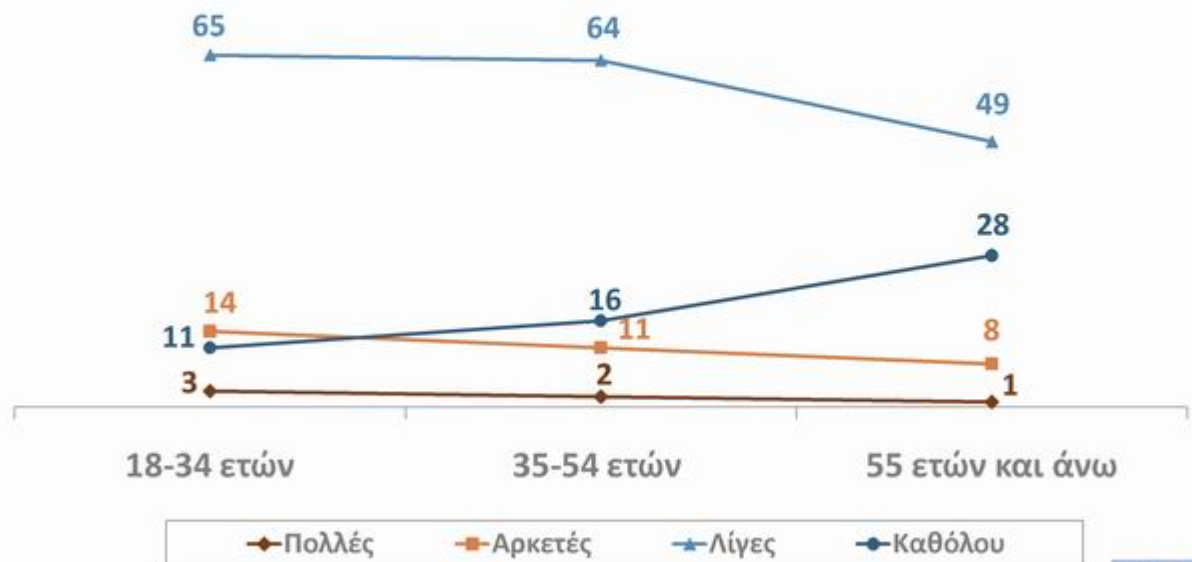

Πηγή: "The Economist", 28/02/2008

Διάγραμμα 3.7: Κοινωνικά Υπεύθυνες Εταιρείες στην Ελλάδα

ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΥΠΕΥΘΥΝΕΣ ΕΤΑΙΡΕΙΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Εσείς πιστεύετε πως οι εταιρείες που εφαρμόζουν αυτές τις αρχές της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης στην Ελλάδα, είναι πολλές, αρκετές, λίγες, ή πιστεύετε ότι δεν υπάρχουν τέτοιες εταιρείες στην Ελλάδα;
(Κατά ηλικιακή κατηγορία)

public issue

PI0808 / Διάγραμμα 6

Πηγή: "The Economist", 28/02/2008

Διάγραμμα 3.8: Κοινωνικά υπεύθυνες εταιρείες στην Ελλάδα

3.6.3 Προσδοκίες από τις εταιρείες

Ο Έλληνας καταναλωτής θεωρεί, όταν ερωτάται σε αυθόρμητο επίπεδο, ότι οι εταιρείες - πρωταρχικά- θα πρέπει να είναι υπεύθυνες για θέματα που σχετίζονται με την καλή ποιότητα των προϊόντων, τον σεβασμό του περιβάλλοντος και την αξιόπιστη και φερέγγυα εικόνα της εταιρείας.

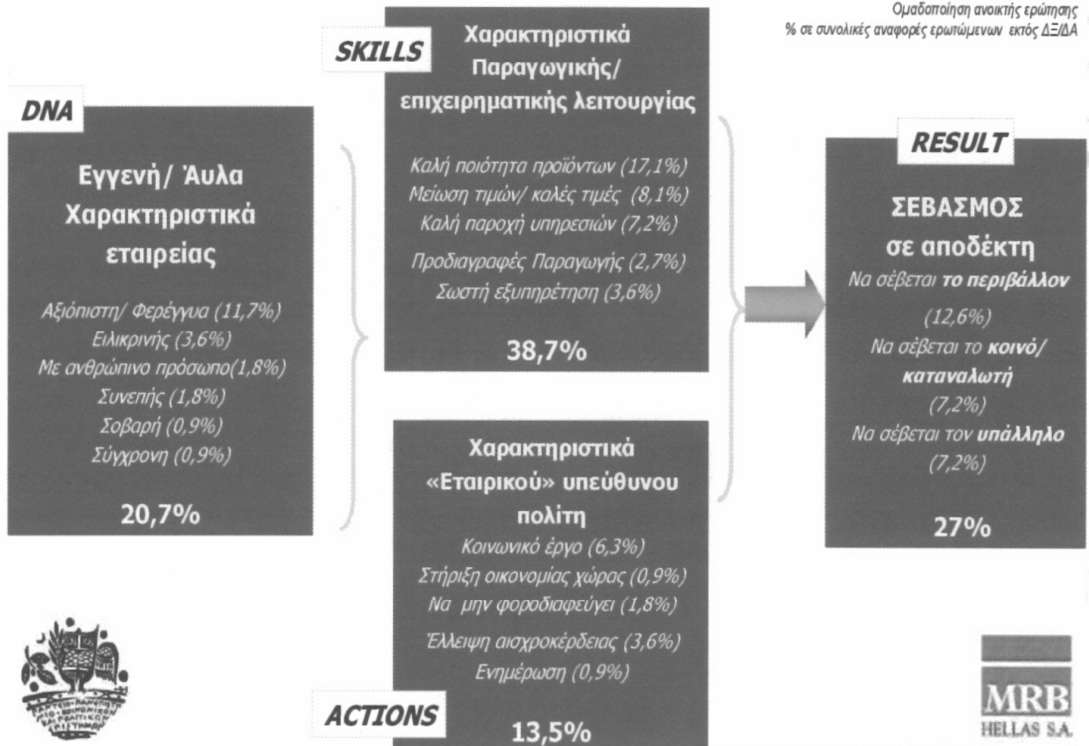
Πιο συγκεκριμένα, όπως παρατίθεται στο γράφημα που ακολουθεί, μια κοινωνικά υπεύθυνη εταιρεία θα έπρεπε να κάνει/ να έχει / να διαθέτει τα εξής χαρακτηριστικά:

Το πιο σημαντικό πράγματα που θα έπρεπε να κάνει μια κοινωνικά υπεύθυνη εταιρεία

Να κάνει/ έχει/ διαθέτει...

Ομαδοποίηση ανοικτής ερώτησης
% σε συνολικές αναφορές ερωτώμενων εκτός ΔΞ/ΔΑ

Πηγή: Ινστιτούτο επικοινωνίας- Πάντειο Πανεπιστήμιο - έρευνα για την εταιρική κοινωνική ευθύνη και την υπεύθυνη κατανάλωση - CSR 2008

Διάγραμμα 3.9: Τα πιο σημαντικά πράγματα που θα έπρεπε να κάνει μια κοινωνικά υπεύθυνη επιχείρηση

<http://www.instofcom.gr/?bGFzZDF9tZW51X2NsaWNrZWQ9bWFpb19tZW51Jm1haW5fbWVudV9pdGVtX2lkPTElNCZwYWdlX2lkPTczImxhbmc9RlIm> (25/10/08)

Το 69,4% των ερωτηθέντων πιστεύει επίσης ότι οι εταιρείες θα πρέπει να συμβάλλουν ενεργά στην δημιουργία μιας καλύτερης κοινωνίας και να κινηθούν πέρα από τον παραδοσιακό τους ρόλο- δηλαδή στο «να επικεντρώνονται στο κέρδος, να πληρώνουν φόρους και να παρέχουν εργασία όπως ορίζουν οι νόμοι».

Διχασμένοι ως προς τον ρόλο των μεγάλων εταιρειών στην επίλυση κοινωνικών προβλημάτων εμφανίζονται οι ερωτηθέντες με ποσοστό 51,7% από αυτούς να συμφωνεί οριακά με την άποψη ότι οι εταιρείες δεν θα έπρεπε να εμπλέκονται άμεσα στην επίλυση κοινωνικών προβλημάτων στην κοινωνία μας, εκδηλώνοντας ίσως με τον τρόπο αυτό την δυσπιστία τους ως προς την αρμοδιότητα, την δικαιοδοσία και τις «ευγενείς» προθέσεις των εταιρειών να επιλύσουν κοινωνικά προβλήματα.

Η δημογραφική ανάλυση του κοινού αυτού παρουσιάζεται ως εξής άνδρες μεγαλύτερης ηλικίας, κατοίκους αγροτικών περιοχών, κατώτερης μόρφωσης.

Η συμφωνία με την παραπάνω άποψη τοποθετεί την Ελλάδα στην 3η θέση στην κατάταξη των 32 χωρών, που έχει διενεργηθεί η έρευνα 08K 2008. Είναι σημαντικό επίσης να σημειωθεί ότι η συμφωνία με τη μη εμπλοκή των εταιρειών στην επίλυση κοινωνικών προβλημάτων σημειώνει αύξηση 18,5 ποσοστιαίων μονάδων σε σύγκριση με τη έρευνα 05K 2004 (από 33,2% /05K 2004 σε 51,7% 05K 2008).

Σε σχέση με την ανάγκη δημιουργίας από την Κυβέρνηση νόμων που θα υποχρέωναν τις εταιρείες να εργαστούν για μια καλύτερη κοινωνία ακόμα και αν αυτό οδηγούσε σε υψηλότερες τιμές προϊόντων & λιγότερες θέσεις εργασίας το 51% του συνόλου των ερωτηθέντων συμφωνεί με την άποψη αυτή ενώ το 42,4% να διαφωνεί. Στο σημείο αυτό, είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι η διαφωνία με την άποψη για ενδεχόμενη αύξηση της τιμής των προϊόντων και μείωση των θέσεων εργασίας από τις εταιρείες ως αντίτιμο για την δημιουργία μιας καλύτερης κοινωνίας παρουσιάζει σημαντική άνοδο (από 25,2% /05K 2004 σε 25,8% 05K 2005 σε 42,4% 05K 2008).

Κατά συνέπεια παρατηρείται ότι διαγράφεται η αρνητική τάση του Έλληνα καταναλωτή να μην δέχεται την οποιαδήποτε «μετακύληση» της κοινωνικής υπευθυνότητας των εταιρειών εις βάρος του.

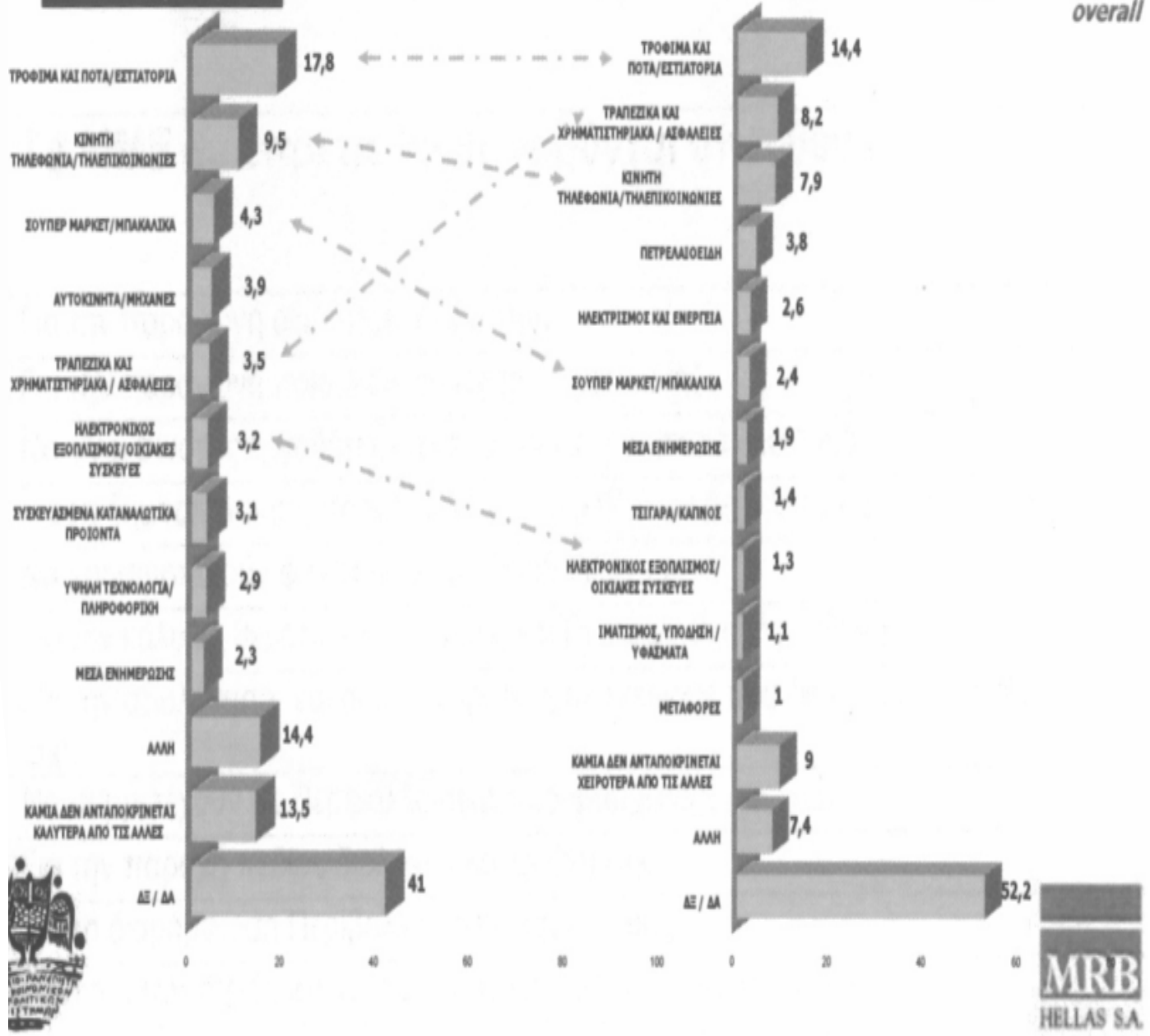
3.6.4 Αξιολόγηση εταιρειών/ επιμέρους κλάδων ως προς την κοινωνική υπευθυνότητα⁵⁹

Σύμφωνα με τους Έλληνες καταναλωτές, ο κλάδος που ανταποκρίνεται καλύτερα στις κοινωνικές του υποχρεώσεις απέναντι στην κοινωνία είναι αυτός των εταιρειών Τροφίμων/ Ποτών/ Εστιατορίων γρήγορης εστίασης (17,8%). Άλλοι κλάδοι εταιρειών που ανταποκρίνονται στις υποχρεώσεις τους απέναντι στην κοινωνία είναι αυτοί των εταιρειών κινητής τηλεφωνίας /τηλεπικοινωνιών (9,5%), των σούπερ μάρκετ-μακάλικα (4,3%) και των αυτοκινήτων /μηχανών/ αυτοκινητοβιομηχανιών 3,9%). Αντίστοιχα, σύμφωνα με το καταναλωτικό κοινό της Ελλάδας, ο κλάδος που δεν ανταποκρίνεται καλύτερα στις κοινωνικές του υποχρεώσεις απέναντι στην κοινωνία είναι ομοίως ο κλάδος των εταιρειών Τροφίμων/ Ποτών/ Εστιατορίων γρήγορης εστίασης (14,4%). Άλλοι κλάδοι εταιρειών που δεν ανταποκρίνονται στις υποχρεώσεις τους είναι αυτοί των τραπεζών / ασφαλειών (8,2%), των εταιρειών κινητής τηλεφωνίας /τηλεπικοινωνιών (7,9%), τα πετρελαιοειδή (3,8%) και των εταιρειών παροχής ηλεκτρισμού (2,6%).

⁵⁹ Ινστιτούτο Επικοινωνίας (2008) - «Έρευνα για την εταιρική κοινωνική ευθύνη και την υπεύθυνη κατανάλωση», Πάντειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα
<http://www.instofcom.gr/?bGFzdF9tZW51X2NsaWNrZWQ9bWFpb19tZW51Jm1haW5fbWVudV9pdGVtX2lkPTE1NCZwYWdlX2lkPTczJmxhbmc9R1Im> (25/10/08)

«υπεύθυνη εταιρεία»

Μεθοδολογία ερώτησης: Αυθόρμητες αναφορές - μέχρι 2 απαντήσεις overall

Πηγή: Ινστιτούτο επικοινωνίας- Πάντειο Πανεπιστήμιο - έρευνα για την εταιρική κοινωνική ευθύνη και την υπεύθυνη κατανάλωση - CSR 2008

Διάγραμμα 3.10: Η υπεύθυνη ή μη εταιρεία

<http://www.instofcom.gr/?bGFzdF9tZW51X2NsaWNrZWQ9bWFpb9tZW51Jm1haW5fbWVudV9pdGVtX2lkPTE1NCzwYWdlX2lkPTczJmxbmc9R1Im> (25/10/08)

3.7 Ελληνικός οδηγός για την εταιρική κοινωνική ευθύνη⁶⁰

3.7.1 Αποστολή και όραμα

Μέσα από τη φράση «*Making a world of difference*» στη Eurocharity ορίζουν ως αποστολή τη «Δημιουργία των προϋποθέσεων για έναν κόσμο διαφορετικό, προσφέροντας κάτι καινοτόμο, ουσιαστικό και αξιόλογο». Θέτοντας το παράδειγμα μέσω των αξιών τους, των υπηρεσιών τους, αλλά και μέσω των δράσεων που υλοποιούν και υποστηρίζουν, οραματίζονται να βοηθήσουν πρακτικά και ουσιαστικά, όλες τις επιχειρήσεις -ανεξαρτήτως μεγέθους και κλάδου δραστηριότητας-στη βελτίωση του κοινωνικού και περιβαλλοντικού τους έργου και να χτίσουν μια γέφυρα μεταξύ αυτών και της κοινωνίας μέσα στην οποία λειτουργούν. Το τελευταίο επιτυγχάνεται παρέχοντας ένα μέσο, που βελτιώνεται συνεχώς, μέσω του οποίου οι επιχειρήσεις επικοινωνούν καθημερινά με τους συμμετόχους τους (stakeholders). Επιπλέον, μέσω των διαρκώς βελτιούμενων και καινοτόμων υπηρεσιών και με την αρωγή των συνεργατών, προσφέρονται στις επιχειρήσεις τα εφόδια εκείνα που θα τις οδηγήσουν στην αιεφόρο ανάπτυξη.

Το όραμά τους είναι η Eurocharity να αποτελεί τον πληρέστερο τόπο και τρόπο πληροφόρησης και ανταλλαγής ιδεών, τόσο για τις επιχειρήσεις όσο και για την κοινωνία των πολιτών, σε θέματα που μεταξύ άλλων αφορούν στην εταιρική κοινωνική ευθύνη, στο περιβάλλον, στην πράσινη επιχειρηματικότητα στην εταιρική διακυβέρνηση, στην επιχειρηματική αριστεία, στις κοινωνικά και περιβαλλοντικά υπεύθυνες επενδύσεις και στη βιώσιμη ανάπτυξη.

3.7.2. Εταιρικό προφίλ eurocharity⁶¹

Η eurocharity τον Ιούνιο του 2006 δημιούργησε σε ελληνική και αγγλική έκδοση τον μοναδικό οδηγό Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης, οποίος απευθύνεται σε ένα ευρύ κοινό στην Ελλάδα και στο εξωτερικό που μεταξύ άλλων περιλαμβάνει:

- Επενδυτές, Μετόχους και Αναλυτές
- Οργανισμούς Αξιολόγησης
- Επιχειρήσεις
- Καταναλωτές
- Προμηθευτές

⁶⁰ Ελληνικός Οδηγός για την εταιρική κοινωνική ευθύνη, www.eurocharity.org (25.10.08)

⁶¹ Ελληνικός Οδηγός για την εταιρική κοινωνική ευθύνη www.eurocharity.org (25.10.08)

- Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις (ΜΚΟ)
- Εργαζόμενους
- Κοινωφελή Ιδρύματα
- Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης
- Κλαδικές Ενώσεις, Επιμελητήρια Επαγγελματικά Σωματεία και Συλλόγους
- Δημόσιους Φορείς (ΔΕΚΟ, ΟΤΑ και Υπηρεσίες Υπουργείων)
- Εκπαιδευτικά Ιδρύματα
- Ενώσεις Επιστημόνων, Ερευνητικούς και Τεχνολογικούς Φορείς
- Ινστιτούτα

3.7.3 Οι αρχές του ελληνικού οδηγού για την εταιρική κοινωνική ευθύνη

Μία από τις αρχές της Eurocharity, είναι να μη βλέπουν τους ανθρώπους ως «εκτελεστικά όργανα», αλλά ως ενεργούς πρεσβευτές της αποστολής και του οράματός τους. Θεωρούνται οι πρεσβευτές περισσότερο ως «καταλύτες για τη δημιουργία των προϋποθέσεων για την επίτευξη του οράματός μας» παρά ως υπάλληλοι.

Αναγνωρίζοντας ότι η αριστεία αποτελεί μια διαρκή διαδικασία απόκτησης γνώσεων, μοιράζονται ανοιχτά με τους συμμετόχους τους τις ιδέες, τις απόψεις, τις εμπειρίες, τις πρωτοβουλίες και οποιεσδήποτε πληροφορίες αφορούν στην επιχειρηματική αριστεία, μέσω των πρεσβευτών τους, της διαδικτυακής πύλης, του NEWSLETTER και οποιουδήποτε άλλου πρόσφορου μέσου.

Επίσης πιστεύουν ότι η βιώσιμη ανάπτυξη πρέπει να βρίσκεται στην καρδιά οποιουδήποτε οργανισμού, ανεξαρτήτως μεγέθους, κλάδου δραστηριότητας και χώρας/περιοχής στην οποία λειτουργεί.

Ακόμα στο τέλος κάθε οικονομικού έτους προσφέρουν το 25% από τα ετήσια έσοδα συνδρομών του Οδηγού ΕΚΕ, σε μία ή περισσότερες Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις, με σκοπό την ενίσχυση του έργου τους για την επίλυση σημαντικών κοινωνικών, περιβαλλοντικών και άλλων προβλημάτων προς όφελος του ευρύτερου κοινωνικού συνόλου.

3.8 Η αξιολόγηση της Ε.Κ.Ε. σύμφωνα με το Ευρωπαϊκό Δίκτυο για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη (Ε.Κ.Ε.)

Το Ευρωπαϊκό Δίκτυο για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη (CSR Europe⁶²) έχει δώσει στη δημοσιότητα έναν οδηγό για την εθελοντική δράση των επιχειρήσεων όσον αφορά

⁶² CSR Europe, www.csreurope.org

την επικοινωνία και τον απολογισμό των δράσεων της Ε.Κ.Ε. (CSR Matrix on Communications and Reporting⁶³). Ο οδηγός αυτός (Voluntary Guidelines for Action), αποτελεί ένα χρήσιμο εργαλείο στη διαδικασία απολογισμού των επιχειρήσεων και βασίζεται στις πρακτικές επιχειρήσεων- μελών του δικτύου. Συγκεκριμένα:

Βασίζόμενο στην εμπειρία των εταιριών που υιοθέτησαν το CSR Matrix on Communications and Reporting, το Ευρωπαϊκό Δίκτυο ενθαρρύνει τις επιχειρήσεις να:

- Αναλάβουν εθελοντική δράση στην έκθεση των κοινωνικών και περιβαλλοντικών αποδόσεων τους ως προς όλους τους τομείς δραστηριότητάς τους και να κοινοποιούν τα αποτελέσματα του απολογισμού τους σε όλους τους stakeholders τους και να
- Χρησιμοποιήσουν τη μεγάλη γκάμα των επικοινωνιακών μέσων, που πέρα από τα όρια του απολογισμού, μπορεί αποτελεσματικά να αναγνωρίζει τις ανάγκες όλων των εμπλεκόμενων φορέων, όπως π.χ. κώδικες συμπεριφοράς, εσωτερική επικοινωνία, συμμετοχή των stakeholders στη λήψη αποφάσεων ή ως συμβουλευτικό σώμα κ.ά.
- Το Ευρωπαϊκό Δίκτυο προτείνει οι επιχειρήσεις να ακολουθήσουν μια προσέγγιση 4 βημάτων στον απολογισμό, τα οποία αποτελούνται από τις *Αρχές (Principles)*, τις *Πρακτικές (Practices)*, τις *Διαδικασίες (Processes)* και την *Επίδοση (Performance)*. Η προσέγγιση αυτή οδηγεί τις επιχειρήσεις στο να:
 - Επικοινωνούν τις αξίες τους, τις αρχές και τις δεσμεύσεις τους,
 - Εισάγουν τις αρχές και τις αξίες αυτές σε δομημένες πρακτικές σύμφωνα με κάποια βασικά θέματα εταιρικής κοινωνικής ευθύνης όπως είναι το εργασιακό κλίμα, η ενασχόληση με τις τοπικές κοινωνίες, η ανάπτυξη των τοπικών οικονομιών, το περιβάλλον, η αγορά, τα ανθρώπινα δικαιώματα, η ηθική, η εταιρική διακυβέρνηση κ.ά.
 - Εκδίδουν αναφορές και απολογισμούς μέσα από συστήματα και διαδικασίες που εισάγουν την Ε.Κ.Ε. στο στρατηγικό σχεδιασμό και τις καθημερινές λειτουργίες. Οι δείκτες αυτοί (των διαδικασιών) συνεισφέρουν στη διαφάνεια του απολογισμού. Οι πιο διαδεδομένοι είναι αυτοί που ακολουθούν στον κατωτέρω Πίνακα 3-1

Πίνακας 3-1

Ο απολογισμός των περισσότερων εταιριών βασίζεται στα ακόλουθα θέματα που σχετίζονται με την Ε.Κ.Ε.

- Δέσμευση της ανώτατης διοίκησης
- Επανασχεδιασμός και η ανάπτυξη των πολιτικών, της στρατηγικής και των διαδικασιών

⁶³ Το CSR Matrix on Communications and Reporting είναι μία online βάση δεδομένων που παρέχει πληροφορίες για μια ευρεία γκάμα πρακτικών των επιχειρήσεων, διαδικασίες και αποδόσεις που έχουν υιοθετηθεί και δημοσιευθεί από 45 διεθνείς και μεγάλες εταιρίες οι οποίες δραστηριοποιούνται σε 10 διαφορετικούς κλάδους, www.csreurope.org

- Καταμερισμός των αρμοδιοτήτων
- Στοχοθεσία και ανάπτυξη των διαδικασιών ελέγχου και αξιολόγησης (συχνά από εξωτερικούς φορείς)
- Εσωτερικά συστήματα επικοινωνίας
- Ανάπτυξη των συστημάτων διοίκησης
- Συνεχής επαναπληροφόρηση (feedback) και διαβούλευση με τους stakeholders

Πηγή: CSR Matrix on Communications & Reporting (2005)

Αναφέρουν την **απόδοσή** τους χρησιμοποιώντας ένα σύνολο βασικών δεικτών (σύστημα εισροών- εκροών, αποτελέσματα). Οι δείκτες απόδοσης που χρησιμοποιούνται περισσότερο αναφέρονται στους ακόλουθους Πίνακες 3-2, 3-3, 3-4, 3-5, 3-6 και 3-7.

Πίνακας 3-2

Εργασιακό Περιβάλλον

Εργασιακό περιβάλλον
Συνθήκες εργασίας/ υγιεινή και ασφάλεια/ μισθοί και οφέλη   ○ Ασθένειες και τραυματισμοί στο χώρο εργασίας (% των εργαζομένων) ○ Ποσοστό απουσιών των εργαζομένων ○ Έξοδα υγιεινής και ασφάλειας / ποσοστό εργαζομένων που παρακολουθούν εκπαίδευση υγιεινής και ασφάλειας ○ Ροή ανανέωσης προσωπικού και ποσοστό διατήρησης προσωπικού ○ Διασπορά / φάσμα μισθών
Ίσες ευκαιρίες στο χώρο εργασίας   ○ Στατιστική ανάλυση εργατικού δυναμικού ως προς το φύλο, την εθνικότητα, την ηλικία και την αναπηρία ○ Στατιστική ανάλυση εργατικού δυναμικού ανά λειτουργία / προσωρινή εργασία πλήρες ή μειωμένο ωράριο ○ Ποσοστό γυναικών / εθνικών μειονοτήτων σε διοικητικές θέσεις
Εκπαίδευση και επαγγελματική ανάπτυξη   ○ Ποσοστό των συνολικών λειτουργικών κοστών για εκταμιεύσεις σε εκπαιδευτικούς σκοπούς ○ Αριθμός εργαζομένων που παρακολουθούν εκπαιδευτικά προγράμματα ως ποσοστό του συνολικού αριθμού των εργαζομένων

○ Αριθμός εκπαιδευτικών ωρών ανά εργαζόμενο
Βιομηχανικές σχέσεις   ○ Ποσοστό αναγνωρισμένων συνδικαλιστικών οργανώσεων σε σχέση με τις υπάρχουσες συνδικαλιστικές οργανώσεις ○ Αριθμός απολύσεων ανά τύπο και τοποθεσία ○ Αριθμός χαμένων ημερών από συνδικαλιστικές κινητοποιήσεις

Πίνακας 3-3

Αγορά

Αγορά
Διαχείριση προϊόντων   ○ Έρευνα πελατών (αριθμός ερωτηθέντων πελατών και αποτελέσματα) ○ Αριθμός παραπόνων των πελατών
Σχέσεις αλυσίδας προμηθειών   ○ Αριθμός προμηθευτών που καλύπτονται ○ Έρευνα προμηθευτών (αριθμός ερωτηθέντων προμηθευτών και αποτελέσματα)
Έρευνα και ανάπτυξη   ○ Αριθμός και είδος νέων προϊόντων και υπηρεσιών ○ Μέριμνα για ειδικές ανάγκες των πελατών

Πίνακας 3-4

Περιβάλλον

Περιβάλλον
Βιωσιμότητα και διαχείριση αποβλήτων   ○ Ποσότητα νερού που καταναλώνεται ○ Ποσότητα ενέργειας που καταναλώνεται ○ Αέρια θερμοκηπίου / εκπομπές CO₂ ○ Άλλες αναθυμιάσεις σε αέρα / νερό ○ Χρήση ακατέργαστων υλών

○ Αριθμός παραπόνων / ποινικών διώξεων για περιβαλλοντικά θέματα ○ Ποσότητα ενέργειας που παράγεται από ανανεώσιμης μορφής ενέργειες ○ Ποσότητα αποβλήτων που παράγεται ○ Ποσότητα ανακυκλωμένων αποβλήτων ○ Χρήση ανακυκλώσιμων υλών
Πράσινες δράσεις   ○ Αριθμός και είδος περιβαλλοντικών εκπαιδευτικών προγραμμάτων / % ασχολούμενων με αυτά εργαζομένων ○ Αριθμός περιβαλλοντικών ελέγχων (εσωτερικών και εξωτερικών)

Πίνακας 3-5

Κοινωνία

Κοινωνία
Προσφορά και συνεργασίες με την κοινωνία   ○ Αξία μετρητών / χρόνος των εργαζομένων / χρηματικές και μη δωρεές (συνολικά ή ποσοστό κερδών προ φόρων) ○ Τομείς φιλανθρωπικής υποστήριξης ○ Αριθμός και είδος οργανισμών που υποστηρίζονται ○ Αριθμός και είδος κοινωνικών οργανισμών με τους οποίους έχει συνεργασία η επιχείρηση ○ Αριθμός εμπλεκόμενων ατόμων σε κοινωνικές δραστηριότητες/ είδος κοινωνικών εκδηλώσεων της επιχείρησης
Εμπλοκή εργαζομένων σε κοινωνικές δραστηριότητες   ○ Εμπλοκή εργαζομένων σε κοινωνικές δραστηριότητες (αριθμός εργαζομένων και ώρες) ○ Χορηγίες που πέτυχαν οι εργαζόμενοι για φιλανθρωπίες
Επιχειρηματικότητα και απασχολησιμότητα   ○ Μέγεθος επένδυσης σε οικονομικά προγράμματα ○ Αριθμός νέων θέσεων εργασίας ○ Αριθμός νέων επιχειρήσεων ○ Αριθμός Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων που υιοθετούν ή αναμιγνύονται σε προγράμματα Ε.Κ.Ε. ○ Αριθμός ατόμων που εμπλέκονται σε οικονομικά/ εκπαιδευτικά προγράμματα

Πίνακας 3-6

Ηθική

Ηθική
Ηθική   ○ Αριθμός και φορέας αναφερθέντων υποθέσεων για δωροδοκία ή διαφθορά (προσφορά και / ή αποδοχή)○ Αριθμός ανυπόγραφων συμβολαίων λόγω μη συμβατότητας με τις πολιτικές της εταιρίας (λόγος διενέξεων)

Πίνακας 3-7

Ανθρώπινα Δικαιώματα

Ανθρώπινα δικαιώματα
Ανθρώπινα δικαιώματα   ○ Αριθμός αναφερθέντων περιπτώσεων για καταπάτηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων○ Αριθμός και ηλικία του / της νεότερου / ης εργαζόμενου / ης○ Ποσοστό χαμηλότερου μισθού ανάλογα με τον προβλεπόμενο από το νόμο κατώτερο μισθό

Πηγή: CSR Matrix on Communications & Reporting (2005)

3.9 Συμπέρασμα

Συμπερασματικά, η ΕΚΕ αναγνωρίζεται από τις επιχειρήσεις, τα άτομα που χαράσσουν πολιτική και τα άλλα ενδιαφερόμενα μέρη, ως σημαντικό στοιχείο νέων και αναδυόμενων μορφών διακυβέρνησης, που μπορεί να τους βοηθήσει να ανταποκριθούν σε θεμελιώδεις αλλαγές. Αξίζει να σημειωθεί ότι η παγκοσμιοποίηση δημιούργησε νέες ευκαιρίες για τις επιχειρήσεις, αλλά παράλληλα αύξησε την οργανωτική πολυπλοκότητα και η αυξανόμενη επέκταση των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων στο εξωτερικό οδήγησε σε νέες ευθύνες σε παγκόσμια κλίμακα, ιδίως στις αναπτυσσόμενες χώρες.

Οι απαντήσεις στο πράσινο βιβλίο απέδειξαν την παγκόσμια φύση των ζητημάτων και ανησυχιών της ΕΚΕ, που αντανακλούν το γεγονός ότι διαρκώς περισσότερες επιχειρήσεις, συμπεριλαμβανομένων ΜΜΕ, εξαπλώνουν τις δραστηριότητες τους σε

παγκόσμια κλίμακα, εκμεταλλεζόμενες την απελευθέρωση της αγοράς και την εμπορική ολοκλήρωση και αντλώντας από θυγατρικές και προμηθευτές στις αναπτυσσόμενες χώρες.

Η παγκόσμια διακυβέρνηση και η αλληλεπίδραση ανάμεσα στο εμπόριο, τις επενδύσεις και τη βιώσιμη ανάπτυξη είναι ανάμεσα στα κύρια ζητήματα στη συζήτηση για την ΕΚΕ. Πράγματι, η ευαισθητοποίηση σχετικά με τα ζητήματα και τις ανησυχίες της ΕΚΕ θα συνεισφέρει στην προώθηση πιο βιώσιμων επενδύσεων, πιο αποτελεσματικής αναπτυξιακής συνεργασίας και μεταφορών τεχνολογίας. Η διαδικασία της απελευθέρωσης του εμπορίου και των χρηματοοικονομικών αγορών πρέπει να συνοδεύονται από την κατάλληλη πρόοδο προς ένα αποτελεσματικό σύστημα παγκόσμιας διακυβέρνησης, συμπεριλαμβανομένων των κοινωνικών και περιβαλλοντικών της διαστάσεων. Λόγω της παγκοσμιοποίησης οι επιχειρήσεις εκτίθενται διαρκώς περισσότερο στη διασυνοριακή οικονομική εγκληματικότητα, που απαιτεί μια διεθνή απάντηση.

Μέσω της ανάπτυξης της ΕΚΕ, οι πολυεθνικές επιχειρήσεις μπορούν να βοηθήσουν να εξασφαλιστεί ότι οι διεθνείς εμπορικές αγορές λειτουργούν με πιο βιώσιμο τρόπο και επομένως είναι σημαντικό η προώθηση της ΕΚΕ σε διεθνές επίπεδο να βασιστεί σε διεθνή πρότυπα και συμφωνηθέντα εργαλεία.

Επιλεγμένη Βιβλιογραφία 3ου κεφ.

- 1) Ευρωπαϊκή Επιτροπή (COM 2006), «Πραγμάτωση της εταιρικής σχέσης για τη μεγέθυνση και την απασχόληση: να γίνει η Ευρώπη πόλος αριστείας στον τομέα της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης», Βρυξέλλες, σελ.2-3,6-7
- 2) Ευρωπαϊκή Επιτροπή (COM 2002-347), «Ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με την εταιρική κοινωνική ευθύνη: μια συνεισφορά των επιχειρήσεων στη βιώσιμη ανάπτυξη», Βρυξέλλες, σελ.5-7, 19
- 3) Παναγιωτόπουλος Ν. (1997), "SB MIT, Northwestern, MBA INSEAD" , Northwestern
- 4) Ινστιτούτο Επικοινωνίας (2008) - «Έρευνα για την εταιρική κοινωνική ευθύνη και την υπεύθυνη κατανάλωση», Πάντειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα
- 5) [http://www.publicissue.gr/120/corporate-social-responsibility/\(20/10/08\)](http://www.publicissue.gr/120/corporate-social-responsibility/(20/10/08))
- 6) Εφημερίδα Καθημερινή, ένθετο "The Economist" (2008). Συνεργασία με το Forum ΑΓΟΡΑ ΙΔΕΩΝ, [http://www.publicissue.gr/120/corporate-social-responsibility/\(20/10/08\)](http://www.publicissue.gr/120/corporate-social-responsibility/(20/10/08))
- 7) Ελληνικός Οδηγός για την εταιρική κοινωνική ευθύνη, www.eurocharity.org (25.10.08)
- 8) CSR Europe, www.csreurope.org

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

Ο κοινωνικός ρόλος των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων

4.1 Εισαγωγή

Φαίνεται αξιοπερίεργο μέσα στα σημερινά πλαίσια του ακραίου και παγκοσμιοποιημένου ανταγωνισμού για αυξημένα κέρδη των μεγάλων Πολυεθνικών Εταιρειών, με τις συνεχείς μετεγκαταστάσεις βιομηχανιών για αξιοποίηση του χαμηλού εργατικού κόστους και τις απολύσεις χιλιάδων ειδικευμένων εργαζομένων, την άνευ όρων αξιοποίηση των πρώτων υλών, των σκανδάλων τύπου Enron, να μιλάει κανείς για Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη (ΕΚΕ). Φαίνεται επίσης ακόμη πιο αξιοπερίεργο να βλέπει κανείς τις μεγαλύτερες Διεθνείς Μ.Κ.Ο⁶⁴, ιδίως οικολογικού χαρακτήρα, που ήταν και οι πιο ριζοσπαστικοί κριτές της αντιοικολογικής δράσης των μεγάλων καπιταλιστικών επιχειρήσεων, να προωθούν ταυτόχρονα την Ε.Κ.Ε. ως μια κρίσιμη παράμετρο για την διάσωση του περιβάλλοντος.

Στο σύγχρονο επιχειρηματικό περιβάλλον, δεν υπάρχει τίποτα το αξιοπερίεργο. Στον πραγματικό κόσμο συνυπάρχουν, αλληλοσυμπλέκονται και μετασχηματίζονται και οι δύο τάσεις. Το αποδεικνύει το χαρακτηριστικό παράδειγμα της Shell, μιας από τις μεγαλύτερες εταιρείες πετρελαιοειδών στον κόσμο, που το 1995 προσπάθησε, στα πλαίσια μιας επιθετικής υπεροψίας για μεγιστοποίηση των κερδών, τη βύθιση της πετρελαϊκής πλατφόρμας του Brent Spar στον Ατλαντικό. Αντιμέτωπη τη διαμαρτυρία της Greenpeace, με αποτέλεσμα η διαμάχη αυτή να γίνει από τις βασικές αιτίες διάδοσης της Ε.Κ.Ε. Πρόκειται για το νόμο των «μη εσκεμμένων συνεπειών» (unintended consequences). Η Shell δεν είχε καταλάβει ότι βρισκόταν ήδη σε έναν καινούργιο κόσμο στον οποίο είχαν αναπτυχθεί οι Μ.Κ.Ο. της νέας κοινωνίας πολιτών ήδη από την δεκαετία του '80. Πλήρωσε το λάθος της με δυσφήμιση της δημόσιας εικόνας της.

Η κοινωνία πολιτών και ιδίως οι οικολογικές Μ.Κ.Ο., αντελήφθησαν ότι αντί να καταγγέλλουν γενικόλογα τον «*καπιταλισμό που ρυπαίνει*» ήταν πιο αποδοτικό - εφόσον ο σκοπός ήταν η άμεση προστασία του περιβάλλοντος - να αξιοποιήσουν τα υπεροπτικά «*λάθη*» των εταιρειών, εξαναγκάζοντάς τες να αλλάξουν την επιχειρηματική τους πρακτική εδώ και τώρα. Με την εξοικονόμηση ενέργειας, την συνεισφορά στην έρευνα εναλλακτικών πηγών, την επίλυση των κοινωνικών προβλημάτων (εξωτερική πλευρά της Ε.Κ.Ε.) αλλά και την καλύτερη μεταχείριση των εργαζομένων (εσωτερική πλευρά

⁶⁴ Αγγέλα Μυλωνά και Νίτα Κυριακοπούλου
http://www.koinoniapoliton.gr/site/content/view/297/27/lang.el_GR.UTF8/ (4.01.09)

Ε.Κ.Ε.). Μια πολύ εύστοχη διατύπωση αυτής της φιλοσοφίας αποτελεί η δήλωση του Dr. Robin Pellow, Διευθυντή της WWF - Αγγλίας: «Την ίδια ώρα που οι επιχειρήσεις αποτελούν τη μεγαλύτερη μεμονωμένη απειλή για το φυσικό κόσμο, μπορούν επίσης να αποτελέσουν το μεγαλύτερο σύμμαχό μας στην αποστολή μας να τον προστατεύσουμε».

Αυτή η αμοιβαία προσαρμογή αντιλήψεων τμήματος του επιχειρηματικού κόσμου αλλά και των Μ.Κ.Ο., οδήγησε στην ανάπτυξη της Ε.Κ.Ε. και στον εμπλουτισμό των μονοσήμαντων σχέσεων μεταξύ του Κράτους, της Αγοράς και της Κοινωνίας των Πολιτών. Παρότι στην εξέλιξη αυτή εμπεριέχονται αρκετοί κίνδυνοι (εξάρτηση και απώλεια αυτονομίας των Μ.Κ.Ο., η Ε.Κ.Ε. ως «πρόσχημα» διαφήμισης από τις επιχειρήσεις, υποβάθμιση του αναγκαίου ρόλου του κράτους, κ.ά.), η ανάπτυξή της σε υγιείς βάσεις αποτελεί ένα κρίσιμο πεδίο δράσης για την Κοινωνία Πολιτών. Στη σημερινή εοχή, η Ε.Κ.Ε. είναι ήδη μια υπαρκτή πρακτική και όχι απλά μια ιδέα ή έννοια.

4.1.1 Κοινωνική Οικονομία και Μ.Κ.Ο.⁶⁵

Οι πρωτοβουλίες της κοινωνικής οικονομίας μπορεί να μοιάζουν με κοινωφελείς οργανώσεις αλλά η διαφορά τους είναι ότι δεν στηρίζονται στις παραδοσιακές μεθόδους άντλησης πόρων από δωρεές, επιδοτήσεις κλπ. παρόλο που και αυτές οι πηγές είναι παρούσες στο χρηματοδοτικό μείγμα. Το κοινό γνώρισμά τους είναι ότι επιζητούν το κέρδος με σκοπό να προσφέρουν υπηρεσίες σε αντίθεση με τις παραδοσιακές επιχειρήσεις που προσφέρουν υπηρεσίες με σκοπό να βγάλουν κέρδος. Συχνά οι οργανώσεις της Κοινωνικής Οικονομίας παίρνουν την μορφή συνεργασιών μεταξύ του δημόσιου τομέα, τοπικών επιχειρήσεων και ΜΚΟ για να αντιμετωπίσουν τα σύγχρονα κοινωνικά προβλήματα όπως τον κοινωνικό αποκλεισμό, την φτώχεια, την εγκληματικότητα, τις μειονότητες, τα ναρκωτικά.

Ο τομέας της κοινωνικής οικονομίας σε Ευρωπαϊκό επίπεδο αντιπροσωπεύει το 8% των επιχειρήσεων και 10% της συνολικής απασχόλησης. Στην Ελλάδα το ποσοστό των επιχειρήσεων κυμαίνεται στο 2%. (Πηγή 2002)

Οι φορείς που δραστηριοποιούνται στην Κοινωνική Οικονομία είναι διαφόρων ειδών:

α. Επιχειρήσεις συνεταιριστικού τύπου (co-operatives). Πανευρωπαϊκά έχουν παρουσία κυρίως στον αγροτικό και τραπεζικό τομέα, στην παραγωγή, στη λιανική πώληση και στις υπηρεσίες.

⁶⁵ Αγγέλα Μυλωνά και Νίτα Κυριακοπούλου
http://www.koinoniapoliton.gr/site/content/view/297/27/lang.el_GR.UTF8/ (4/01/09)

- β. Τα διάφορα ταμεία αλληλοβοήθειας (Mutual Societies) με ιδιαίτερη παρουσία στην ασφάλεια υγείας και ζωής, στον τομέα των στεγαστικών δανείων κ. α.
- γ. Ενώσεις και Εθελοντικά Σωματεία.
- δ. Ιδρύματα που χρηματοδοτούν έρευνα, τοπικά, εθνικά ή διεθνή έργα, την εθελοντική εργασία και την φροντίδα ασθενών και ηλικιωμένων.
- ε. Κοινωνικές Επιχειρήσεις (Social Enterprises). Παίρνουν διάφορες μορφές και δραστηριοποιούνται κυρίως στους τομείς της κοινωνικής επανένταξης (π.χ. εκπαίδευση ανέργων) στις προσωπικές υπηρεσίες και στην τοπική ανάπτυξη μειονεκτικών περιοχών.

4.2 Ο όρος “Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις” και ο ρόλος τους στη σύγχρονη κοινωνία

Στην Ελλάδα μεταφράζουμε τον αγγλικό όρο «non governmental organizations» ως «μη κυβερνητικές οργανώσεις». Πρόσφατα μάλιστα ο όρος «μη κυβερνητικές οργανώσεις» έκανε την εμφάνισή του και στην ελληνική νομοθεσία, στο ν. 2731/1999 για την αναπτυξιακή βοήθεια (άρθρα 10 έως 17) και στο ν. 2646/1998 για την ανάπτυξη του Εθνικού Συστήματος Κοινωνικής Φροντίδας (άρθρο 12).

Η απόδοση του όρου στα ελληνικά ως «μη κυβερνητικές οργανώσεις»⁶⁶ είναι ευρέως διαδεδομένη, αν και εσφαλμένη. Στην αγγλική γλώσσα ο όρος «Government» είναι πιο κοντά στην έννοια του «Κράτους» και δεν σημαίνει πάντως «Κυβέρνηση» ως το ανώτατο συλλογικό όργανο στο πλαίσιο της εκτελεστικής εξουσίας. Συνεπώς θα ήταν πιο σωστό να μεταφράζουμε τον όρο «non governmental organizations» ως «μη κρατικές οργανώσεις» και όχι ως «μη κυβερνητικές οργανώσεις».

Ο όρος «non governmental organizations»⁶⁷ προέρχεται από το διεθνές δίκαιο. Πρωτοεμφανίζεται στο άρθρο 71 του Καταστατικού Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών (1945), το οποίο προβλέπει τη δυνατότητα αναγνώρισης «συμβουλευτικού καθεστώτος» σε διεθνείς αλλά και εθνικές μη κυβερνητικές οργανώσεις που ενεργοποιούνται στο πεδίο των δραστηριοτήτων του Οικονομικού και Κοινωνικού Συμβουλίου των Ηνωμένων Εθνών. Είναι χαρακτηριστικό ότι και στον ορισμό της έννοιας της μη κυβερνητικής οργάνωσης που επιχείρησε να δώσει το Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο των Ηνωμένων Εθνών το κυρίαρχο στοιχείο είναι η ιδιωτική νομική φύση, δηλαδή ο μη κρατικός χαρακτήρας των οργάνωσεων αυτών. Το άρθρο 71 του

⁶⁶ Baldassarre A.(2002), Globalizzazione contro democrazia, Roma - Bari, σ. 389, υποσημ. 23.

⁶⁷ Merle M.(1998), Introduction on International Non-governmental Organizations, σε: Council of Europe, Associations and Foundations, Strasbourg, σ. 101 επ.

Καταστατικού Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών θεωρείται πλέον παρωχημένο, αφού υπάρχουν χιλιάδες διεθνείς και εθνικές μη κυβερνητικές οργανώσεις οι οποίες αναπτύσσουν δραστηριότητες στο πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών, χωρίς να διαθέτουν το συμβουλευτικό status του άρθρου 71.

Σε διεθνές επίπεδο από το 1970⁶⁸ και μετά καταγράφεται μια εντυπωσιακή αύξηση των διεθνών μη κυβερνητικών οργανώσεων, ιδίως εκείνων που δραστηριοποιούνται στον τομέα της αναπτυξιακής βοήθειας και της προστασίας του περιβάλλοντος. Η Συνδιάσκεψη του Rio (1992) για το περιβάλλον και την ανάπτυξη⁶⁹ χαρακτηρίστηκε από μία άνευ προηγουμένου συμμετοχή και κινητοποίηση των διεθνών μη κυβερνητικών οργανώσεων που ανέδειξε το νέο ενεργό τους ρόλο στην παγκόσμια πολιτική.

Σε εθνικό επίπεδο, στις δυτικές ευρωπαϊκές χώρες, η παρουσία των μη κυβερνητικών οργανώσεων γίνεται ιδιαίτερα αισθητή κατά τη δεκαετία του 1990. Οι εθνικές μη κυβερνητικές οργανώσεις στις χώρες αυτές υιοθέτησαν πολλά από τα θέματα που ανέδειξαν τα «νέα κοινωνικά κινήματα» (το οικολογικό κίνημα, το φεμινιστικό κίνημα, το ειρηνιστικό κίνημα, τα κινήματα για την ποιότητα ζωής, για τα δικαιώματα των μειονοτήτων) και απορρόφησαν ένα μέρος της κοινωνικής βάσης των κινήματων αυτών που γνώρισαν μεγάλη ανάπτυξη και διάδοση κατά τη δεκαετία του 1970 και του 1980.

Η κατάρρευση των γραφειοκρατικών απολυταρχικών καθεστώτων⁷⁰ στις χώρες της ανατολικής Ευρώπης οδήγησε, όπως ήταν εύλογο, σε μία σημαντική ανάπτυξη των μη κυβερνητικών οργανώσεων και στις χώρες αυτές, φαινόμενο πάντως που σε ορισμένες περιπτώσεις (Πολωνία του Γιαρουζέλσκι και στη Σοβιετική Ένωση του Γκορμπατσόφ) είχε τις ρίζες του στη δυναμική που αναπτύχθηκε κατά την προηγούμενη περίοδο πριν από την κατάρρευση, όταν άρχισαν να εμφανίζονται τα πρώτα ρήγματα στα καθεστάτα αυτά και κάποια μέτρα φιλελευθεροποίησης.

Στον ευρωπαϊκό χώρο ο όρος μη κυβερνητικές οργανώσεις τείνει πλέον να καλύπτει το σύνολο των μη κρατικών οργανώσεων που δεν έχουν κερδοσκοπικό χαρακτήρα⁷¹ και

⁶⁸ Lindenberg M. - Patrick J. Dobel(1999), "The Challenges of Globalization for Northern International Relief and Development NGOs, σε: Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly", τευχ. 9, σ. 4 επ.
Van Der Heijden H. A.(2002), "Political parties and NGOs in Global Environmental Politics, σε: International Political Science Review", τευχ. 2, σ. 187 επ.

⁶⁹ Περιοδικό Ελληνική Επιθεώρηση Πολιτικής Επιστήμης(1996), «Κοινωνικά κινήματα και κοινωνικές επιστήμες», τευχ. 8, 1996.

⁷⁰ Παππάς Τ. (1999), «Από την αντιπολιτευόμενη κοινωνία στην κοινωνία των πολιτών, σε: Κοινωνία Πολιτών», τευχ. 3, σ. 54 επ.

⁷¹ Βενιζέλος Ευ.(2000), «Οι περιπέτειες της κοινωνίας των πολιτών, σε: Κοινωνία Πολιτών», τευχ. 5, 2000, σ. 28 επ.,

επιδιώκουν κοινωνικά ή συλλογικά ωφέλιμους σκοπούς, ιδίως δε σκοπούς που σχετίζονται με την προάσπιση και προώθηση των θεμελιωδών δικαιωμάτων.

Η επιδίωξη από τις μη κυβερνητικές οργανώσεις σκοπών⁷² γενικότερου συμφέροντος είναι το στοιχείο που τις διαφοροποιεί από τις «οργανώσεις συμφερόντων» (π.χ. τις «επαγγελματικές οργανώσεις»), οι οποίες μεριμνούν αποκλειστικά για την προστασία και προώθηση των ιδιαίτερων οικονομικοκοινωνικών συμφερόντων των μελών τους. Ο συσχετισμός των μη κυβερνητικών οργανώσεων με την προστασία και προώθηση των θεμελιωδών δικαιωμάτων επιτρέπει ένα θετικό ορισμό τους, κάτι το οποίο δεν προσφέρει ο όρος «μη κυβερνητικές οργανώσεις» που προσδιορίζει αρνητικά μόνο αυτές τις οντότητες. Έτσι καθίσταται δυνατή⁷³ η διαφοροποίηση των μη κυβερνητικών οργανώσεων από άλλες μη κρατικές και μη κερδοσκοπικές οργανώσεις, η δραστηριότητα των οποίων δεν χαρακτηρίζεται από κάποια ιδιαίτερη κοινωνική χρησιμότητα και πολύ περισσότερο από άλλες μη κρατικές και μη κερδοσκοπικές οργανώσεις που επιδιώκουν ανελεύθερους και αντιδημοκρατικούς σκοπούς.

Οι γενικότεροι πολιτικο-συνταγματικοί μετασχηματισμοί της εποχής μας⁷⁴ ευνοούν την ενδυνάμωση του ρόλου νέων συλλογικών υποκειμένων, όπως οι μη κυβερνητικές οργανώσεις, που πρωτοστατούν στον αγώνα για τα θεμελιώδη δικαιώματα. Το φαινόμενο του «νεο-συνταγματισμού» που ανανέωσε την έμφαση στα θεμελιώδη δικαιώματα, η επικράτηση του παραδείγματος της «συνταγματικής δημοκρατίας»⁷⁵ που οδήγησε στην αποδέσμευση των δικαιωμάτων αυτών από την αρχή της λαϊκής κυριαρχίας, η «παγκοσμιοποίηση των θεμελιωδών δικαιωμάτων»⁷⁶ που τα απελευθερώνει από τη δέσμευση της εθνικής κυριαρχίας, αποτελούν παράγοντες που έχουν παίξει καθοριστικό ρόλο στην έντονη ανάπτυξη του τομέα των μη κυβερνητικών οργανώσεων.

ΜΟΥΖΕΛΗ Ν.(1999), «Νεωτερικότητα, ύστερη ανάπτυξη και κοινωνία των πολιτών, σε: Κοινωνία Πολιτών», τευχ. 1, 1999, σ. 40 επ.,

Γ. ΣΩΤΗΡΕΛΗ, Σύνταγμα και Δημοκρατία στην εποχή της παγκοσμιοποίησης, Αθήνα - Κομοτηνή, 2000, σ. 381 επ.

⁷² Barber B.(2000), «Το μέλλον της κοινωνίας πολιτών σε: Κοινωνία Πολιτών», τευχ. 6, σ. 20.

⁷³ Chambers S. – Kopstein J.(2001), «Bad civil society, σε: Political Theory» σ. 837 επ.

⁷⁴ Κοντιάδης Ξ.(2002), «Νέος συνταγματισμός και τα θεμελιώδη δικαιώματα μετά την αναθεώρηση του 2001», Αθήνα – Κομοτηνή

⁷⁵ Ανθόπουλος Χ.(2001), «Όψεις της συνταγματικής δημοκρατίας . Το νέο Σύνταγμα», Αθήνα - Κομοτηνή, σ. 153 επ

⁷⁶ Μπελαντής Δ.(2000), «Συνέπειες από τη θέση του «ένοπλου ανθρωπισμού»: διευρυμένη προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων ή νομιμοποίηση του πολέμου; σε: ΔτΑ», τευχ. 6, σ. 290 επ., σ. 322 επ.

Η αναβίωση κατά τη δεκαετία του 1990⁷⁷ του επιστημονικού, πολιτικού, ακόμη και του δημοσιογραφικού ενδιαφέροντος για την έννοια της «κοινωνίας των πολιτών», δημιούργησε επίσης ένα ευνοϊκό κλίμα για τις μη κυβερνητικές οργανώσεις, οι οποίες συχνά θεωρούνται ως ο πιο χαρακτηριστικός θεσμός της «κοινωνίας των πολιτών» και ο πιο αυθεντικός εκπρόσωπός της.

Στη διεθνή συζήτηση⁷⁸ η σύνδεση των μη κυβερνητικών οργανώσεων με την έννοια της «κοινωνίας των πολιτών» γίνεται με αναφορά κυρίως στο Τοκβιλιανό παράδειγμα, σύμφωνα με το οποίο η «κοινωνία των πολιτών» είναι ένας χώρος όπου οι οργανωμένοι πολίτες αξιοποιούν την ελευθερία του συνεταιρίζεσθαι ως θεσμικό αντίβαρο στον κρατικό αυταρχισμό, ως δύναμη εκδημοκρατισμού «από τα κάτω», ως «σχολείο δημοκρατίας», ως μέθοδο παραγωγής «κοινωνικού κεφαλαίου» και ακόμη ως όχημα για κοινωνικές δράσεις που συμβάλλουν στο «κοινό καλό».

Η παρουσία εθελοντικής δραστηριότητας είναι κοινό χαρακτηριστικό γνώρισμα όλων των μη κυβερνητικών οργανώσεων⁷⁹. Ωστόσο, στο πλαίσιο του ευρύτερου τομέα των μη κυβερνητικών οργανώσεων μπορεί να γίνει διάκριση ανάμεσα σε οργανώσεις που παρέχουν στα μέλη τους (ομάδες αλληλοβοήθειας) ή σε τρίτους, κοινωνικές υπηρεσίες ή άλλα είδη υποστήριξης, αξιοποιώντας κατά κύριο λόγο την εθελοντική εργασία των μελών ή των υποστηρικτών τους, και σε οργανώσεις που προβάλλουν και υποστηρίζουν ένα σκοπό ή μια κοινωνική ομάδα (π.χ. μετανάστες) με στόχο την άσκηση πίεσης για τη μεταβολή των υφιστάμενων δημοσίων πολιτικών και τον επηρεασμό της κοινής γνώμης. Ο όρος «εθελοντικές οργανώσεις» ή «εθελοντικές μη κυβερνητικές οργανώσεις»⁸⁰ αναφέρεται ειδικότερα στην πρώτη κατηγορία μη κυβερνητικών οργανώσεων, που ασκούν μια «διαχειριστική λειτουργία» στον τομέα της παροχής κοινωνικών υπηρεσιών και βασίζονται προεχόντως στην παρουσία εθελοντών και στην προσφορά εθελοντικής εργασίας για την υλοποίηση των δραστηριοτήτων τους. Ο γενικός όρος «μη κυβερνητικές

⁷⁷ Walzer M. (2000) : Κοινωνία Πολιτών, τευχ. 5, σ. 32 επ.

Βενιζέλος Ευ. (2000): Οι περιπέτειες της Κοινωνίας των Πολιτών, σε: Κοινωνία Πολιτών, τευχ. 5, σ. 22

⁷⁸ Lewis D.(2001), «The Management of Non-Governmental Development Organizations», London and New York, σ. 44 επ.

⁷⁹ Ευρωπαϊκή Επιτροπή(1997), «Προώθηση του ρόλου των σωματείων και των ιδρυμάτων στην Ευρώπη», Λουξεμβούργο, σ. 6 επ.

⁸⁰ Ανθόπουλος Χ.(2000), «Εθελοντισμός, αλληλεγγύη και δημοκρατία. Η εθελοντική δράση στη συνταγματική προοπτική», Αθήνα, σ. 61.

οργανώσεις»⁸¹ περιλαμβάνει τόσο τις «εθελοντικές οργανώσεις» όσο και τις άλλες μη κυβερνητικές οργανώσεις που ασκούν κυρίως μια «δημηγορική λειτουργία» υπέρ της προστασίας των δικαιωμάτων ή των συλλογικών συμφερόντων που προβάλλουν και υποστηρίζουν. Πάντως, οι δύο αυτές λειτουργίες και κατηγορίες των μη κυβερνητικών οργανώσεων στην πράξη συχνά ταυτίζονται⁸², αφού οι εθελοντικές οργανώσεις αναλαμβάνουν ταυτόχρονα και έναν ρόλο διεκδίκησης των δικαιωμάτων, ενώ οι άλλες μη κυβερνητικές οργανώσεις επεκτείνουν την δραστηριότητά τους και στην παροχή υπηρεσιών.

Η διάκριση των εθελοντικών οργανώσεων από τις άλλες μη κυβερνητικές οργανώσεις μπορεί ωστόσο να αποκτήσει και μια νομοθετική κατοχύρωση, όταν το φαινόμενο του οργανωμένου εθελοντισμού αποτελεί αντικείμενο ad hoc δημοσίων πολιτικών και νομοθετικών ρυθμίσεων, που αναδεικνύουν τον εθελοντικό τομέα σε αυτόνομο πυλώνα του Κοινωνικού Κράτους, στην προοπτική του λεγόμενου «Welfare Mix».

4.3 Επιχειρήσεις και Μ.Κ.Ο. ενώνουν τις δυνάμεις τους

Η εμφάνιση της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης (ΕΚΕ) ήρθε να αντικαταστήσει ένα Επιχειρηματικό Μοντέλο του παρελθόντος πολύ διαφορετικό από το σημερινό.⁸³ Ένα μοντέλο που υποστήριζε ότι μοναδικός αυτοσκοπός της επιχείρησης ήταν η μεγιστοποίηση του κέρδους, η «αύξηση δηλαδή της αξίας των μετόχων». Αρνητικές όμως κοινωνικές και περιβαλλοντικές συνέπειες της δραστηριότητας διεθνών επιχειρήσεων, καθώς και η αντίδραση τόσο της Κοινωνίας των Πολιτών όσο και Μη Κερδοσκοπικών Οργανώσεων (ΜΚΟ), έκαναν τις επιχειρήσεις να αναθεωρήσουν το μοντέλο λειτουργίας τους και να συνειδητοποιήσουν πως μόνο όφελος μπορούν μακροπρόθεσμα να έχουν λειτουργώντας περισσότερο υπεύθυνα προς τους συμμετόχους τους.

Με την ενσωμάτωση Ολοκληρωμένων Πρακτικών και Δράσεων από πλευράς εταιρειών με άξονα κοινωνικά και περιβαλλοντικά προβλήματα, έχει παρατηρηθεί μια σημαντική αλλαγή σχετικά με τον τρόπο που οι ΜΚΟ αντιμετωπίζουν τις επιχειρήσεις και το ενδεχόμενο συνεργασίας μαζί τους.

⁸¹ Gemma G.(1993), Costituzione ed associazioni: dalla libert_ alla promozione, Milano, σ. 56 επ.

⁸² Ανθόπουλος Χ.(2000) , Εθελοντισμός, Η αναθεώρηση του Συντάγματος, Αθήνα - Κομοτηνή, σ. 235 επ..

⁸³ Σπανός Μ.(Φεβρ.2008), Διευθύνων Εταίρος του Ελληνικού Οδηγού EuroCharity, περιοδικό επιστημονικό μάρκετινγκ, (http://www.morax.gr/article_show.php?article_id=1730)

Διεθνής έρευνα της Sustainability σχετικά με τις ΜΚΟ στον 21ο αιώνα έδειξε ότι, σε αντίθεση με το παρελθόν, ολοένα και αυξάνεται ο αριθμός των ΜΚΟ που αναζητούν στρατηγικούς συνεργάτες ανάμεσα σε επιχειρήσεις, σε μια προσπάθεια επαναπροσδιορισμού του συστήματος λειτουργίας της αγοράς. Όμως και οι επιχειρήσεις από την πλευρά τους βρίσκουν σημαντικούς συμμάχους τις ΜΚΟ στην προσπάθειά τους να υλοποιήσουν προγράμματα ΕΚΕ. Έχουμε εισέλθει πλέον σε μια εποχή κατά την οποία επιχειρήσεις και ΜΚΟ ενώνουν τις δυνάμεις τους για την υλοποίηση ολοκληρωμένων προγραμμάτων, προσφέροντας οι μεν ειδικές γνώσεις και οι δε, ανάμεσα σε άλλα, την οικονομική υποστήριξη για την ολοκλήρωση των έργων.

Χωρίς να λείπουν η πολυπλοκότητα και τα προβλήματα σχεδιασμού, σημαντικά προγράμματα έχουν υλοποιηθεί μέσω τέτοιων συνεργιών. Μια πρόσφατη συνεργασία που αξίζει να σημειωθεί είναι αυτή της ναυτιλιακής εταιρείας Kallisti Ferries με την ΜΚΟ Αρχιπέλαγος.

Ο λόγος που καθιστά το εγχείρημα σημαντικό είναι η τρωτή ισορροπία των θαλάσσιων οικοσυστημάτων και η ανάγκη για την άμεση προστασία τους από την καθημερινή ανθρώπινη δραστηριότητα.

Ανάμεσα στα βασικά σημεία συνεργασίας, όπως αυτά αναφέρονται στο σχετικό μνημόνιο, είναι η περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση του επιβατικού κοινού μέσω προβαλλόμενου οπτικοακουστικού υλικού κατά τη διάρκεια των ταξιδιών, η ανακύκλωση απορριμμάτων από τους χώρους επιβατών, η ολοκληρωμένη διαχείριση των λυμάτων του πλοίου, η χρήση μη τοξικών υλικών (π.χ. χρωμάτων) κατά τη συντήρηση του πλοίου, καθώς και η διεξαγωγή έρευνας για την εγκατάσταση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας για την κίνηση των πλοίων με σκοπό την αντικατάσταση του πετρελαίου.

Παρόμοια προγράμματα μεταξύ εταιρειών και ΜΚΟ έχουν ολοκληρωθεί με επιτυχία, όπως για παράδειγμα η συνεργασία της Eurobank EFG με τη WWF με στόχο τη διάσωση της Πάρνηθας, η συνέργια του νερού Ζαγόρι με την ActionAid, ή αυτή της Alpha Bank με τις «γαλάζιες σημαίες».

Σπανιότερες είναι οι περιπτώσεις κατά τις οποίες παρατηρείται σύμπραξη μεταξύ των ίδιων των επιχειρήσεων, με σκοπό τον από κοινού σχεδιασμό και εφαρμογή κοινωνικών και περιβαλλοντικών προγραμμάτων στο πλαίσιο της στρατηγικής Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης. Δεν είναι δύσκολο κανείς να κατανοήσει τους λόγους. Ανταγωνισμός και σύγκρουση οικονομικών συμφερόντων είναι οι σημαντικότεροι από αυτούς. Παρ' όλα τα εμπόδια και τις προκλήσεις όμως κάποιες εταιρείες (περισσότερες στο εξωτερικό και λιγότερες στη χώρα μας), έχουν ενώσει τις δυνάμεις τους με στόχο

την από κοινού υποστήριξη και υλοποίηση κάποιου προγράμματος με κοινωνικό ή περιβαλλοντικό περιεχόμενο.

Τέτοιο παράδειγμα αποτελεί και η συνεργασία της COSMOTE, της Microsoft Hellas και της Geomatics με το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, για την υλοποίηση ερευνητικού αρχικά και πρακτικά εφαρμόσιμου έπειτα προγράμματος, των πρώτων συσκευών SmartEyes, με στόχο την εύκολη πλοήγηση εντός πόλης ατόμων με προβλήματα όρασης (ολική ή μερική απώλεια όρασης). Οι τρεις εταιρείες προσφέρουν την οικονομική υποστήριξη, την υλικοτεχνική υποδομή, καθώς και την τεχνογνωσία για την υλοποίηση του προγράμματος, το οποίο έχει ήδη διακριθεί στο European Marketplace for Corporate Social Responsibility, που διοργανώθηκε από το «Ευρωπαϊκό Δίκτυο Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης» (CSR Europe).

Παραδείγματα όπως το τελευταίο σηματοδοτούν τα αργά μεν, αλλά καθοριστικά βήματα προς ένα νέο τρόπο επιχειρείν, όπου πλέον οι εταιρείες ξεπερνούν δήθεν θιγόμενα οικονομικά συμφέροντα, αντεπεξέρχονται στις προκλήσεις και δημιουργούν συμμαχίες με σκοπό τη δημιουργία ουσιαστικότερων και διαχρονικότερων προγραμμάτων για την επίλυση σοβαρών κοινωνικών και περιβαλλοντικών προβλημάτων στο πλαίσιο της εταιρικής τους υπευθυνότητας.

4.4 Κρίση κομματικής στράτευσης και άνθηση των ΜΚΟ

Ένας άλλος παράγων που τροφοδοτεί την ανάπτυξη των μη κυβερνητικών οργανώσεων είναι η κάμψη της πολιτικής συμμετοχής δια μέσου των κομμάτων⁸⁴.

Η μετεξέλιξη της μορφής κόμμα από το μαζικό κόμμα στο πολυσυλλεκτικό κόμμα και ακολούθως σε αυτό που ονομάστηκε cartel party, δηλαδή ένα αυτό-αναφερόμενο κόμμα, αποξενωμένο από τις κοινωνικές του αναφορές που κάνει πολιτική για τον εαυτό του, απολαμβάνοντας τα προνόμια της θεσμοποίησης του στον κρατικό μηχανισμό, η αποδυνάμωση των Κοινοβουλίων τα οποία περιορίζονται πλέον στην «επικύρωση» των πολιτικών επιλογών των Κυβερνήσεων, οι οποίες και αυτές εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από εξω-κρατικές διεθνείς ή υπερ-εθνικές πολιτικές εξουσίες ή από τις διεθνείς αγορές, ο κατακερματισμός και η υπερδιαφοροποίηση των συμφερόντων στις σύγχρονες πλουραλιστικές κοινωνίες, η διάδοση μετα-υλιστικών αξιών, που δύσκολα μπορούν να βρουν αντιπροσώπευση στους παραδοσιακούς κομματικούς σχηματισμούς, η απόκτηση

⁸⁴ Diamond L.- Gunther R. (2001), "Political Parties and Democracy", Baltimore and London, p.35

Βενιζέλος Ευ.(2000), «Το ανοιχτό κόμμα», Θεσσαλονίκη, σ. 55 επ.,

Σπουδαράκη Μ.(1997), «Κόμμα - Κράτος - Κοινωνία: Νέες τάσεις μιας παλιάς και δύσκολης σχέσης, σε: Εφαρμογές Δημοσίου Δικαίου», Αθήνα, σ. 65 επ.

από το σύστημα των μέσων μαζικής ενημέρωσης μιας αυτόνομης ικανότητας πολιτικής νομιμοποίησης, το φαινόμενο της πολιτικής διαφθοράς, η αναπαραγωγή από τα κομματικά και κυβερνητικά στελέχη του προτύπου ορθολογικότητας του οικονομικού ανθρώπου που ενεργεί με βάση το ατομικό του όφελος, η συγκέντρωση των κρίσιμων κομματικών εξουσιών στο πρόσωπο του αρχηγού και στο επιτελείο του στο διάστημα μεταξύ των συνεδρίων του κόμματος - όλοι αυτοί και άλλοι ακόμη είναι οι λόγοι που εξηγούν την κρίση της ενεργητικής κομματικής στράτευσης. Ωστόσο, η βαθύτερη αιτία της κρίσης της κομματικής στράτευσης πρέπει να αναζητηθεί στην κρίση της πολιτικής⁸⁵.

Από τη στιγμή που επικρατεί μια διαχειριστική οπτική των προβλημάτων, η πολιτική δεν μπορεί να ασκήσει ηγεμονία⁸⁶, βρίσκεται πίσω από τις διαδικασίες της οικονομίας, περιοριζόμενη απλώς στο να τις διαχειρισθεί ή να τις αντιπροσωπεύσει, και τα κόμματα εξουσίας διαφοροποιούνται πλέον μόνο με κριτήριο ένα διαφορετικό μίγμα στους παράγοντες που συνθέτουν την ίδια κατά βάση οικονομική πολιτική, χωρίς να αντιπαρατίθενται μεταξύ τους με αφετηρία εναλλακτικά σχέδια για την κοινωνία και το Κράτος. Η μείωση της σφαίρας της πολιτικής συμμετοχής είναι συνέπεια κυρίως αυτής της εξάρτησης της πολιτικής από την οικονομία, και από το σημείο αυτό έως την ανακάλυψη της μη αναγκαιότητας της πολιτικής και των κομμάτων, η απόσταση δεν είναι μεγάλη. Η κρίση των κομμάτων και η κρίση της πολιτικής - νοούμενη ως από-ουσιαστικοποίηση της πολιτικής - έχουν τις ρίζες τους σε διαδικασίες που βρίσκονται από καιρό σε εξέλιξη στις καπιταλιστικές κοινωνίες, δεν χωρεί όμως αμφιβολία ότι η οικονομική παγκοσμιοποίηση ενίσχυσε ακόμη περισσότερο τις τάσεις αυτές, αφού περιόρισε δραστικά την ελευθερία επιλογών των εθνικών πολιτικών.

Το κενό που δημιουργεί η κρίση της κομματικής στράτευσης είναι αντικειμενικά δύσκολο να καλυφθεί από μια ανάπτυξη της συμμετοχής σε κοινωνικά κινήματα, διότι αυτά από τη φύση τους έχουν προσωρινή οργάνωση και εξαντλούνται αργά ή γρήγορα.

Ακόμη και το πρόσφατο κίνημα της αντιπαγκοσμιοποίησης, μολονότι εμφανίζεται να έχει μια ιστορική δυναμική,(21) δεν είναι καθόλου βέβαιο ότι θα διατηρήσει επί μακρόν τον ενθουσιασμό και την ένταση που το χαρακτήριζε κατά τη γένεσή του, ιδίως εάν περιοριστεί απλώς σε συμβολικές δράσεις διαμαρτυρίας εναντίον των συνόδων κορυφής, του G8, της Ευρωπαϊκής Ένωσης, του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου, κλπ.

⁸⁵ Tronti m.(1998), *La politica al tramonto*, Torino, p.47

⁸⁶ Hardt M.- Negri A(2002)., *Impero*, Milano, σ. 292 επ.

Αντίθετα⁸⁷, πιο σταθερή φαίνεται να είναι η τάση αύξησης της συμμετοχής σε μη κυβερνητικές οργανώσεις, μεταξύ των οποίων και σε οργανώσεις εθελοντικής παροχής υπηρεσιών.

Οι οργανώσεις αυτές εγγυώνται στα μέλη τους τη δυνατότητα να αποφασίζουν αυτοπροσώπως, να προσφέρουν σε αυτά σημαντικές εμπειρίες αμοιβαιότητας και αλληλεπίδρασης, να δίνουν νόημα στον τρόπο ζωής τους και ειδικότερα σε ό,τι αφορά στις οργανώσεις εθελοντικής παροχής υπηρεσιών, να ανταποκρίνονται στην φυσική θέληση πολλών πολιτών, νέων ιδίως αλλά όχι μόνο, να ασχοληθούν με δραστηριότητες κοινωνικά ωφέλιμες, παρέχοντάς τους επιπλέον την ευκαιρία - κάτι που δεν ισχύει στο εσωτερικό των κομμάτων - να εκφράζονται μέσω της συγκεκριμένης διαχείρισης των προγραμμάτων και να βλέπουν τα συγκεκριμένα αποτελέσματά τους, συνδυάζοντας την ηθική στράτευση με συγκεκριμένες παρεμβάσεις.

Αυτή η συμμετοχή⁸⁸ μπορεί να θεωρηθεί, από τη μια πλευρά, ως μια μορφή πολιτικοποίησης της κοινωνίας, και από την άλλη, ως μια μορφή κοινωνικοποίησης της πολιτικής.

Η πολιτικοποίηση της κοινωνίας εκφράζεται με την άσκηση από τις οργανώσεις αυτές λειτουργιών που αρχικά εθεωρούντο ως αποκλειστικό κτήμα των πολιτικών θεσμών, των κομμάτων και του Κράτους. Έτσι, για παράδειγμα, οι εθελοντικές οργανώσεις που δραστηριοποιούνται στον τομέα παροχής κοινωνικών υπηρεσιών εισδύουν σε ένα πεδίο όπου ασκούσε μέχρι τότε πολιτική μόνο η δημόσια διοίκηση, με τις υπηρεσίες κοινωνικής πρόνοιας.

Η κοινωνικοποίηση της πολιτικής εκφράζεται με τον πολλαπλασιασμό και τη διαφοροποίηση των παραγόντων του πολιτικού συστήματος. Τα κόμματα παύουν πια να είναι οι μοναδικοί πρωταγωνιστές της πολιτικής ζωής, αφού οι μη κυβερνητικές οργανώσεις συμμετέχουν στην ανάπτυξη των πολιτικών και κοινωνικών ιδεών, επηρεάζοντας τα κόμματα και τη δημόσια διοίκηση στις επιλογές τους, αναλαμβάνουν έναν ρόλο «αντιπροσώπευσης» εκείνων των συμφερόντων που τα κόμματα απευθυνόμενα πλέον στους «εκλογείς» εν γένει και όχι σε συγκεκριμένες κοινωνικές ομάδες δυσκολεύονται να εκφράσουν (π.χ. τα συμφέροντα των πιο ευάλωτων κοινωνικών ομάδων) και αναζητούν αυτόνομους διαύλους επικοινωνίας και σύνδεσης

⁸⁷ Laville J. - Caille A. - Chaniel P. - Dacheux E. - Eme B. - Latouche S. (2001), *Association, démocratie et société civile*, Paris.

⁸⁸ Cotturi G. (1986), *La società della politica istituzionale*, σε: *Democrazia e diritto*, τευχ. 1, supplemento, *Militanza senza appartenenza*, σ. 13 επ.

με τους δημόσιους θεσμούς για την πραγματοποίηση συγκεκριμένων προγραμμάτων και πολιτικών.

4.4.1 Οι λειτουργίες των κομμάτων και των ΜΚΟ

Οι διάφορες λειτουργίες των κομμάτων⁸⁹ μπορούν να ταξινομηθούν σε δύο μεγάλες κατηγορίες. Από τη μια πλευρά έχουμε τις αντιπροσωπευτικές λειτουργίες, στις οποίες περιλαμβάνονται η έκφραση συμφερόντων, η πολιτική σύνθεση των συμφερόντων αυτών σε γενικά προγράμματα (προγραμματική λειτουργία), η κινητοποίηση των πολιτών και η προώθηση της πολιτικής τους συμμετοχής υπό τη μορφή της κομματικής δραστηριότητας, ο γενικός προσανατολισμός των πολιτών σε πολιτικές αξίες και σκοπούς (συμβολική ή παιδαγωγική λειτουργία).

Από την άλλη πλευρά έχουμε τις θεσμικές ή διαδικαστικές λειτουργίες, στις οποίες περιλαμβάνονται η οργάνωση της εκλογικής διαδικασίας, η επιλογή και η προετοιμασία του πολιτικού προσωπικού και των υποψήφιων κρατικών στελεχών, η οργάνωση του Κοινοβουλίου και της Κυβέρνησης (ή της Αντιπολίτευσης), η διαμόρφωση των δημοσίων πολιτικών (policy-making).

Κατά τη «χρυσή εποχή» του «κράτους των κομμάτων»⁹⁰, το οποίο δεν ήταν μόνο μια θεωρητική υπόθεση (G.Leibholz) αλλά ανταποκρινόταν και στη συνταγματική πραγματικότητα των πολιτικών συστημάτων των δυτικο-ευρωπαϊκών χωρών, τα κόμματα έτειναν στο μονοπώλιο της πολιτικής αντιπροσώπευσης.

Το μονοπώλιο αυτό της πολιτικής αντιπροσώπευσης αποδείχθηκε κάθε άλλο παρά σταθερό. Βρήκε ανταγωνισμό στις διάφορες μορφές συνδικαλιστικής-κορπορατιστικής αντιπροσώπευσης των συμφερόντων (νεο-κορπορατισμός), στα κοινωνικά κινήματα, τα οποία κατά τη δεκαετία του 70 και 80 ανέπτυξαν μια αυτόνομη δυναμική πολιτικής αντιπροσώπευσης και πιο πρόσφατα, στις μη κυβερνητικές οργανώσεις, οι οποίες σήμερα φαίνεται να προσελκύουν τη συμμετοχή των πολιτών και να επιτυγχάνουν την πολιτική κινητοποίηση και τη “συμβολική ολοκλήρωσή” τους με έναν τρόπο πιο αποτελεσματικό από εκείνο των κομμάτων.

⁸⁹ Βενιζέλος Ευ.(2000) , Το ανοιχτό κόμμα, ό.π., σ. 39 επ.

⁹⁰ Leibholz G.(1958), Der Strukturwandel der modernen Demokratie, σε Id., Strukturprobleme der modernen Demokratie, Karlsruhe, σ. 93 επ.

Ο ρόλος των κομμάτων⁹¹ ως προς τις αντιπροσωπευτικές τους λειτουργίες έχει οριστικά αλλάξει, τουλάχιστον υπό την έννοια ότι αυτά πλέον δεν είναι μόνο τους στην «αγορά» της πολιτικής αντιπροσώπευσης, αλλά έχουν ισχυρούς ανταγωνιστές, μεταξύ των οποίων και τις μη κυβερνητικές οργανώσεις.

Η δραστηριοποίηση των μη κυβερνητικών οργανώσεων γύρω από ένα θέμα ή λίγα θέματα τις φέρνει σε πλεονεκτική θέση σε σχέση με τα πολιτικά κόμματα τα οποία είναι υποχρεωμένα να ασχολούνται με όλες τις όψεις της διακυβέρνησης και συχνά παραμελούν ή αγνοούν τα θέματα που προβάλλουν οι μη κυβερνητικές οργανώσεις. Στο επίπεδο μάλιστα των παγκοσμίων προβλημάτων (π.χ. προστασία του περιβάλλοντος) οι μη κυβερνητικές οργανώσεις, επειδή έχουν τοπικές και εθνικές οργανώσεις-εκπροσώπους σε περισσότερες χώρες και διαθέτουν υπερεθνικές δομές υποστήριξης και συντονισμού, ασκούν πολύ ισχυρότερη πίεση από τα πολιτικά κόμματα που είναι ακόμη προσκολλημένα στο πλαίσιο Κράτους-Έθνους. Τούτο ισχύει και στο επίπεδο της Ευρωπαϊκής Ένωσης⁹², αφού παραμένει ακόμη μετέωρο το εγχείρημα της δημιουργίας ευρωπαϊκών πολιτικών κομμάτων, παρά την κατοχύρωσή τους στο άρθρο 191 της Συνθήκης της Ευρωπαϊκής Ένωσης και στο άρθρο 12§2 του Χάρτη της Νίκαιας.

Είναι χαρακτηριστικό ότι στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης δίνεται πολύ μεγαλύτερη σημασία στη συνεργασία των ευρωπαϊκών θεσμών οργάνων με τις μη κυβερνητικές οργανώσεις - η οποία απέκτησε και νομική βάση με τη δήλωση 23 που επισυνάφθηκε στη Συνθήκη του Μάαστριχτ - παρά στο ρόλο των κομμάτων στη διαμόρφωση των κοινοτικών πολιτικών.

Αλλά και στο επίπεδο της διαμόρφωσης και υλοποίησης των εθνικών δημοσίων πολιτικών⁹³ οι μη κυβερνητικές οργανώσεις διαδραματίζουν έναν αυτόνομο πολιτικό και διοικητικό ρόλο, μέσα από τις διάφορες μορφές «διοικητικού πλουραλισμού» που τροφοδότησε η ανάπτυξη του κοινωνικού Κράτους (αναγνώριση συμβουλευτικών εξουσιών, συμμετοχή στη διαδικασία απόφασης, εμπλοκή τους στην πραγματοποίηση δημοσίων προγραμμάτων, ιδίως στο πεδίο των κοινωνικών υπηρεσιών).

Γενικότερα, οι μη κυβερνητικές οργανώσεις⁹⁴ έχουν την ικανότητα να προωθήσουν τη συμμετοχή των πολιτών με πιο αποτελεσματικό τρόπο από τα κόμματα, τόσο στο

⁹¹ Σωτηρέλης Γ.(2000), Σύνταγμα και Δημοκρατία στην εποχή της παγκοσμιοποίησης, Αθήνα-Κομοτηνή, σ. 385 επ.

⁹² Σπουρδαλάκη Μ. - Μποτοπούλου Κ. - Ξηρού Θ.- Τάσση Χ.(2001), Ευρωπαϊκό σοσιαλιστικό κόμμα, ό.π., Αθήνα, σ. 51 επ.

⁹³ Σπανός Κ., (2000) Διοίκηση, πολίτες και δημοκρατία, Αθήνα, ιδίως σ. 515 επ.

⁹⁴ ELSTER J.(1998), Deliberative Democracy, Cambridge.

επίπεδο της διαμόρφωσης της πολιτικής ζήτησης όσο και στο επίπεδο της συνεργασίας με τη δημόσια διοίκηση στο πλαίσιο της παροχής κοινωνικών ή άλλων υπηρεσιών.

Η θεωρία της “διαβουλευτικής δημοκρατίας”⁹⁵ αποτελεί στην ουσία μια επαναδιατύπωση της κλασικής φιλελεύθερης αρχής της “Κυβέρνησης δια του λόγου”, προσαρμοσμένη στις συνθήκες και τις απαιτήσεις της σύγχρονης πλουραλιστικής δημοκρατίας. Σύμφωνα με τη θεωρία αυτή, τα αντιπροσωπευτικά όργανα, όπως άλλωστε και όλα τα όργανα των πολιτικών Εξουσιών, λαμβάνοντας από τους εκλογείς την εντολή να αποφασίσουν στην οπτική του “κοινού καλού” και όχι μόνο των ιδιαίτερων συμφερόντων των εκλογέων (απαγόρευση της επιτακτικής εντολής), είναι υπόλογα απέναντι σε όλους τους πολίτες, όχι μόνο για την πολιτική που ασκούν αλλά και για τους λόγους που την υποστηρίζουν. Γι' αυτό, απαραίτητη προϋπόθεση για τη νομιμοποίηση των κυρίαρχων πολιτικών αποφάσεων, είναι ο ευρύτερος δυνατός δημόσιος διάλογος, σε όλα τα επίπεδα της δημόσιας σφαίρας, στο πλαίσιο του οποίου Κυβέρνηση, Βουλή και πολιτικά κόμματα υποχρεούνται να δικαιολογούν δημόσια τις επιλογές τους, προβαίνοντας ενδεχομένως και στις αναγκαίες αυτοδιορθώσεις.

Η “διαβουλευτική δημοκρατία” δεν αντιπαρατίθεται προς τη “συνταγματική δημοκρατία” αφού στηρίζεται και αυτή στην παραδοχή ότι τα θεμελιώδη δικαιώματα αποτελούν τα υπέρτερα προ-πολιτικά ή μετά-πολιτικά κριτήρια που οριοθετούν αξιολογικά και ουσιαστικά τις πολιτικές επιλογές. Σε αντίθεση ωστόσο προς εκείνη την εκδοχή της “συνταγματικής δημοκρατίας” η οποία θεωρεί ότι τα θεμελιώδη δικαιώματα κατά τη φάση της εφαρμογής τους βρίσκονται εκτός της δημόσιας συζήτησης και επομένως ανήκει σε τελευταία ανάλυση στους δικαστές ή τα Συνταγματικά Δικαστήρια η “φύλαξη” τους, η οπτική της “διαβουλευτικής δημοκρατίας” επαναφέρει τα θεμελιώδη δικαιώματα και το πρόβλημα της στάθμισής τους με άλλα θεμελιώδη δικαιώματα ή δημόσια συμφέροντα στο επίκεντρο της δημόσιας συζήτησης, τουλάχιστον όταν η στάθμιση αυτή αφορά κοινωνικά επίμαχα ζητήματα. Μιας δημόσιας συζήτησης που δεν διεξάγεται όμως μόνο στο χώρο των κομμάτων και του Κοινοβουλίου αλλά διαχέεται σε όλα τα επίπεδα της δημόσιας σφαίρας και της οποίας το αποτέλεσμα, δηλαδή η συλλογικά δεσμευτική πολιτική απόφαση, δεν εξαρτάται μόνο από το συσχετισμό των δυνάμεων αλλά και από τη δύναμη των επιχειρημάτων. Η θεωρία της “ανοικτής κοινωνίας των ερμηνευτών του Συντάγματος”, σύμφωνα με την οποία η ερμηνευτική διαδικασία του Συντάγματος και της υλοποίησής του δεν είναι αποκλειστικά μια κρατική υπόθεση, αλλά αποτελεί μια διαδικασία συγκεκριμενοποίησης του “κοινού

⁹⁵ Habermas P.(1980) , Die offene Gesellschaft der Verfassungsinterpreten, σε Id., Die Verfassung des Pluralismus, Khnigstein, σ. 79 επ.

καλού»⁹⁶ που ενδιαφέρει ολόκληρη την κοινωνία, εμπνέεται από αυτή τη διαβουλευτική προσέγγιση της δημοκρατίας. Η διαβουλευτική μέθοδος μπορεί μάλιστα να βρει εφαρμογή ακόμη και κατά την άσκηση της συντακτικής ή αναθεωρητικής εξουσίας, στο πλαίσιο μιας πλουραλιστικής διαδικασίας κατάρτισης του Συντάγματος, η οποία δίνει την ευκαιρία στους θεσμούς της κοινωνίας των πολιτών να ενταχθούν στην πολιτική διαπραγμάτευση για τη διαμόρφωση του περιεχομένου των συνταγματικών κανόνων. Η πρόσφατη αναθεώρηση του Ελληνικού Συντάγματος (2001)⁹⁷ αποτελεί ένα ενδιαφέρον παράδειγμα που δείχνει τα προτερήματα της διαβουλευτικής ένταξης των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών στη διαδικασία κατάρτισης του Συντάγματος - έστω στο βαθμό που αυτή συνετελέσθη, γύρω από ορισμένα μόνο ζητήματα, με αιχμή τη διάρθρωση του «περιβαλλοντικού Συντάγματος».

Στην ίδια προοπτική εντάσσεται και η θεώρηση των μη κυβερνητικών οργανώσεων ως συλλογικών κοινωνικών υποκειμένων της «διαρκούς δημοκρατίας». Ως κύριο χαρακτηριστικό της «διαρκούς δημοκρατίας» θεωρείται η «διαρκής» πολιτική παρουσία των πολιτών σε αντίθεση με τη «διαλείπουσα» πολιτική συμμετοχή που χαρακτηρίζει όχι μόνο την αντιπροσωπευτική αλλά και την άμεση δημοκρατία. Η θεωρία της «διαρκούς δημοκρατίας» δίνει έμφαση στην κοινωνική χρήση των νέων τεχνολογιών της επικοινωνίας και της πληροφόρησης και ιδίως του Internet ως μια νέα μέθοδο πολιτικής επικοινωνίας. Οι μη κυβερνητικές οργανώσεις πραγματοποιούν τη «διαρκή» πολιτική παρουσία των πολιτών-μελών τους⁹⁸, αξιοποιώντας συγκριτικά πολύ περισσότερο από τα κόμματα, το Internet, για τη συλλογική επεξεργασία και παρουσίαση των θέσεών τους και για το συντονισμό των πρωτοβουλιών και της δράσης τους. Συνήθως βέβαια τα Websites των γνωστών μη κυβερνητικών οργανώσεων έχουν σκοπό περισσότερο να ενδυναμώσουν τη συλλογική ταυτότητα των οργανώσεων αυτών ή να προσελκύσουν νέα μέλη - διαθέτουν επομένως μία διαβουλευτική αξία περιορισμένη στο εσωτερικό των συγκεκριμένων ομάδων⁹⁹. Ωστόσο, το Internet προσφέρει την ευκαιρία για τη δημιουργία νέων «ηλεκτρονικών» μη κυβερνητικών οργανώσεων, που θα λειτουργούν ως χώροι δημόσιας διαβούλευσης, στους οποίους

⁹⁶ Κοντιάδης Ξ. (2000), Η αναθεώρηση του Συντάγματος. Ι. Μεθοδολογικά θεμέλια, Αθήνα - Κομοτηνή, σ. 257 επ

⁹⁷ Κοντιάδης Ξ. (2002), Ο νέος συνταγματισμός και τα θεμελιώδη δικαιώματα μετά την αναθεώρηση του 2001, Αθήνα - Κομοτηνή, σ. 55 επ.

⁹⁸ Ρήγου Μ.(2000), Internet, δημόσια σφαίρα και κοινωνία πολιτών, σε: Κοινωνία Πολιτών, τευχ. 4, σ. 79 επ

⁹⁹ Sunstein C(2002), Republic.com, Princeton, σ. 167 επ.

πολίτες με διαφορετικές απόψεις θα μπορούν να ανταλλάσσουν τις ιδέες και τα επιχειρήματά τους για τα κρίσιμα πολιτικά και κοινωνικά ζητήματα.

Εάν όμως οι μη κυβερνητικές οργανώσεις τείνουν να αναδειχθούν σε προνομιακούς χώρους της κοινωνικής και πολιτικής συμμετοχής των πολιτών¹⁰⁰, τότε το φαινόμενο αυτό θα πρέπει να ενθαρρυνθεί από το Κράτος, αφού η προώθηση της συμμετοχής των πολιτών είναι μια συνταγματική αξία αυτή καθ' εαυτήν (άρθρο 5§1 Συντ.) και αποκτά μια αυξημένη συνταγματική σημασία όταν συμβάλλει στην προστασία και πραγματοποίηση θεμελιωδών δικαιωμάτων.

Όπως τα κόμματα έχουν δικαίωμα στην οικονομική ενίσχυσή τους από το Κράτος για τις εκλογικές και λειτουργικές τους δαπάνες (άρθρο 29§2 Συντ.),¹⁰¹ έτσι και οι μη κυβερνητικές οργανώσεις πρέπει να ενταχθούν σε ένα σύστημα δημόσιας οικονομικής ενίσχυσης. Στην Ελλάδα, εν μέρει αυτό έχει συμβεί, με το ν. 2731/ 1999 για τις μη κυβερνητικές οργανώσεις που έχουν ως αντικείμενο την αναπτυξιακή βοήθεια και με το ν. 2646/ 1998 για τις εθελοντικές μη κυβερνητικές οργανώσεις που δραστηριοποιούνται στον τομέα της υγείας και της κοινωνικής φροντίδας.

Το γεγονός ότι οι μη κυβερνητικές οργανώσεις διαδραματίζουν ένα σημαντικό ρόλο στο πεδίο της δημόσιας διαβούλευσης¹⁰² στο πλαίσιο του δημοκρατικού πολιτεύματος δεν σημαίνει ότι τα κόμματα έπαυσαν να αποτελούν τις θεμελιώδεις δομές της οργάνωσης της λαϊκής κυριαρχίας, απαραίτητες για την ίδια «τη νομική παραγωγή αυτής της μορφής του Κράτους» (H. Heller-1928).

Άλλωστε, ενώ οι αντιπροσωπευτικές λειτουργίες των κομμάτων ασκούνται πλέον και από άλλα υποκείμενα του κοινωνικού πλουραλισμού¹⁰³, μεταξύ των οποίων και από τις μη κυβερνητικές οργανώσεις, οι θεσμικές λειτουργίες των κομμάτων και ιδίως η επιλογή και διαμόρφωση του πολιτικού προσωπικού και η οργάνωση του κοινοβουλίου και της κυβέρνησης έχουν μείνει ουσιαστικά अपαράλλακτες.

Ωστόσο, ακόμη και στο επίπεδο της πολιτικής αντιπροσώπευσης υπάρχει μια λειτουργία την οποία μόνο τα κόμματα μπορούν να επιτελέσουν, η πολιτική σύνθεση των συμφερόντων, των αξιών και των θέσεων που εκφράζονται από τις διάφορες κοινωνικές ομάδες. Μια πολιτική σύνθεση που δεν μπορεί να γίνει παρά από τη συγκεκριμένη

¹⁰⁰ Ανθόπουλος Χ., Εθελοντισμός, ό.π., σ. 95 επ

¹⁰¹ Βενιζέλος Ευ.(2001), Το αναθεωρητικό κερτημένο, Αθήνα - Κομοτηνή, σ. 275 επ.,

¹⁰² Heller H.(1928), Politische Demokratie und soziale Homogenität, σε: Quaderni Piacentini, τευχ. 10, σ. 139 επ.

¹⁰³ Βενιζέλος Ευ.(2000). Οι περιπέτειες της κοινωνίας των πολιτών, ό.π., σ. 28.

σκοπία του κάθε κόμματος αλλά πρέπει να είναι ικανή να ενταχθεί στον ορίζοντα του γενικότερου συλλογικού συμφέροντος όλων των πολιτών.

4.5 Στρατηγικό πλαίσιο συνεργασίας με τον αναπτυσσόμενο κόσμο

4.5.1 Πλαίσιο Βασικής Αναπτυξιακής Πολιτικής στα πλαίσια της διεθνούς εταιρικής κοινωνικής ευθύνης¹⁰⁴

Αξίζει να αναφερθεί ότι στο νέο παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον του 21ου αιώνα τα σύνορα των κρατών έχουν χάσει την παλαιά υπόστασή τους. Τα προβλήματα που ταλανίζουν τον αναπτυσσόμενο κόσμο όπως, η φτώχεια, ο υποσιτισμός, οι ασθένειες, ο αναλφαβητισμός, η έλλειψη πρόσβασης στο πόσιμο νερό, η μόλυνση του περιβάλλοντος, η ανθρώπινη εκμετάλλευση, έχουν αναδειχθεί πλέον σε προκλήσεις ολόκληρης της ανθρωπότητας. Η μη επίλυση των προβλημάτων αυτών επί σειρά δεκαετιών έχει δημιουργήσει σειρά σοβαρών επακόλουθων που ταλαιπωρούν τόσο τα ανεπτυγμένα όσο και τα αναπτυσσόμενα κράτη. Τα επακόλουθα αυτά ξεκινούν από τη δημιουργία λαθρομετανάστευσης και μορφών σύγχρονης δουλείας, οικονομικής εκμετάλλευσης, παράνομης διασποράς όπλων μαζικής καταστροφής, παράνομης διακίνησης όπλων και ναρκωτικών και φθάνουν μέχρι τις περιφερειακές συγκρούσεις και την τρομοκρατία.

Η ανάγκη ριζικής αντιμετώπισης όλων αυτών των φαινομένων γέννησε την αναπτυξιακή διπλωματία, την κοινή δράση δηλαδή τόσο των ανεπτυγμένων όσο και των αναπτυσσομένων κρατών με τελικό στόχο την εξάλειψη των προκλήσεων. Με την υιοθέτηση της “Διακηρύξεως της Χιλιετίας” το έτος 2000, η παγκόσμια κοινότητα έλαβε τη σημαντική απόφαση να ξεκινήσει μια δύσκολη μακροχρόνια προσπάθεια και δεσμεύθηκε να επιτύχει τους οκτώ “Στόχους της Χιλιετίας” (Millennium Development Goals – MDGs) μέχρι το 2015, οι οποίοι καλύπτουν δραστηριότητες που σχετίζονται με την εταιρική κοινωνική ευθύνη.

Η Ελλάδα ανταποκρινόμενη και στο νέο της ρόλο ως μέλους του Συμβουλίου Ασφαλείας των Η.Ε. για τη διετία 2005-2006, εντατικοποίησε τις προσπάθειές της στον τομέα της αναπτυξιακής συνεργασίας και της διεθνούς ανθρωπιστικής βοήθειας, στο πλαίσιο πνεύματος “εταιρικότητος”. Η χώρα μας, στηρίζει σταθερά τη “Διακήρυξη της

¹⁰⁴ Ετήσια έκθεση της ελληνικής διμερούς και πολυμερούς κρατικής αναπτυξιακής συνεργασίας και βοήθειας έτη 2004-2005, υποβάλλεται στη Διπλωματική Επιτροπή Οργάνωσης και Συντονισμού των Διεθνών Οικονομικών Σχέσεων (Ε.Ο.Σ.Δ.Ο.Σ) στην Επιτροπή Εξωτερικών και Αμύνης της Βουλής των Ελλήνων και στην Επιτροπή Αναπτυξιακής Βοήθειας (Development Assistance Committee – DAC) του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (Ο.Ο.Σ.Α), Παρίσι, σελ.38

Χιλιετίας” και συμμετέχει ενεργά στη νέα παγκόσμια συμμαχία για την επίτευξη των “Στόχων”, υπηρετώντας τις αξίες του πολιτισμού και της δημοκρατίας, μέσα από την υλοποίηση δράσεων εταιρικής κοινωνικής ευθύνης.

4.5.2 Τρέχοντες κύριοι προσανατολισμοί της αναπτυξιακής πολιτικής, υλοποίηση δράσεων εταιρικής κοινωνικής ευθύνης σε αναπτυσσόμενες χώρες

Για την Ελλάδα η αναπτυξιακή διπλωματία¹⁰⁵ αποτελεί τον τρίτο και ίσως το σημαντικότερο πυλώνα της εξωτερικής της πολιτικής. Οι άλλοι δύο είναι η παραδοσιακή πολιτική διπλωματία και η οικονομική διπλωματία.

Ασκώντας πολιτική αναπτυξιακής συνεργασίας η Ελλάς επιδιώκει να συνδυάσει τρεις παραμέτρους. Το ελληνικό κράτος επιδιώκει δηλαδή να εξασφαλίσει ότι οι στόχοι της Χώρας μας, είναι συμβατοί με τη “Διακήρυξη της Χιλιετίας” (UN Millennium Declaration), και τους οκτώ (8) “Αναπτυξιακούς Στόχους της Χιλιετίας” (MDGs), όπως αυτοί έχουν προσδιορισθεί από τα Η.Ε, να είναι σύμφωνοι με τις ευρωπαϊκές αναπτυξιακές προτεραιότητες και τέλος να είναι συμβατοί με τις εθνικές αναπτυξιακές προτεραιότητες.

Ειδικότερα, η Ελληνική πολιτική διεθνούς αναπτυξιακής συνεργασίας επιδιώκει, χρηματοδοτώντας δράσεις εταιρικής κοινωνικής ευθύνης σε ΜΚΟ, κυρίως:

ΠΙΝΑΚΑΣ 4 – 1

ΔΡΑΣΕΙΣ ΕΤΑΙΡΙΚΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΥΘΥΝΗΣ ΠΟΥ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΕΙ Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ

- την εξάλειψη της ακραίας εισοδηματικής φτώχειας και της πείνας,
- τη γενίκευση της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης σε όλες τις χώρες,
- την προώθηση της ισότητας των δύο φύλων και την παροχή δυνατοτήτων στις γυναίκες,
- τη μείωση της βρεφικής και παιδικής θνησιμότητας,
- τη βελτίωση της υγείας των εγκύων,
- την καταπολέμηση του ιού του HIV/AIDS και άλλων ασθενειών,
- τη διασφάλιση της αειφορίας του περιβάλλοντος,

¹⁰⁵ Ετήσια έκθεση της ελληνικής διμερούς και πολυμερούς κρατικής αναπτυξιακής συνεργασίας και βοήθειας έτη 2004-2005, υποβάλλεται στη Διυπουργική Επιτροπή Οργάνωσης και Συντονισμού των Διεθνών Οικονομικών Σχέσεων (Ε.Ο.Σ.Δ.Ο.Σ) στην Επιτροπή Εξωτερικών και Αμύνης της Βουλής Των Ελλήνων και στην Επιτροπή Αναπτυξιακής Βοήθειας (Development Assistance Committee – DAC) του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (Ο.Ο.Σ.Α), Παρίσι, σελ.39-43

- την ανάπτυξη παγκόσμιας συνεργασίας για τη βιώσιμη ανάπτυξη

Αξίζει να αναφερθεί ότι οι πρώτοι επτά (7) στόχοι στιάζουν στην μείωση της φτώχειας σε όλες τις μορφές, έλλειψη εισοδήματος, έλλιπής εκπαίδευση και φροντίδα υγείας, πείνα, ανισότητα των φύλων, υποβάθμιση του περιβάλλοντος. Ο κάθε στόχος είναι σημαντικός στην οντότητά του, πρέπει όμως να λαμβάνονται υπόψη ως σύνολο, καθώς αλληλοενισχύονται.

Η βελτίωση της φροντίδας υγείας αυξάνει τις εγγραφές μαθητών στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση και μειώνει τη φτώχεια. Η βελτίωση της εκπαίδευσης βελτιώνει την υγεία, ενώ η αύξηση των εισοδημάτων παρέχει στους πληθυσμούς, περισσότερους πόρους για καλύτερη εκπαίδευση, καλύτερη φροντίδα υγείας και καθαρότερο περιβάλλον. Ο τελευταίος στόχος, η ανάπτυξη δηλαδή παγκόσμιας συνεργασίας για την ανάπτυξη, αφορά στα μέσα για την επίτευξη των επτά πρώτων στόχων.

Η Ελλάδα θεωρεί ότι η φτώχεια πρέπει να γίνει παρελθόν. Για το λόγο αυτό αναγνωρίζει ότι η βιώσιμη μείωση της φτώχειας θα πρέπει να τεθεί στο επίκεντρο της διεθνούς αναπτυξιακής συνεργασίας, καθώς το φαινόμενο της φτώχειας έχει αρνητικό αντίκτυπο στη διεθνή ασφάλεια, τη βιώσιμη ανάπτυξη και την ευημερία. Θα απαιτηθεί συνάφεια, συνοχή και αλληλουχία σε όλες τις κυβερνητικές πολιτικές των αναπτυγμένων χωρών που επηρεάζουν την ανάπτυξη, όπως σε θέματα εμπορίου, επενδύσεων, περιβάλλοντος, υγείας, γεωργίας, μετανάστευσης και ασφάλειας. Θα απαιτηθεί επίσης οι δωρήτριες χώρες να εντείνουν τις προσπάθειες τους και να αναλάβουν κοινά έργα, να συνδυάσουν τους πόρους τους και να συνεργασθούν. Σημαντικό ρόλο στην προσπάθεια θα διαδραματίσει η συνεργασία με τον ιδιωτικό τομέα και τους Πολυμερείς Οργανισμούς για την αντιμετώπιση των προκλήσεων και των ευκαιριών της παγκοσμιοποίησης και της ψηφιακής εποχής.

Το Ελληνικό πλαίσιο πολιτικής υποστηρίζει την ανάληψη συντονισμένων ενεργειών στην κατεύθυνση της επίτευξης των “Διεθνών Στόχων Ανάπτυξης” (MDGs). Οι κύριοι προσανατολισμοί της Ελληνικής πολιτικής αναπτυξιακής συνεργασίας συμπίπτουν με τους υπόψη στόχους. Κατ’ αυτήν την έννοια γίνεται αποδεκτό ότι τελικός στόχος της αναπτυξιακής συνεργασίας είναι η μείωση της φτώχειας, ιδιαίτερα στις μη προνομιούχες από τις αναπτυσσόμενες χώρες, η σταθερή και βιώσιμη οικονομική και κοινωνική τους ανάπτυξη, η αρμονική και προοδευτική τους ενσωμάτωση στη διεθνή οικονομία και η διατήρηση της ειρήνης και της σταθερότητας, μέσω της ενίσχυσης των δημοκρατικών θεσμών και του κράτους δικαίου, του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών. Επίσης, η κοινωνική πρόοδος, η ανάπτυξη και η οικονομική ευημερία όλων των λαών, καθώς και η διατήρηση και αειφορία του περιβάλλοντος.

4.6 Νέες εξελίξεις ή προσανατολισμοί στις πολιτικές αναπτυξιακής βοήθειας μέσω της χρηματοδότησης ελληνικών Μ.Κ.Ο. - Συμβολή της Ελλάδος στην Πορεία Επίτευξης των «Αναπτυξιακών Στόχων της Χιλιετίας» (Millennium Development Goals - MDGs)

4.6.1 Υλοποίηση αναπτυξιακών δράσεων Ε.Κ.Ε. μέσω υλοποίησης προγραμμάτων από τις ελληνικές Μ.Κ.Ο. και από άλλους φορείς¹⁰⁶

Η “Διακήρυξη της Χιλιετίας” (Millennium Declaration), που υπεγράφη το έτος 2000 είναι το επιστέγασμα διαφόρων Συνόδων κορυφής των Η.Ε κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1990, όπως η “World Summit for Children” (1990), η “Earth Summit on the Environment” (Rio 1992), η “Cairo Population Summit” (1994), η “World Conference on Women” (Beijing 1995) και η “World Food Summit” (1996). Η Διακήρυξη της Χιλιετίας αποτελεί την κυριότερη και ουσιωδέστερη προσπάθεια της διεθνούς κοινότητας να αντιμετωπίσει δραστικά ακανθώδη θέματα όπως, η παγκόσμια φτώχεια, η προώθηση της ειρήνης και της ασφάλειας, των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών. Άλλωστε, αποτελεί πλέον κοινό τόπο ότι, δεν μπορεί να υπάρξει ανάπτυξη χωρίς ασφάλεια, ούτε ασφάλεια χωρίς ανάπτυξη, όμως προϋπόθεση ανάπτυξης και ασφάλειας είναι ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Το κείμενο της “Διακήρυξης της Χιλιετίας” μαζί με το κείμενο “Ομοφωνίας του Μοντερρέυ” (Monterrey Consensus) του έτους 2002, αποτελούν μια μορφή οδικού χάρτη για τον 21^ο αιώνα, που απολαμβάνει πρωτοφανή υποστήριξη από ανώτατα πολιτικά κλιμάκια των ανεπτυγμένων και των αναπτυσσομένων χωρών, από την κοινωνία των πολιτών και από τα κυριότερα αναπτυξιακά Ιδρύματα, με κοινό όραμα να προάγουν την παγκόσμια συνεργασία (partnership) για την καταπολέμηση της φτώχειας. Αποτελούν την πρώτη κοινή διεθνή ημερήσια διάταξη για την μείωση της φτώχειας, και θέτουν συγκεκριμένα χρονικά όρια και ύψη δαπανών για την επίτευξη οκτώ απτών Στόχων (Millennium Development Goals – MDGs). Οι διεθνείς αυτοί Αναπτυξιακοί Στόχοι προβλέπουν τη μείωση της φτώχειας σε πολλές διαστάσεις, με έτος βάσης το

¹⁰⁶ Ετήσια έκθεση της ελληνικής διμερούς και πολυμερούς κρατικής αναπτυξιακής συνεργασίας και βοήθειας έτη 2004-2005, υποβάλλεται στη Διυπουργική Επιτροπή Οργάνωσης και Συντονισμού των Διεθνών Οικονομικών Σχέσεων (Ε.Ο.Σ.Δ.Ο.Σ) στην Επιτροπή Εξωτερικών και Αμύνης της Βουλής των Ελλήνων και στην Επιτροπή Αναπτυξιακής Βοήθειας (Development Assistance Committee – DAC) του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (Ο.Ο.Σ.Α), Παρίσι, σελ. 79-83

1990, είναι ανθρωποκεντρικοί, μετρίσιμοι και οι περισσότεροι έχουν χρονικό όριο επίτευξης το έτος 2015.

Οι πρώτοι επτά (7) Στόχοι επικεντρώνουν το ενδιαφέρον στη μείωση της φτώχειας σε όλες τις μορφές ήτοι, έλλειψη ή απουσία εισοδήματος, έλλειψη εκπαίδευση και φροντίδα υγείας, πείνα, ισότητα των φύλων, υποβάθμιση του περιβάλλοντος. Η επίτευξη των Στόχων προϋποθέτει τη συμβολή τόσο των δωρητριών όσο και των αποδεκτριών βοήθειας χωρών.

Οι δωρήτριες χώρες έχουν αναλάβει την ευθύνη να συμβάλουν με τέτοιο τρόπο ώστε οι αποδέκτριες να επιτύχουν τους πρώτους επτά Στόχους και συγχρόνως να προβούν στις δέουσες ενέργειες για την επίτευξη του όγδοου. Ο τελευταίος Στόχος, η προώθηση δηλαδή της παγκόσμιας συνεργασίας για την ανάπτυξη, αφορά στα μέσα για την επίτευξη των επτά πρώτων Στόχων. Οι αποδέκτριες χώρες, δηλαδή αυτές που δίδεται η βοήθεια, αντιστοίχως έχουν δεσμευθεί να βελτιώσουν τους θεσμούς τους, να καταπολεμήσουν τη διαφθορά και να εντάξουν όλες τις ομάδες του πληθυσμού τους στην αναπτυξιακή διαδικασία.

Όλες οι μελέτες και οι προβλέψεις συγκλίνουν στο γεγονός ότι έχουν γίνει σοβαρά βήματα στην πορεία επίτευξης των Στόχων της Χιλιετίας μέχρι το έτος 2015, απαιτείται όμως να γίνουν πολύ περισσότερα, κυρίως στην Αφρικανική ήπειρο, όπου οι δείκτες μέτρησης των Στόχων παρουσιάζουν δυστυχώς και αρνητικές αποδόσεις. Ένα ενθαρρυντικό στοιχείο είναι ότι πολλοί ηγέτες Αφρικανικών χωρών συμμετέχουν ενεργώς στη διαδικασία εξεύρεσης των κατάλληλων μέτρων που πρέπει να ληφθούν για την έγκαιρη επίτευξη των αναπτυξιακών Στόχων.

Το 2005, πέντε χρόνια μετά τη Σύνοδο Κορυφής της Χιλιετίας (Millennium Summit) και δέκα χρόνια πριν από το χρονικό όριο επίτευξης των Στόχων της Χιλιετίας ο κόσμος βρέθηκε σε ένα κρίσιμο σταυροδρόμι στην πορεία επίτευξης των MDGs. Η αρχή έγινε με την παρουσίαση του “Millennium Project Global Plan” τον Ιανουάριο. Το Μάρτιο ο Γενικός Γραμματέας των Η.Ε παρουσίασε Έκθεση με αντικείμενο “The first five years of progress after the Millennium Declaration” και ειδική Εργασία με αντικείμενο “Reform of the United Nations”.

Το τελικό κείμενο της Συνόδου Κορυφής ήταν πολύ κατώτερο των προσδοκιών.

Τα αποτελέσματα ήταν πενιχρά και πάντως όχι τα αναμενόμενα. Δεν υπήρξε πρόοδος στο θέμα της αύξησης της παρεχόμενης αναπτυξιακής βοήθειας ώστε να εξασφαλισθεί η επίτευξη των Στόχων της Χιλιετίας, καθώς σημειώθηκαν υπαναχωρήσεις από ορισμένες χώρες που αρνήθηκαν να δεσμευθούν από τις υποχρεώσεις που είχαν αναλάβει στη Διάσκεψη του Μοντερρέυ το 2002. Έτσι στην τελική Διακήρυξη υιοθετήθηκε η

έκφραση “ορισμένες χώρες” ανέλαβαν την υποχρέωση να αυξήσουν στο 0,70% του ΑΕΕ την αναπτυξιακή τους βοήθεια.

Συγχρόνως, σε άλλα επιμέρους αναπτυξιακά θέματα υιοθετήθηκαν ορισμένες δεσμεύσεις επανάληψη παλαιότερων. Το τελικό αποτέλεσμα θεωρήθηκε περιορισμένο, ενώ χαρακτηρίστηκε ιδιαίτερα αρνητικό από τους αναπτυσσόμενους.

Στο σημερινό κόσμο η σχέση ασφάλειας και αναπτυξιακής διαδικασίας είναι πλέον αμφίδρομη, καθώς η ανάπτυξη προϋποθέτει την ασφάλεια, συγχρόνως όμως, και η ασφάλεια είναι προϋπόθεση της ανάπτυξης. Επομένως, η παραδοσιακή έννοια της συλλογικής ασφάλειας, πλαισιώνεται πλέον από θέματα όπως η βιώσιμη ειρήνη και η κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη, η χρηστή διακυβέρνηση, ο εκδημοκρατισμός, το κράτος δικαίου και ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Η συλλογική ασφάλεια τόσο των ανεπτυγμένων όσο και των αναπτυσσόμενων μπορεί μόνο να επιτευχθεί με την αντιμετώπιση εκτεταμένων παγκόσμιων απειλών όπως η φτώχεια, η αρρώστιες (ιδιαίτερος το AIDS) και η υποβάθμιση του περιβάλλοντος. Η ανάπτυξη αποτελεί στο σύγχρονο κόσμο το απαραίτητο θεμέλιο μιας νέας συλλογικής ασφάλειας, επομένως πρέπει να δοθεί η απαραίτητη προσοχή και οι αναγκαίοι πόροι για την επίτευξη των MDGs.

Η σημασία της βιώσιμης ειρήνης και της ασφάλειας ενυπάρχει στην “Millennium Project Report: Investing in Development” η οποία εισηγείται στρατηγικές για χώρες που επηρεάζονται από συρράξεις και προτείνει όπως κάθε διεθνής ή εθνική στρατηγική με αντικείμενο την επίτευξη των MDGs να εστιάζει σε θέματα συρράξεων και αποτροπής τους.

Επομένως, η ειρήνη, η ασφάλεια και η αποτροπή της βίας, είναι ουσιώδους σημασίας στην πορεία της επίτευξης των MDGs για τη μείωση της φτώχειας και την κοινωνική ευθύνη των χωρών.

Συναφώς, έχει παρατηρηθεί ότι οι προσπάθειες για μείωση της φτώχειας είναι αποτελεσματικότερες στις περιπτώσεις χωρών των οποίων οι θεσμοί είναι σταθεροί και λειτουργικοί. Το αντίθετο συμβαίνει στις “εύθραυστες χώρες” που χαρακτηρίζονται από αδύναμες κυβερνήσεις και είναι επιρρεπείς ή επηρεάζονται από συρράξεις. Οι υπόψη χώρες αποτελούν το 13% του αναπτυσσόμενου κόσμου και έχουν πληθυσμό το ένα τρίτο του συνόλου των ανθρώπων που ζουν κάτω από το όριο της φτώχειας. Αποτελούν έτσι μεγάλο πρόβλημα στην πορεία επίτευξης των MDGs.

Για την Ελλάδα η αποτροπή ένοπλων συγκρούσεων αποτελεί ένα πολύ σημαντικό μέρος της όλης προσπάθειας μείωσης της φτώχειας και της επίτευξης των Στόχων της Χιλιετίας. Μόνον όταν οι πολίτες αισθάνονται ασφαλείς δύνανται να προοδεύσουν ουσιαστικά σε όλους τους τομείς της ανθρώπινης δραστηριότητας. Κατ’ αυτή την έννοια

πρόθεση της Ελλάδος είναι να προωθήσει την εμπέδωση της έννοιας “αποτροπή” στις αναπτυσσόμενες χώρες, με σκοπό την υιοθέτηση της βιώσιμης ανάπτυξης.

Η έγκαιρη πρόληψη ανθρωπογενών κρίσεων συνιστά πλέον πολιτική και ηθική υποχρέωση της διεθνούς κοινότητας. Για την Ελλάδα η αποτροπή επανάληψης κρίσεων και ο κίνδυνος νέων συγκρούσεων προϋποθέτει επιτυχή αντιμετώπιση τριών παραμέτρων, ήτοι:

α) Ενίσχυση του κράτους δικαίου.

Ο σχεδιασμός και η ενσωμάτωση μέτρων κράτους δικαίου σε ειρηνευτικές επιχειρήσεις είναι ένα ιδιαίτερα ευαίσθητο και σύνθετο εγχείρημα.

β) Προώθηση του αφοπλισμού, αποστράτευση και δράσεις επανένταξης στην οικονομία και την κοινωνία πρώην μαχητών.

γ) Μεταρρύθμιση του τομέα ασφαλείας. Η μεταρρύθμιση στον τομέα ασφαλείας είναι το τρίτο βασικό ζήτημα που πρέπει να αντιμετωπισθεί για την επίτευξη μακροχρόνιας σταθερότητας.

Η Ελλάδα έχει αρκετή εμπειρία στον τομέα σε ολόκληρη την περιοχή των Βαλκανίων, με τη μορφή υλοποίησης μεγάλου αριθμού αναπτυξιακών δραστηριοτήτων και ανθρωπιστικών παρεμβάσεων, πολλές μάλιστα από τις οποίες σε συνεργασία με Διεθνείς και Περιφερειακούς Οργανισμούς και Ελληνικές ΜΚΟ. Επίσης έχει παράσχει τις καλές της υπηρεσίες με τη μορφή διπλωματικών πρωτοβουλιών και ειρηνευτικών αποστολών μονάδων των Ελληνικών ενόπλων δυνάμεων, στο πλαίσιο αποφάσεων των Η.Ε.

Οι ΜΚΟ μπορούν να παίξουν καταλυτικό ρόλο ιδιαίτερα με την ενεργοποίηση προγραμμάτων που αφορούν στις νεότερες γενεές. Εκεί το εθνοτικό χάσμα είναι βαθύτερο.

Μεταξύ άλλων η συνεισφορά των πολιτών μπορεί να αποδειχθεί εργαλείο μεθόδευσης σε μακροπρόθεσμα κοινωνικού χαρακτήρα προγράμματα, όπως ο δύσβατος δρόμος της συμφιλίωσης. Η Ελλάς έχει αναλάβει συγκεκριμένες πρωτοβουλίες για τη συμφιλίωση, τη δημοκρατία και τα ανθρώπινα δικαιώματα κατά τη διάρκεια της Προεδρίας της Ε.Ε.

Πέραν των ανωτέρω επιτυχών δράσεων, η προσπάθεια θα συνεχισθεί εκ μέρους της Ελλάδος, μέσω μεσοπρόθεσμων αναπτυξιακών προγραμμάτων με τελικό σκοπό τη μείωση της φτώχειας και της ανισότητας. Όλες οι υπόψη δράσεις θα είναι σχεδιασμένες με τέτοιο τρόπο ώστε να ενισχύεται η αποτροπή συρράξεων και τρομοκρατικών ενεργειών, η ειρηνική επίλυση διαφορών και η παγίωση της ειρήνης. Επίσης, θα συνεχισθεί η υποστήριξη προσπαθειών των αποδεκτριών χωρών για την ανάπτυξη τοπικών δυνατοτήτων διαχείρισης συρράξεων, μέσω της ίδρυσης δημοκρατικών θεσμών

και μηχανισμών αποτροπής και επίλυσης διενέξεων. Συναφώς, η HELLENIC AID ενημερώνει τους εμπλεκόμενους Ελληνικούς Φορείς αποστέλλοντάς τους σχετικό ενημερωτικό υλικό και οδηγίες που εκδίδονται από την DAC/ΟΟΣΑ.

Εν μέσω αυτής της διεθνούς συγκυρίας, οι πολίτες του κόσμου χρειάζονται επίσης παγκόσμιες εκδηλώσεις που θα προωθούν την ενότητα και τις κοινές αξίες της ανθρωπότητας. Μια τέτοια εκδήλωση αποτέλεσαν οι 28οι Ολυμπιακοί Αγώνες “ΑΘΗΝΑ 2004” τους οποίους οργάνωσε με ιδιαίτερη επιτυχία η Ελλάδα το 2004.

Η Ελλάδα παρούσα στις διεθνείς εξελίξεις και με γνώμονα δράσεις εταιρικής κοινωνικής ευθύνης στοχεύει στην επίτευξη βιώσιμης μείωσης της φτώχειας και στην επίτευξη των MDGs στις αναπτυσσόμενες χώρες, μέσω υλοποίησης δράσεων σε συγκεκριμένους τομείς και μάλιστα αποκλειστικά με τη μορφή δωρεών (grants). Εντός του ως άνω πλαισίου πολιτικής, οι δραστηριότητες της Ελληνικής πολιτικής αναπτυξιακής συνεργασίας, ταξινομούνται, ανάλογα με το σκοπό που υπηρετούν, σε έξι κύριες κατηγορίες, την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη, τη μείωση της φτώχειας, την ενίσχυση της δημοκρατίας και του κράτους δικαίου, τον σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών, την ισότητα των φύλων και την προστασία του περιβάλλοντος και των φυσικών πόρων.

4.6.2 Μ.Κ.Ο. ως μέσα υλοποίησης προγραμμάτων αναπτυξιακής συνεργασίας¹⁰⁷

Η πολιτική διεθνούς αναπτυξιακής συνεργασίας αποτελεί τη βάση για την άσκηση διπλωματίας της κοινωνίας των πολιτών με τη μορφή ανθρωπιστικής, εκπαιδευτικής, πολιτιστικής και περιβαλλοντολογικής διπλωματίας. Συγχρόνως η αναπτυξιακή συνεργασία αναπτύσσει τις σχέσεις μεταξύ των πολιτών και των κοινωνιών.

Η παροχή αναπτυξιακής συνεργασίας συχνά βοηθά ουσιαστικότερα στην αντιμετώπιση προβλημάτων και στη διευθέτηση κρίσεων. Συχνά η Κοινωνία των Πολιτών αποδεικνύεται πιο ευέλικτη και πιο αποτελεσματική. Δημιουργεί σταθερότητα, διευκολύνει την εγκαθίδρυση της Δημοκρατίας, δρομολογεί τη βιώσιμη ανάπτυξη και συμβάλλει στην επίτευξη της ειρήνης και της συνεργασίας. Για τους λόγους αυτούς, η Ελληνική εξωτερική πολιτική και η HELLENIC AID τα τελευταία χρόνια αποδίδει μεγάλη σημασία στην πολιτική Διεθνούς Αναπτυξιακής Συνεργασίας και Βοήθειας

¹⁰⁷ Ετήσια έκθεση της ελληνικής διμερούς και πολυμερούς κρατικής αναπτυξιακής συνεργασίας και βοήθειας έτη 2004-2005, υποβάλλεται στη Διυπουργική Επιτροπή Οργάνωσης και Συντονισμού των Διεθνών Οικονομικών Σχέσεων (Ε.Ο.Σ.Δ.Ο.Σ) στην Επιτροπή Εξωτερικών και Αμύνης της ΒΟΥΛΗΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ και στην Επιτροπή Αναπτυξιακής Βοήθειας (Development Assistance Committee – DAC) του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (Ο.Ο.Σ.Α), Παρίσι, σελ.327-328

μέσω Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων (ΜΚΟ) βασιζόμενη στις αρχές της διαφάνειας και της αποτελεσματικότητας.

Τα τελευταία χρόνια είμαστε μάρτυρες μιας ουσιαστικής αλλαγής ως προς το ρόλο της Κοινωνίας των Πολιτών μέσα στο πλαίσιο της διεθνούς αναπτυξιακής συνεργασίας. Μεγάλος αριθμός ΜΚΟ χρηματοδοτούνται πλέον με συνεχώς αυξανόμενες πιστώσεις από κράτη και Διεθνείς Οργανισμούς, καθώς έχει γίνει κοινή συνείδηση ότι οι ΜΚΟ διαθέτουν σημαντικά συγκριτικά πλεονεκτήματα στη διαδικασία παροχής αναπτυξιακής συνεργασίας, που αποτελούν και τα κριτήρια επιλογής τους για υλοποίηση αναπτυξιακών προγραμμάτων.

Μερικά από τα πλεονεκτήματα των ΜΚΟ είναι, ότι α) έχουν μικρότερο λειτουργικό κόστος σε σχέση με άλλους Φορείς (Κράτη και Διεθνείς Οργανισμούς) καθώς σε μεγάλο βαθμό βασίζονται σε εθελοντές, β) είναι σε θέση να χρησιμοποιούν πόρους τόσο από το Δημόσιο όσο και από τον Ιδιωτικό Τομέα, με πολλαπλασιαστικό τρόπο, γ) κάνουν καλύτερη χρήση των πόρων για την καταπολέμηση της φτώχειας, καθώς γνωρίζουν καλύτερα από κάθε άλλο δωρητή τις πραγματικές ανάγκες των κοινοτήτων των αποδεκτριών βοήθειας χωρών, δ) είναι πιο ευέλικτες, προσαρμόζονται εύκολα και είναι σε θέση να αναλαμβάνουν κινδύνους, ιδιαίτερα σε περιοχές συγκρούσεων μπορούν να χορηγήσουν τη βοήθεια απευθείας στους έχοντες ανάγκη, χωρίς τη διαμεσολάβηση μεσαζόντων στις αποδέκτριες χώρες, ε) προσλαμβάνουν έμπειρο προσωπικό με σημαντική τεχνογνωσία χωρίς τους σχετικούς περιορισμούς που αντιμετωπίζουν τα Κράτη και οι Διεθνείς Οργανισμοί.

Στη Χώρα μας η Κοινωνία των Πολιτών δεν ήταν ανεπτυγμένη μέχρι πριν από λίγα χρόνια. Παρόλα αυτά παράγοντες όπως, η δίνη της παγκοσμιοποίησης, η κρίση στα Βαλκάνια, η οικονομική ανάπτυξη της Χώρας μας και ο εκσυγχρονισμός της κοινωνίας, ενίσχυσαν τον εθελοντισμό, με αποτέλεσμα οι ΜΚΟ να κερδίζουν σταθερά έδαφος.

Οι Ελληνικές ΜΚΟ, είτε δραστηριοποιούνται σε παροχή ανθρωπιστικής βοήθειας, είτε σε δραστηριότητες αναδιάρθρωσης και ανάπτυξης διακρίνονται σε δύο κατηγορίες, α) στις αμιγώς Ελληνικές, που είναι και οι περισσότερες και β) σε εκείνες που αποτελούν τα Ελληνικά Τμήματα ευρύτερων διεθνικών οργανώσεων (π.χ. Ερυθρός Σταυρός, Γιατροί χωρίς σύνορα).

Μεγάλος αριθμός Ελληνικών ΜΚΟ βρίσκονται ακόμη σε εμβρυακό στάδιο και στερούνται τεχνογνωσίας και εξειδικευμένου προσωπικού. Ωστόσο, σήμερα αρκετές Ελληνικές ΜΚΟ υλοποιούν μεγάλα προγράμματα διεθνούς αναπτυξιακής συνεργασίας και ανταγωνίζονται με επιτυχία ΜΚΟ από την Ευρώπη, για τη συγκέντρωση πόρων από Διεθνείς Οργανισμούς. Το προσωπικό αυτών των ΜΚΟ χαρακτηρίζεται από επιστημονική εξειδίκευση, γλωσσομάθεια, επαγγελματισμό και διεθνή εμπειρία.

Οι πόροι των Ελληνικών ΜΚΟ – όπως και των αντίστοιχων Ευρωπαϊκών - προέρχονται από Διεθνείς Οργανισμούς, το Κράτος, χορηγίες επιχειρήσεων και συνεισφορές ιδιωτών.

Υπολογίζεται ότι η εξάρτηση των ΜΚΟ από χρηματοδοτήσεις Διεθνών Οργανισμών και πόρους της διμερούς κρατικής αναπτυξιακής βοήθειας, ξεπερνά το 50% των συνολικών δαπανών τους. Ωστόσο η κατανομή αυτή (που δεν αποκλίνει από το διεθνή μέσο όρο) δεν αφορά στο σύνολο των Ελληνικών ΜΚΟ. Ορισμένες Οργανώσεις βασίζονται περισσότερο στις συνεισφορές ιδιωτών παρά στις κρατικές χρηματοδοτήσεις της ΥΔΑΣ (Υπηρεσία Διεθνούς Αναπτυξιακής Συνεργασίας ή αλλιώς HELLENIC AID). Τα τελευταία χρόνια η αναδιοργανωμένη HELLENIC AID επεδίωξε να δώσει δυναμικό παρόν εκεί όπου οι τοπικές κοινωνίες το είχαν ανάγκη, είτε με προγράμματα έκτακτης ανθρωπιστικής βοήθειας, είτε με αναπτυξιακά προγράμματα. Δραστηριοποιήθηκε σε αναπτυσσόμενες χώρες υλοποιώντας μαζί με εξειδικευμένες ΜΚΟ προγράμματα που αφορούσαν στο σύνολο σχεδόν των Στόχων της Χιλιετίας. Κτίστηκαν σχολεία, νοσοκομεία, εγκαταστάθηκαν δίκτυα υδρεύσεως και αρδεύσεως, κατασκευάστηκαν σύγχρονες υποδομές που συμβάλλουν στη βιώσιμη ανάπτυξη, μεταφέρθηκε τεχνογνωσία, εκπαιδεύθηκαν άνδρες, γυναίκες και παιδιά σε επαγγελματικές δεξιότητες, κλπ.

Η HELLENIC AID επεδίωξε επίσης να βρίσκεται από τις πρώτες ώρες επί του πεδίου σε περιοχές που επλήγησαν από φυσικές ή ανθρωπογενείς καταστροφές, ώστε να συμβάλλει στη διάσωση και στην περίθαλψη των εχόντων ανάγκη, ενώ δραστηριοποιήθηκε σε ορισμένες των περιπτώσεων και κατά τη φάση της ανασυγκρότησης.

Στην Υποσαχαρική Αφρική απεστάλη συστηματικά επισιτιστική βοήθεια, ενώ δημιουργήθηκαν έργα υποδομής στον τομέα της παιδείας και της υγείας. Η HELLENIC AID βρισκόταν επίσης επί τόπου στο Μπαγκλαντές μετά τις πλημμύρες, στο Ιράν και στο Πακιστάν αμέσως μετά τους σεισμούς, στη Λατινική Αμερική μετά το τυφώνα Ιβάν, στο Μπεσλάν μετά το τρομοκρατικό χτύπημα, στο Μαρόκο μετά τις φωτιές και στη Νοτιοανατολική Ασία μετά το Τσουνάμι. Στα Βαλκάνια, στο Ιράκ και το Αφγανιστάν η HELLENIC AID συνέβαλε στην ανασυγκρότηση, ενώ επίκειται και η ουσιαστική εμπλοκή της στην υλοποίηση του “Reconstruction Plan” της Σρι Λάνκα.

Επιδίωξη της HELLENIC AID είναι η ενίσχυση του ρόλου της Κοινωνίας των Πολιτών και η συστηματική συνεργασία με αυτή σε ένα περιβάλλον που δε θα επιτρέπει την ανάπτυξη φαινομένων προχειρότητας, κερδοσκοπίας και τυχοδιωκτισμού. Η εξυγίανση του θεσμικού πλαισίου και η δράση βάσει κανόνων διαφάνειας και αποτελεσματικότητας επιτρέπει την ανάπτυξη και τη ανάδειξη σύγχρονων ΜΚΟ που

δρουν συμπληρωματικά και ενισχυτικά με την Πολιτεία, παράγοντας εντυπωσιακά αποτελέσματα στο πεδίο της αναπτυξιακής διπλωματίας.

Οι ενέργειες των εταιρειών στο πλαίσιο της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης¹⁰⁸ χρειάζεται να είναι προγραμματισμένες και συστηματοποιημένες έχοντας μακροχρόνιους στόχους γιατί με αυτόν τον τρόπο διασφαλίζουν τη βιώσιμη ανάπτυξη τους στο επιχειρηματικό περιβάλλον και κατ' επέκτασιν στην κοινωνία όπου δραστηριοποιούνται. Ο ρόλος των ΜΚΟ, οι οποίοι διαθέτουν τη γνώση και την επίγνωση των αναγκών που υπάρχουν στην κοινωνία μας, είναι να αφυπνίζουν, να ενημερώνουν και να παροτρύνουν τις εταιρείες προτείνοντας τους ενέργειες που συμβάλλουν στη βελτίωση των συνθηκών ζωής των μελών της κοινωνίας μας και ιδιαίτερα αυτών που βρίσκονται σε ανάγκη. Αυτό όμως μπορεί να λειτουργήσει και αντίστροφα, δηλαδή οι εταιρείες να προτείνουν προγράμματα, να διαθέτουν την τεχνογνωσία τους και το δίκτυο για την υλοποίηση προγραμμάτων κοινωνικής ευθύνης. Οι ΜΚΟ και ο επιχειρηματικός κλάδος είναι συνοδοιπόροι στην προσπάθεια υλοποίησης προγραμμάτων Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης, αλλά και στη γενικότερη ανάπτυξη προσπαθειών με τελικό αποδέκτη το ευρύτερο κοινωνικό σύνολο.

Το έδαφος είναι εύφορο και η έννοια της Κοινωνικής Ευθύνης πιστεύεται ότι θα ενσωματωθεί στην καθημερινή λειτουργία των επιχειρήσεων ανεξαρτήτως μεγέθους με έναν τρόπο που θα αποτελεί συνειδητή επιλογή και όχι μέσο ενδυνάμωσης των πωλήσεων. Πιστεύω ότι το επόμενο βήμα και μια ουσιαστική πρόκληση θα είναι η σύμπραξη μεταξύ εταιρειών του ίδιου κλάδου για την ανάπτυξη συνεργασιών για την προώθηση προγραμμάτων συλλογικής προσφοράς. Χρειάζεται εκπαίδευση και μια συνεχής προσπάθεια για την αλλαγή νοοτροπίας προς μια πιο έντονη κοινωνική ευαισθητοποίηση η οποία είναι αναγκαίο να ενταχθεί στο πλαίσιο μιας εταιρικής συμμαχίας. Η κοινή αντιμετώπιση κοινωνικών προβλημάτων από την επιχειρηματική κοινότητα δημιουργεί τις προϋποθέσεις για μια βιώσιμη και μακροχρόνια ανάπτυξη της κοινωνίας μας βάζοντας ισχυρά θεμέλια για τις επόμενες γενιές.

¹⁰⁸ Παπαδάτος Ι.(2008), Επιστημονικό Μάρκετινγκ, Φεβρουάριος 2008, http://www.morax.gr/article_show.php?article_id=1734 (28/12/08)

4.6.3 Τρόποι, πολιτικές και κριτήρια για συγχρηματοδότηση προγραμμάτων ΜΚΟ¹⁰⁹

Αξίζει να αναφερθεί ότι η Ελλάδα μέσω της HELLENIC AID δίνει ολοένα και μεγαλύτερη έμφαση στην εμπλοκή της κοινωνίας των πολιτών σε θέματα αναπτυξιακής συνεργασίας. Οι προσπάθειες έχουν αποδώσει, με αποτέλεσμα να έχει δημιουργηθεί ένας σημαντικός αριθμός ικανών και σχετικά εμπείρων ΜΚΟ οι οποίοι δύνανται να χειριστούν διεθνή αναπτυξιακά θέματα. Παρόλα αυτά πολλές ΜΚΟ πρέπει να αναπτύξουν περαιτέρω τις δραστηριότητές τους και να αποκτήσουν μεγαλύτερη εμπειρία πεδίου στο εξωτερικό και ικανότητα διαχείρισης κρατικών πόρων.

Η πολιτική συγχρηματοδότησης των ΜΚΟ συνεχίζεται τα τελευταία έτη από την ΥΔΑΣ για την υλοποίηση προγραμμάτων εταιρικής κοινωνικής ευθύνης και έργων αναπτυξιακής συνεργασίας με στόχους να:

- ενισχύσει τόσο τις έμπειρες και εξειδικευμένες ΜΚΟ όσο και τις εν δυνάμει πολλά υποσχόμενες νεότερες ΜΚΟ
- συγχρηματοδοτήσει (καλύπτοντας μέρος της ίδιας συμμετοχής) προγράμματα που είτε είχαν ήδη εγκριθεί από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για συγχρηματοδότηση, είτε υπήρχαν σοβαρές ενδείξεις ότι πρόκειται να χρηματοδοτηθούν και
- ενισχύσει την οπτικοποίηση (visibility) της Ελληνικής αναπτυξιακής βοήθειας στις αποδέκτριες χώρες

Οι βασικοί τομείς προτεραιότητας των συγχρηματοδοτούμενων αναπτυξιακών προγραμμάτων της ΥΔΑΣ είναι η ενίσχυση προγραμμάτων:

- του κοινωνικού τομέα, της πρωτοβάθμιας υγείας, της βασικής εκπαίδευσης και της επαγγελματικής κατάρτισης κυρίως των νέων και των γυναικών
- προστασίας του περιβάλλοντος, γεωργικής ανάπτυξης, στέγασης και υλικοτεχνικής υποδομής
- σε τομείς που δημιουργούν εισοδήματα και μειώνουν τη φτώχεια
- μικρών υποδομών και τοπικών επιχειρηματικών πρωτοβουλιών για την καταπολέμηση της ανεργίας
- του τομέα ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ισότητας των φύλων, οικοδόμησης δημοκρατικών θεσμών, ενίσχυσης τοπικών κοινωνιών και συμμετοχικής και αποκεντρωμένης ανάπτυξης.

¹⁰⁹ Ετήσια έκθεση της ελληνικής διμερούς και πολυμερούς κρατικής αναπτυξιακής συνεργασίας και βοήθειας έτη 2004-2005, υποβάλλεται στη Διυπουργική Επιτροπή Οργάνωσης και Συντονισμού των Διεθνών Οικονομικών Σχέσεων (Ε.Ο.Σ.Δ.Ο.Σ) στην Επιτροπή Εξωτερικών και Αμύνης της ΒΟΥΛΗΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ και στην Επιτροπή Αναπτυξιακής Βοήθειας (Development Assistance Committee – DAC) του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (Ο.Ο.Σ.Α), Παρίσι, σελ.329-333

Στις τρέχουσες συμπληρωματικές επιδιώξεις της HELLENIC AID είναι και η ενίσχυση των προγραμμάτων των ΜΚΟ που αφορούν στην:

- Αναπτυξιακή εκπαίδευση

Ευαισθητοποίηση δηλαδή της κοινής γνώμης, γύρω από τα προβλήματα του αναπτυσσόμενου κόσμου, μέσω δράσεων εκπαιδευτικών προγραμμάτων, σεμιναρίων ενίσχυσης ικανοτήτων, κατάρτισης και εκπαίδευσης για ανάπτυξη επαγγελματικών δεξιοτήτων, εκδηλώσεις ευαισθητοποίησης (εκθέσεις, συναυλίες, ημερίδες, κ.λπ.), εκδόσεις εκπαιδευτικού υλικού κλπ.

- Προώθηση του εθελοντισμού

Ο εθελοντισμός είναι ένα πολύμορφο και δυναμικό σύστημα όπου η ατομική ολοκλήρωση συναντιέται με τη συλλογική ευημερία. Οι μορφές που παίρνει η εθελοντική προσφορά σήμερα διευρύνονται διαρκώς και εκτείνονται σε όλο το φάσμα της κοινωνικής ζωής. Η εθελοντική δράση αποτελεί η ίδια μια μαθησιακή εμπειρία, αναπτύσσοντας τις κοινωνικές, επικοινωνιακές και επαγγελματικές δεξιότητες του εθελοντή. Ο ίδιος ο εθελοντής δεν είναι μόνο πομπός αλλά και δέκτης των ωφελειών που απορρέουν από την εθελοντική του δράση. Πραγματοποιούνται πολλές εκδηλώσεις που αφορούν στον εθελοντισμό. Δημόσιοι Φορείς, όπως για παράδειγμα το ΥΠΥΓΚΑ και το ΥΠΕΣΔΑ, προχωρούν στο συντονισμό της δράσης τους με την κοινωνία των πολιτών, δημιουργώντας δίκτυα συνεργασίας με ΜΚΟ.

- Προβληματική των σχέσεων Βορρά – Νότου, τα οποία υλοποιούνται τόσο στην Ελλάδα, όσο και στις αναπτυσσόμενες χώρες.

Άλλες επιδιώξεις της ΥΔΑΣ σχετικά με τη δραστηριοποίηση των ελληνικών Μη Κυβερνητικών οργανώσεων είναι, α) η ενίσχυση του αισθήματος ευθύνης των ΜΚΟ αφενός έναντι της ΥΔΑΣ και των αποδεκτριών βοήθειας χωρών και αφετέρου έναντι των άλλων ΜΚΟ, β) η ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ Ελληνικών ΜΚΟ, και τέλος γ) η διεύρυνση της πληροφόρησης της κοινής γνώμης περί αναπτυξιακών θεμάτων, πολιτικών των Ελληνικών αναπτυξιακών προγραμμάτων και περί των δραστηριοτήτων των ΜΚΟ.

4.6.4 Η έννοια της Κοινωνίας των Πολιτών και η σχέση της με τις ΜΚΟ (Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις)

Σύμφωνα με την Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα *"Ο ρόλος και η συμβολή της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών στην ευρωπαϊκή*

*οικοδόμηση*¹¹⁰, η οργανωμένη κοινωνία των πολιτών μπορεί να ορισθεί, κατά τρόπο αφηρημένο, ως το σύνολο των οργανωτικών δομών, των οποίων τα μέλη εξυπηρετούν μέσω ενός δημοκρατικού διαλόγου και μιας διεργασίας κατανόησης, το γενικό συμφέρον και χρησιμεύουν ως μεσολαβητές μεταξύ των δημόσιων αρχών και των πολιτών.

Ο θετικός τους ρόλος εξαρτάται αποφασιστικά από το βαθμό στον οποίο οι παράγοντες της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών είναι πρόθυμοι να συμβάλουν στην επίτευξη συναίνεσης στα πλαίσια μιας δημόσιας και δημοκρατικής συζήτησης και να δεχθούν τα αποτελέσματα που επιτεύχθηκαν μέσω δημοκρατικών διαδικασιών έκφρασης της Πολιτικής βούλησης. Η οργανωμένη κοινωνία των πολιτών θα μπορούσε όμως να περιγραφεί και με δυναμικό τρόπο, ως χώρος συλλογικής μάθησης. Στις πολύπλοκες κοινωνίες, που διοικούνται συγκεντρωτικά, τα προβλήματα μπορούν να λυθούν μόνο με την ενεργό συμμετοχή των πολιτών. Η ύπαρξη διάφορων κοινωνικών πειραματισμών και πολλαπλών χώρων συζητήσεων είναι προϋπόθεση μιας "έξυπνης" δημοκρατίας, ικανής να παράγει συνεχή κοινωνική μάθηση. Συνεπώς, η κοινωνία των πολιτών αποτελεί "σχολή δημοκρατίας". Η *οργανωμένη κοινωνία των πολιτών* περιλαμβάνει συγκεκριμένα, α) τους λεγόμενους "παράγοντες της αγοράς εργασίας", δηλαδή τους κοινωνικούς εταίρους, β) τις αντιπροσωπευτικές οργανώσεις των κοινωνικο-οικονομικών κύκλων που δεν είναι κοινωνικοί εταίροι με τη στενή έννοια του όρου, γ) τις μη κυβερνητικές οργανώσεις, οι οποίες ενώνουν τους πολίτες για έναν κοινό στόχο όπως π.χ. οι οργανισμοί προστασίας του περιβάλλοντος και ανθρωπίνων δικαιωμάτων, οι ενώσεις καταναλωτών, οι φιλανθρωπικές οργανώσεις, οι οργανώσεις εκπαίδευσης και κατάρτισης κ.λπ. Στην κοινωνία των πολιτών συγκαταλέγονται επίσης εθνικές πλατφόρμες Μ.Κ.Ο., όπως η *Ελληνική Επιτροπή ΜΚΟ για την Ανάπτυξη και η Ομοσπονδία Εθελοντικών Μ.Κ.Ο. Ελλάδας*, οι οποίες εκπροσωπούν τα μέλη τους σε συλλογικούς φορείς Μ.Κ.Ο. σε ευρωπαϊκό επίπεδο, όπως η *CONCORD*, δ) τις οργανώσεις της βάσης (δηλαδή τις οργανώσεις των οποίων τα μέλη προέρχονται από το κέντρο και από τη βάση της κοινωνίας και των οποίων οι στόχοι εξαρτώνται από αυτά τα μέλη), π.χ. τα κινήματα νέων, τις ενώσεις υπέρ της οικογένειας και όλες τις

¹¹⁰ <http://www.hellenicaid.gr/frontoffice/portal.asp?cpage=node&cnode=73>, (13/06/09)

<http://www.mfa.gr>(20/08/09)

οργανώσεις συμμετοχής των πολιτών στον τοπικό και δημοτικό βίο, ε) τις θρησκευτικές κοινότητες.

4.7 Διεθνές πλαίσιο¹¹¹ για την εταιρική κοινωνική ευθύνη (Ε.Κ.Ε.)

Στη σημερινή διεθνή πραγματικότητα οι ανεπτυγμένες χώρες αποτελούν μια πολύ μικρή μειοψηφία. Ο αναπτυσσόμενος κόσμος, που αποτελεί και την πλειοψηφία του πλανήτη από πλευράς πληθυσμού, εξακολουθεί ακόμη και σήμερα να ζει σε συνθήκες ένδειας. Παρά τη βελτίωση ορισμένων γενικών συνθηκών, την αύξηση του παγκόσμιου πλούτου και τον πολλαπλασιασμό των τεχνολογικών δυνατοτήτων ο κόσμος αυτός, παραμένει εξαιρετικά ευάλωτος στις ασθένειες, τα οικονομικά πλήγματα και τις φυσικές καταστροφές, δεν συμμετέχει ουσιαστικά και δεν επωφελείται από τις διεθνείς διαδικασίες οικονομικής ενσωμάτωσης, και βρίσκεται συχνά εκτεθειμένος σε αυταρχικούς θεσμούς του κράτους και της κοινωνίας. Χιλιάδες παιδιά πεθαίνουν κάθε μέρα από ασθένειες που μπορούν να αντιμετωπισθούν.

Η πραγματικότητα αυτή αποτελεί μέγιστο ηθικό, πολιτικό και κοινωνικό ζήτημα της εποχής μας. Το φαινόμενο της φτώχειας αποτελεί το βασικό γενεσιουργό και πολλαπλασιαστικό αίτιο σοβαρών κινδύνων, όπως οι ένοπλες συρράξεις, το διεθνές εμπόριο ανθρώπων, ναρκωτικών και όπλων, καθιστώντας επισφαλή την ανάπτυξη και την ευημερία. Η καταπολέμηση της φτώχειας, των ασθενειών, του αναλφαβητισμού και της πείνας αναδεικνύεται σε μείζονα προτεραιότητα για τη Διεθνή Κοινότητα, ενώ θα πρέπει να επιτευχθεί σ' ένα κόσμο που ο πληθυσμός θα αυξηθεί κατά 2 δισεκατομμύρια περίπου μέσα σε 25 χρόνια, με το 97% της αύξησης αυτής να έχει λάβει χώρα στις αναπτυσσόμενες χώρες. Σε διεθνές επίπεδο, το πλαίσιο διεθνούς αναπτυξιακής συνεργασίας και βοήθειας δομείται γύρω από τους ακόλουθους άξονες:

4.6.1 *Η Διακήρυξη της Χιλιετίας και οι Αναπτυξιακοί Στόχοι της Χιλιετίας.*

4.6.2 *Η Διακήρυξη του Παρισιού για την Αποτελεσματικότητα της Βοήθειας.*

4.6.3 *Επιτροπή Αναπτυξιακής Βοήθειας (DAC).*

4.6.4 *Το Γραφείο των Ηνωμένων Εθνών για τον Συντονισμό των Ανθρωπιστικών Υποθέσεων (OCHA).*

4.6.5 *Πρόγραμμα Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών.*

Σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης, η αναπτυξιακή πολιτική αποτελεί κύριο τομέα προτεραιότητας, όλων σχεδόν των οργάνων αυτής. Ειδικότερα:

¹¹¹ <http://www.hellenicaid.gr/frontoffice/portal.asp?cpage=NODE&cnode=3> (15/12/08)

Στο πλαίσιο της *Ευρωπαϊκής Επιτροπής*, η αναπτυξιακή και ανθρωπιστική βοήθεια αποτελεί την κύρια αρμοδιότητα της *Europe Aid, της Γενικής Διεύθυνσης Ανάπτυξης και της Υπηρεσίας Ανθρωπιστικής Βοήθειας (European Commission Humanitarian Office-ECHO)*. Στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, η διεθνής αναπτυξιακή συνεργασία αποτελεί βασική αρμοδιότητα της *Επιτροπής Ανάπτυξης*.

4.7.1 Η Διακήρυξη της Χιλιετίας και οι Αναπτυξιακοί Στόχοι της Χιλιετίας ¹¹². Συμβολή στην παγκόσμια κοινωνική συνοχή κα ευθύνη

Το Σεπτέμβριο 2000, στην *Διάσκεψη Κορυφής της Χιλιετίας*, στο πλαίσιο του ΟΗΕ, οι αρχηγοί των κρατών μελών συμφώνησαν να θέσουν συγκεκριμένους στόχους για την καταπολέμηση της φτώχειας, της πείνας, των ασθενειών, του αναλφαριθμισμού, της υποβάθμισης του περιβάλλοντος και των διακρίσεων εις βάρος των γυναικών. Οι σκοποί αυτοί, που ετέθησαν ως προτεραιότητα στην παγκόσμια ατζέντα, ονομάστηκαν *Αναπτυξιακοί Στόχοι της Χιλιετίας*. Ως χρονικό πλαίσιο επίτευξης τους ορίστηκε το 2015.

Οι οκτώ Αναπτυξιακοί Στόχοι της Χιλιετίας καθώς και οι δεκαοκτώ επιμέρους επιδιώξεις, οι οποίες είναι εξ ίσου σημαντικές, συμπεριελήφθησαν στους γενικότερους κανόνες της *Διακήρυξης της Χιλιετίας*, στην οποία κατέληξε η *Διάσκεψη Κορυφής*. Η Διακήρυξη της Χιλιετίας κατοχυρώνει ευρύ φάσμα δεσμεύσεων στον τομέα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, της χρηστής διακυβέρνησης και δημοκρατίας και υιοθετήθηκε από όλα τα μέλη της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ. Στη Διακήρυξη, αποτυπώνονται οι απαντήσεις στις προκλήσεις, που αντιμετωπίζει η ανθρωπότητα στο κατώφλι της χιλιετίας, και καθιερώνονται συγκεκριμένα μέτρα αξιολόγησης δράσεων μέσω ενός πλέγματος αλληλοσχετιζόμενων δεσμεύσεων, στόχων και επιδιώξεων σχετικά με την ανάπτυξη, τη διακυβέρνηση, την ειρήνη, την ασφάλεια και τα ανθρώπινα δικαιώματα.

Επιπλέον, η Διακήρυξη της Χιλιετίας αποσαφηνίζει τον ρόλο και την ευθύνη των μερών, συλλογικά και ατομικά:

Των κυβερνήσεων να επιτύχουν ή να διευκολύνουν την επίτευξη των στόχων και επιδιώξεων του δικτύου των διεθνών οργανισμών να διαθέσουν τους πόρους τους και να εξειδικευτούν με τον πιο αποτελεσματικό δυνατό τρόπο, προκειμένου να υποστηρίξουν και να διατηρήσουν τις προσπάθειες των εταίρων τους σε παγκόσμιο και διεθνές

¹¹² [www.hellenicaid.gr\(15.12/08\)](http://www.hellenicaid.gr(15.12/08))

επίπεδο, των πολιτών, των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών και του ιδιωτικού τομέα να δραστηριοποιηθούν στο μέγιστο βαθμό σε αυτήν την προσπάθεια.

4.7.2 Η στρατηγική του Ο.Η.Ε. για την επίτευξη των Στόχων της Χιλιετίας και της παγκόσμιας κοινωνικής συνοχής¹¹³

Η στρατηγική του Ο.Η.Ε. για την επίτευξη των Στόχων της Χιλιετίας περιστρέφεται γύρω από δύο άξονες, περιλαμβάνοντας δράσεις τόσο σε παγκόσμιο όσο και σε εθνικό επίπεδο, τα οποία είναι αλληλένδετα μεταξύ τους, προκειμένου να επιτευχθεί η μέγιστη συνοχή και αποτελεσματικότητα. Ο σχεδιασμός και η εφαρμογή κάθε δράσης έχει ως γνώμονα τις συγκεκριμένες ανάγκες, ευκαιρίες και περιορισμούς, που ανακύπτουν σε κάθε ένα από τα εν λόγω επίπεδα και έχει, ως απώτερο σκοπό, την ενσωμάτωση των Στόχων της Χιλιετίας στις προτεραιότητες και δραστηριότητες των εμπλεκόμενων φορέων, που δρουν σε παγκόσμιο, περιφερειακό ή εθνικό επίπεδο. Τα κύρια στοιχεία της εν λόγω στρατηγικής περιλαμβάνουν έλεγχο, ανάλυση, εκστρατεία προβολής/κινητοποίηση και επιχειρησιακές δράσεις. Τα ως άνω στοιχεία αποτελούν συστατικά αλληλένδετα και συμπληρωματικά μιας συμπαγούς στρατηγικής, που αποβλέπει στην εξασφάλιση της μέγιστης αποτελεσματικότητας του συνολικού αποτελέσματος.

Συγκεκριμένα, η στρατηγική του Ο.Η.Ε. για την επίτευξη των Στόχων της Χιλιετίας και της παγκόσμιας κοινωνικής και οικονομικής συνοχής, περιλαμβάνει:

α) Τις *Ετήσιες Εκθέσεις Προόδου του Γενικού Γραμματέα του Ο.Η.Ε. αναφορικά με την εφαρμογή της Διακήρυξης της Χιλιετίας*, δυνάμει εντολής της Γενικής Συνέλευσης. Κάθε Ετήσια Έκθεση εστιάζει σε συγκεκριμένα θέματα (ένοπλες συρράξεις, θεραπεία και πρόληψη των ασθενειών το 2002, χρηματοδότηση για την ανάπτυξη το 2003, καταστολή της διακρατικής εγκληματικότητας το 2004 κλπ). Κάθε πέντε χρόνια, ο Γενικός Γραμματέας υποβάλλει επίσης σχετική αναλυτική Έκθεση Προόδου.

β) Το Πρόγραμμα της Χιλιετίας, το οποίο ξεκίνησε το 2002, με πρωτοβουλία του Γενικού Γραμματέα του Ο.Η.Ε., ως ένα σχέδιο συγκεκριμένων δράσεων επίτευξης των Στόχων της Χιλιετίας και καταπολέμησης της φτώχειας, της πείνας και των ασθενειών, που επηρεάζουν δισεκατομμύρια ανθρώπους.

γ) Την *Εκστρατεία Προβολής των Στόχων της Χιλιετίας*, η οποία, μέσω της πληροφόρησης, αφύπνισης και κινητοποίησης της κοινής γνώμης, αποβλέπει στην

¹¹³ <http://www.hellenicaid.gr/frontoffice/portal.asp?cpage=NODE&cnode=3> (15/12/08)

ενεργό συμμετοχή και δραστηριοποίηση των πολιτών στην υλοποίηση των Στόχων της Χιλιετίας, και πιο συγκεκριμένα στην εξάλειψη της φτώχειας μέχρι το 2015. Η Εκστρατεία, η οποία ξεκίνησε το 2002, περιλαμβάνει δράσεις, τόσο σε παγκόσμιο όσο και σε εθνικό επίπεδο.

δ) *Επιχειρησιακές δράσεις* σε παγκόσμιο επίπεδο, οι οποίες, μεταξύ άλλων, περιλαμβάνουν ένα συνεχή διάλογο με την Παγκόσμια Τράπεζα, το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, περιφερειακές αναπτυξιακές τράπεζες, την *Ευρωπαϊκή Επιτροπή* και την *Επιτροπή Αναπτυξιακής Βοήθειας* πάνω σε κρίσιμα ζητήματα όπως η ενσωμάτωση των Στόχων της Χιλιετίας στις Εκθέσεις Στρατηγικής Μείωσης της Φτώχειας (PRSPs), η πυροδότηση μιας διαδικασίας προβληματισμού και στρατηγικού σχεδιασμού από κάθε αρμόδιο φορέα και την *Ομάδα Ανάπτυξης του ΟΗΕ (U.N. Development Group)* αναφορικά με τους τρόπους προβολής των Στόχων της Χιλιετίας σε προτεραιότητες, πολιτικές, προγράμματα ή επιμέρους δράσεις καθώς και η ταχεία ολοκλήρωση και διάδοση των αναθεωρημένων και ενοποιημένων Κατευθυντήριων Γραμμών προς τις Εθνικές Ομάδες στα Ηνωμένα Έθνη (U.N. Country Teams) για την προετοιμασία Κοινής Αξιολόγησης της Χώρας (Common Country Assessment) και του Πλαισίου Αναπτυξιακής Βοήθειας των Ηνωμένων Εθνών (UN Development Assistance Framework).

ε) *Εσωτερική κινητοποίηση*, δηλαδή δηλώσεις από υψηλά ιστάμενους προς όλους τους φορείς σχετικά με την σημασία των Στόχων της Χιλιετίας για το έργο του συστήματος του Ο.Η.Ε., ευαισθητοποίηση, εκπαίδευση. Σε εθνικό επίπεδο, ο Ο.Η.Ε. επικεντρώνει τις δραστηριότητές του κυρίως σε αναπτυσσόμενες χώρες, υποστηρίζοντας τις τοπικές εκστρατείες προώθησης των Στόχων της Χιλιετίας, που διοργανώνονται από ανεπτυγμένα κράτη. Ο έλεγχος σε εθνικό επίπεδο Μελέτες ανά χώρα σχετικά με Στρατηγικές, Επενδύσεις και Χρηματοδοτήσεις, οι οποίες σχεδιάζονται και εφαρμόζονται από τις Εθνικές Ομάδες στα Ηνωμένα Έθνη, υπό την εποπτεία του Προγράμματος Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών (UNDP) και σε στενή συνεργασία με κυβερνήσεις, οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, την Παγκόσμια Τράπεζα, το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο και δωρήτριες χώρες.

ζ) Εθνικές Εκστρατείες Προβολής των Στόχων της Χιλιετίας, η δομή των οποίων καθορίζεται από τους τοπικούς φορείς ανάλογα με τις συνθήκες και ανάγκες τις εκάστοτε χώρας.

ε) Επιχειρησιακές δράσεις σε εθνικό επίπεδο (έλεγχος και αξιολόγηση, σχεδιασμός εθνικών στρατηγικών σε συνεργασία με το Πλαίσιο Αναπτυξιακής Βοήθειας των

Ηνωμένων Εθνών (UNDAF), σχεδιασμός και εφαρμογή προγραμμάτων βάσει των συλλογικών αποτελεσμάτων του UNDAF.

4.7.3 Επιτροπή Αναπτυξιακής Βοήθειας (DAC)¹¹⁴- Η Συμβολή της στην παγκόσμια Οικονομική και Κοινωνική Συνοχή

Η *Επιτροπή Αναπτυξιακής Βοήθειας (DAC)* είναι όργανο του *Οργανισμού για την Οικονομική Συνεργασία και την Ανάπτυξη (ΟΟΣΑ)* αρμόδιο για ζητήματα σχετικά με την συνεργασία με αναπτυσσόμενες χώρες. Μέλη της DAC είναι οι ακόλουθες δωρητρίες χώρες: Αυστραλία, Αυστρία, Βέλγιο, Γαλλία, Γερμανία, Δανία, Ελβετία, Ελλάδα, Ηνωμένες Πολιτείες, Ηνωμένο Βασίλειο, Ιαπωνία, Ιρλανδία, Ισπανία, Ιταλία, Καναδάς, Λουξεμβούργο, Νέα Ζηλανδία, Νορβηγία, Ολλανδία, Πορτογαλία, Σουηδία, Φινλανδία. Επίσης, μέλος της DAC είναι η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. Η δραστηριότητα, που αναπτύσσουν τα μέλη της DAC στρέφεται γύρω από τους εξής άξονες: α) Την αντιμετώπιση της φτώχειας στις αναπτυσσόμενες χώρες και την ενεργό συμμετοχή των πολιτών στις τοπικές κοινωνίες, β) τη δυνατότητα συμμετοχής των αναπτυσσόμενων χωρών στην διεθνή οικονομία μέσω της διεθνούς αναπτυξιακή συνεργασία.

Τα κράτη μέλη της DAC μοιράζονται κοινούς στόχους αναφορικά με την διαχείριση και εκτέλεση των προγραμμάτων βοήθειας, που υλοποιούν στις δωρολήπτριες χώρες. Προς επίτευξη του σκοπού αυτού, η DAC έχει προβεί στην έκδοση κατευθυντήριων γραμμών (*guidelines*), που απευθύνονται σε όσους ασχολούνται με την αναπτυξιακή συνεργασία τόσο στην θεωρία όσο και επί του πεδίου. Περαιτέρω, στα πλαίσια της DAC, λαμβάνει χώρα, μια φορά το χρόνο, μια Συνάντηση Κορυφής, στην οποία συμμετέχουν αρμόδιοι Υπουργοί και επικεφαλής εθνικών υπηρεσιών για την αναπτυξιακή συνεργασία. Στο έργο της, η DAC επικουρείται από την *Διεύθυνση Αναπτυξιακής Συνεργασίας του ΟΟΣΑ*.

4.7.4 Γραφείο των Ηνωμένων Εθνών για το Συντονισμό των Ανθρωπιστικών Υποθέσεων και τη χρηματοδότηση δράσεων εταιρικής κοινωνικής ευθύνη

Βάσει του Ψηφίσματος 46/182 της *Γενικής Συνέλευσης των Ηνωμένων Εθνών (G.A. Resolution 46/182)*, τον Δεκέμβριο του 1991, σχετικά με τον σχεδιασμό μιας

¹¹⁴<http://www.hellenicaid.gr/frontoffice/portal.asp?cpage=NODE&cnode=3> (15/12/08)

αποτελεσματικής στρατηγικής του Ο.Η.Ε. για την αντιμετώπιση εκτάκτων αναγκών, όπως οι φυσικές καταστροφές και οι ένοπλες συρράξεις, ιδρύθηκε το Τμήμα Ανθρωπιστικών Υποθέσεων (Department of Humanitarian Affairs-DHA)¹¹⁵. Περαιτέρω, θεσμοθετήθηκε η θέση του Συντονιστή Βοήθειας σε Έκτακτες Ανάγκες (Emergency Relief Coordinator-ERC), ο οποίος ορίστηκε ως Αναπληρωτής Γενικός Γραμματέας, αρμόδιος για ανθρωπιστικά θέματα. Το 1998, το Τμήμα Ανθρωπιστικών Υποθέσεων αναδιοργανώθηκε και μετονομάστηκε σε *Γραφείο των Ηνωμένων Εθνών για τον Συντονισμό των Ανθρωπιστικών Υποθέσεων*. Το Γραφείο των Ηνωμένων Εθνών για τον Συντονισμό των Ανθρωπιστικών Υποθέσεων είναι αρμόδιο για τον σχεδιασμό και την ανάληψη των αναγκαίων δράσεων για την αντιμετώπιση των κάτωθι σοβαρών κινδύνων, που απειλούν την ανθρώπινη ασφάλεια, όπως είναι, α) η παροχή της αναγκαίας περίθαλψης σε πληθυσμούς, που έχουν πληγεί από φυσικές καταστροφές, β) η προστασία των αμάχων κατά τη διάρκεια ένοπλων συρράξεων, γ) η προστασία σε εσωτερικά εκτοπισμένους πληθυσμούς και πρόσφυγες, δ) η προστασία των μελών των ευαίσθητων κοινωνικών ομάδων από κάθε είδους εκμετάλλευση ή κακοποίηση της γενετήσιας ελευθερίας τους, και τέλος ε) ο εξανθρωπισμός των ποινικών κυρώσεων. Το Γραφείο των Ηνωμένων Εθνών για τον Συντονισμό των Ανθρωπιστικών Υποθέσεων υποβάλλει ετήσιες εκθέσεις στην Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών και στο *Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο*, ενώ παρέχει ουσιαστική συνδρομή στα κράτη μέλη του Ο.Η.Ε. σε ανθρωπιστικά θέματα.

4.7.5 Πρόγραμμα Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών¹¹⁶

Το *Πρόγραμμα Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών* αποτελεί ένα παγκόσμιο αναπτυξιακό δίκτυο του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών, έναν Οργανισμό, ο οποίος στοχεύει στην ανάπτυξη, μέσω της σύνδεσης των χωρών με τη γνώση, την εμπειρία, και τις κατάλληλες πηγές που θα βοηθήσουν τους ανθρώπους των χωρών αυτών να εξασφαλίσουν μια καλύτερη ζωή.

Το δίκτυο του Προγράμματος Ανάπτυξης συνδέει και συντονίζει τις διεθνείς και τοπικές προσπάθειες για την επίτευξη των *Στόχων της Χιλιετίας*, συμπεριλαμβανομένου του

¹¹⁵ <http://www.hellenicaid.gr/frontoffice/portal.asp?cpage=resource&cresrc=42&cnode=4> (15/12/08)

¹¹⁶ <http://www.hellenicaid.gr/frontoffice/portal.asp?cpage=NODE&cnode=3> (15/12/08)

πρωταρχικού σκοπού της μείωσης της φτώχειας κατά το ήμισυ έως το 2015. Το κύριο αντικείμενο του δικτύου είναι να βοηθήσει τις χώρες να οικοδομήσουν και να μοιραστούν λύσεις στις ακόλουθες προκλήσεις όπως είναι, η Δημοκρατική διακυβέρνηση, η Μείωση της φτώχειας, η Πρόληψη κρίσεων και αποκατάσταση, η Ενέργεια και περιβάλλον, και η Καταπολέμηση του AIDS, η Προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και τέλος η Ενίσχυση της θέσης των γυναικών.

Το Πρόγραμμα Ανάπτυξης έχει παρουσία σε 166 χώρες του κόσμου. Οι μόνιμοι αντιπρόσωποι του σε κάθε χώρα, υπηρετούν επίσης και ως μόνιμοι συντονιστές των αναπτυξιακών δραστηριοτήτων των Ηνωμένων Εθνών ως σύνολο. Μέσω αυτού του συντονισμού το Πρόγραμμα επιδιώκει την αποτελεσματικότερη δυνατή αξιοποίηση της βοήθειας, που παρέχεται από τον ΟΗΕ αλλά και άλλες διεθνείς πηγές.

Με την δημιουργία ειδικών πρωτοβουλιών και την εκπόνηση περιφερειακών ή τοπικών εκθέσεων, το Πρόγραμμα Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών συνεργάζεται με τις αναπτυσσόμενες χώρες για τον εντοπισμό λύσεων σε παγκόσμιες ή τοπικές αναπτυξιακές προκλήσεις και προωθεί την ενδυνάμωση των τοπικών υποδομών.

Οι *Ετήσιες Εκθέσεις για την Ανθρώπινη Ανάπτυξη* του Προγράμματος ενσωματώνουν πορίσματα των αντίστοιχων περιφερειακών ή τοπικών εκθέσεων και επικεντρώνουν σε καίρια παγκόσμια αναπτυξιακά ζητήματα, παρέχοντας νέα ερευνητικά εργαλεία και καινοτομικές αναλύσεις.

4.8 Η Υπηρεσία Ανθρωπιστικής Βοήθειας (European Commission Humanitarian Office-ECHO)

Η Υπηρεσία Ανθρωπιστικής Βοήθειας (ECHO) της Ευρωπαϊκής Επιτροπής είναι αρμόδια για τη διαχείριση των ενωσιακών προγραμμάτων ανθρωπιστικής βοήθειας. Από τη σύσταση της ECHO, το 1992, οι συνεχώς αυξανόμενες δραστηριότητές της οφείλονται στην ολοένα και συχνότερη εμφάνιση σοβαρών κρίσεων σε ολόκληρο τον κόσμο και αντικατοπτρίζουν την προθυμία της ΕΕ να πρωτοστατεί στην παροχή βασικού εξοπλισμού και εξειδικευμένης βοήθειας στα θύματα. Τα τελευταία χρόνια, ο μέσος ετήσιος προϋπολογισμός της ECHO υπερβαίνει τα 700 εκατομμύρια ευρώ. Η ECHO θεωρεί ως πρωταρχικό της καθήκον να συμπαρίσταται στα θύματα των καταστροφών: να συμβάλλει στη διάσωση και στη διαφύλαξη της ζωής, στη μείωση της δυστυχίας και στην προστασία της ακεραιότητας και της αξιοπρέπειας των πληγέντων ατόμων.

Οι προμήθειες έκτακτης ανάγκης μπορεί να περιλαμβάνουν σκηνές, κουβέρτες και άλλα

βασικά αγαθά, όπως τρόφιμα, φάρμακα, ιατρικό εξοπλισμό, συστήματα καθαρισμού των υδάτων και καύσιμα. Η ECHO χρηματοδοτεί επίσης ιατρικές ομάδες, εμπειρογνώμονες για την εκκαθάριση ναρκοπεδίων, έργα στον τομέα των μεταφορών και υλικοτεχνική υποστήριξη.

Από το 1992, έχει αναλάβει δράση σε περισσότερες από 85 χώρες σε ολόκληρο τον κόσμο. Η ECHO αναλαμβάνει δραστηριότητες ανθρωπιστικής βοήθειας σε όλα τα σημεία του κόσμου όπου σημειώνονται ταραχές, συμπεριλαμβανομένου του Ιράκ, του Αφγανιστάν, των Παλαιστινιακών Εδαφών, των Βαλκανίων και διαφόρων περιοχών της Αφρικής. Επίσης προωθεί προγράμματα ετοιμότητας σε περίπτωση καταστροφής σε χώρες υψηλού κινδύνου και σε σεισμογενείς περιοχές, καθώς και σε περιοχές ευπρόσβλητες από τυφώνες, πλημμύρες ή ξηρασίες, όπως αυτές της Ασίας, που επλήγησαν από το τσουνάμι τον Δεκέμβριο του 2004, ή τις αμερικανικές ακτές του Κόλπου του Μεξικού, για την αντιμετώπιση των καταστροφών που προκάλεσε ο τυφώνας Κατρίνα, τον Αύγουστο του 2005.

4.9 Κύριοι φορείς διεθνούς ανθρωπιστικής και αναπτυξιακής συνεργασίας - Ρόλος των ΜΚΟ

Οι κύριοι φορείς της διεθνούς ανθρωπιστικής και αναπτυξιακής συνεργασίας¹¹⁷ και βοήθειας είναι οι εξής:

Διεθνείς φορείς: σε αυτούς υπάγονται όλοι οι διεθνείς οργανισμοί, παγκοσμίου (π.χ. Παγκόσμια Τράπεζα) ή περιφερειακού (π.χ. Ευρωπαϊκή Ένωση) χαρακτήρα.

Εθνικοί φορείς: σε αυτούς συγκαταλέγεται η κεντρική διοίκηση ενός κράτους, η τοπική αυτοδιοίκηση, νομικά πρόσωπα του ευρύτερου δημοσίου τομέα, καθώς και φορείς της ιδιωτικής πρωτοβουλίας.

Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις (ΜΚΟ) καθώς και άλλοι φορείς της κοινωνίας των πολιτών. Στις ΜΚΟ υπάγονται οι πάσης φύσεως ιδιωτικοί μη κερδοσκοπικοί φορείς που έχουν ως αντικείμενο κυρίως την παροχή αναπτυξιακής εν γένει βοήθειας. Οι ΜΚΟ μπορεί να είναι εθνικές ή διεθνείς.

Οι πόροι της αναπτυξιακής συνεργασίας και βοήθειας παρέχονται με τρεις εναλλακτικούς ή/και συμπληρωματικούς τρόπους όπως, α) *Πολυμερώς*, από τη δωρήτρια χώρα σε ένα Διεθνή φορέα ο οποίος και διοχετεύει τους πόρους στις αποδέκτριες χώρες σύμφωνα με το δικό του πρόγραμμα αναπτυξιακής συνεργασίας, β) *Διμερώς*, απ' ευθείας

¹¹⁷ Υπουργείο Εξωτερικών(2001), Διεύθυνση ΥΔΑΣ(Υπηρεσία Διεθνούς Αναπτυξιακής Συνεργασίας), Ειδικός Οδηγός μη Κυβερνητικών Οργανώσεων (ΜΚΟ) και άλλων φορέων της Κοινωνίας των Πολιτών, Αθήνα, σελ.7

από τη δωρήτρια χώρα στην αποδέκτρια της βοήθειας χώρα, ως διμερής κρατική αναπτυξιακή βοήθεια, γ) *Μέσω Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων* καθώς και άλλων φορέων της κοινωνίας των πολιτών.

4.10 Συμπέρασμα

Αξίζει να σημειωθεί ότι οι πρωτοβουλίες της κοινωνικής οικονομίας μπορεί να μοιάζουν με κοινωφελείς οργανώσεις αλλά η διαφορά τους είναι ότι δεν στηρίζονται μόνο στις παραδοσιακές μεθόδους άντλησης πόρων από δωρεές, επιδοτήσεις κλπ. παρόλο που και αυτές οι πηγές είναι παρούσες στο χρηματοδοτικό μείγμα. Το κοινό γνώρισμά τους είναι ότι επιζητούν το κέρδος με σκοπό να προσφέρουν υπηρεσίες σε αντίθεση με τις παραδοσιακές επιχειρήσεις που προσφέρουν υπηρεσίες με σκοπό να βγάλουν κέρδος. Συχνά οι οργανώσεις της Κοινωνικής Οικονομίας παίρνουν την μορφή συνεργασιών μεταξύ του δημόσιου τομέα, τοπικών επιχειρήσεων και Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων (ΜΚΟ) για να αντιμετωπίσουν τα σύγχρονα κοινωνικά προβλήματα όπως τον κοινωνικό αποκλεισμό, την φτώχεια, την εγκληματικότητα, τις μειονότητες, τα ναρκωτικά, σε εθνικό αλλά και σε παγκόσμιο επίπεδο.

Επιλεγμένη βιβλιογραφία 4^{ου} Κεφαλαίου

- 1) Baldassarre A.(2002), *Globalizzazione contro democrazia*, Roma - Bari, σ. 389, υποσημ. 23.
- 2) Merle M.(1998), *Introduction on International Non-governmental Organizations*, σε: Council of Europe, *Associations and Foundations*, Strasbourg, σ. 101 επ.
- 3) Lindenberg M. - Patrick J. Dobel(1999), “The Challenges of Globalization for Northern International Relief and Development NGOs, σε: *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*”, τευχ. 9, σ. 4 επ.
- 4) Van Der Heijden H. A.(2002), “Political parties and NGOs in Global Environmental Politics, σε: *International Political Science Review*”, τευχ. 2, σ. 187 επ.
- 5) Περιοδικό Ελληνική Επιθεώρηση Πολιτικής Επιστήμης(1996), «Κοινωνικά κινήματα και κοινωνικές επιστήμες», τευχ. 8
- 6) Παππάς Τ. (1999), «Από την αντιπολιτευόμενη κοινωνία στην κοινωνία των πολιτών, σε: *Κοινωνία Πολιτών*», τευχ. 3, σ. 54 επ.
- 7) Βενιζέλος Ευ.(2000), «Οι περιπέτειες της κοινωνίας των πολιτών, σε: *Κοινωνία Πολιτών*», τευχ. 5, 2000, σ. 28 επ.,
Μουζελή Ν.(1999), «Νεωτερικότητα, ύστερη ανάπτυξη και κοινωνία των πολιτών, σε: *Κοινωνία Πολιτών*», τευχ. 1, 1999, σ. 40 επ.,
Γ. ΣΩΤΗΡΕΛΗ, *Σύνταγμα και Δημοκρατία στην εποχή της παγκοσμιοποίησης*, Αθήνα - Κομοτηνή, 2000, σ. 381 επ.
- 8) Barber B.(2000), «Το μέλλον της κοινωνίας πολιτών σε: *Κοινωνία Πολιτών*», τευχ. 6, σ. 20.
- 9) Chambers S. – Kopstein J.(2001), «Bad civil society, σε: *Political Theory*» σ. 837 επ.
- 10) Κοντιάδης Ξ.(2002), «Νέος συνταγματισμός και τα θεμελιώδη δικαιώματα μετά την αναθεώρηση του 2001», Αθήνα – Κομοτηνή
- 11) Ανθόπουλος Χ.(2001), «Όψεις της συνταγματικής δημοκρατίας . Το νέο Σύνταγμα», Αθήνα - Κομοτηνή, σ. 153 επ
- 12) Walzer M. (2000) : *Κοινωνία Πολιτών*, τευχ. 5, σ. 32 επ.
Βενιζέλος Ευ. (2000): *Οι περιπέτειες της Κοινωνίας των Πολιτών*, σε: *Κοινωνία Πολιτών*, τευχ. 5, σ. 22
- 13) Lewis D.(2001), «The Management of Non-Governmental Development Organizations», London and New York, σ. 44 επ.
- 14) Ευρωπαϊκή Επιτροπή(1997), «Προώθηση του ρόλου των σωματείων και των ιδρυμάτων στην Ευρώπη», Λουξεμβούργο, σ. 6 επ.
- 15) Ανθόπουλος Χ.(2000), «Εθελοντισμός, αλληλεγγύη και δημοκρατία. Η εθελοντική δράση στη συνταγματική προοπτική», Αθήνα, σ. 61.
- 16) Gemma G.(1993), *Costituzione ed associazioni: dalla libert_ alla promozione*, Milano, σ. 56 επ.

- 17) Ανθόπουλος Χ.(2000) , Εθελοντισμός, Η αναθεώρηση του Συντάγματος, Αθήνα - Κομοτηνή, σ. 235 επ..
- 18) Σπανός Μ.(2008), Διευθύνων Εταίρος του Ελληνικού Οδηγού EuroCharity, Περιοδικό επιστημονικό μάρκετινγκ, (http://www.morax.gr/article_show.php?article_id=1730)
- 19) Diamond L.- Gunther R. (2001), “Political Parties and Democracy”, Baltimore and London, p.35 Βενιζέλος Ευ.(2000), «Το ανοιχτό κόμμα», Θεσσαλονίκη, σ. 55 επ., Σπουδαράκη Μ.(1997), «Κόμμα - Κράτος - Κοινωνία: Νέες τάσεις μιας παλιάς και δύσκολης σχέσης, σε: Εφαρμογές Δημοσίου Δικαίου», Αθήνα, σ. 65 επ.
- 20) Tronti M.(1998), La politica al tramonto, Torino, p.47
- 21) Hardt M.- Negri A(2002)., Impero, Milano, σ. 292 επ.
- 22) Laville J. - Caille A. - Chanial P. -Dacheux E. - Eme B. - Latouche S.(2001), Association, démocratie et société civile, Paris.
- 23) Cotturi G.(1986), La società della politica istituzionale, σε: Democrazia e diritto, τευχ. 1, supplemento, Militanza senza appartenenza, σ. 13 επ.
- 24) Βενιζέλος Ευ.(2000) , Το ανοιχτό κόμμα, ό.π., σ. 39 επ.
- 25) Leibholz G.(1958), Der Strukturwandel der modernen Demokratie, σε Id., Strukturprobleme der modernen Demokratie, Karlsruhe, σ. 93 επ.
- 26) Σωτηρέλης Γ.(2000), Σύνταγμα και Δημοκρατία στην εποχή της παγκοσμιοποίησης, Αθήνα-Κομοτηνή, σ. 385 επ.
- 27) Σπουδαράκη Μ. - Μποτοπούλου Κ. - Ξηρού Θ.- Τάσση Χ.(2001), Ευρωπαϊκό σοσιαλιστικό κόμμα, ό.π., Αθήνα, σ. 51 επ.
- 28) Σπανός Κ., (2000) Διοίκηση, πολίτες και δημοκρατία, Αθήνα, ιδίως σ. 515 επ.
- 29) Elster J.(1998), Deliberative Democracy, Cambridge.
- 30) Habermas P.(1980) , Die offene Gesellschaft der Verfassungsinterpreten, σε Id., Die Verfassung des Pluralismus, Kuhnigstein, σ. 79 επ.
- 31) Κοντιάδης Ξ. (2000), Η αναθεώρηση του Συντάγματος. Ι. Μεθοδολογικά θεμέλια, Αθήνα - Κομοτηνή, σ. 257 επ
- 32) Κοντιάδης Ξ. (2002), Ο νέος συνταγματισμός και τα θεμελιώδη δικαιώματα μετά την αναθεώρηση του 2001, Αθήνα - Κομοτηνή, σ. 55 επ.
- 33) Ρήγου Μ.(2000), Internet, δημόσια σφαίρα και κοινωνία πολιτών, σε: Κοινωνία Πολιτών, τευχ. 4, σ. 79 επ
- 34) Ανθόπουλος Χ., Εθελοντισμός, ό.π., σ. 95 επ
- 35) Βενιζέλος Ευ.(2001), Το αναθεωρητικό κείμενο, Αθήνα - Κομοτηνή, σ. 275 επ.,

36) Heller H.(1928), Politische Demokratie und soziale Homogenität , σε: Quaderni Piacentini, τευχ. 10, σ. 139 επ.

37) Βενιζέλος Ευ.(2000). Οι περιπέτειες της κοινωνίας των πολιτών, ό.π., σ. 28.

38) Ετήσια έκθεση της ελληνικής διμερούς και πολυμερούς κρατικής αναπτυξιακής συνεργασίας και βοήθειας έτη 2004-2005, υποβάλλεται στη Διυπουργική Επιτροπή Οργάνωσης και Συντονισμού των Διεθνών Οικονομικών Σχέσεων (Ε.Ο.Σ.Δ.Ο.Σ) στην Επιτροπή Εξωτερικών και Αμύνης της Βουλής των Ελλήνων και στην Επιτροπή Αναπτυξιακής Βοήθειας (Development Assistance Committee – DAC) του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (Ο.Ο.Σ.Α), Παρίσι, σελ.38, 79-83, 327-333

39) Παπαδάτος Ι.(2008), Επιστημονικό Μάρκετινγκ, Φεβρουάριος 2008, http://www.morax.gr/article_show.php?article_id=1734 (28/12/08)

40) <http://www.hellenicaid.gr/frontoffice/portal.asp?cpage=node&cnode=73>

41) Υπουργείο Εξωτερικών(2001), Διεύθυνση ΥΔΑΣ(Υπηρεσία Διεθνούς Αναπτυξιακής Συνεργασίας), Ειδικός Οδηγός μη Κυβερνητικών Οργανώσεων (ΜΚΟ) και άλλων φορέων της Κοινωνίας των Πολιτών, Αθήνα, σελ.7

Η περιβαλλοντική διάσταση της υπεύθυνης κοινωνικά επιχείρησης

5.1 Εισαγωγή

Η Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη (Ε.Κ.Ε.) ή Corporate Social Responsibility (CSR) είναι έννοια που συναντάται πλέον αρκετά συχνά στην επιχειρηματική πρακτική. Ορισμένοι ισχυρίζονται ότι πρόκειται για παροδικό φαινόμενο ενώ άλλη μερίδα ατόμων θεωρούν ότι είναι εργαλείο του Μάρκετινγκ¹¹⁸. Τα εμπειρικά στοιχεία όμως που συλλέγονται από πολλές ελληνικές επιχειρήσεις αποδεικνύουν ότι το έχουν λάβει σοβαρά υπόψη τους αφού τα οφέλη που προκύπτουν αναγνωρίζονται ως θετικά και αφορούν στην ίδια την επιχείρηση στους πελάτες και στους επενδυτές.

Καταρχήν θα γίνει αναφορά στον ορισμό της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης. Η Ε.Κ.Ε. αναφέρεται στις ενέργειες εκείνες των επιχειρήσεων που αποσκοπούν και συμβάλλουν στην αντιμετώπιση περιβαλλοντικών και κοινωνικών ζητημάτων. Συγκεκριμένα, οι επιχειρήσεις αποτελούν κομμάτι της κοινωνίας μέσα στο οποίο δραστηριοποιούνται, επηρεάζουν και επηρεάζονται από τα δεδομένα της εποχής και του χώρου δράσης τους. Οφείλουν επομένως να αναγνωρίζουν την ευθύνη που τους αναλογεί, απέναντι στην κοινωνία και το περιβάλλον. Να σέβονται δηλαδή τις αρχές και τις αξίες που χαρακτηρίζουν τον πολιτισμό μας (τον σεβασμό προς τον άνθρωπο - την ανθρώπινη αξιοπρέπεια και την παροχή ίσων ευκαιριών, τον σεβασμό στο περιβάλλον και την βελτίωση του βιοτικού επιπέδου και της ποιότητας ζωής). Η Ευρωπαϊκή Ένωση στηρίζει το θεσμό της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης με σχετικές πολιτικές και δράσεις (νόμους και κανόνες για τη προστασία το περιβάλλοντος και την παραγωγική διαδικασία) που σκοπό έχουν να δώσουν μεγαλύτερη προβολή στο θεσμό αυτό και να ενθαρρύνουν την ανάληψη σχετικών πρωτοβουλιών από επιχειρήσεις τις οποίες στη συνέχεια επιβραβεύει. Στα πλαίσια αυτά ιδρύθηκε το 1988 ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Διοίκησης Ποιότητας ή European Foundation for Quality Management (EFQM) είναι ένας μη κερδοσκοπικός οργανισμός που συστάθηκε από τις δεκατέσσερις μεγαλύτερες εταιρίες της Ευρώπης (όπως είναι η Bosch, Fiat, Renault, Volkswagen, κ.ά.) και με την υποστήριξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Σκοπός του οργανισμού αυτού είναι να προάγει την ανάπτυξη, προβολή και διάδοση των αρχών της Διοίκησης Ολικής Ποιότητας και την Επιχειρηματική Αριστεία στην Ευρώπη. Το

¹¹⁸ Ανδρουτσόπουλος Θ. - Γρηγόριος Φουντής(2008), “ η ΕΚΕ ως εργαλείο του μάρκετινγκ”, επενδυτικό περιοδικό ΧΡΗΜΑ, (Μάιος 2008)

EFQM εδρεύει στις Βρυξέλλες και έχει σήμερα περισσότερα από 800 μέλη/επιχειρήσεις.

Η Ε.Κ.Ε. δεν ταυτίζεται με το Μάρκετινγκ. Είναι μία από τις πολλές στρατηγικές που διαθέτει το Μάρκετινγκ για την επίτευξη των στόχων του. Ο ορισμός του Μάρκετινγκ περιλαμβάνει τις έννοιες των ανθρώπινων αναγκών και επιθυμιών καθώς και την έννοια της παραγωγής, έννοιες που δεν συναντάμε στην Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη. Η σχέση όμως με το τμήμα Μάρκετινγκ είναι έντονη και συνήθως η διεύθυνση που χειρίζεται την Ε.Κ.Ε. της εταιρείας στελεχώνεται από άτομα του παραπάνω τμήματος και του τμήματος Δημοσίων Σχέσεων και λειτουργεί στα πλαίσια δράσης του Marketing Plan εξυπηρετώντας τους εταιρικούς στόχους.

Η Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη μπορεί να κατηγοριοποιηθεί σε έξι κατηγορίες προγραμμάτων ανάλογα με τη φύση της πρωτοβουλίας. Τα προγράμματα αυτά αναφέρονται στη συνέχεια και αφορούν πρωτοβουλίες:

1. *Προώθηση Σκοπού (ή Cause promotion).*

Η επιχείρηση προσφέρει χρήματα / προϊόντα / υπηρεσίες για κάποιο κοινωνικό σκοπό και καλλιεργεί την ευαισθητοποίηση του κοινού γύρω από τον σκοπό αυτό.

2. *Μάρκετινγκ Σκοπού (ή Cause – related marketing).*

Συνδέονται οι πωλήσεις ενός συγκεκριμένου προϊόντος με ένα ποσοστό από τα έσοδά του, τα οποία προσφέρονται για την εκπλήρωση συγκεκριμένου σκοπού.

3. *Κοινωνικό Μάρκετινγκ (ή Corporate social marketing).*

Συνδράμει στην αλλαγή της συμπεριφοράς του κοινού όσο αφορά σε κάποιο θέμα και συνήθως υπάρχει συνεργασία με κάποιο δημόσιο φορέα.

4. *Εταιρική Φιλανθρωπία (ή Corporate philanthropy).*

Είναι συνήθως η προσφορά χρημάτων σε κάποιο φιλανθρωπικό οργανισμό/σκοπό.

5. *Εταιρικός Εθελοντισμός (ή Community volunteering).*

Η επιχείρηση υποστηρίζει και προτρέπει εργαζομένους και συνεργάτες να προσφέρουν τον χρόνο τους για κάποιο σκοπό.

5.2 Κοινωνικά Υπεύθυνες Επιχειρηματικές Πρακτικές

Οι κοινωνικά υπεύθυνες επιχειρηματικές πρακτικές¹¹⁹ (socially responsible business practices), είναι πρακτικές που σχετίζονται με τη βελτίωση της ζωής σε επίπεδο τοπικής κοινωνίας και το περιβάλλον. Οι βασικοί λόγοι που επηρεάζουν τις αποφάσεις μιας εταιρείας για να ασχοληθεί με την Ε.Κ.Ε. είναι, ο κατακερματισμός των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης (ΜΜΕ), η αύξηση του κόστους διαφήμισης, η συσσώρευση πληθώρας εμπορικών σημάτων στα ΜΜΕ παράλληλα με την ενίσχυσή τους, και το σημαντικότερο, η έντονη ενασχόληση τελευταία με το περιβάλλον και την υπερθέρμανση του πλανήτη.

Όπως επίσης και οι λόγοι από την μια να είναι «καλοί πολίτες» ως απαίτηση του κοινωνικού συνόλου καθώς και η ανάγκη τους για διαφοροποίηση όχι μόνο σε επίπεδο διαφοροποίησης των προϊόντων. Η επιχείρηση επιλέγει την εφαρμογή προγραμμάτων Ε.Κ.Ε. και εστιάζει σε τομείς που συμφωνούν με τις αξίες της, εφαρμόζει κάποια από τα προαναφερόμενα προγράμματα για να υποστηρίξει τους εταιρικούς στόχους της και επιλέγει θέματα που σχετίζονται με τα προϊόντα που διαθέτει και το κοινό στόχο ώστε να επιτευχθούν οι στόχοι Μάρκετινγκ.

Τα κριτήρια επιλογής ενός ή παραπάνω προγραμμάτων είναι τα εξής είναι, i) η σύνδεση της πολιτικής της Ε.Κ.Ε. με την ενίσχυση της καλής εικόνας της εταιρίας, ii) η σύνδεση του κοινού της Ε.Κ.Ε. με εκείνο της εταιρίας, iii) Η σύνδεση μεταξύ της Ε.Κ.Ε. και του εταιρικού ονόματος ή του παραγόμενου προϊόντος, iv) το επίπεδο του κόστους εφαρμογής προγράμματος Ε.Κ.Ε..

Τα κυριότερα οφέλη που θα εισπράξει η επιχείρηση από την πετυχημένη διαμόρφωση Πολιτικής Εταιρικής Ευθύνης και σαφώς από την εξίσου πετυχημένη εφαρμογή προγραμμάτων Ε.Κ.Ε. είναι η αύξηση των πωλήσεων και του μεριδίου αγοράς, η ενδυνάμωση του εμπορικού ονόματος (brand), η βελτίωση εταιρικής εικόνας, η υποκίνηση και διατήρηση εργαζομένων, τα μειωμένα λειτουργικά κόστη και τέλος, η θετική εικόνα στους μετόχους.

Ολοκληρώνοντας θα πρέπει να αναφερθεί ότι διαμορφώνεται ένα κλίμα στο οποίο οι επιχειρηματίες κερδίζουν το σεβασμό και την ευημερία όχι μόνο επειδή επιτυγχάνουν τους επιχειρηματικούς τους στόχους, αλλά και για τη συνεισφορά τους και την ανταπόκριση τους στις κοινωνικές προκλήσεις.

¹¹⁹ Ανδρουτσόπουλος Θ.- Γρηγόριος Φουντής(2008), “Η ΕΚΕ ως εργαλείο του μάρκετινγκ”, Επενδυτικό περιοδικό “Χρήμα” (Μάιος 2008)

5.2.1 Η παγίδα του μάρκετινγκ

Είναι σημαντικό να υπάρξει πλήρης διαχωρισμός των δράσεων Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης από τη φιλανθρωπία και ιδιαίτερα από το marketing¹²⁰. Η Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη δεν προϋποθέτει την αφ' υψηλού χορηγία που, ως επικοινωνιακό highlight, θα δημιουργήσει θετική εντύπωση στη συνείδηση των καταναλωτών-υποψήφιων πελατών. Αντίθετα, η ΕΚΕ, αποτελεί μια ολιστική προσέγγιση του όρου επιχειρείν, από τη σκοπιά του πόσο ευαισθητοποιημένος και ενταγμένος (και μάλιστα ορθά ενταγμένος) είναι ένας επιχειρηματικός οργανισμός στον κοινωνικό ιστό.

Για τον λόγο άλλωστε αυτό, υπάρχουν διάφορα μέτρα φοροαπαλλαγών που αφορούν στις κοινωνικά υπεύθυνες εταιρείες, δίδοντας τους το ερέθισμα για κοινωνικές δράσεις και επενδύσεις.

Οι περισσότεροι καταναλωτές, κυρίως στην Ελλάδα, αν και απολαμβάνουν και χαιρετίζουν τις δράσεις της Ε.Κ.Ε., αμφιβάλουν ως προς το ανιδιοτελές του σκοπού της, τείνοντας περισσότερο να αποδώσουν τις κινήσεις αυτές στα πλαίσια της στρατηγικής μάρκετινγκ. Εδώ ακριβώς ελλοχεύει ένας κίνδυνος: η σύγχυση της κοινωνικής ευθύνης με τα καθήκοντα του μάρκετινγκ. Είναι πολύ πιθανό σε μερικές περιπτώσεις να ακυρωθούν οι ευεργετικές συνέπειες που πιθανότατα θα έχει η πρωτοβουλία για την εταιρεία, περνώντας στη συνείδηση του καταναλωτή ως πρακτικές διαφήμισης, απέναντι στις οποίες θα πρέπει να αμυνθεί.

Παρά το γεγονός ότι οι Έλληνες πολίτες - καταναλωτές αναγνωρίζουν ότι οι επιχειρήσεις έχουν να επιδείξουν κοινωνικά υπεύθυνες πράξεις και αξιόπιστα προϊόντα, θεωρούν ότι το ιδιοτελές κίνητρο του κέρδους επισκιάζει την απήχηση της εταιρικής κοινωνικής συνεισφοράς.

Επιπλέον οι χορηγίες, επί παραδείγματι, βρίσκονται σε πολύ λεπτό σημείο, ισορροπώντας συχνά ανάμεσα στην έμμεση διαφήμιση και την πραγματική εταιρική κοινωνική ευθύνη. Ασφαλώς, μια κοινοποίηση ενός χορηγικού προγράμματος δεν ακυρώνει την κοινωνική προσφορά που αυτό συνεπάγεται, αλλά η όποια δαπάνη δεν πρέπει να έχει ως αποκλειστικό στόχο την κοινοποίησή της.

¹²⁰ Περιοδικό Μέτοχος και Επενδύσεις(2006), «Επένδυση στο συλλογικό όφελος», (έκδοση Μαΐου 2006), σελ.4

5.3 Κέρδος και ηθική

Ο κυρίαρχος στόχος της επιχειρηματικής δραστηριότητας θεωρείται ότι είναι η επιδίωξη της κερδοφορίας¹²¹. Θεωρητικά, η επιδίωξη αυτή έχει προτεραιότητα έναντι όλων των άλλων εταιρικών υποχρεώσεων και εναλλακτικών στόχων. Το δόγμα της επίτευξης κέρδους δεν είναι αμφισβητήσιμο, ούτε ακόμη από αυτή την κοινωνική επιταγή της ευαισθησίας. Ακόμα όμως και από αμιγώς επιχειρηματική σκοπιά, ενώ αρχικά φαίνεται πως οι δαπάνες για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη μειώνουν τα επίπεδα της κερδοφορίας, αρκετές φορές δεν συμβαίνει αυτό. Πριν από λίγα χρόνια η Ford και η Firestone¹²² αποφάσισαν να επωμιστούν τεράστιο κόστος για να αποσύρουν από την αγορά προϊόν που ενδεχομένως να αποδεικνυόταν επικίνδυνο για τους καταναλωτές.

Πριν από τη λήψη της απόφασης αυτής υπολόγισαν το κόστος των μηνύσεων εναντίον τους αλλά και τη βλάβη που θα προκαλούσε στη φήμη των μελλοντικών τους προϊόντων οποιοδήποτε ατυχές συμβάν. Μπορεί το παραπάνω παράδειγμα να φαίνεται κυνικό και πιθανόν να εκφεύγει της "κοινωνικής ευαισθησίας" ωστόσο είναι ενδεικτικό του γεγονότος ότι μερικές φορές μπορεί να κρύβονται οι ωφέλειες μιας ανάληψης κόστους.

Στο εξωτερικό, και κυρίως στις ΗΠΑ, η ιδέα της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης υποστηρίχθηκε και με πολιτικές παρεμβάσεις. Κατ' αυτές, οι επιχειρήσεις για πολλές δεκαετίες αναμειγνύονται στην κοινωνική ζωή των εθνών (π.χ. τρίτος κόσμος, αποικιακή επιχειρηματικότητα) καταστρατηγώντας συχνά πολύτιμες όσο και βασικές ελευθερίες, όπως αυτή της βούλησης. Σύμφωνα με τις ακραίες αυτές απόψεις, οι εταιρείες δεν έχουν απλώς ευθύνη αλλά υποχρέωση να ενισχύουν την κοινωνία.

5.3.1 Κοινωνική Επιχειρηματικότητα και Κοινωνική Συνοχή

Η ανάπτυξη της κοινωνικής επιχειρηματικότητας σε παγκόσμιο επίπεδο είναι εντυπωσιακή, χωρίς όμως να υφίσταται ομοφωνία¹²³ ως προς τον ορισμό της έννοιας.

¹²¹ Περιοδικό Μέτοχος και Επενδύσεις, Επένδυση στο συλλογικό όφελος, (Μαΐου 2006), σελ.5

¹²² Τακτικός Β.(2006), "Η χαρτογράφηση και τα όρια της ΕΚΕ" <http://www.euro2day.gr/SubArticleSpecialFolders.aspx?amid=103712&parent=103711> (15/01/2009)

¹²³ Harding, R. (2004), "Social enterprise. The new economic engine?" in Business Strategy Review, Winter 2004, pp.39-43 καθώς και Austin, J., Stevenson, H. & Wei-Skillern, J. (2006), Social and

Συγκεκριμένα τονίζεται ότι ο όρος «κοινωνική επιχειρηματικότητα» είναι σχετικά καινούργιος. Η εμφάνιση του όρου εκφράζει την ενίσχυση του παραγωγικού ρόλου των φορέων της κοινωνικής οικονομίας με αντικείμενο την ικανοποίηση αναγκών που δεν καλύπτονται από τις δημόσιες αρχές ή τις αγορές ή διαφορετικά την κάλυψη κοινωνικών αναγκών. Συνεπώς, με τη συγκεκριμένη λογική, η έννοια της κοινωνικής επιχειρηματικότητας μπορεί να περιλαμβάνει δομές οποιασδήποτε νομικής μορφής, οι οποίες εκπληρώνουν ταυτόχρονα κοινωνικούς και επιχειρηματικούς στόχους.

Παραταύτα, οι περισσότεροι θεωρητικοί συμφωνούν ότι το διακριτό στοιχείο της κοινωνικής επιχείρησης είναι «ότι οι κοινωνικοί στόχοι και η συλλογική ιδιοκτησία συνδυάζονται με εμπορική βιωσιμότητα»¹²⁴ ή ότι «κοινωνικές επιχειρήσεις» θεωρούνται οι οργανώσεις που συνδυάζουν την παραγωγή ατομικών ή συλλογικών αγαθών με βάση τις διοικητικές πρακτικές και το νομικό καθεστώς των ιδιωτικών επιχειρήσεων αλλά με οργανωτικές πρακτικές που εξυπηρετούν μια προκαθορισμένη κοινωνική αποστολή¹²⁵.

Η αποδοτικότερη χρήση των οικονομικών πόρων των κοινωνικών επιχειρήσεων οφείλεται στο ότι λειτουργούν περισσότερο με τα πρότυπα των επιχειρήσεων του ιδιωτικού τομέα όσον αφορά την κατανομή κερδών, αλλά και τα κριτήρια αποτελεσματικότητας και βιωσιμότητας. Όσον αφορά την αποτελεσματικότητά τους, αν και στους στόχους τους δεν συγκαταλέγεται η μεγιστοποίηση των κερδών, τα παραδείγματα από τη διεθνή εμπειρία αποδεικνύουν ότι δεν απέχουν πολύ από τα επίπεδα αποτελεσματικότητας των αμιγώς κερδοσκοπικών επιχειρήσεων. Ιδιαίτερα δε στην δημιουργία θέσεων εργασίας, οι κοινωνικές επιχειρήσεις υπερτερούν σε σημαντικό βαθμό¹²⁶.

Σε πολλές περιπτώσεις κοινωνικής επιχειρηματικότητας είναι εμφανής η δημιουργία ενός πεδίου συνεργασίας μεταξύ των ατόμων από ευπαθείς κοινωνικές ομάδες¹²⁷, των δημόσιων φορέων σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο, του ιδιωτικού τομέα και των μη κυβερνητικών οργάνωσεων. Οι εργαζόμενοι προτιμούν μια επιχείρηση που τους

Commercial Entrepreneurship: Same, Different or Both?" in Entrepreneurship Theory and Practice, January 2006, pp.1042-2587

¹²⁴ Dees, J.Gregory (2001), "The meaning of Social Enterprise", Stanford Business School

¹²⁵ Regione Autonoma Trentino(1998) – Alto Adige, «Social Enterprises and New Employment in Europe».

¹²⁶ Harding, R. (2004) όπου υφίσταται σύγκριση της αύξησης των θέσεων εργασίας και τζίρου μεταξύ ιδιωτικής και κοινωνικής επιχειρηματικότητας στην Μ. Βρετανία κατά το 2003 με το αποτέλεσμα να είναι σαφές υπέρ των κοινωνικών επιχειρήσεων.

¹²⁷ Π.χ. στην ανάλυση της Harding (2004) για την κοινωνική επιχειρηματικότητα στην Αγγλία, το γυναικείο φύλο ήταν πολύ περισσότερο πιθανό να εμφανίζεται ως κοινωνικός επιχειρηματίας και να ασχολείται στις κοινωνικές επιχειρήσεις παρά να συμμετέχει στην ιδιωτική επιχειρηματικότητα.

προσφέρει δυνατότητες ευέλικτης απασχόλησης, ένα καλύτερο εργασιακό περιβάλλον και να εργάζονται για τους στόχους της επιχείρησης, τους οποίους συμμερίζονται και υποστηρίζουν ηθικά και πρακτικά, με αποτέλεσμα πολλές φορές να συμμετέχουν άμεσα στην επιχείρηση¹²⁸.

Κατά συνέπεια, η μη επιδίωξη του κέρδους¹²⁹, δεν αναιρεί την επιδίωξη της ανταγωνιστικότητας και της βιωσιμότητας των κοινωνικών επιχειρήσεων. Αντίθετα, οι συγκεκριμένοι κοινωνικοί επιχειρηματίες παρακινούνται όχι από το κέρδος αλλά από το συγκεκριμένο κοινωνικό στόχο είναι ιδιαίτερα καινοτόμοι στην προσπάθεια να εκπληρώσουν τους στόχους τους¹³⁰. Η βιωσιμότητα της επιχείρησης είναι κρίσιμη για την διατήρηση των θέσεων εργασίας αλλά και για την ανάπτυξη του τόπου τους.

Στην Ελλάδα¹³¹, η έννοια και οι δραστηριότητες του τομέα της κοινωνικής οικονομίας δεν είναι ιδιαίτερα ανεπτυγμένες. Σύμφωνα με πρόσφατη έρευνα του Εθνικού Κέντρου Κοινωνικών Ερευνών (ΕΚΚΕ), στη χώρα μας δεν παρατηρούνται ιδιαίτερα αξιoσημείωτες προσπάθειες ανάπτυξης της κοινωνικής επιχειρηματικότητας.

Οι όποιες απόπειρες σύστασης κοινωνικών επιχειρήσεων χαρακτηρίζονται από αποσπασματικότητα, συνήθως έχουν άτυπο ή/και παράτυπο χαρακτήρα και εκλαμβάνονται από την κοινωνία ως «φιλανθρωπικές δράσεις» και «ευεργεσίες». Τα βασικότερα προβλήματα που παρεμποδίζουν την ανάπτυξη του τομέα της κοινωνικής οικονομίας στην Ελλάδα είναι:

- Η έλλειψη θεσμικής υποστήριξης, με την ανυπαρξία ενός σαφούς, ξεκάθαρα και ευέλικτου θεσμικού και κανονιστικού πλαισίου για την ίδρυση, αποτελεσματική λειτουργία και ανάπτυξη των κοινωνικών επιχειρήσεων.
- Η έλλειψη χρηματοδοτικής υποστήριξης, με την περιορισμένη πρόσβαση των φορέων της κοινωνικής οικονομίας στους οικονομικούς πόρους, την έλλειψη μηχανισμών χρηματοδοτικής ενίσχυσης από το κράτος και την ακαμψία των υπαρχόντων χρηματοδοτικών εργαλείων και θεσμών από τους χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς.

¹²⁸ Marisa Burlastegui(2004) ,«Introduccion al concepto de empresa social»

¹²⁹ Carol A. Adamsa, Geoffrey R. Frost (2002), Integrating sustainability reporting into management practices, σελ.290-299

¹³⁰ Βλ. ανάλυση Harding (2004)

¹³¹ Σταϊκούρας Χρ. (2008), επιχειρηματικότητα και κοινωνική αλληλεγγύη.
<http://www.enthesis.net/index.php?news=687> (15/01/2009)

- Η έλλειψη διοικητικής υποστήριξης, με την ανυπαρξία εξειδικευμένων δομών υποστήριξης, συμβουλευτικών υπηρεσιών και προβολής των κοινωνικών επιχειρήσεων και των γενικότερων πρωτοβουλιών στον τομέα της κοινωνικής οικονομίας.
- Η ανεπάρκεια εξειδικευμένου και έμπειρου ανθρώπινου δυναμικού, που θα στελεχώσει και θα στηρίζει τα επαγγελματικά αντικείμενα που δημιουργεί και τις δεξιότητες που απαιτεί η ανάπτυξη δραστηριοτήτων της κοινωνικής οικονομίας.
- Η περιορισμένη και ανεπαρκής γνώση, η απουσία ενημέρωση και η έλλειψη «τεχνογνωσίας» στην οργάνωση και λειτουργία μιας κοινωνικής επιχείρησης.
- Η απουσία ισχυρής παράδοσης στον τομέα της κοινωνικής επιχειρηματικότητας, και τα λανθασμένα ή αρνητικά στερεότυπα που έχουν δημιουργηθεί από την ανοργάνωτη και αναποτελεσματική ανάπτυξη κάποιων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων στο χώρο της κοινωνικής οικονομίας στο παρελθόν (κυρίως συνεταιριστικές δραστηριότητες).
- Η ανεπάρκεια της δικτύωσης και της ανάπτυξης συνεργασιών μεταξύ φορέων της κοινωνικής οικονομίας και του ιδιωτικού τομέα, σε τοπικό, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο, στοιχείο απαραίτητο για την ανάπτυξη κοινών επιχειρηματικών δράσεων και πρωτοβουλιών.

Παρόλα αυτά, φιλότιμες προσπάθειες για την απασχόληση σε ευρωπαϊκό και κατ'επέκταση σε εθνικό επίπεδο γίνονται από την Ε.Ε¹³². Το 1998 η Συνθήκη του Άμστερνταμ και αργότερα η στρατηγική της Λισαβόνας 2005 με την προώθηση της ανταγωνιστικότητας, έκαναν την προώθηση της απασχόλησης σημαντική προτεραιότητα της ΕΕ. Αυτό οδήγησε στη σύνταξη ενός συνόλου «οδηγιών για την απασχόληση», οι οποίες ομαδοποιήθηκαν σε τέσσερις θεματικές ενότητες: απασχολησιμότητα, επιχειρηματικό πνεύμα, προσαρμοστικότητα και ίσες ευκαιρίες. Κάθε κράτος μέλος πρέπει να λαμβάνει υπόψη του αυτές τις οδηγίες όταν καταστρώνει το ετήσιο «Εθνικό Πρόγραμμα Δράσης» (ΕΠΔ) για την απασχόληση. Για να αξιολογήσει εάν οι στόχοι της Ένωσης για την απασχόληση επιτυγχάνονται, η Κομισιόν και το Συμβούλιο των υπουργών τακτικά αναλύουν και συγκρίνουν τα ΕΠΔ των κρατών-μελών. Η πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την απασχόληση περιλαμβάνει τους στόχους της πλήρους απασχόλησης, των καλών εργασιακών συνθηκών, της υψηλής παραγωγικότητας και της κοινωνικής συνοχής, σε συμφωνία με την πολιτική της “flexicurity” (flexibility+security), που είναι συνδυασμός ευελιξίας και προστασίας στην αγορά εργασίας.

Αυτή τη στιγμή οι πρωτοβουλίες και οι στρατηγικές για την απασχόληση προσανατολίζονται αρχικά προς την *Ευρωπαϊκή Στρατηγική για την Απασχόληση (EES,*

¹³² <http://www.europe.eu> (14.01.09)

European Employment Strategy) η οποία είναι βασική συνιστώσα της Στρατηγικής της Λισαβόνας. Η EES εξαρτάται από τη συνεχή παρακολούθηση της αγοράς εργασίας, η οποία επιτυγχάνεται με τις ετήσιες αναφορές για την *απασχόληση στην Ευρώπη* οι οποίες, με τη σειρά τους, χρησιμοποιούνται για την κατάστρωση μελλοντικών στρατηγικών και πολιτικών για την απασχόληση, που θα αποσκοπούν στην ποιότητα της απασχόλησης, στην αύξηση της παραγωγικότητας και στις επενδύσεις στο ανθρώπινο κεφάλαιο. Η EES συντάσσει *Κοινές Εκθέσεις Αξιολόγησης (JAPs)* για τις υποψήφιες χώρες. Οι κοινές εκθέσεις αυτές προετοιμάζουν τις υποψήφιες χώρες για τη συμμετοχή τους στην ΕΕ εναρμονίζοντας τους οργανισμούς και τις πολιτικές με τις αντίστοιχες της ΕΕ πριν από και κατά τη διάρκεια της διαδικασίας ένταξης. Η EES δημιουργήθηκε το 1997 μετά από τη Σύνοδο Κορυφής του Λουξεμβούργου για την Απασχόληση.

Ακόμα, μία άλλη στρατηγική που προσανατολίζεται στην καταπολέμηση της ανεργίας σε ευρωπαϊκό επίπεδο είναι, η Τοπική Ανάπτυξη της Απασχόλησης. Η EES πάντα αγκάλιαζε την ανάπτυξη περιφερειακών πολιτικών για την απασχόληση, αλλά τα τελευταία χρόνια έχουν εμφανιστεί μερικά περιφερειακά και τοπικά σχέδια δράσης για την καταπολέμηση της διάλυσης των κοινοτήτων που προκαλείται από δημογραφικές μετακινήσεις και συγκεντρωτική απασχόληση σε συγκεκριμένους οικονομικούς τομείς. Η τοπική ανάπτυξη είναι ιδιαίτερα σημαντική για τη δημιουργία θέσεων εργασίας και για την προκήρυξη προγραμμάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης. Εξάλλου οι υπηρεσίες για την κοινωνική ένταξη, για παράδειγμα την ενσωμάτωση των πιο ευάλωτων πολιτών, δημιουργούνται σε τοπικό επίπεδο.

Παράλληλα, στο πλαίσιο του EES οι πολιτικές για την απασχόληση επεκτείνονται, ώστε να δώσουν έμφαση στην τοπική ανανέωση, να αποκαταστήσουν την αμοιβαία εμπιστοσύνη μεταξύ των τοπικών, περιφερειακών, εθνικών και Κοινοτικών κυβερνήσεων και να γεννήσουν την επίγνωση ότι η τοπική ενδυνάμωση βελτιώνει την αποτελεσματικότητα των κεντρικών πολιτικών, προάγει τη δημοκρατία και τονώνει την κοινωνική συνοχή. Η τοπική ανάπτυξη θα είναι στο μέλλον πολύ πιο ενσωματωμένη στις εθνικές πολιτικές της ΕΕ.

Ακόμα, η Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Απασχόλησης παρέχει σε εργαζόμενους και εργοδότες πληροφορίες, συμβουλές σχετικά με την προσφορά με τη ζήτηση εργασίας, έτσι ώστε να διευκολύνει την κινητικότητα στον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο. Η Υπηρεσία εμπλέκει επίσης τους συνδικαλιστικούς φορείς και άλλες οργανώσεις των εργαζομένων, καθώς και τις τοπικές και περιφερειακές αρχές, και παρέχει στοιχεία για τα πλεονάσματα και τα ελλείμματα του εργατικού δυναμικού σε διάφορους τομείς, έτσι ώστε να βελτιώσει την επαγγελματική εμπειρία στο εξωτερικό και να συνεισφέρει στην κοινή ευρωπαϊκή αγορά εργασίας. Τα μεγάλα χρηματοδοτικά προγράμματα είναι το

Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ESF), το PROGRESS, το Ευρωπαϊκό Ταμείο Προσαρμογής στην Παγκοσμιοποίηση (EGF) και το EQUAL.

Τα τέσσερα Διαρθρωτικά Ταμεία της Ε.Ε. δημιουργήθηκαν για να βοηθήσουν στην εξίσωση των επιπέδων διαβίωσης ανάμεσα στις περισσότερο και τις λιγότερο εύπορες περιοχές της ΕΕ. Το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ESF) είναι ένα από αυτά τα τέσσερα ταμεία. Παρέχει χρηματοδότηση για την επίτευξη των στόχων της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής για την Απασχόληση. Δημιουργήθηκε το 1957 με σκοπό την αναβάθμιση των επαγγελματικών προσόντων, και επομένως της απασχολησιμότητας, την αρωγή στην καταπολέμηση της ανεργίας, την προώθηση της κατάρτισης και τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των ευρωπαϊκών εταιριών στην παγκόσμια αγορά. Κατά την περίοδο 2000-2006 το ESF χορήγησε 70 δισεκατομμύρια ευρώ ανά την Ευρώπη για κοινωνικές πρωτοβουλίες, χάρη από τα χρήματα που έδωσαν τα κράτη-μέλη για αυτές τις πρωτοβουλίες. Κατά την περίοδο 2007-2013 τα μέτρα εστιάζουν στην αύξηση της προσαρμοστικότητας των εργαζομένων και των επιχειρήσεων, στη βελτίωση της πρόσβασης στην απασχόληση και στη συμμετοχή στην αγορά εργασίας, στην καταπολέμηση των διακρίσεων και στην καλή διακυβέρνηση.

Για την προώθηση της ευελιξίας του εργατικού δυναμικού, το ΕΚΤ υποστηρίζει έργα στα κράτη μέλη που, καταρτίζουν τους εργαζόμενους ώστε να αποτρέπουν και να προβλέπουν την ανεργία, υποστηρίζουν την εργασιακή και ατομική καθοδήγηση που ενθαρρύνει τα άτομα να διαχειρίζονται ενεργά τη σταδιοδρομία τους, υποστηρίζουν τα προγράμματα μεταθέσεων και κινητικότητας εργαζομένων που ενθαρρύνουν τους εργαζόμενους να αλλάζουν περιφέρειες ή και χώρες και να μεταφέρονται, όπου υπάρχει ζήτηση για τις δεξιότητές τους, βελτιώνουν την πρόσβαση των εργαζομένων στην κατάρτιση, ειδικότερα για τους ανειδίκευτους ή τους εργαζόμενους μεγάλης ηλικίας και τέλος, βοηθούν στον εντοπισμό μελλοντικών απαιτήσεων για θέσεις εργασίας και δεξιότητες.

Το δεύτερο ταμείο διαρθρωτικό ταμείο της Ε.Ε. ονομάζεται PROGRESS και είναι ένας συνδυασμός από ξεχωριστά κοινοτικά προγράμματα χρηματοδότησης της απασχόλησης και των κοινωνικών υποθέσεων, της ισότητας των φύλων, της καταπολέμησης των διακρίσεων, του εργατικού δικαίου και των κανονισμών υγείας και ασφάλειας που διατυπώθηκαν στην Κοινωνική Ατζέντα (2005-2010) και στην ευρύτερη Στρατηγική της Λισαβόνας.

Το τρίτο διαρθρωτικό ταμείο της Ε.Ε είναι, το *Ευρωπαϊκό Ταμείο Προσαρμογής στην Παγκοσμιοποίηση (EGF)* και δίνει 500 εκατομμύρια ευρώ κάθε χρόνο, για να βοηθήσει τους εργαζόμενους που το άνοιγμα του παγκόσμιου εμπορίου τους κατέστησε πλεονασματικούς στην αγορά εργασίας. Ξεκίνησε το 2007 και χρηματοδοτεί την

κατάρτιση, την βοήθεια για την εύρεση εργασίας, χορηγεί επιδόματα για μετεγκατάσταση και εκπαίδευση και ειδικά μέτρα για εργαζόμενους προχωρημένης ηλικίας ή με ειδικές ανάγκες.

Το τέταρτο και τελευταίο διαρθρωτικό ταμείο της Ε.Ε ονομάζεται *EQUAL*. Από το 2001 και μετά, το EQUAL γεννάει νέες ιδέες για την προώθηση της ένταξης στον εργασιακό χώρο ανεξάρτητα από το φύλο, τη φυλή ή την εθνικότητα, τη θρησκεία, την αναπηρία, την ηλικία ή τη σεξουαλική προτίμηση. Αποτελεί μέρος της ΕΕΣ και της διαδικασίας Κοινωνικής Ένταξης. Το EQUAL έχει προϋπολογισμό μεγαλύτερο από 3 δισεκατομμύρια ευρώ, τα οποία παρέχονται από την ΕΕ, ενώ παράλληλα υπάρχει και εθνική χρηματοδότηση από τα κράτη-μέλη. Μέχρι τώρα το πρόγραμμα έχει δεχτεί δύο αιτήσεις, μία το 2001 και μία το 2004.

Επίσης αξίζει να σημειωθεί ότι σημαντική θέση στην προαγωγή των κοινωνικών επιχειρήσεων κατέχει το Εθνικό Πλαίσιο Αναφοράς (ΕΣΠΑ)¹³³. Για την Προγραμματική Περίοδο 2007-2013 κάθε Κράτος Μέλος καταρτίζει και υποβάλλει στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή το Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς (ΕΣΠΑ), το οποίο αποτελεί το πλαίσιο για τον προγραμματισμό των Ευρωπαϊκών Ταμείων σε εθνικό επίπεδο.

Το ΕΣΠΑ υποστηρίζει τις Στρατηγικές Κατευθυντήριες Γραμμές για την Πολιτική Συνοχής 2007-2013 και συνδέεται στενά με το Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων του εκάστοτε κράτους μέλους. Το ΕΣΠΑ της Ελλάδος περιγράφει τη “συνολική στρατηγική προσέγγιση” της χώρας, η οποία αντανακλάται στη “*διεύρυνση των αναπτυξιακών δυνατοτήτων της, την επιτάχυνση του ρυθμού οικονομικής μεγέθυνσης και την αύξηση της παραγωγικότητας σε επίπεδα υψηλότερα του μέσου κοινοτικού όρου, για την επίτευξη της πραγματικής σύγκλισης και τη βελτίωση της ποιότητας ζωής όλων των πολιτών χωρίς αποκλεισμούς*”. Η ως άνω στρατηγική εξειδικεύθηκε σε επί μέρους Στρατηγικούς Στόχους όπως είναι, η προώθηση της καινοτομίας, της έρευνας και της επιχειρηματικότητας καθώς και η διασύνδεσή τους, η επένδυση σε βιώσιμες υποδομές και η επένδυση στο ανθρώπινο κεφάλαιο.

Στο πλαίσιο αυτό έχουν εγκριθεί 8 τομεακά Επιχειρησιακά Προγράμματα, 5 περιφερειακά και 12 εδαφικής συνεργασίας. Το ΕΡΓΑΣ παρακολουθεί 3 από αυτά και θα κληθεί να συμμετάσχει τόσο στην εξειδίκευση των δράσεων όσο και στην πορεία υλοποίησής τους. Τα εν λόγω Επιχειρησιακά Προγράμματα καθώς και οι άξονες προτεραιότητάς τους είναι τα εξής:

¹³³ΣΕΒ(2008), «Θέματα εργασιακών σχέσεων και κοινωνικής πολιτικής»
<http://www.sev.org.gr> (15.01.08)

- 1) Το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα “*Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού*” (ΕΠ ΑΝΑΔ) για την Προγραμματική Περίοδο 2007-2013 στοχεύει αφενός στην αξιοποίηση του συνόλου του ανθρώπινου δυναμικού ως κινητήρια δύναμη για την ανάπτυξη της χώρας και αφετέρου στην ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής.
- 2) Το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα “*Εκπαίδευση και Δια βίου μάθηση*” 2007-2013 έχει τους εξής στρατηγικούς στόχους: Αναβάθμιση της ποιότητας της εκπαίδευσης - Αναβάθμιση των συστημάτων αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης και επαγγελματικής εκπαίδευσης και σύνδεση της εκπαίδευσης με την αγορά εργασίας - Ενίσχυση της δια βίου εκπαίδευσης ενηλίκων - Προαγωγή της έρευνας και της καινοτομίας.
- 3) Το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα “*Διοικητική Μεταρρύθμιση*” 2007-2013 και ειδικότερα ο άξονας προτεραιότητας III που αφορά στην *Ενδυνάμωση των πολιτικών ισότητας των φύλων*.

5.3 Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη για το Περιβάλλον

Στο παρελθόν, οι επιχειρήσεις χρησιμοποιούσαν ελεύθερα και αλόγιστα τους πόρους του φυσικού περιβάλλοντος. Στη σημερινή εποχή,¹³⁴ όμως, οι επιχειρήσεις είναι περισσότερο προσεκτικές στη διαχείριση του περιβάλλοντος πιεζόμενες από τις αντιδράσεις περιβαλλοντικά ευαισθητοποιημένων πολιτών και οργανώσεων και από την αύξηση της σχετικής περιβαλλοντικής νομοθεσίας. Τα περιβαλλοντικά προβλήματα (η μόλυνση της ατμόσφαιρας, των υδάτων και του εδάφους, τα απόβλητα) έχουν λάβει επικίνδυνες διαστάσεις και έχουν προκαλέσει την ανθρώπινη ευαισθητοποίηση.

Στο πλαίσιο της Ε.Κ.Ε., το περιβάλλον αποτελεί ταυτόχρονα ευθύνη και ευκαιρία¹³⁵. Οι ευθύνες προς το περιβάλλον περιλαμβάνουν τη διαχείριση αποβλήτων, τη μόλυνση, την οικολογική υποβάθμιση, τη διαχείριση ενέργειας, τη διατήρηση και τη βιώσιμη διαχείριση των φυσικών πόρων. Ευκαιρίες αποτελούν το οικολογικό μάρκετινγκ, ο οικολογικός/ηθικός καταναλωτισμός, οι ηθικές επενδύσεις και η οικολογική επάρκεια (eco-efficiency) σε μία γενικότερη βάση.

Η περιβαλλοντική ευαισθησία και η απαίτηση οι προμηθευτές ή τα παραγόμενα προϊόντα και υπηρεσίες να περιλαμβάνουν τεχνικά όσο το δυνατόν περισσότερα

¹³⁴ Weiss Joseph W., (2003), Business Ethics: A Stakeholder and Issues Management Approach, 3rd edition, Thomson-South Western, Canada, σελ.185

¹³⁵ Schlegelmilch, B. & Pollach, I. (2005). “The Perils and Opportunities of Communicating Corporate Ethics” Journal of Marketing Management, 21: 267-290.

ανανεώσιμα υλικά¹³⁶ είναι ιδιαίτερα ευπρόσδεκτη από την κοινοτική γραφειοκρατία αλλά και τις διαμορφωμένες κοινές γνώμες των μελών-χωρών της Ε.Ε.

«Όλο και περισσότερες επιχειρήσεις¹³⁷ (και stakeholders) πιστεύουν ότι η μακροχρόνια επιχειρηματική επιτυχία δεν εξαρτάται μόνο από τις οικονομικές αλλά και από τις περιβαλλοντικές και κοινωνικές επιδόσεις μιας εταιρείας».

5.4.1 Περιβαλλοντική ηθική και εταιρική κοινωνική ευθύνη

Η σοβαρή εκτίμηση για το περιβάλλον και για τον κόσμο που θέλουμε να ζούμε δεν πρέπει να περιλαμβάνει μόνο κάποια γνώση γύρω από την οικολογία και τις οικολογικές συνέπειες των δραστηριοτήτων μας, αλλά τέτοιες εκτιμήσεις πρέπει να περιλαμβάνουν επίσης και δεοντολογικές, ηθικές, θεωρήσεις. Αυτές οι ηθικές θεωρήσεις είναι το αντικείμενο του γνωστικού πεδίου που ονομάζεται *περιβαλλοντική ηθική*¹³⁸, μια μορφή εφαρμοσμένης ηθικής που ασχολείται με περιβαλλοντικά θέματα και έννοιες από την ηθική τους όψη. Η περιβαλλοντική ηθική είναι ένα πεδίο εντελώς ξεχωριστό από το πεδίο της επιχειρηματικής ηθικής, με τους δικούς της μελετητές και τη δική της βιβλιογραφία, στηριζόμενη σε διαφορετικές θεωρίες και εννοιολογικά θεμέλια.

Η περιβαλλοντική ηθική περιλαμβάνει κριτική σκέψη σχετική με τις πολιτικές του ιδιωτικού και του δημόσιου τομέα που έχουν αναπτυχθεί σε σχέση με τα περιβαλλοντικά προβλήματα και εξετάζει τις προϋποθέσεις πάνω στις οποίες στηρίχθηκαν αυτές οι πολιτικές. Η ηθική προσέγγιση σ' αυτά τα θέματα παρέχει τον τρόπο εξέτασως άλλων παραδοσιακών προσεγγίσεων και συνιστά νέους δρόμους σκέψεως σχετικά με το περιβάλλον. Δίδονται απαντήσεις για τις υποχρεώσεις που έχουν οι άνθρωποι για το περιβάλλον και για το πώς αυτές οι υποχρεώσεις θα μπορούσαν να ενσωματωθούν στις πολιτικές που υιοθετούνται από τις κυβερνήσεις και τις ιδιωτικές επιχειρήσεις καθώς και πώς αυτές αντικατοπτρίζονται στις συνήθειες ολόκληρου του πληθυσμού.

¹³⁶ Grayson D. (2003), "Inspiration – Successfully Enlarging Europe's smaller Businesses in Environmental and Social Issues: A thought –piece for the Copenhagen Centre, The Copenhagen Centre, Working Paper

¹³⁷ Μυλωνά Αγγ.(2007), "Διεύθυνση ανθρώπινου Δυναμικού ΑΤΕΒΑΝΚ", Περιοδικό HR Professional (Απρίλιος 2007), σελ.27

¹³⁸ Καρβούνης Σωτ. – Γεωργακέλλος Δημ.(2003), Διαχείριση του περιβάλλοντος, εκδόσεις Σταμούλης, Αθήνα, σελ.119-121

Η παραδοσιακή προσέγγιση των κοινωνιών ως προς τη φύση είναι να καθιστούν αυτή ανθρωποκεντρική, να τη θεωρούν δηλαδή ότι υπάρχει για να εξυπηρετεί τους ανθρώπινους σκοπούς. Η φύση υπάρχει, σύμφωνα με αυτή την προσέγγιση, για να εξυπηρετεί ανθρώπινα ενδιαφέροντα και δεν έχει η ίδια ενδιαφέροντα που αξίζουν σεβασμού. Για παράδειγμα, γραφικές περιοχές μπορεί να αποτελούν μέρη για την ανθρώπινη αναψυχή, αλλά δεν έχουν συγκεκριμένη αξία από μόνες τους. Η έρημος θεωρείται άχρηστη γη που πρέπει να αξιοποιηθεί μάλλον παρά να θεωρηθεί ως συγκεκριμένο είδος οικοσυστήματος με τη δική του αξία και τη δική του ομορφιά που χρήζει προστασίας από τις αξιοποιήσεις.

Αυτή η ανθρωποκεντρική προσέγγιση της φύσεως ορίζεται ως προς τα ανθρώπινα ενδιαφέροντα και ότι έχει ως τελικό στόχο την ανθρώπινη ευημερία. Αυτή η άποψη, που έχει αποκληθεί μερικές φορές *ουμανιστική ηθική*, όσον αφορά το περιβάλλον είναι χαμηλότερης προτεραιότητας σε σχέση με τους ανθρώπους που υποστηρίζονται ή θίγονται από τις συνθήκες του περιβάλλοντος στο οποίο ζουν. Κατά αυτή την προσέγγιση η φύση έχει αξία μόνο επειδή οι άνθρωποι της την δίνουν και η διατήρηση του περιβάλλοντος είναι καλή μόνο επειδή αυτό είναι καλό για τους ανθρώπους.

Ως ηθική, γενικά, έχει οριστεί ότι πρόκειται για μια προσέγγιση με δράσεις και πρακτικές που κατευθύνονται προς τη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου των ανθρώπων. Οι μελετητές της ηθικής ερευνούν τις έννοιες και τη γλώσσα που θα πρέπει να χρησιμοποιούνται για να κατευθύνουν τέτοιες δράσεις και πρακτικές προκειμένου να βελτιώσουν την ανθρώπινη ευημερία, και ενδιαφέρονται για τη διασαφήνιση του όρου, δηλαδή τι αποτελεί ανθρώπινο βιοτικό επίπεδο και για το είδος της διαχείρισης που είναι αναγκαία για τη βελτίωση αυτού. Επίσης, ηθική είναι η αναζήτηση για την κατανόηση του τι συνιστά την ευημερία και η ευθύνη για τη δημιουργία συνθηκών για τους ανθρώπους να επιτυγχάνουν αυτή την ευημερία.

5.4.2 Οικονομική Ηθική¹³⁹

Η παραδοσιακή άποψη της επιχειρήσεως και οι ηθικές της υποχρεώσεις υφίστανται και δεν πρέπει να αποσπώνται από τη λειτουργία ενός επιτυχημένου επιχειρηματικού οργανισμού. Τέτοια απόσπαση δεν μπορεί να υπάρξει επειδή οι ηθικές υποχρεώσεις καθορίζονται με όρους αποδόσεως. Αυτό που θεωρείται ηθικό είναι ακριβώς το ίδιο με

¹³⁹ Καρβούνης Σωτ. – Γεωργακέλλος Δημ.(2003), Διαχείριση του περιβάλλοντος, Αθήνα 2003, εκδόσεις Σταμούλης, σελ.121-123

αυτό που θεωρείται καλό για την επιχείρηση. Ένας επιχειρηματικός οργανισμός σχηματίζεται για να παρέχει αγαθά και υπηρεσίες που οι άνθρωποι στην κοινωνία είναι πρόθυμοι να αγοράσουν σε τιμές που μπορούν να καταβάλλουν. Για να γίνει αυτό επιτυχώς οι επιχειρήσεις θα πρέπει να κάνουν εξοικονόμηση κατά τη χρήση των πόρων - συνδυάζοντας τους πόρους κατάλληλα - έτσι που αυτό να αποφέρει κέρδη για συνέχιση της προσπάθειας και επέκταση της επιχειρήσεως σε νέες αγορές.

Η ηθική λειτουργία της επιχειρήσεως περιορίζεται έτσι από τη λειτουργία της αγοράς

Αν μια επιχείρηση είναι επιτυχημένη και απολαβαίνει ικανοποιητικό επίπεδο κερδών, αυτό σημαίνει ότι η επιχείρηση έκανε εξοικονόμηση στη χρήση των πόρων, υποθέτοντας βέβαια ότι υπάρχει ανταγωνισμός στην αγορά όπου αυτή η επιχείρηση δραστηριοποιείται. Η επιχείρηση παρήγαγε κάτι που οι άνθρωποι θέλουν να αγοράσουν, και το έχει κάνει αυτό με τέτοιο τρόπο που αντιμετωπίστηκε ο ανταγωνισμός. Επιτυχής λειτουργία στην αγορά είναι ηθική συμπεριφορά και δεν υπάρχει διάσταση μεταξύ ηθικής και επιτυχίας στην αγορά. Επιτυχημένη επιχειρηματική λειτουργία και αποδεκτή ηθική συμπεριφορά πιστεύεται ότι είναι το ίδιο.

Αυτή η άποψη υιοθετήθηκε από οικονομολόγους μεταξύ των οποίων και ο Milton Friedman, ο οποίος σε σχέση με την ιδέα της κοινωνικής υπευθυνότητας υποστηρίζει ότι η κοινωνική υπευθυνότητα της επιχειρήσεως είναι να αυξάνει τα κέρδη της. Με άλλα λόγια, οι κοινωνικές και ηθικές ευθύνες των επιχειρήσεων εξαντλούνται στη λειτουργία της αγοράς. Όσο η επιχείρηση εκτελεί τη λειτουργία της εξοικονόμησης των πόρων αποτελεσματικά, πληροί και τις κοινωνικές και ηθικές υποχρεώσεις της και δεν χρειάζεται να κάνει τίποτε περισσότερο. Έτσι, η παραδοσιακή άποψη της ηθικής και της επιχείρησης εντάσσουν την ηθική υπό τη λειτουργία της αγοράς και δεν θεωρούν αναγκαία καμμία ενσυνείδητη ηθική θεώρηση των υποχρεώσεών της προς την κοινωνία ή προς το περιβάλλον, πέραν της επιτυχούς οικονομικής της επίδοσης. Η ηθική είναι συνολικά αιχμάλωτη της έννοιας της άριστης διαχείρισης των πόρων, που μπορεί να προωθείται από την ανάπτυξη αρχών σχετιζόμενων με τον αποτελεσματικό συνδυασμό πόρων.

Μέσα σ' ένα τέτοιο σύστημα, το μάνατζμεντ δεν έχει κίνητρο για να δώσει προσοχή στα περιβαλλοντικά θέματα. Οι επιχειρήσεις διαθέτουν τα απόβλητα τους όσο πιο αποτελεσματικά αυτό είναι δυνατόν, που στην περίπτωση των επικίνδυνων αποβλήτων σημαίνει ότι τα τοποθετούν σε βαρέλια και μετά κάποιιοι τα παίρνουν και τα διαθέτουν αναλόγως. Αλλά δεν κρατούνται αρχεία για το πού αυτά τα απόβλητα αποτίθενται και αν αποτίθενται ασφαλώς. Η επιχείρηση, όπως και η κοινωνία, θέλουν να λειτουργούν με τη νοοτροπία του εφ' όσον δεν το βλέπω, άρα δεν υπάρχει. Σε σχέση με τη ρύπανση

του αέρα, ο αέρας θεωρείται ότι είναι ένα δωρεάν αγαθό στο οποίο μπορεί να απορρίπτει κάποιος απόβλητα ανεξάρτητα από την κακοποίηση της ποιότητας αυτού. Το ίδιο γίνεται και με τα νερά των ποταμών, των λιμνών και των θαλασσών, όπου οι επιχειρήσεις μπορούν να διοχετεύουν τα απόβλητά τους χωρίς κόστος και συνέπειες για την λειτουργία τους.

5.4.3 Κοινωνική υπευθυνότητα των επιχειρήσεων

Λίγοι επιμένουν στην άποψη και δέχονται την ιδέα ότι η επιχείρηση είναι μόνο ένας οικονομικός θεσμός που έχει μόνο οικονομικές υπευθυνότητες¹⁴⁰. Φαίνεται, πάντως ότι αυτή η άποψη περί ηθικής και επιχειρήσεως ήταν η άποψη που επικρατούσε στην κοινωνία μας από την έναρξή της. Και όσο το οικονομικό σύστημα λειτουργεί εύρυθμα για τους περισσότερους ανθρώπους, δεν υπάρχει λόγος να τεθεί κάποιο σοβαρό ερώτημα σχετικό με την ηθική συμπεριφορά των επιχειρήσεων εκτός του πλαισίου της αγοράς. Ωστόσο η εμφάνιση του ενδιαφέροντος για τις κοινωνικές υποχρεώσεις των επιχειρήσεων άρχισε να θέτει σοβαρά ερωτήματα σχετικά με αυτή την άποψη της ηθικής των επιχειρήσεων. Τα προβλήματα που η κοινωνική υπευθυνότητα αναγνωρίζει και συνηγορεί για τη λύση τους, τέτοια όπως η ρύπανση και η ανασφάλεια στους χώρους εργασίας, δημιουργήθηκαν κατά μεγάλο μέρος από την τάση για αποτελεσματικότητα στους χώρους της εργασίας. Έτσι, άρχισε να δημιουργείται διάσταση μεταξύ της αποδόσεως της επιχειρήσεως στο χώρο εργασίας και τις αποδόσεώς της ως προς τις κοινωνικές επιπτώσεις της συμπεριφοράς της.

Οι άνθρωποι άρχισαν να πιστεύουν ότι ο καθαρισμός από τη ρύπανση, η παροχή ασφαλέστερων χώρων εργασίας, η παραγωγή ασφαλέστερων στη χρήση τους προϊόντων, η προώθηση νέων ευκαιριών και η προσπάθεια για περιορισμό της φτώχειας στην κοινωνία μας είχαν να κάνουν με την προώθηση του βιοτικού επιπέδου και τη δημιουργία συνθηκών ευημερίας στην κοινωνία μας. Οι επιχειρήσεις προξενούσαν κάποια απ' αυτά τα προβλήματα και διαιώνιζαν άλλα στην προσπάθειά τους για μια αποτελεσματική χρήση των πόρων. Για παράδειγμα, η προσπάθεια εξοικονομήσεως στη χρήση των πόρων και τη διάθεση των αποβλήτων υλικών τους όσο το δυνατόν φθηνότερα από τις επιχειρήσεις προξενούσαν κάποια σοβαρά προβλήματα ρυπάνσεως σχετικά με την ποιότητα του αέρα και του πόσιμου νερού. Οι παρεκκλίσεις αυτές

¹⁴⁰ Καρβούνης Σωτ. – Γεωργακέλλος Δημ.(2003), Διαχείριση του περιβάλλοντος, εκδόσεις Σταμούλης, Αθήνα, σελ.123-127

θεωρούνταν μικρές μπροστά στη μεγάλη προσφορά των επιχειρήσεων όπως αυτή αναφέρθηκε πιο πάνω.

Κατά συνέπεια αφ' ενός η οικονομική απόδοση των επιχειρήσεων και η αλλαγή των κοινωνικών αξιών της κοινωνίας θέτουν διάφορα ηθικής φύσεως θέματα. Οι επιχειρήσεις ολοένα και περισσότερο άρχισαν να θεωρούνται ως κοινωνικοί όπως και οικονομικοί θεσμοί με κοινωνικές επιπτώσεις τις οποίες η διοίκησή τους θα έπρεπε να λαμβάνει σοβαρά και υπεύθυνα υπόψη. Οι υποστηρικτές της κοινωνικής υπευθυνότητας συμφωνούν ότι το μάνατζμεντ των επιχειρήσεων θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη τις κοινωνικές επιπτώσεις όταν αναπτύσσει επιχειρηματικές πολιτικές και στρατηγικές και ταυτόχρονα οι διοικούντες τις επιχειρήσεις θα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τους σοβαρά τις κοινωνικές τους ευθύνες. Για αυτό το σκοπό πολλές ερευνητικές και θεωρητικές προσπάθειες προσανατολίστηκαν στο να βοηθηθεί το μάνατζμεντ να ανασχεδιάσει τους επιχειρησιακούς οργανισμούς και να αναπτύξει πολιτικές και πρακτικές που θα καθιστούσαν τις επιχειρήσεις ικανές να ανταποκριθούν στις κοινωνικές προσδοκίες και να μετρούν την κοινωνική τους συμπεριφορά.

Οι ελλείψεις της παραδοσιακής απόψεως της ηθικής και της επιχειρήσεως άρχισαν να αποκαλύπτονται. Έγινε σαφές ότι υπάρχουν πολλά σημεία διάστασης μεταξύ της καλής επιχειρηματικής αποδόσεως και αυτού που η κοινωνία ανέμενε από τους επιχειρηματικούς οργανισμούς σε σχέση πάντα με την ηθική συμπεριφορά. Η οικονομική ηθική δεν περιλαμβάνει τα κοινωνικά θέματα των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων και δεν ενθαρρύνει το μάνατζμεντ να δίνει προσοχή στις κοινωνικές επιπτώσεις των λειτουργιών της επιχειρήσεως. Έτσι, δεν παρέχονται τρόποι ή αιτιολογία στο μάνατζμεντ να εσωτερικοποιήσει το κοινωνικό κόστος της παραγωγής, που αποκαλείται και εξωτερικό κοινωνικό κόστος, το οποίο περιλαμβάνει τις περιβαλλοντικές καταστροφές, και να λαμβάνει αυτό το κόστος υπόψη στις αποφάσεις του. Το πρόβλημα που αντιμετωπίζουν οι θεωρητικοί του μάνατζμεντ, που δέχονται το γεγονός ότι υπάρχει συχνά διάσταση μεταξύ ηθικής συμπεριφοράς και αγοραίας αποδόσεως, είναι το πώς να κάνουν τη διοίκηση των επιχειρήσεων να δώσει προσοχή σ' αυτό το εξωτερικό κοινωνικό κόστος της παραγωγικής διαδικασίας. *Οι επιχειρήσεις δεν μπορούν να παραμένουν υγιείς και βιώσιμοι οργανισμοί σε μια καταρρέουσα κοινωνία. Επομένως θα πρέπει να διαθέτουν μερικούς από τους πόρους τους ως προς την επίλυση κάποιων από τα πιο σοβαρά κοινωνικά προβλήματα, είτε αυτά είναι περιβαλλοντικές καταστροφές, διακρίσεις ή φτώχεια. Μάλιστα υπάρχει και το επιχείρημα ότι οι επιχειρήσεις θα μπορούν να λειτουργούν καλύτερα σε μια κοινωνία όπου τα περισσότερα μέλη της μοιράζονται ένα υψηλό επίπεδο διαβίωσης και απολαμβάνουν μια βελτιωμένη ποιότητα ζωής. Πραγματικά, κοινωνικά υπεύθυνα*

επιχείρηση θα μπορεί να βελτιώσει την εικόνα της (το image) στην κοινωνία και με αυτόν τον τρόπο να αποκτήσει περισσότερους πελάτες και να παρέχει περισσότερα κίνητρα στους εν δυνάμει επενδυτές να τοποθετήσουν τα χρήματά τους. Στην πράξη, υπάρχουν πολλά παραδείγματα επιχειρήσεων που προσπάθησαν να παρουσιασθούν ως ενδιαφερόμενες για τη δημόσια υγεία και για το περιβάλλον.

Τα επιχειρήματα όμως αυτών των επιχειρήσεων δεν ήταν ποτέ πολύ πειστικά επειδή δεν βασίζονται σε μια στέρεη ηθική φιλοσοφία σχετική με τη φύση της επιχειρήσεως και διοικήσεώς της. Ήταν περισσότερο προς τη φύση της «ηθικοποίησης» ορισμένων θεμάτων της επιχειρηματικής συμπεριφοράς. Στην περίπτωση αυτή η κοινωνική υπευθυνότητα έχει περισσότερο την μορφή δόγματος παρά σοβαρής στάσης από την πλευρά της επιχειρήσεως. Οι μελετητές και οι διάφοροι άλλοι παράγοντες, που υποστηρίζουν την κοινωνική υπευθυνότητα, φαίνεται να το κάνουν ως αποτέλεσμα πίστης περισσότερο παρά ως ένα θεωρητικό πρότυπο που θα μπορούσε να προσφέρεται για σοβαρή συζήτηση.

Υπάρχουν διάφοροι λόγοι γι' αυτήν την εξέλιξη, όχι μόνο επειδή η εφαρμογή της κοινωνικής υπευθυνότητας είναι δύσκολη μέσα στα ευρύτερα ανταγωνιστικά πλαίσια. Το να είναι μια επιχείρηση κοινωνικά υπεύθυνη κοστίζει. Ο εξοπλισμός ελέγχου της ρύπανσης είναι δαπανηρός τόσο κατά την αγορά του και κατά τη λειτουργία του. Οι συσκευές εξαερισμού που απομακρύνουν τις τοξικές ουσίες από τον αέρα των χώρων εργασίας είναι ακριβές. Επιπλέον, η διάθεση των τοξικών αποβλήτων κοστίζει ακριβά και σε χρόνο και σε χρήμα. Κατά συνέπεια οι προσπάθειες αυτές μειώνουν τα κέρδη και σε ένα ανταγωνιστικό σύστημα οι εταιρείες, με υψηλά επίπεδα κόστους, θα μπορούσαν να τεθούν εκτός αγοράς λόγω κόστους. Αυτό είναι ένα γεγονός από τη ζωή επιχειρήσεων που λειτουργούν στο ελεύθερο επιχειρηματικό σύστημα, το οποίο οι υποστηρικτές της κοινωνικής υπευθυνότητας ποτέ δεν πήραν στα σοβαρά.

Το μάνατζμεντ πρέπει να ενδιαφερθεί για την οικονομική απόδοση του οργανισμού που διευθύνει. Δεν μπορεί να παραβλέψει αυτές τις απαιτήσεις για την επιδίωξη κοινωνικών στόχων που συγκρούονται με την οικονομική απόδοση, ενώ προσδοκά να διατηρήσει την επιχείρηση σε λειτουργία για μακρύ χρονικό διάστημα. Όταν πρέπει να γίνει μια επιλογή μεταξύ ενός ηθικού «πρέπει» και ενός τεχνικού «επιβάλλεται», που κάποια επιχείρηση θα πρέπει να κάνει για να παραμείνει βιώσιμη μέσα στο σύστημα, φαίνεται σαφώς ποιο δρόμο θα ακολουθήσουν οι περισσότερες διοικήσεις των επιχειρήσεων. Μια τεχνική επιχειρηματική αναγκαιότητα είναι ένα «πρέπει», που πάντοτε παίρνει προτεραιότητα έναντι των ηθικών «πρέπει» που θα ήταν πολύ ωραίο να μπορούσαν να εφαρμοσθούν αλλά απλώς δεν είναι πρακτικά υπό τις υπάρχουσες επιχειρηματικές

συνθήκες.

Θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι η θεωρία της κοινωνικής υπευθυνότητας και οι αρχές της δεν μπορούν να δώσουν απαντήσεις σε προβλήματα χρηματοοικονομικής φύσεως, προσωπικού, παραγωγής και γενικά στη λήψη επιχειρηματικών αποφάσεων. Ο ρόλος των επιχειρηματικών στελεχών κατά μεγάλο μέρος καθορίζεται, αν και όχι αποκλειστικά, σε σχέση με το ιδιωτικό κέρδος και επομένως το να προταθεί ότι αυτό μπορεί να παραμερισθεί για προσχώρηση σε ένα σύστημα κοινωνικής υπευθυνότητας, αν αυτό συγκρούεται με το ρόλο των προσώπων αυτών, φαίνεται να είναι τουλάχιστον ρομαντικό.

5.5 Σκοπιμότητα της θέσπισης ενός καθεστώτος περιβαλλοντικής εταιρικής κοινωνικής ευθύνης και τα αναμενόμενα αποτελέσματα

5.5.1 Εφαρμογή βασικών περιβαλλοντικών αρχών της συνθήκης ΕΚ¹⁴¹

Η περιβαλλοντική ευθύνη συνιστά τρόπο εφαρμογής των κύριων αρχών περιβαλλοντικής πολιτικής που ορίζονται στην συνθήκη ΕΚ (άρθρο 174 παράγραφος 2), και ιδίως της αρχής "ο ρυπαίνων πληρώνει". Εάν η εν λόγω αρχή δεν εφαρμόζεται για την κάλυψη του κόστους της αποκατάστασης των περιβαλλοντικών ζημιών, είτε το περιβάλλον παραμένει αναποκατάστατο, ή το κράτος, και σε τελευταία ανάλυση ο φορολογούμενος, καλείται να πληρώσει γι'αυτό. Κατά συνέπεια, ο πρώτος στόχος συνίσταται στο να καταστεί ο ρυπαίνων υπεύθυνος για την ζημία που προκάλεσε. Εάν οι ρυπαίνοντες καλούνται να πληρώσουν για την ζημία που προκάλεσαν, θα μειώσουν την ρύπανση μέχρι του σημείου εκείνου όπου το περιθωριακό κόστος της μείωσης υπερβαίνει την αποφευχθείσα αποζημίωση. Κατ'αυτόν τον τρόπο, η περιβαλλοντική ευθύνη έχει ως αποτέλεσμα την πρόληψη της ζημίας την εσωτερίκευση του περιβαλλοντικού κόστους⁶. Επίσης, η ευθύνη δύναται επίσης να οδηγήσει σε ευρύτερη εφαρμογή της αρχής της προφύλαξης, με αποτέλεσμα την αποφυγή των κινδύνων και των ζημιών, καθώς και στην ενθάρρυνση των επενδύσεων για τη βελτίωση των γνώσεων και των τεχνολογιών.

¹⁴¹ Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (COM 2000), Λευκή Βίβλος για την περιβαλλοντική ευθύνη, Βρυξέλλες, σελ.12

5.5.2 Η εξασφάλιση της απορρύπανσης και της αποκατάστασης του περιβάλλοντος

Προκειμένου να καταστεί αληθινά εφαρμόσιμη στην πράξη η αρχή "ο ρυπαίνων πληρώνει", τα κράτη μέλη οφείλουν να εξασφαλίσουν την αποτελεσματική απορρύπανση¹⁴² και αποκατάσταση του περιβάλλοντος - ή και την αντικατάσταση στοιχείων του - στις περιπτώσεις όπου υπάρχει υπεύθυνος ρυπαίνων, εξασφαλίζοντας ότι η αποζημίωση που θα καταβάλει θα χρησιμοποιηθεί προς τον σκοπό αυτό κατά τρόπο αποτελεσματικό και ενδεδειγμένο.

5.5.2.1 Προαγωγή της εφαρμογής της κοινοτικής περιβαλλοντικής νομοθεσίας¹⁴³

Εάν η θέσπιση της ευθύνης έχει τα προληπτικά αποτελέσματα που προαναφέρθηκαν και εξασφαλίζεται η αποκατάσταση σε περίπτωση ζημιών, αναμένεται επίσης να βελτιώσει την συμμόρφωση με το κοινοτικό περιβαλλοντικό δίκαιο. Κατά συνέπεια, η σύνδεση των διατάξεων του κοινοτικού περί ευθύνης καθεστώτος και της υφιστάμενης περιβαλλοντικής νομοθεσίας είναι μεγάλης σημασίας. Ενώ τα περισσότερα κράτη μέλη έχουν θεσπίσει εθνικές διατάξεις που πραγματεύονται την αντικειμενική ευθύνη για ζημιές που προκλήθηκαν από δραστηριότητες επικίνδυνες κατά τον ένα ή τον άλλο τρόπο, για το περιβάλλον, οι εν λόγω νομοθετικές διατάξεις διαφέρουν πολύ μεταξύ τους από πλευράς πεδίου εφαρμογής και, πολύ συχνά, δεν καλύπτουν κατά τρόπο ενιαίο όλες τις ζημιές που προκαλούνται από δραστηριότητες εγνωσμένης επικινδυνότητας για το περιβάλλον. Επιπλέον, τα εν λόγω καθεστάτα ευθύνης αφορούν μόνο τις ζημιές στην υγεία του ανθρώπου, στην ιδιοκτησία ή στους ρυπανθέντες χώρους. Γενικά, δεν εφαρμόζονται στις περιπτώσεις ζημιών των φυσικών πόρων. Ως εκ τούτου, είναι σημαντικό να καλύπτει, το κοινοτικό καθεστώς περιβαλλοντικής ευθύνης, τις ζημιές σε φυσικούς πόρους, τουλάχιστον σε αυτούς που ήδη προστατεύονται από το κοινοτικό δίκαιο, και ειδικότερα από τις οδηγίες περί αγρίων πτηνών και οικοτόπων (ενδιαιτημάτων), σε χαρακτηρισμένες περιοχές του δικτύου.⁷

¹⁴² Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (COM 2000), Λευκή Βίβλος για την περιβαλλοντική ευθύνη, Βρυξέλλες, σελ.12

¹⁴³ Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (COM 2000), Λευκή Βίβλος για την περιβαλλοντική ευθύνη, Βρυξέλλες, σελ.12-13

Τα κράτη μέλη καλούνται να εξασφαλίσουν οπωσδήποτε την επανόρθωση των ζημιών στους εν λόγω φυσικούς πόρους, όπως και στις περιπτώσεις όπου δεν θα ήταν δυνατή η εφαρμογή καθεστώτος ευθύνης (λόγχου χάριν, εάν δεν είναι δυνατός ο εντοπισμός του ρυπαίνοντος), δεδομένου ότι αποτελεί υποχρέωση που απορρέει από την οδηγία για τα ενδιαιτήματα. Το προληπτικό αποτέλεσμα της θέσπισης ευθύνης αναμένεται να λειτουργήσει θετικά στο πλαίσιο της διευρυμένης Ένωσης, διευκολύνοντας σημαντικά την εκ μέρους των κρατών μελών εφαρμογή περιβαλλοντικών κανόνων.

Εσωτερίκευση του περιβαλλοντικού κόστους σημαίνει ότι το κόστος της πρόληψης και της αποκατάστασης της περιβαλλοντικής ρύπανσης καλύπτεται απευθείας από τα υπεύθυνα για τις ζημίες μέρη και όχι από το κοινωνικό σύνολο.

5.6 Ενίσχυση της αρχής της ενσωμάτωσης

Η συνθήκη του Άμστερνταμ θέσπισε, με το άρθρο 6 της συνθήκης ΕΚ, την αρχή¹⁴⁴ της ενσωμάτωσης βάσει της οποίας οι απαιτήσεις περιβαλλοντικής προστασίας πρέπει να ενσωματώνονται στην χάραξη και στην εφαρμογή των άλλων κοινοτικών πολιτικών και δραστηριοτήτων. Η θέσπιση κοινοτικού καθεστώτος περιβαλλοντικής ευθύνης που θα καλύπτει όλες τις διεπόμενες από κοινοτικές κανονιστικές ρυθμίσεις δραστηριότητες που συνιστούν κίνδυνο για το περιβάλλον θα προωθήσει την ενσωμάτωση των περιβαλλοντικών παραμέτρων στους σχετικούς τομείς, μέσω της εσωτερίκευσης του περιβαλλοντικού κόστους.

5.6.1 Βελτίωση της λειτουργίας της εσωτερικής αγοράς

Παρόλο που οι κύριοι στόχοι ενός κοινοτικού καθεστώτος είναι περιβαλλοντικοί, η επίτευξη τους μπορεί επίσης να συμβάλει στη προώθηση ισότιμων όρων ανταγωνισμού στην εσωτερική αγορά. Αυτό είναι σημαντικό, δεδομένου ότι το μεγαλύτερο μέρος του εμπορίου της Ε.Ε. πραγματοποιείται στο πλαίσιο της εσωτερικής αγοράς, δηλαδή το ενδοκοινοτικό εμπόριο είναι σημαντικότερο από το εξωκοινοτικό εμπόριο για τα κράτη μέλη και, ως εκ τούτου, οι τυχόν διαφορές στο νομικό πλαίσιο και στο κόστος που αντιμετωπίζουν οι εταιρείες στην εσωτερική αγορά, τις ενδιαφέρει πολύ περισσότερο από τις τυχόν διακυμάνσεις έναντι τρίτων χωρών.

¹⁴⁴ Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (COM 2000), Λευκή Βίβλος για την περιβαλλοντική ευθύνη, Βρυξέλλες, σελ.13

Επί του παρόντος δεν είναι σαφής η ύπαρξη προβλημάτων ανταγωνισμού στην εσωτερική αγορά, προκαλούμενων από τυχόν διαφορές στις προσεγγίσεις των κρατών μελών όσον αφορά την περιβαλλοντική ευθύνη. Αυτό ενδέχεται να οφείλεται εν μέρει στο γεγονός ότι τα εθνικά καθεστάτα περιβαλλοντικής ευθύνης στην ΕΕ είναι σχετικώς νέα και δεν έχουν τεθεί ακόμα πλήρως σε εφαρμογή.

Ωστόσο, τα περισσότερα υφιστάμενα καθεστάτα περιβαλλοντικής ευθύνης στα κράτη μέλη δεν καλύπτουν τις ζημίες στην βιοποικιλότητα.

5.6.2 Η προσχώρηση της Κοινότητας στη Σύμβαση του Λουγκάνο

Αξίζει να αναφερθεί ότι η Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για την αστική ευθύνη όσον αφορά τις ζημίες που απορρέουν από επικίνδυνες για το περιβάλλον δραστηριότητες, συνήφθη το 1993. Η Επιτροπή και όλα τα κράτη μέλη συμμετείχαν στις διαπραγματεύσεις. Η Σύμβαση αυτή θεσπίζει ένα καθεστώς περιβαλλοντικής ευθύνης¹⁴⁵ που καλύπτει όλους τους τύπους ζημιών (τόσο των παραδοσιακών ζημιών, όπως οι τραυματισμοί προσώπων και οι ζημίες στην ιδιοκτησία, όσο και των καθαυτό ζημιών στο περιβάλλον), όταν προκαλούνται από επικίνδυνη δραστηριότητα. Προσδιορίζονται περαιτέρω οι επικίνδυνες δραστηριότητες στον τομέα των επικίνδυνων ουσιών, της βιοτεχνολογίας και των αποβλήτων. Το πεδίο εφαρμογής είναι ανοικτό, υπό την έννοια ότι και άλλες, πλην των ρητά αναφερομένων, δραστηριότητες μπορούν να χαρακτηρισθούν ως επικίνδυνες.

Η προσχώρηση της Κοινότητας στη σύμβαση αυτή θα παρουσίαζε το πλεονέκτημα να είναι σύμφωνη με την αρχή της επικουρικότητας σε διεθνές επίπεδο (δεν είναι σκόπιμο να θεσπιστεί νέα κοινοτική νομοθεσία, εφόσον το ζήτημα μπορεί να αντιμετωπισθεί με την προσχώρηση της Κοινότητας σε υφιστάμενη διεθνή σύμβαση). Εξάλλου, η σύμβαση έχει το πλεονέκτημα της πληρότητας (περιλαμβάνονται όλοι οι τύποι ζημιών που απορρέουν από επικίνδυνες δραστηριότητες) και ενός ευρέος και ανοιχτού πεδίου εφαρμογής - παρουσιάζει επίσης το πλεονέκτημα να διαθέτει ένα σύστημα που για να εξασφαλίσει συνοχή αντιμετωπίζει κατά τρόπο ομοιόμορφο όσους ασκούν επικίνδυνες δραστηριότητες, οποιεσδήποτε κι αν είναι αυτές. Έξι κράτη μέλη έχουν ήδη υπογράψει τη σύμβαση, ενώ ορισμένα άλλα προτίθενται να τα μιμηθούν. Πολλά κράτη μέλη έχουν ήδη θεσπίσει τη νομοθεσία εφαρμογής της σύμβασης, ή ετοιμάζουν την επικύρωση (ωστόσο, άλλα κράτη μέλη²⁵ δεν προτίθενται να την υπογράψουν ή να την

¹⁴⁵ Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (COM 2000), Λευκή Βίβλος για την περιβαλλοντική ευθύνη, Βρυξέλλες, σελ.28

επικυρώσουν). Η Σύμβαση είναι επίσης ανοικτή στις χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης καθώς και σε χώρες μη μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης, προκειμένου να έχει ευρεία διεθνή βάση. Η προσχώρηση της Κοινότητας αναμένεται να ενθαρρύνει άλλες χώρες προς την ίδια κατεύθυνση. Όταν συγκρίνουμε το καθεστώς της Σύμβασης του Λουγκάνο με τα καθεστάτα περιβαλλοντικής ευθύνης των κρατών μελών, δημιουργείται η γενική εντύπωση ότι σε ορισμένα ζητήματα η Σύμβαση εμφανίζεται, χάρη στο ανοιχτό πεδίο εφαρμογής της, πιο προοδευτική (στον βαθμό που η Σύμβαση καλύπτει ρητά τις καθαυτό περιβαλλοντικές ζημιές, δηλαδή τις οικολογικές ζημιές) σε σύγκριση με το καθεστώς πολλών κρατών μελών το οποίο είναι πιο περιορισμένης έκτασης και ισχύος. Ακριβώς τα τελευταία αυτά κράτη μέλη καθώς και το μεγαλύτερο μέρος της βιομηχανίας εκτιμούν ότι το πεδίο εφαρμογής της σύμβασης του Λουγκάνο είναι υπερβολικά ευρύ και παρέχει ελάχιστη ασφάλεια δικαίου, όπως επίσης και ότι οι ορισμοί της, ιδίως στον τομέα των οικολογικών ζημιών, είναι εξαιρετικά ασαφείς. Είναι αλήθεια ότι η σύμβαση διαλαμβάνει τις περιβαλλοντικές ζημιές, πλην όμως κατά τρόπο όχι συγκεκριμένο. Λόγου χάριν, δεν απαιτεί την αποκατάσταση, ούτε καθορίζει κριτήρια για την αποκατάσταση ή την αποτίμηση των εν λόγω ζημιών. Ως εκ τούτου, σε περίπτωση εξέτασης μιας ενδεχόμενης προσχώρησης, θα έπρεπε να συμπληρωθεί το καθεστώς της Φινλανδία, της Ελλάδος, της Ιταλίας, του Λουξεμβούργου, των Κάτω Χωρών και της Πορτογαλίας, της Αυστρίας, της Φινλανδίας, της Δανίας, της Γερμανίας, των Η.Β.

5.7 Η Ανάγκη για Περιβαλλοντική Ηθική των επιχειρήσεων

Το δεοντολογικό (κανονιστικό) ερώτημα που παραμένει αναπάντητο έχει να κάνει με τη φύση αυτών των προσπαθειών διεύρυνσης των ηθικών υποχρεώσεων¹⁴⁶ των επιχειρήσεων. Όλες οι προσπάθειες, που περιγράφηκαν προηγουμένως για να αναπτύξουν ευρύτερες ιδέες για καλύτερη κοινωνία και να διατυπώσουν ένα σύνολο υποχρεώσεων για τις επιχειρήσεις, αποφέρουν από το ίδιο πρόβλημα. Είναι βαθύτατα ανθρωποκεντρικές. Αυτό το χαρακτηριστικό τις καθιστά πολύ λιγότερο ικανοποιητικές μέσα σε ένα κόσμο που πιέζεται από περιβαλλοντικά προβλήματα και μάλιστα σε κλίμακα που ήταν αδύνατον να τη φαντασθεί κάποιος μόλις λίγα χρόνια πριν, όταν τα προβλήματα αυτά φαίνονταν ως θέμα ποιότητας ζωής και όχι ως θέμα επιβιώσεως που είναι σήμερα. Όλες αυτές οι προσπάθειες να εμπλακεί η επιχειρηματική

¹⁴⁶ Καρβούνης Σωτ. – Γεωργακέλλος Δημ (2003)., Διαχείριση του περιβάλλοντος, εκδόσεις Σταμούλης, σελ.130-131

υπευθυνότητα και να ορισθεί εκ νέου η έννοια της ευημερίας ανατακλούν την αλαζονεία του πολιτισμού μας σχετικά με την προσέγγιση της φύσεως.

Ενώ τα θέματα κοινωνικής υπευθυνότητας, που αναδείχθηκαν στη δεκαετία του 1960, περιλάμβαναν και περιβαλλοντικά ενδιαφέροντα, εντούτοις αυτά τα ενδιαφέροντα ήταν κυρίως ανθρωποκεντρικά. Οι νόμοι, που θέσπισε η κρατική πολιτική στις δεκαετίες 1960 και 1970, βασίζονταν κυρίως στην προστασία της υγείας των ανθρώπων και όχι στην αναβάθμιση του περιβάλλοντος τους. Ο τυπικός χάρτης των ενδιαφερόμενων μερών περιλαμβάνει τους μετόχους, τους πιστωτές, τους υπαλλήλους, τους πελάτες (καταναλωτές), την κυβέρνηση κ.λπ., αλλά ποτέ δεν συμπεριελήφθησαν σ' αυτό το χάρτη τα φυτά, τα ζώα ή η φύση γενικά, ο φυσικός κόσμος. *Το μοντέλο του κοινωνικού συμβολαίου, το οποίο χρησιμοποιείται συχνά για την υποστήριξη ηθικών υπευθυνότητων, είναι ένα συμβόλαιο μεταξύ ανθρώπινων όντων. Ο φυσικός κόσμος ουδέποτε συμπεριελήφθη στο «κείμενο» αυτό.*

Οικονομική ανάπτυξη δεν μπορεί να υπάρξει χωρίς τις κατάλληλες περιβαλλοντικές συνθήκες που θα υποστηρίζουν μια τέτοια ανάπτυξη. Η ιδέα ότι αυτοί που χαράσσουν την πολιτική πρέπει να κάνουν μια αντιστάθμιση της οικονομικής αναπτύξεως και της περιβαλλοντικής προστασίας στις αποφάσεις τους γύρω από τις κρατικές και τις επιχειρηματικές ενέργειες δεν προκαλεί πια αίσθηση. Οι δύο στόχοι συμβιβάζονται ο ένας με τον άλλον. Το περιβάλλον θα πρέπει να προστατεύεται και να αυξάνεται για να πραγματοποιείται η οικονομική ανάπτυξη. Αν το περιβάλλον απαξιώνεται και καταστρέφεται, όπως συμβαίνει θεαματικά στα δάση της Αμαζονίας για παράδειγμα, η οικονομική ανάπτυξη θα σταματήσει αφού οι σχετικοί πόροι θα εξαντληθούν. Η οικονομική ανάπτυξη, που υπομονεύει τις συνθήκες για την πραγματοποίησή της, δεν είναι βιώσιμη. Αυτή η συνείδηση πρέπει να γίνει μέρος της ηθικής σκέψεως για κάθε είδος λογικής θεωρίας που θα αναπτυχθεί για να αποτελέσει σημαντική πρόκληση στο οικονομικό μοντέλο που επικρατεί σήμερα. Επίσης η περιβαλλοντική συνείδηση είναι αναγκαία για την επιβίωση του πλανήτη και όλων των μορφών ζωής που υπάρχουν σ' αυτόν. Εφόσον η επιχείρηση σήμερα έχει πρόσθετες υπευθυνότητες που, κατά μεγάλο μέρος, οφείλονται σε κρατικούς κανονισμούς που προσπαθούν να καταστήσουν τις επιχειρήσεις υπεύθυνες και έναντι περιβαλλοντικών θεμάτων, μπορεί να είναι αποδοτικό να γίνει μια προσπάθεια να προσδιοριστεί αυτό που λέγεται «περιβαλλοντική ηθική» και που θα έδινε θεωρητική υποστήριξη στην όλη διεργασία. Το γεγονός είναι ότι, παρ' όλες τις συζητήσεις που έγιναν για την κοινωνική υπευθυνότητα, τα περιβαλλοντικά ενδιαφέροντα έχουν γίνει απλώς θέματα δημόσιας πολιτικής με την έννοια ότι έχουν θεσπισθεί νόμοι και δημοσιεύτηκαν κανονισμοί και διατάξεις για να καταστήσουν τις επιχειρήσεις υπεύθυνες απέναντι των περιβαλλοντικών προβλημάτων.

Ωστόσο παρά τις σχετικές πρακτικές και δράσεις η εθελοντική υπευθυνότητα δεν μπόρεσε να εισαχθεί σοβαρά στο επιχειρηματικό σύστημα.

Υπάρχει έτσι ανάγκη για μια περιβαλλοντική ηθική που να υποστηρίζει αυτές τις προσπάθειες έτσι, οι οποίες να υπόκεινται λιγότερο στις πολιτικές αλλαγές. Μόνο τότε, η ηθική θα έχει επιπτώσεις για την επιχείρηση και για τις κυβερνήσεις σε σχέση βέβαια με τις περιβαλλοντικές υπευθυνότητες και πρακτικές.

5.8 Νέο πλαίσιο για την εταιρική κοινωνική ευθύνη από τον EFQM με την υποστήριξη της E.E.

5.8.1 Μοντέλο επιχειρηματικής αριστείας

Η νέα προσέγγιση-μεθοδολογία του EFQM για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη¹⁴⁷ (EFQM framework for CSR), που είναι αποτέλεσμα μιας διεξοδικής έρευνας που πραγματοποιήθηκε σε μοντέλα και μεθοδολογίες Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης που εφαρμόζονται σε ολόκληρο τον κόσμο, βασίζεται στο υπάρχον Μοντέλο Επιχειρηματικής Αριστείας – EFQM.

Το μοντέλο αποτελεί ουσιαστικά ένα διαγνωστικό εργαλείο για την αυτοαξιολόγηση της γενικότερης κατάστασης ενός οργανισμού. Μέσω της διαδικασίας της αυτοαξιολόγησης, ο οργανισμός είναι σε θέση να σταθμίζει καλύτερα τις προτεραιότητες που πρέπει να θέσει, να καταλείψει αποτελεσματικά τους διαθέσιμους πόρους του και μέσω αυτών να πραγματοποιεί βιώσιμα προγράμματα δράσης.

Το κύριο μέσο αυτοαξιολόγησης ενός οργανισμού είναι τα εννιά κριτήρια¹⁴⁸ καθώς και τα τριανταένα υποκριτήρια που εισάγει το ευρωπαϊκό υποδείγματος αριστείας και τα οποία, χρησιμοποιούνται και για την αξιολόγηση των συμμετεχόντων στα Βραβεία Ποιότητας.

Το 1^ο κριτήριο του EFQM αναφέρεται στην Ηγεσία¹⁴⁹: Στο κριτήριο αυτό εξετάζεται κατά πόσο οι ηγέτες συμβάλλουν στον καθορισμό και στην επίτευξη της αποστολής και του οράματος του οργανισμού, στην ανάπτυξη και τη διάχυση των αξιών που απαιτούνται για μακρόχρονη επιτυχία και πως αυτές εφαρμόζονται. Ολοκληρώνοντας, θα λέγαμε ότι εξετάζει και το βαθμό στον οποίο εμπλέκεται ο ηγέτης ώστε να

¹⁴⁷Νέο πλαίσιο για την E.K.E.
<http://www.qualitynet.gr/displayITM1.asp?ITMID=4079>, (4/01/09)

¹⁴⁸ EFQM Assessor Scorebook 2005

διασφαλίσει ότι το σύστημα διοίκησης εφαρμόζεται κατάλληλα. Υποκριτήρια αυτού είναι, i) Η ανάπτυξη της αποστολής, του οράματος, των αξιών και των κανόνων ηθικής από την ηγεσία, με τέτοιο τρόπο ώστε να καλλιεργείται μια κουλτούρα αριστείας στον οργανισμό, ii) Η εμπλοκή της ηγεσίας στη διασφάλιση ανάπτυξης, εφαρμογής και συνεχούς βελτίωσης του συστήματος διοίκησης του οργανισμού, iii) Η επαφή της ηγεσίας με τους πελάτες, τους συνεργάτες και τους αντιπροσώπους της κοινωνίας, και τέλος, iv) Η αναγνώριση από την ηγεσία και η υποστήριξη της οργανωσιακής αλλαγής.

Το 2^ο κριτήριο του ευρωπαϊκού υποδείγματος αριστείας αναφέρεται στην πολιτική και τη στρατηγική ενός οργανισμού. Στο πλαίσιο αυτό εξετάζεται κατά πόσο ο οργανισμός υλοποιεί την αποστολή και το όραμά του δια μέσου μιας στρατηγικής εστιασμένης στις ομάδες ενδιαφέροντος τις επιχειρήσεις (μέτοχοι, πελάτες, κ.λ.π.), αλλά και με την υποστήριξη άλλων σχετικών σχεδίων, αρχών, στόχων και διαδικασιών. Υποκριτήρια του κριτηρίου της πολιτικής και της στρατηγικής ενός οργανισμού είναι, i) Η Πολιτική και η Στρατηγική βασίζονται στις τρέχουσες και μελλοντικές ανάγκες και προσδοκίες των συμφεροντούχων, ii) Η Πολιτική και η Στρατηγική βασίζονται στις πληροφορίες που προκύπτουν από τις μετρήσεις απόδοσης, την έρευνα, την μάθηση και τις δραστηριότητες που σχετίζονται με το εξωτερικό περιβάλλον, iii) Η Πολιτική και η Στρατηγική αναπτύσσονται, ανασκοπούνται και ενημερώνονται, και τέλος, iv) Η Πολιτική και η Στρατηγική γνωστοποιούνται και διαχέονται διαμέσου ενός πλαισίου κύριων διαδικασιών.

Τα 3^ο κριτήριο του EFQM εστιάζει στη διοίκηση προσωπικού ενός οργανισμού: Το κριτήριο αυτό αφορά στις μεθόδους με τις οποίες ο οργανισμός διαχειρίζεται, αναπτύσσει και διαχέει τη γνώση και τις δυνατότητες των ανθρώπων του, τόσο σε ατομικό ή ομαδικό επίπεδο όσο και σε επίπεδο οργανισμού. Οι δραστηριότητες αυτές πραγματοποιούνται διότι συμβάλλουν στην υλοποίηση των στρατηγικών σχεδίων και στη αποτελεσματική λειτουργία των διαδικασιών. Τα υποκριτήρια αυτού είναι: i) Οι ανθρώπινοι πόροι σχεδιάζονται, διαχειρίζονται και βελτιώνονται, ii) Οι ικανότητες και η γνώση του προσωπικού αναγνωρίζονται, αναπτύσσονται και διατηρούνται, iii) Οι ανθρώπινοι πόροι εμπλέκονται και ενδυναμώνονται, iv) Υπάρχει διάλογος μεταξύ του προσωπικού και του οργανισμού, v) Το προσωπικό επιβραβεύεται, αναγνωρίζεται και προστατεύεται.

Το 4^ο κριτήριο του ευρωπαϊκού μοντέλου αριστείας προσδιορίζει τις συνεργασίες και τους πόρους. Πιο συγκεκριμένα, το πώς ο κάθε οργανισμός σχεδιάζει και διαχειρίζεται τις εξωτερικές συνεργασίες του και τους πόρους του με στόχο την εξυπηρέτηση της

¹⁴⁹http://www.eede.gr/pdf/efqm_model.pdf, (5/02/09)

πολιτικής και στρατηγικής και των διαδικασιών που ακολουθεί, εντάσσεται στο κριτήριο αυτό. Τα υποκριτήρια του αναφέρονται κυρίως στον τρόπο που *οι οργανισμοί*,
i) Διαχειρίζονται οι εξωτερικές συνεργασίες, ii) Διαχειρίζονται τα χρηματοοικονομικά θέματα, iii) Διαχειρίζονται οι εγκαταστάσεις, ο εξοπλισμός και τα υλικά, iv) Διαχειρίζεται η τεχνολογία, iv) Διαχειρίζονται οι πληροφορίες και η γνώση.

Στο 5^ο κριτήριο του EFQM κύριος γνώμονας αξιολόγησης είναι οι Διαδικασίες. Αναλυτικότερα, στο κριτήριο αυτό εξετάζεται πως ο οργανισμός σχεδιάζει, διαχειρίζεται και βελτιώνει τις διαδικασίες του με απώτερο στόχο την ορθή εφαρμογή της πολιτικής και στρατηγικής του αλλά και την δημιουργία προστιθέμενης αξίας για τις ομάδες ενδιαφέροντος. Υποκριτήρια των Διαδικασιών είναι, i) Οι διαδικασίες σχεδιάζονται και διαχειρίζονται συστηματικά, ii) Οι διαδικασίες βελτιώνονται, μέσω της καινοτομίας και με σκοπό την πλήρη ικανοποίηση και την συνεχή δημιουργία αξίας για τους πελάτες και τους άλλους συμφεροντούχους, iii) Τα προϊόντα και οι υπηρεσίες σχεδιάζονται και αναπτύσσονται βάσει των αναγκών και των προσδοκιών των πελατών, iv) Τα προϊόντα και οι υπηρεσίες παράγονται, παραδίδονται και παρέχονται, v) Διαχειρίζονται και προάγονται οι σχέσεις με τους πελάτες.

Το 6^ο κριτήριο αφορά στα αποτελέσματα για τους πελάτες. Αξίζει να σημειωθεί ότι, οι άριστοι οργανισμοί μετρούν εντατικά και επιτυγχάνουν εξαιρετικά αποτελέσματα για τους πελάτες τους. Τα υποκριτήρια των αποτελεσμάτων για τους πελάτες εστιάζονται, i) στα μέτρα Αντίληψης – αυτά είναι τα μέτρα της αντίληψης που έχουν οι πελάτες για τον οργανισμό και τα οποία ο οργανισμός αποκτά με δημοσκοπήσεις πελατών, αξιολογήσεις προμηθευτών, σχόλια κλπ., ii) Δείκτες Απόδοσης – αυτοί είναι οι εσωτερικοί δείκτες που χρησιμοποιούνται από τον οργανισμό προκειμένου να παρακολουθήσει, να κατανοήσει, να προβλέψει και να βελτιώσει την απόδοσή του καθώς και να προβλέψει τις αντιλήψεις των εξωτερικών του πελατών.

Παράλληλα, το 7^ο κριτήριο του ευρωπαϊκού μοντέλου αριστείας εστιάζει στα αποτελέσματα για τους εργαζόμενους. Το κριτήριο αυτό αφορά στο τι επιτυγχάνει ο οργανισμός σε σχέση με τους εργαζόμενους. Τα υποκριτήρια αυτού του κριτηρίου είναι, i) Μέτρα Αντίληψης – αυτά είναι τα μέτρα της αντίληψης που έχουν οι εργαζόμενοι για τον οργανισμό, ii) Δείκτες Απόδοσης – αυτοί είναι οι εσωτερικοί δείκτες που χρησιμοποιούνται από τον οργανισμό προκειμένου να παρακολουθήσει, να κατανοήσει, να προβλέψει και να βελτιώσει την απόδοσή του.

Το 8^ο κριτήριο του ευρωπαϊκού μοντέλου αριστείας προσδιορίζει τα αποτελέσματα για το κοινωνικό σύνολο. Ειδικότερα, αφορά στα αποτελέσματα των μετρήσεων που αποτελούν τις απόψεις του κοινωνικού συνόλου για τον κάθε οργανισμό. Τα υποκριτήρια των αποτελεσμάτων για το κοινωνικό σύνολο αναφέρονται i) στα μέτρα

Αντίληψης – αυτά τα μέτρα αντικατοπτρίζουν τις αντιλήψεις της κοινωνίας για τον οργανισμό (μπορεί να προέρχονται για παράδειγμα από δημοσκοπήσεις, αναφορές, άρθρα στον τύπο, δημόσιες συναντήσεις, κυβερνητικές αρχές κλπ.), ii) στους δείκτες απόδοσης – αυτοί είναι οι εσωτερικοί δείκτες που χρησιμοποιούνται από τον οργανισμό προκειμένου να παρακολουθήσει, να κατανοήσει, να προβλέψει και να βελτιώσει την απόδοσή του καθώς και να προβλέψει τις αντιλήψεις της κοινωνίας.

Το 9^ο κριτήριο του EFQM και τελευταίο, προσδιορίζει τα κρίσιμα αποτελέσματα, δηλαδή εξετάζει τα επιτεύγματα του οργανισμού σε σχέση με την προγραμματισμένη απόδοση. Τα υποκριτήρια του αναφέρονται, i) στα αποτελέσματα των μετρήσεων που εξετάζουν την σχέση προγραμματισμένης και πραγματοποιηθείσας απόδοσης, ii) στους λειτουργικούς δείκτες που χρησιμοποιούνται για την μέτρηση και κατανόηση των διεργασιών καθώς και για την πρόβλεψη και βελτίωση των πιθανών κρίσιμων αποτελεσμάτων απόδοσης του οργανισμού.

Όπως φαίνεται και από τα προαναφερθέντα, τα εννέα κριτήρια στο μοντέλο του EFQM αντιπροσωπεύουν τα κριτήρια βάσει των οποίων γίνεται η αξιολόγηση των οργανισμών, ώστε να διαπιστωθεί η πρόοδος που αυτοί πραγματοποιούν προς την αριστεία. Οι προϋποθέσεις ή δυναμικοί παράγοντες (Enablers) όπως έχει επικρατήσει να αποκαλούνται τα πέντε πρώτα κριτήρια, η Ηγεσία, η Πολιτική και Στρατηγική, η Διοίκηση Προσωπικού, οι Συνεργασίες και οι Πόροι και οι Διαδικασίες, αφορούν στο πως επιτυγχάνονται τα αποτελέσματα.

Τα κριτήρια που περιλαμβάνονται στα Αποτελέσματα (Results), δηλαδή κατηγορίες Άποψη Εργαζομένων, Άποψη Πελατών, Άποψη Κοινωνικού Συνόλου και Κρίσιμα Αποτελέσματα, ασχολούνται με το τι ο οργανισμός έχει πετύχει και επιτυγχάνει. Τα βέλη του σχετικού διαγράμματος 5.1, υποδεικνύουν την δυναμική του μοντέλου ενώ, αποκαλύπτουν ότι η καινοτομία και η αξιοποίηση της εμπειρίας βοηθούν στη βελτίωση των προϋποθέσεων οι οποίοι με τη σειρά τους οδηγούν σε καλύτερα αποτελέσματα. Σε κάθε κριτήριο αποδίδεται και μια βαρύτητα που εκφράζεται ως ποσοστό. Τα ποσοστά αυτά αντιπροσωπεύουν τη σχετική σημαντικότητα των κριτηρίων στο γενικότερο πλαίσιο του μοντέλου.

5.8.2 Διαβούλευση για ISO 26000 – Σύστημα διαχείρισης ποιότητας για την εταιρική κοινωνική ευθύνη

Το ISO 26000 έγγραφο εργασίας “Working Draft”,¹⁵⁰ έχει διανεμηθεί σε ειδικούς που συμμετέχουν στην ανάπτυξη των Οδηγιών Κοινωνικής Ευθύνης και βασίζεται στο σύστημα διαχείρισης ποιότητας κατά ISO 9001. Οι οδηγίες για την εφαρμογή πιστοποίησης κατά ISO 26000 βρίσκονται σε φάση διαβούλευσης με περισσότερες από 300 εταιρείες/ οργανισμούς/ συμμετόχους ανά τον κόσμο, ενώ μετά την έκδοσή τους οι οδηγίες θα είναι πιστοποιήσιμες από φορείς διαπίστευσης.

Το European Foundation for Quality Management (EFQM), στο πλαίσιο της συμμετοχής του ως D-Liaison στη διαδικασία αυτή, προσέφερε πρόσβαση στο κοινό στο 4ο ISO 26000 Working Draft που πραγματοποιήθηκε τον Μάρτιο του 2008 στην Ελλάδα, μέσω του Ελληνικού Οδηγού Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης, <http://www.eurocharity.org>

Τα σχόλια αυτού συμπεριλήφθησαν στα αποτελέσματα της διαβούλευσης του EFQM και στάλθηκαν στη συνέχεια στο International Organisation for Standardisation

(ISO). Το σχέδιο για την εφαρμογή του ISO 26000, λαμβάνει υπ’ όψιν αναγνωρισμένα κείμενα Διεθνών Θεσμών και Οργανισμών, όπως η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ο Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης, το Οικουμενικό Σύμφωνο (Global Compact), και το Global reporting Initiative, το EFQM, το ISO, και το ILO.

Το ISO 26000 έχει ως σκοπό να πιστοποιεί τους δημόσιους – ιδιωτικούς φορείς ως κοινωνικά υπεύθυνους βασιζόμενο σε ένα πλαίσιο αρχών για την κοινωνική υπευθυνότητα.

Ποιο συγκεκριμένα στο σχέδιο αναφέρεται ότι μία επιχείρηση θα θεωρείται κοινωνικά υπεύθυνη όταν¹⁵¹ σέβεται τον εργαζόμενο της, μεριμνώντας για τη δημιουργία καλού εργασιακού περιβάλλοντος, ώστε να διασφαλίζεται η καλή ψυχική, πνευματική και σωματική υγεία των απασχολούμενων και ο σεβασμός των ανθρώπινων δικαιωμάτων τους.

Ακόμα το ISO 26000 στοχεύει να έχει ως κριτήριο αξιολόγησης για την κοινωνική υπευθυνότητα των επιχειρήσεων την προϋπόθεση ότι οι ίδιες οι επιχειρήσεις δίνουν ίσες ευκαιρίες σε όλους τους εργαζόμενους, εφαρμόζοντας κατάλληλες πολιτικές και πρακτικές κατά την πρόσληψη, κατάρτιση, ανέλιξη και αμοιβή των εργαζομένων, έχοντας ως αρχή την ελαχιστοποίηση των διακρίσεων, και πιο συγκεκριμένα την

¹⁵⁰ Περάκης Εμμ.(2008),Εκπρόσωπος EFQM, D-Liaison για το ISO 26000
http://www.eurocharity.eu/article.php?article_id=3423 (28/12/08)

¹⁵¹ Draft ISO 26000 Working Draft 4.1(2008), “Guidance on Social Responsibility”, ISO 2007

απασχόληση¹⁵² σε σταθερή βάση ευπαθών ατόμων ή αλλιώς ατόμων χαμηλής παραγωγικότητας. Με τον ευφημισμό αυτό αναφέρονται τα άτομα με κινητικά ή άλλα προβλήματα κατά μία άλλη διατύπωση, ατόμων ειδικών δεξιοτήτων. Τέτοιοι μπορεί να είναι οι άνεργοι μακράς διάρκειας καθώς και άλλοι που ανήκουν σε μειονοτικές ομάδες και οι γυναίκες. Επίσης με το ISO 26000 θα πιστοποιείται ένας φορέας ο οποίος θα προωθεί τον εθελοντισμό των εργαζομένων του, οργανώνοντας δράσεις κοινωνικής και περιβαλλοντικής υπευθυνότητας, τόσο σε προσωπικό όσο και σε ομαδικό επίπεδο, όπως επίσης θα δίδεται έμφαση στην Εταιρική Διακυβέρνηση. Πιο συγκεκριμένα, το εν λόγω πρότυπο συστήματος διαχείρισης ISO 26000 θα πιστοποιεί ότι σε ένα φορέα θα υπάρχει διαφάνεια σε όλα τα επίπεδα που άπτονται της λειτουργίας του, θα απορρίπτει και θα καταπολεμά τη διαφθορά σε όλες τις εκφάνσεις της και θα δραστηριοποιείται για την ανάπτυξη και διατήρηση του υγιούς ανταγωνισμού, προς αμοιβαίο όφελος των επιχειρήσεων και των καταναλωτών. Ακόμα θα αναγνωρίζει μια επιχείρηση ως κοινωνικά υπεύθυνη όταν ενθαρρύνει τον διάλογο με όλους τους εταίρους, με σκοπό τη βέλτιστη αποτελεσματικότητα και αποδοτικότητα των κοινωνικών και περιβαλλοντικών διεργασιών του και όταν επίσης προωθεί την εφαρμογή των αρχών της κοινωνικής υπευθυνότητας.

Ακόμα η πιστοποίηση που θα δίδεται σχετικά με την εταιρική υπευθυνότητα της εκάστοτε επιχείρησης, θα πιστοποιεί ότι ένας οργανισμός ή φορέας, σέβεται τους μετόχους του και όλους όσους, με κάθε τρόπο, επένδυσαν την εμπιστοσύνη τους στον οργανισμό. Εκτός των προαναφερθέντων, θα πρέπει να συμμορφώνεται με τις ισχύουσες νομικές και κανονιστικές απαιτήσεις που αφορούν τη λειτουργία του, αναπτύσσοντας και υλοποιώντας δικές του αυστηρότερες αρχές και αντιλήψεις, σχετικά με τα δικαιώματα των εργαζομένων, την προστασία του περιβάλλοντος, το σεβασμό προς την κοινωνία, τα δικαιώματα των πολιτών, την έγκαιρη και έγκυρη πληροφόρηση των καταναλωτών και την προστασία της υγείας και της ασφάλειάς τους.

Επίσης ο πιστοποιημένος φορέας κατά ISO 26000 θα πρέπει να συντάσσει τακτικά τον Απολογισμό της Κοινωνικής Υπευθυνότητάς του, ώστε να ενημερώνονται οι κοινωνικοί εταίροι για την αναγνωρισμένη και την τεκμηριωμένη περιβαλλοντική και κοινωνική συνεισφορά του, ώστε να γίνεται παράδειγμα προς μίμηση και έτσι να αποκομίζει πρακτικά οφέλη που μεγιστοποιούν την προστιθέμενη αξία της διαχείρισης της κοινωνικής υπευθυνότητάς του. Συμπληρωματικά σε αυτά θα πρέπει να συνεισφέρει στην Βιώσιμη ανάπτυξη, μέσω της συστηματικής προσέγγισης της κοινωνικής υπευθυνότητας, ως συστήματος προληπτικής διαχείρισης, μέσω του οποίου ενισχύεται η

¹⁵² E.K.E. και MME.(4/01/09), www.koinoniapoliton.gr

οικονομική ανάπτυξη και αυξάνεται η ανταγωνιστικότητα του Οργανισμού, ενώ ταυτόχρονα διασφαλίζεται η προστασία του περιβάλλοντος και η προαγωγή της κοινωνικής ευημερίας¹⁵³.

Επίσης κατόπιν έρευνας που θα πραγματοποιείται στον φορέα θα πρέπει να αποδεικνύεται ότι σέβεται τον καταναλωτή και τον πολίτη, ότι παρακολουθεί υπεύθυνα τα χαρακτηριστικά των προϊόντων, υπηρεσιών και τεχνολογιών που παράγει, χρησιμοποιεί ή αναπτύσσει, μετρώντας και αξιολογώντας τις περιβαλλοντικές και κοινωνικές επιδράσεις της παραγωγής, της λειτουργίας και της χρήσης τους σε όλη τη διάρκεια του κύκλου ζωής τους, μέχρι και την τελική διάθεσή τους, μετά την ολοκλήρωση της χρήσης τους. Ακόμα, θα πρέπει να διαφαίνεται ότι εντοπίζει τις τρέχουσες και μελλοντικές επιδράσεις των δραστηριοτήτων και προϊόντων του στην κοινωνία και στο περιβάλλον και τις εντάσσει στη αναπτυξιακή πολιτική του, με δράσεις που μειώνουν τις αρνητικές επιπτώσεις και προάγουν την κοινωνική υπευθυνότητά του. Απαιτείται δηλαδή να υλοποιεί κοινωνικές δράσεις που καλύπτουν αναγνωρισμένες και τεκμηριωμένες κοινωνικές ανάγκες και έχουν κοινωνικό αποτέλεσμα που μπορεί να μετρηθεί και να αξιολογηθεί, σύμφωνα με αναγνωρισμένους και κοινά αποδεκτούς κοινούς δείκτες.

5.9 Συμπέρασμα

Οι κοινωνικά υπεύθυνες επιχειρηματικές πρακτικές (socially responsible business practices), είναι πρακτικές που σχετίζονται με τη βελτίωση της ζωής σε επίπεδο τοπικής κοινωνίας και το περιβάλλον. Οι βασικοί λόγοι που επηρεάζουν τις αποφάσεις μιας εταιρείας για να ασχοληθεί με την Ε.Κ.Ε. είναι, ο κατακερματισμός των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης (ΜΜΕ), η αύξηση του κόστους διαφήμισης, η συσσώρευση πληθώρας εμπορικών σημάτων στα ΜΜΕ παράλληλα με την ενίσχυσή τους, και το σημαντικότερο, η έντονη ενασχόληση τελευταία με το περιβάλλον και την υπερθέρμανση του πλανήτη.

Συμπερασματικά η ΕΚΕ, είναι μία από τις πολλές στρατηγικές που διαθέτει το Μάρκετινγκ για την επίτευξη των στόχων του. Ο ορισμός του Μάρκετινγκ περιλαμβάνει τις έννοιες των ανθρώπινων αναγκών και επιθυμιών καθώς και την έννοια της παραγωγής,

¹⁵³ Castka P(2006), “ISO 26000 and supply chains—On the diffusion of the social responsibility standard”, University of Canterbury, New Zealand
Michaela A. Balzarova(2006), “ISO 26000 and supply chains—On the diffusion of the social responsibility standard”, Lincoln University, New Zealand, σελ.275-278

έννοιες που δεν συναντάμε στην Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη. Η σχέση όμως με το τμήμα Μάρκετινγκ είναι έντονη και συνήθως η διεύθυνση της εταιρείας που χειρίζεται την Ε.Κ.Ε. στελεγχώνεται από άτομα του παραπάνω τμήματος και του τμήματος Δημοσίων Σχέσεων και λειτουργεί στα πλαίσια δράσης του Marketing Plan εξυπηρετώντας τους εταιρικούς στόχους.

Αναφορικά με την περιβαλλοντική ευθύνη των επιχειρήσεων, τα περιβαλλοντικά προβλήματα (η μόλυνση της ατμόσφαιρας, των υδάτων και του εδάφους, τα απόβλητα) έχουν λάβει επικίνδυνες διαστάσεις και έχουν προκαλέσει την ανθρώπινη ευαισθητοποίηση. Στο πλαίσιο της Ε.Κ.Ε., το περιβάλλον αποτελεί ταυτόχρονα ευθύνη και ευκαιρία. Οι ευθύνες προς το περιβάλλον περιλαμβάνουν τη διαχείριση αποβλήτων, τη μόλυνση, την οικολογική υποβάθμιση, τη διαχείριση ενέργειας, τη διατήρηση και τη βιώσιμη διαχείριση των φυσικών πόρων. Ευκαιρίες αποτελούν το οικολογικό μάρκετινγκ, ο οικολογικός/ηθικός καταναλωτισμός, οι ηθικές επενδύσεις και η οικολογική επάρκεια (eco-efficiency) σε μία γενικότερη βάση.

Επιλεγμένη βιβλιογραφία 5^{ου} κεφαλαίου

- 1) Ανδρουτσόπουλος Θ. - Γρηγόριος Φουντής(2008), “ Η ΕΚΕ ως εργαλείο του μάρκετινγκ”, επενδυτικό περιοδικό ΧΡΗΜΑ, (Μάιος 2008)
- 2) Περιοδικό Μέτοχος και Επενδύσεις(2006), «Επένδυση στο συλλογικό όφελος», (έκδοση Μαΐου 2006), σελ.4, 5
- 3) Τακτικός Β.(2006), “Η χαρτογράφηση και τα όρια της ΕΚΕ”
<http://www.euro2day.gr/SubArticleSpecialFolders.aspx?amid=103712&parent=103711>
(15/01/2009)
- 4) Harding, R. (2004), “Social enterprise. The new economic engine?” in Business Strategy Review, Winter 2004, pp.39-43 καθώς και Austin, J., Stevenson, H. & Weiskillern, J. (2006), Social and Commercial Entrepreneurship: Same, Different or Both?” in Entrepreneurship Theory and Practice, January 2006, pp.1042-2587
- 5) Dees, J.Gregory (2001), The meaning of Social Enterprise”, Stanford Business School
- 6) Regione Autonoma Trentino (1998) – Alto Adige, «Social Enterprises and New Employment in Europe”.
- 7) Marisa Burlastegui (2004) ,«Introduccion al concepto de empresa social»
- 8) Carol A. Adamsa, Geoffrey R. Frost (2002), Integrating sustainability reporting into management practices, σελ.290-299
- 9) Σταϊκούρας Χρ.(2008), “Επιχειρηματικότητα και κοινωνική αλληλεγγύη”
<http://www.enthesis.net/index.php?news=687> (15/01/2009)
- 10) <http://www.europe.eu> (14.01.09)
- 11) ΣΕΒ(2008), “Θέματα εργασιακών σχέσεων και κοινωνικής πολιτικής”
<http://www.sev.org.gr> (15.01.08)
- 12) Μυλωνά Αγγ.(2007), “Διεύθυνση ανθρώπινου Δυναμικού ΑΤΕΒΑΝΚ”, Περιοδικό HR Professional (Απρίλιος 2007), σελ.27
- 13) Καρβούνης Σωτ. – Γεωργακέλλος Δημ.(2003), Διαχείριση του περιβάλλοντος, Αθήνα 2003, εκδόσεις Σταμούλης, σελ.121-123, 123-127
- 14) Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (COM 2000), Λευκή Βίβλος για την περιβαλλοντική ευθύνη, Βρυξέλλες, σελ.12,13, 28
- 15) Καρβούνης Σωτ. – Γεωργακέλλος Δημ (2003)., Διαχείριση του περιβάλλοντος, εκδόσεις Σταμούλης, σελ.130-131
- 16) Νέο πλαίσιο για την Ε.Κ.Ε.
<http://www.qualitynet.gr/displayITM1.asp?ITMID=4079>, (4/01/09)
- 17) EFQM Assessor Scorebook 2005
http://www.eede.gr/pdf/efqm_model.pdf , (5/02/09)

18) Περάκης Εμμ.(2008),Εκπρόσωπος EFQM, D-Liaison για το ISO 26000
http://www.eurocharity.eu/article.php?article_id=3423 (28/12/08)

19) Draft ISO 26000 Working Draft 4.1(2008), “Guidance on Social Responsibility”, ISO 2007

20) Ε.Κ.Ε. και ΜΜΕ.(4/01/09), www.koinoniapoliton.gr

21) Castka P(2006), “ISO 26000 and supply chains—On the diffusion of the social responsibility standard”, University of Canterbury, New Zealand , p.275-278

22) Michaela A. Balzarova(2006), “ISO 26000 and supply chains—On the diffusion of the social responsibility standard”, Lincoln University, New Zealand, p.275-278

Συγκεντρωτική Ανασκόπηση Ξένης Βιβλιογραφίας

- Baldassarre A.(2002), *Globalizzazione contro democrazia*, Roma - Bari
- Balzarova Michaela A. (2006), “ISO 26000 and supply chains—On the diffusion of the social responsibility standard”, Lincoln University, New Zealand
- Burlastegui Marisa (2004) ,«Introduccion al concepto de empresa social»
- Callaghan W., Dennis & Elkins, Arthur(1981), “A managerial odyssey – Problems in business and its environment”, Addison & Wesley Editions
- Carol A. Adamsa, Geoffrey R. Frost (2002), *Integrating sustainability reporting into management practices*
- Castka P(2006), “ISO 26000 and supply chains—On the diffusion of the social responsibility standard”, University of Canterbury, New Zealand
- Chambers S. – Kopstein J.(2001), «Bad civil society, σε: Political Theory»
- Cotturi G.(1986), *La società della politica istituzionale*, σε: *Democrazia e diritto*, τευχ. 1, supplemento, *Militanza senza appartenenza*
- Dees, J.Gregory (2001), *The meaning of Social Enterprise*”, Stanford Business School, Stanford
- Diamond L.- Gunther R. (2001), “Political Parties and Democracy”, Baltimore and London
- Draft ISO 26000 Working Draft 4.1(2008), “Guidance on Social Responsibility”, ISO 2007
- Dubrin J., Andrew(1998), «Βασικές Αρχές Μανατζμέντ», Εκδόσεις Έλλην, Αθήνα
- Elster J.(1998), *Deliberative Democracy*, Cambridge.
- Gemma G.(1993), *Costituzione ed associazioni: dalla libert_ alla promozione*, Milano
- Haberle P.(1980) , *Die offene Gesellschaft der Verfassungsinterpreten*, σε *Id., Die Verfassung des Pluralismus*, Khnigstein
- Harding, R. (2004), “Social enterprise. The new economic engine?” in *Business Strategy Review*, Winter 2004, καθώς και Austin, J., Stevenson, H. & Weiskillern, J. (2006), *Social and Commercial Entrepreneurship: Same, Different or Both?* in *Entrepreneurship Theory and Practice*, January 2006,
- Hardt M.- Negri A(2002)., *Impero*, Milano.
- Heller H.(1928), *Politische Demokratie und soziale Homogenität* , σε: *Quaderni Piacentini*, τευχ. 10, 1983, σ. 139 επ.

Kennedy Carol (1998), "Guide to the Management Gurus", Random House Business Books, London, England

Laville J. - Caille A. - Chanial P. -Dacheux E. - Eme B. - Latouche S.(2001), Association, démocratie et société civile, Paris.

Leibholz G.(1958), Der Strukturwandel der modernen Demokratie, σε Id., Strukturprobleme der modernen Demokratie, Karlsruhe

Lewis D.(2001), «The Management of Non-Governmental Development Organizations», London and New York

Lindenberg M. - Patrick J. Dobel(1999), "The Challenges of Globalization for Northern International Relief and Development NGOs, σε: Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly"

Merle M.(1998), Introduction on International Non-governmental Organizations, σε: Council of Europe, Associations and Foundations, Strasbourg

OECD(2001)-"Corporate Social Responsibility in a global society-Partners for progress", Paris

Ryszard B. (2003), *Strat. Mgm*, "Social Corporate Responsibility"

Regione Autonoma Trentino (1998) – Alto Adige, «Social Enterprises and New Employment in Europe".

Tronti M.(1998), *La politica al tramonto*, Torino

WBCSD Stakeholder Dialogue on CSR (1998), "The Netherlands"

Valor Carmen, "Corporate Social Responsibility and Corporate Citizenship: Towards Corporate Accountability", *Business & Society Review*, 110 (2)

William C. Frederick, James E. Post, Keith Davis(1992), "Business and Society-Corporate Strategy, Public Policy, Ethics", McGraw-Hill International Editions, 7th Edition, Singapore

Συγκεντρωτική Ανασκόπηση Ελληνικής Βιβλιογραφίας

Ανθόπουλος Χ.(2000), «Εθελοντισμός, αλληλεγγύη και δημοκρατία. Η εθελοντική δράση στη συνταγματική προοπτική», Αθήνα

Ανθόπουλος Χ.(2000), Εθελοντισμός, «Η αναθεώρηση του Συντάγματος», Αθήνα - Κομοτηνή

Ανθόπουλος Χ.(2001), «Όψεις της συνταγματικής δημοκρατίας . Το νέο Σύνταγμα», Αθήνα - Κομοτηνή

Βενιζέλος Ευ.(2001), «Το αναθεωρητικό κεκτημένο», Αθήνα - Κομοτηνή

Βενιζέλος Ευ.(2000), «Οι περιπέτειες της κοινωνίας των πολιτών, σε: Κοινωνία Πολιτών», τευχ. 5, Αθήνα - Κομοτηνή

Δερβιτσιώτης Κ., Λαγοδήμος Α.(2007), «Ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων», Οικονομική βιβλιοθήκη, Αθήνα

Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (COM 03/2006) - «Πραγμάτωση της εταιρικής σχέσης για τη μεγέθυνση και την απασχόληση: να γίνει η Ευρώπη πόλος αριστείας στον τομέα της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης», Βρυξέλλες

Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (COM 2006), «Ανακοίνωση της επιτροπής στο ευρωπαϊκό κοινοβούλιο, στο συμβούλιο και στην ευρωπαϊκή οικονομική και κοινωνική επιτροπή», Βρυξέλλες

Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (COM 2000), «Λευκή Βίβλος για την περιβαλλοντική ευθύνη», Βρυξέλλες

Ετήσια έκθεση της ελληνικής διμερούς και πολυμερούς κρατικής αναπτυξιακής συνεργασίας και βοήθειας έτη 2004-2005, υποβάλλεται στη Διυπουργική Επιτροπή Οργάνωσης και Συντονισμού των Διεθνών Οικονομικών Σχέσεων (Ε.Ο.Σ.Δ.Ο.Σ) στην Επιτροπή Εξωτερικών και Αμύνης της Βουλής των Ελλήνων και στην Επιτροπή Αναπτυξιακής Βοήθειας (Development Assistance Committee – DAC) του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (Ο.Ο.Σ.Α), Παρίσι

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Πράσινο Βιβλίο(2001), «Προώθηση ενός ευρωπαϊκού πλαισίου για την Ε.Κ.Ε.», Βρυξέλλες

Ευρωπαϊκή Επιτροπή(1997), «Προώθηση του ρόλου των σωματείων και των ιδρυμάτων στην Ευρώπη», Λουξεμβούργο

Ευρωπαϊκή Επιτροπή (COM 2002-347), «Ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με την εταιρική κοινωνική ευθύνη: μια συνεισφορά των επιχειρήσεων στη βιώσιμη ανάπτυξη», Βρυξέλλες

Ευρωπαϊκή Επιτροπή (COM 2006), «Πραγμάτωση της εταιρικής σχέσης για τη μεγέθυνση και την απασχόληση: να γίνει η Ευρώπη πόλος αριστείας στον τομέα της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης», Βρυξέλλες

Επιτροπή κεφαλαιαγοράς(2006), “Κώδικας Εταιρικής Διακυβέρνησης και η Κοινωνική Ευθύνη των Επιχειρήσεων”, Κύπρος

Ινστιτούτο Επικοινωνίας (2008) - «Έρευνα για την εταιρική κοινωνική ευθύνη και την υπεύθυνη κατανάλωση», Πάντειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα

Καλδής Β.(2002), «Επιχειρήσεις και Ηθική», Εκδόσεις Ο.Π.Α., Αθήνα

Καρβούνης Σωτ. – Γεωργακέλλος Δημ.(2003), «Διαχείριση του περιβάλλοντος», εκδόσεις Σταμούλης, Αθήνα

Κοντιάδης Ξ.(2002), «Νέος συνταγματισμός και τα θεμελιώδη δικαιώματα μετά την αναθεώρηση του 2001», Αθήνα – Κομοτηνή

Κοντιάδης Ξ. (2000), «Η αναθεώρηση του Συντάγματος. Ι. Μεθοδολογικά θεμέλια», Αθήνα - Κομοτηνή

Μουζελή Ν.(1999), «Νεωτερικότητα, ύστερη ανάπτυξη και κοινωνία των πολιτών, σε: Κοινωνία Πολιτών», τευχ. 1, Αθήνα

Ξενοφών (1993), Οικονομικός - Πόροι, Εκδόσεις Κάκτος 127, Εδάφιο 10, Αθήνα

Παππάς Τ. (1999), «Από την αντιπολιτευόμενη κοινωνία στην κοινωνία των πολιτών, σε: Κοινωνία Πολιτών», τευχ. 3

Παναγιωτόπουλος Ν. (1997), "SB MIT, Northwestern, MBA INSEAD" , Northwestern

Ρήγου Μ.(2000), Internet, δημόσια σφαίρα και κοινωνία πολιτών, σε: Κοινωνία Πολιτών, τευχ. 4, Αθήνα

Σπανός Κ., (2000) Διοίκηση, πολίτες και δημοκρατία, Αθήνα

Σπουρδαλάκη Μ. - Μποτοπούλου Κ. - Ξηρού Θ.- Τάσση Χ.(2001), «Ευρωπαϊκό σοσιαλιστικό κόμμα», Αθήνα

Σπουδαρλάκη Μ.(1997), «Κόμμα - Κράτος - Κοινωνία: Νέες τάσεις μιας παλιάς και δύσκολης σχέσης, σε: Εφαρμογές Δημοσίου Δικαίου», Θεσσαλονίκη

Θανόπουλος Γ.(2003), «Επιχειρηματική ηθική και δεοντολογία», εκδόσεις Interbooks, Αθήνα

Σωτηρέλης Γ. (2000), «Σύνταγμα και Δημοκρατία στην εποχή της παγκοσμιοποίησης», Αθήνα – Κομοτηνή

Υπουργείο Εξωτερικών(2001), Διεύθυνση ΥΔΑΣ(Υπηρεσία Διεθνούς Αναπτυξιακής Συνεργασίας), Ειδικός Οδηγός μη Κυβερνητικών Οργανώσεων (ΜΚΟ) και άλλων φορέων της Κοινωνίας των Πολιτών, σελ.7, Αθήνα

Συγκεντρωτική Ανασκόπηση Ξένης Αρθρογραφίας

Journal of Socio-Economics(1997), Volume 26, No. 4, JAI Press, pp. 459-467.
Reviewed by William C. Frederick, University of Pittsburgh

Van Der Heijden H. A.(2002), “Political parties and NGOs in Global Environmental Politics, σε: International Political Science Review”, τευχ. 2

Συγκεντρωτική Ανασκόπηση Ελληνικής Αρθρογραφίας

Ελληνική Επιθεώρηση Πολιτικής Επιστήμης(1996), «Κοινωνικά κινήματα και κοινωνικές επιστήμες», τευχ. 8

Μυλωνά Αγγ.(2007), Διεύθυνση Ανθρώπινου Δυναμικού ΑΤΕΒΑΝΚ, «Η συμβολή της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης», Περιοδικό HR Professional Απρίλιος 2007

Παπαδάτος Ι.(2008), «Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη», Επιστημονικό Μάρκετινγκ, Φεβρουάριος 2008

Σπανός Μ.(2008), «Επαναπροσδιορισμός της ΕΚΕ εν μέσω κρίσης», Επιστημονικό Μάρκετινγκ Φεβρουάριος 2009

Τακτικός Β.(2006), «Η χαρτογράφηση και τα όρια της ΕΚΕ», Euro2day Ιούνιος 2006

Pfizer Hellas, «Το βήμα της Ε.Κ.Ε. - Στιγμές Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης», Επιστημονικό μάρκετινγκ Ιούνιος 2007

Πηγές Διαδικτύου

- <http://www.globalmanager.gr>
- <http://www.csrhellas.gr>
- <http://www.koinoniapoliton.gr>
- <http://www.kathimerini.gr>
- <http://www.cysec.gov.cy>
- <http://www.hellenicaid.gr>
- <http://www.europe.eu>
- <http://www.qualitynet.gr/displayITM1.asp?ITMID=4079>

- http://www.agoraideon.eu/site/index.php?option=com_content&task=view&id=117&Itemid=37
- <http://www.instofcom.gr/?bGFzdF9tZW51X2NsaWNrZWQ9bWFpbl9tZW51Jm1haW5fbWVudV9pdGVtX2lkPTE1NCZwYWdlX2lkPTczJmxhbmc9R1Im>
(<http://www.publicissue.gr/120/corporate-social-responsibility/>
(Forum ΑΓΟΡΑ ΙΔΕΩΝ για λογαριασμό της εφημερίδας Η Καθημερινή. Δημοσιεύτηκε στο ένθετο της εφημερίδας Η καθημερινή, “The Economist”)
- <http://www.eurocharity.org>
- <http://www.csreurope.org>
- http://www.morax.gr/article_show.php?article_id=1730
- http://www.morax.gr/article_show.php?article_id=1734
- <http://www.euro2day.gr/SubArticleSpecialFolders.aspx?amid=103712&parent=103711>
- <http://www.entthesis.net/index.php?news=687>
- <http://www.introduction-to-management.24xls.com/e1401>
- <http://www.sev.org.gr>
- <http://osha.europa.eu>